

RAADSBSLUIT

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
3042641	te wierik, annelyn	MID-FIN	Mariska ten Heuw
ONDERWERP			
3042641 - Jaarstukken 2019 Gemeente Hengelo			

DE RAAD VAN DE GEMEENTE HENGELO BESLUIT:

1. De Jaarstukken 2019 van de gemeente Hengelo vast te stellen en de daarin opgenomen inhoudelijke toelichting en financiële analyses te aanvaarden als verantwoording van het college over het gevoerde beleid en beheer in 2019;
2. Het batige resultaat te bestemmen conform raadsvoorstel
3. De bestaande bestemmingsreserve Beschermd Wonen van € 2.068.745 vrij laten vallen en deze middelen doteren aan de bekleemde middelen voor het Sociaal Domein in de algemene reserve.

PUBLIEKSVRIENDELIJKE SAMENVATTING

Het college van B&W heeft het jaarverslag en de jaarrekening over 2019 opgesteld en biedt deze stukken ter vaststelling aan de gemeenteraad. In de programmarealisatie van het jaarverslag wordt verantwoording afgelegd over de inhoud van het gevoerde beleid en beheer. In de jaarrekening wordt verantwoording afgelegd over de financiën, die daarmee gemoeid waren. De jaarrekening sluit met een batig saldo van ruim € 8,1 miljoen. Van dit overschot wordt voorgesteld om € 4,3 miljoen toe te voegen aan de algemene reserve en het restant van € 3,8 miljoen toe te voegen aan een specifieke bestemmingsreserve. Hierdoor ontstaat extra vet op de botten waardoor de Gemeente Hengelo in staat is om in 2020 eventuele noodzakelijke Coronamaatregelen te treffen.

DE GEMEENTERAAD VAN HENGELO,

DATUM

De griffier

De voorzitter

RAADSADVIES

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
3042641	Hendriks, Anneke	MID-FIN	Mariska ten Heuw
ONDERWERP			
3042641 - Jaarstukken 2019 Gemeente Hengelo			

AANLEIDING, DOEL EN WAT GING ER AAN VOORAF

Op grond van art 197 van de Gemeentewet legt het college jaarlijks verantwoording af over het gevoerde bestuur d.m.v. de Jaarstukken 2019 (het Jaarverslag en de Jaarrekening). Hierbij bieden wij u de Jaarstukken 2019 aan.

INHOUD VAN HET VOORSTEL

De Jaarstukken 2019 bestaan uit de programmaverantwoording en de Jaarrekening. Met de programmaverantwoording wordt ingegaan op de belangrijke inhoudelijke ontwikkelingen in 2019. De Jaarrekening bestaande uit de balans per 31-12-2019, het overzicht van baten en lasten en de toelichtingen daarop, geeft inzicht in de financiële ontwikkeling in het verslagjaar. Het rekeningresultaat bedraagt circa € 8,1 miljoen voordelig. De belangrijke financiële afwijkingen worden in paragraaf 4.1 vermeld en in de financiële toelichtingen in het programmaplan (paragraaf 5.2) nader geanalyseerd. Het batig saldo draagt bij aan de beoogde versterking van het gemeentelijk weerstandsvermogen.

Bij de afwijkingen wordt aangegeven of sprake is van incidentele of structurele effecten. De structurele effecten zullen meegenomen worden bij de Beleidsrapportage 2020 en Kadernota 2021-2024.

In het bestemmingsvoorstel wordt voorgesteld om circa € 3,8 miljoen te reserveren voor de volgende bestemmingen:

- **Budgetoverheveling:** vooruitlopend op de behandeling en vaststelling van de Jaarstukken 2019 heeft uw raad op 22 april 2020 besloten over een aantal voorstellen tot budgetoverheveling met een totaal bedrag van € 1.256.498 waarvan € 735.498 ten laste van het rekeningresultaat 2019.
- **Schouwburg:** Voor 2019 was € 418.496 geraamd voor het onderhoud van het pand van de Schouwburg. Deze middelen mogen echter pas worden gebruikt op het moment dat aan de gestelde voorwaarden is voldaan waaronder overdracht van het pand van de schouwburg aan de gemeente. Omdat hier in 2019 niet aan is voldaan wordt voorgesteld om het bedrag via resultaatbestemming toe te voegen aan de bestemmingsreserve onderhoudswerkzaamheden schouwburg.
- **Bescherm Wonen en Maatschappelijke Opvang:** in 2019 is er een overschot van € 1.737.550 vanuit de gemeente Enschede voor de uitvoering van het convenant Beschermd wonen, opvang en begeleiding kwetsbare burgers. Voorgesteld wordt om deze middelen toe te voegen aan de bekleemde middelen voor het Sociaal Domein in de Algemene reserve. Op dit moment is nog onzeker hoe de kosten voor deze nieuwe taak zich zullen verhouden tot de toekomstige rijksmiddelen. Er zijn nog veel variabelen en onzekerheden van invloed, waaronder de relatie tussen Wlz en Wmo, de daarmee verband houdende financiering, de omvang van cliëntenstroom, de omvang van de financiering en de verdeelsleutel van de financiële middelen.
- **Bestemmingsreserve Beschermd Wonen 2018:** in het verlengde van bovenstaande overweging, stellen we uw Raad voor om de bestaande bestemmingsreserve Beschermd Wonen ad € 2.068.745 vrij te laten vallen en deze middelen eveneens te doteren aan de bekleemde middelen voor het Sociaal Domein in de Algemene reserve. Dit is als separaat beslispunt opgenomen in dit Raadsadvies. Oorspronkelijk is deze bestemmingsreserve gevormd om de toekomstige verwachte tekorten op beschermd wonen en maatschappelijke opvang deels op te kunnen vangen. Aangezien wij op dit moment nog geen beeld hebben van de omvang van de kosten (en/of eventuele tekorten) en we in de tussentijd middels de Kadernota 2020 besloten hebben om het principe "Sociaal Domein budgettair neutraal" los te laten, wordt voorgesteld om dit te doteren aan het voor het Sociaal Domein bekleemde deel van de Algemene Reserve. Wij zullen u t.z.t. informeren over de financiële effecten van het uitvoeringsplan en de inzet van middelen.
- **Droogteschade:** 2019 was het tweede achtereenvolgende extreem droge jaar. Dit heeft in 2019 geleid tot aanzienlijke schade aan het openbare groen (gazons, heesters, vaste planten, bomen). De totale droogteschade is in kaart gebracht en voor dit groenherstel is € 216.000 benodigd. Voorgesteld wordt om dit deel van het resultaat in de algemene reserve te bestemmen voor dit

doel en dit bedrag in 2020 weer aan te wenden.

- In de Decembercirculaire 2019 is € 722.000 extra beschikbaar gesteld voor het klimaat en de kerkenvisies voor de uitkeringsjaren 2017 tot en met 2019. Deze extra middelen konden niet in de begroting voor 2019 worden gewijzigd, maar worden middels bestemming van het saldo voorgesteld als volgt, voor de specifieke doelen, te reserveren:

	Gemeentefondsuitkering	Bedrag	Toevoegen aan reserve
1.2.1	Klimaatmiddelen Transitievisie warmte	€ 202.000	Duurzaamheid
1.2.2	Klimaatmiddelen Wijkaanpak	€ 410.000	proeftuin Nijverheid Aardgasvrij
1.2.3	Klimaatmiddelen Energieloketten	€ 60.000	Duurzaamheid
1.2.7	Kerkenvisies	€ 50.000	Decentralisatie-uitkeringen
Totaal		€ 722.000	

Voor het resterende deel van het batig saldo van € 4.319.176 wordt voorgesteld dit toe te voegen aan de algemene reserve.

Wij vragen uw raad de Jaarstukken 2019 (het jaarverslag en de jaarrekening 2019) vast te stellen. Het college moet de Jaarstukken in ieder geval vóór 15 juli 2020 aan Gedeputeerde Staten van Overijssel zenden.

BESPREEK- EN BESLISPUNTEN

1. De Jaarstukken 2019 van de gemeente Hengelo vast te stellen en de daarin opgenomen inhoudelijke toelichting en financiële analyses te aanvaarden als verantwoording van het college over het gevoerde beleid en beheer in 2019;
2. Het batige resultaat te bestemmen conform raadsvoorstel
3. De bestaande bestemmingsreserve Beschermd Wonen van € 2.068.745 vrij laten vallen en deze middelen doteren aan de bekleemde middelen voor het Sociaal Domein in de algemene reserve.

FINANCIËLE ASPECTEN

Zie inhoud van het voorstel.

BIJLAGE(N)

Jaarstukken 2019

Dit raadsadvies is vastgesteld door het college van B & W van Hengelo.

Jaarstukken 2019

Gemeente
Hengelo

Colofon

Dit is een publicatie van de Gemeente Hengelo
Postbus 18
7550 AA Hengelo
www.hengelo.nl

Bezoekadres: Burg. van der Dussenplein 1
E-mail: gemeente@hengelo.nl
Telefoon: 14074

Fotografie: Christian van der Meij, Eric Brinkhorst & Hart van Zuid

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Leeswijzer	4
Raadsadvies en raadsbesluit	5
Raadsbesluit	8
Jaarverslag	9
De financiën van de gemeente Hengelo	11
4.1 Saldo jaarrekening	12
4.2 Structurele effecten	16
4.3 Bestemmingsvoorstel	17
4.4 Ontwikkeling Algemene Reserve	19
4.5 Ontwikkeling Overige Reserves	21
Programma realisatie	23
5.1 Centrale thema's	24
5.1.1 Open bestuursstijl	24
5.1.2 Aantrekkelijke (binnen)stad	25
5.1.3 Sociaal Domein	27
5.1.4 Duurzame stad	32
5.2 Beleidsprogramma's	35
5.2.1 Veiligheid	35
5.2.2 Verkeer, vervoer en waterstaat	39
5.2.3 Economie	47
5.2.4 Onderwijs	54
5.2.5 Sport, cultuur & recreatie	60
5.2.6 Sociaal domein	74
5.2.7 Volksgezondheid, milieu en duurzaamheid	96
5.2.8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	106
5.2.9 Bestuur en ondersteuning	115
Paragrafen	131
6.1 Lokale heffingen	132
6.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	142
6.3 Onderhoud kapitaalgoederen	151
6.4 Grondbeleid	160
6.5 Financiering	167
6.6 Verbonden partijen	171
6.7 Bedrijfsvoering	181
6.8 Investerings	190

Jaarrekening	197
7.1 Balans	198
7.2 Het overzicht van baten en lasten	202
7.3 Toelichtingen	204
7.3.1 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	204
7.3.2 Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening	204
7.3.3 Toelichting op de balans per 31 december 2019	209
7.3.4 Toelichting op de staat van baten en lasten	235
7.3.5 Begrotingsrechtmatigheid	235
7.4 Verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen	238
7.5 Verantwoordingsinformatie IMG, BDU & Ontwikkelagenda	240
7.6 WNT-verantwoording 2019	241
7.7 Gerealiseerde baten en lasten	242
Overig	243
8.1 Controleverklaring	244
Bijlage	245
9.1 Overzichten	246
9.2 Staat van activa onderhanden complexen	248
9.3 Aanwending onvoorzien	255
9.4 Verbonden partijen en vertegenwoordiging	256
9.5 Verdeling taakvelden over programma's	261
Overige bijlage	263
10.1 Overzicht investeringsprojecten	264
10.1.1 Lopende grondexploitatieprojecten	264
10.1.2 Afgesloten grondexploitatieprojecten	265
10.1.3 Lopende exploitatieovereenkomsten projecten	266
10.1.4 Afgesloten exploitatieovereenkomsten projecten	267
10.1.5 Lopende investeringsprojecten	268
10.1.6 Afgesloten investeringsprojecten	270
10.1.7 Lopende rioleringsprojecten	271
10.1.8 Afgesloten rioleringsprojecten	272
10.2 Declaratiegedrag college (Motie Raad)	274
10.3 Overzicht subsidies 2019 (Motie Raad)	275
10.4 Realisatie interventieprogramma	277

Inleiding

Beste Hengeloër,

Voor u ligt het Jaarverslag 2019. Met dit jaarverslag leggen wij, het college van burgemeester en wethouders, verantwoording af over de behaalde resultaten en de besteding van middelen.

Het afgelopen jaar konden we stevig investeren in de stad. Samen met partners en inwoners hebben we veel dingen voor elkaar gekregen. We hebben mooie zaken weten te realiseren in de dagelijkse omgeving van inwoners zoals: de nieuwe Boekelosebrug en de Laan Hart van Zuid zorgen voor een snelle en mooie verbinding tussen zuidelijk stadsdeel met het centrum, het Industrieplein heeft met de skatevoorziening een nieuwe invulling gekregen, het Badhuis en de Bataafse Kamp zijn verkocht, waarbij we mogelijk hebben gemaakt dat deze kenmerkende gebouwen omgevormd worden naar een heerlijke plek om te wonen, in het centrum van Hengelo. Wij hebben het besluit genomen om OYFO in zijn geheel te huisvesten op het Hazemeijercomplex en de Enschedesestraat onderging een ware metamorfose; het grijs heeft plaatsgemaakt voor een warme uitstraling, met veel groen, zoals de kerktuin voor de Lambertuskerk. Verder kreeg de nieuwbouw van het Stadhuis steeds meer gestalte met uiteindelijk een fantastisch resultaat, waarbij ook het kruispunt Deldener-, Bornse en Oldenzaalsestraat opnieuw werd ingericht.

Maar een fijne stad om in te leven en werken is meer dan dat. Het is belangrijk dat zo veel mogelijk mensen kunnen meedoen in onze samenleving. We werken hard om Hengelo een sociale, duurzame en veilige stad te houden waar je kansen krijgt, maar die vooral ook zelf kunt creëren. Dat werk is nooit af, we moeten daar constant in blijven investeren. Bij nieuwbouw van woningen staat het aardgasvrij bouwen centraal, er is veel aandacht voor het opwekken van zonne-energie en het gebruik van windenergie en we hebben ingezet op het verduurzamen van het gemeentelijk vastgoed; met als speerpunt het verduurzamen van het Twentebad. In 2019 heeft de Nederlandse economie goed gedraaid, wat ook goed zichtbaar is in Hengelo. Dit heeft onder andere geleid tot een daling van het uitkeringsbestand met ongeveer 50 uitkeringen. We hebben daarnaast uitvoering gegeven aan het Interventieprogramma Sociaal Domein en geïnvesteerd in de thema's 18-/18+, mismatch arbeidsmarkt, passend wonen en zorg, duurzame gezinsondersteuning en versterken welzijn van inwoners.

Dan de cijfers: we sluiten het jaar af met een voordeel van € 8.148.719 en we bouwen voldoende reserves op. Eind 2019 is de werkelijke stand van de algemene reserve, exclusief te bestemmen resultaat 2019, circa € 27 miljoen. Toch moeten we als stadsbestuur alert blijven, want er liggen nog grote uitdagingen voor ons die veel vragen van ons én onze inwoners. Op het gebied van zorg en welzijn bijvoorbeeld, waar de vraag harder blijft groeien dan de financiële middelen. Maar ook de energietransitie waar Nederland, en dus ook Hengelo, voor staat is een onvermijdelijke, maar complexe opgave. Dit alles naast de uitbraak van COVID-19 (Corona) eind februari 2020 welke een enorme impact heeft op ons allemaal. Deze wereldwijde pandemie leidt tot ongekende omstandigheden.

Net als in zoveel Hengelose gezinnen en ondernemingen is het met de grote opgaven die voor ons liggen extra belangrijk dat ons 'huishoudboekje' op orde is en blijft. We zullen daarom ook in 2020 ambitieuze, maar realistische keuzes maken. Zo investeren we blijvend in een duurzame, sociale, economisch veerkrachtige en aantrekkelijke stad.

Met vriendelijke groet,

Burgemeester en wethouders van de gemeente Hengelo

Leeswijzer

De jaarstukken zijn het sluitstuk van de planning & controlcyclus. Het college legt er – na in de beleidsrapportages twee keer tussentijds te hebben gerapporteerd – verantwoording mee af over de afspraken tussen college en raad, die in de beleidsbegroting zijn vastgelegd.

De jaarstukken beginnen met het formele raadsvoorstel en -besluit (in hoofdstuk 3), gevolgd door een schets van de financiële situatie van de gemeente Hengelo in hoofdstuk 4. Vanaf hoofdstuk 5 start de verantwoording, die tweeledig van aard is: beleidsinhoudelijk en financieel.

In hoofdstuk 5, genaamd Programma realisatie, vindt u de beleidsinhoudelijke verantwoording. Per beleidsprogramma vertellen we wat we hebben bereikt en waar we staan ten opzichte van de voorgenomen doelen en effecten, zoals verwoord in de begroting. Tevens worden de financiële afwijkingen toegelicht op (sub)taakveldniveau. Het gaat daarbij om afwijkingen, die politiek-bestuurlijk relevant zijn, groter dan € 50.000 zijn en/of meer dan 10% afwijken van de begroting.

Hoofdstuk 6 bevat de wettelijk voorgeschreven paragrafen, waarin als een dwarsdoorsnede van de totale verantwoording afzonderlijke aspecten worden toegelicht, zoals weerstandsvermogen, grondexploitaties, verbonden partijen, bedrijfsvoering en investeringen.

In hoofdstuk 7 Jaarrekening treft u de financiële verantwoording op hoofdlijnen aan bestaande uit de balans, het overzicht baten en lasten en de toelichtingen daarop. Tevens bevat het de controleverklaring van de door de raad aangestelde externe accountant.

Een aantal toelichtende bijlagen completeert het geheel. Twee bijlagen vinden hun oorsprong in door de gemeenteraad aanvaarde moties n.a.v. het jaarverslag 2010. Dit betreft de motie Overzicht subsidies 2019 (Motie Raad) en de motie Declaratiegedrag college (Motie Raad), beide aanvaard in de raadsvergadering van 19 juli 2011. Daarnaast zijn wettelijk voorgeschreven bijlagen opgenomen.

Raadsadvies en raadsbesluit

RAADSADVIES

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
3042641	Hendriks, Anneke	MID-FIN	Mariska ten Heuw
ONDERWERP			
3042641 - Jaarstukken 2019 Gemeente Hengelo			

AANLEIDING, DOEL EN WAT GING ER AAN VOORAF

Op grond van art 197 van de Gemeentewet legt het college jaarlijks verantwoording af over het gevoerde bestuur d.m.v. de Jaarstukken 2019 (het Jaarverslag en de Jaarrekening). Hierbij bieden wij u de Jaarstukken 2019 aan.

INHOUD VAN HET VOORSTEL

De Jaarstukken 2019 bestaan uit de programmaverantwoording en de Jaarrekening. Met de programmaverantwoording wordt ingegaan op de belangrijke inhoudelijke ontwikkelingen in 2019. De Jaarrekening bestaande uit de balans per 31-12-2019, het overzicht van baten en lasten en de toelichtingen daarop, geeft inzicht in de financiële ontwikkeling in het verslagjaar. Het rekeningresultaat bedraagt circa € 8,1 miljoen voordelig. De belangrijke financiële afwijkingen worden in paragraaf 4.1 vermeld en in de financiële toelichtingen in het programmaplan (paragraaf 5.2) nader geanalyseerd. Het batig saldo draagt bij aan de beoogde versterking van het gemeentelijk weerstandsvermogen.

Bij de afwijkingen wordt aangegeven of sprake is van incidentele of structurele effecten. De structurele effecten zullen meegenomen worden bij de Beleidsrapportage 2020 en Kadernota 2021-2024.

In het bestemmingsvoorstel wordt voorgesteld om circa € 3,8 miljoen te reserveren voor de volgende bestemmingen:

- **Budgetoverheveling:** vooruitlopend op de behandeling en vaststelling van de Jaarstukken 2019 heeft uw raad op 22 april 2020 besloten over een aantal voorstellen tot budgetoverheveling met een totaal bedrag van € 1.256.498 waarvan € 735.498 ten laste van het rekeningresultaat 2019.
- **Schouwburg:** Voor 2019 was € 418.496 geraamd voor het onderhoud van het pand van de Schouwburg. Deze middelen mogen echter pas worden gebruikt op het moment dat aan de gestelde voorwaarden is voldaan waaronder overdracht van het pand van de schouwburg aan de gemeente. Omdat hier in 2019 niet aan is voldaan wordt voorgesteld om het bedrag via resultaatbestemming toe te voegen aan de bestemmingsreserve onderhoudswerkzaamheden schouwburg.
- **Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang:** in 2019 is er een overschot van € 1.737.550 vanuit de gemeente Enschede voor de uitvoering van het convenant Beschermd wonen, opvang en begeleiding kwetsbare burgers. Voorgesteld wordt om deze middelen toe te voegen aan de bekleemde middelen voor het Sociaal Domein in de Algemene reserve. Op dit moment is nog onzeker hoe de kosten voor deze nieuwe taak zich zullen verhouden tot de toekomstige rijksmiddelen. Er zijn nog veel variabelen en onzekerheden van invloed, waaronder de relatie tussen Wlz en Wmo, de daarmee verband houdende financiering, de omvang van cliëntenstroom, de omvang van de financiering en de verdeelsleutel van de financiële middelen.
- **Bestemmingsreserve Beschermd Wonen 2018:** in het verlengde van bovenstaande overweging, stellen we uw Raad voor om de bestaande bestemmingsreserve Beschermd Wonen ad € 2.068.745 vrij te laten vallen en deze middelen eveneens te doteren aan de bekleemde middelen voor het Sociaal Domein in de Algemene reserve. Dit is als separaat beslispunt opgenomen in dit Raadsadvies. Oorspronkelijk is deze bestemmingsreserve gevormd om de toekomstige verwachte tekorten op beschermd wonen en maatschappelijke opvang deels op te kunnen vangen. Aangezien wij op dit moment nog geen beeld hebben van de omvang van de kosten (en/of eventuele tekorten) en we in de tussentijd middels de Kadernota 2020 besloten hebben om het principe "Sociaal Domein budgettair neutraal" los te laten, wordt voorgesteld om dit te doteren aan het voor het Sociaal Domein bekleemde deel van de Algemene Reserve. Wij zullen u t.z.t. informeren over de financiële effecten van het uitvoeringsplan en de inzet van middelen.
- **Droogteschade:** 2019 was het tweede achtereenvolgende extreem droge jaar. Dit heeft in 2019 geleid tot aanzienlijke schade aan het openbare groen (gazons, heesters, vaste planten, bomen). De totale droogteschade is in kaart gebracht en voor dit groenherstel is € 216.000 benodigd. Voorgesteld wordt om dit deel van het resultaat in de algemene reserve te bestemmen voor dit

doel en dit bedrag in 2020 aan te wenden.

- In de Decembercirculaire 2019 is € 722.000 extra beschikbaar gesteld voor het klimaat en de kerkenvisies voor de uitkeringsjaren 2017 tot en met 2019. Deze extra middelen konden niet in de begroting voor 2019 worden gewijzigd, maar worden middels bestemming van het saldo voorgesteld als volgt, voor de specifieke doelen, te reserveren:

	Gemeentefondsuitkering	Bedrag	Toevoegen aan reserve
1.2.1	Klimaatmiddelen Transitievisie warmte	€ 202.000	Duurzaamheid
1.2.2	Klimaatmiddelen Wijkaanpak	€ 410.000	proeftuin Nijverheid Aardgasvrij
1.2.3	Klimaatmiddelen Energieloketten	€ 60.000	Duurzaamheid
1.2.7	Kerkenvisies	€ 50.000	Decentralisatie-uitkeringen
Totaal		€ 722.000	

Voor het resterende deel van het batig saldo van € 4.319.176 wordt voorgesteld dit toe te voegen aan de algemene reserve.

Wij vragen uw raad de Jaarstukken 2019 (het jaarverslag en de jaarrekening 2019) vast te stellen. Het college moet de Jaarstukken in ieder geval vóór 15 juli 2020 aan Gedeputeerde Staten van Overijssel zenden.

BESPREEK- EN BESLISPUNTEN

1. De Jaarstukken 2019 van de gemeente Hengelo vast te stellen en de daarin opgenomen inhoudelijke toelichting en financiële analyses te aanvaarden als verantwoording van het college over het gevoerde beleid en beheer in 2019;
2. Het batige resultaat te bestemmen conform raadsvoorstel
3. De bestaande bestemmingsreserve Beschermd Wonen van € 2.068.745 vrij laten vallen en deze middelen doteren aan de bekleemde middelen voor het Sociaal Domein in de algemene reserve.

FINANCIËLE ASPECTEN

Zie inhoud van het voorstel.

BIJLAGE(N)

Jaarstukken 2019

Dit raadsadvies is vastgesteld door het college van B & W van Hengelo.

Raadsbesluit

(ruimte voor definitief raadsbesluit)

Jaarverslag

4

De financiën van de gemeente Hengelo

4.1	Saldo jaarrekening	12
4.2	Structurele effecten	16
4.3	Bestemmingsvoorstel	17
4.4	Ontwikkeling Algemene Reserve	19
4.5	Ontwikkeling Overige Reserves	21

4.1 Saldo jaarrekening

De jaarrekening, zoals deze in hoofdstuk 7 is opgenomen, sluit met een totaal saldo van baten en lasten van € 8.148.720 voordelig. Na de verwerking van de laatst vastgestelde begrotingswijziging 2019 was sprake van een verwacht batig saldo van ruim € 1.700.000. Een te verklaren afwijking daarom van afgerond € 6.450.000. Hieronder wordt ingegaan op de meest opvallende afwijkingen.

Een meer uitgebreide toelichting op ook de kleinere verschillen vindt u in hoofdstuk 5.2 - Toelichting op de beleidsprogramma's.

Meest opvallende afwijkingen:

(V = voordeel en N = nadeel)

Prog	Analyse afwijking		Vershil	I/S
4	Huisvesting bijzonder voortgezet onderwijs			
	Sinds augustus 2019 is er een nieuwe VO school in Hengelo (SVPO Hengelo). Hiervoor wordt huisvesting gehuurd van Saxion op het scholeneiland. De gemeente draagt bij in de verbouwings-/aanpassingskosten van het gebouw; een totale bijdrage van €470.000 verdeeld over drie jaren. Het eerste jaar (2019) is de bijdrage €232.000. Deze bijdrage komt beschikbaar op het moment dat er overeenstemming is over de verbouwing c.q. het bouwplan. Deze overeenstemming is er in 2019 nog niet. Uw raad heeft daarom besloten het volledige budget voor 2019 van € 232.000 over te hevelen naar 2020. Het resterende verschil van € 29.000 nadelig wordt met name veroorzaakt door de toerekening van loonkosten.	V	203	I
	Achterstandenbeleid			
	De subsidie voorschool aan Spring! Peuterspeelscholen over 2018 is in 2019 € 165.000 lager vastgesteld omdat het aantal daadwerkelijk bezette peuterplekken in 2018 lager was dan aangevraagd.	V	218	I
5	Schouwborg Hengelo			
	Vanaf 2018 zijn structureel middelen geraamd voor het onderhoud van het pand van de schouwborg. Deze middelen mogen echter pas worden gebruikt op het moment dat aan de gestelde voorwaarden is voldaan, waaronder overdracht van het pand aan de gemeente (conform raadsbesluit). Omdat overdracht ook in 2019 niet is gerealiseerd wordt bij de resultaatbestemming 2019 voorgesteld om de in 2019 ook niet bestede middelen van geïndexeerd € 418.000 te storten in de bestemmingsreserve. Het resterende verschil van € 3.000 nadelig wordt veroorzaakt door de toerekening van loonkosten.	V	415	I
6	Sociaal Werk (in de wijk)			
	In 2019 heeft de focus op planvorming gelegen en zijn weinig middelen uitgegeven. Het restantbudget ad € 396.000 voor de Denktank Innovatie Jeugd en Wmo wordt via een voorstel budgetoverheveling toegevoegd aan het budget 2020. Daarnaast hadden we een bedrag geraamd voor het vervolg en de doorontwikkeling van het concept ontmoeten plus, welke vanwege onvoldoende inhoudelijke en financiële effecten niet is doorgegaan. Tegelijkertijd hoefden we minder vaak ambulante hulp voor personen met verward gedrag in te zetten dan verwacht. Daarnaast is sprake van een aantal overige kleinere mutaties.	V	590	I
	Inkomensvoorziening			
	Ten tijde van de 2e beleidsrapportage was de bijstelling budgetten gebundelde uitkeringen (BUIG) nog niet bekend. Dit resulteert in een voordeel op de baten van € 318.000. In 2019 is er per saldo voor een bedrag van circa € 126.000 meer dan geraamd aan bijstand teruggevorderd. Onderdeel hiervan is de geactualiseerde voorziening dubieuze debiteuren. Daarnaast zien wij over 2019 een daling in de uitgaven van de bijstandsgerechtigden (voordeel € 204.000) waar wel een extra uitgave aan de loonkostensubsidies tegenover staat (nadeel € 155.000). Hoewel we aanvankelijk een lager bedrag hadden begroot voor loonkostensubsidies, is dit maatschappelijk een positieve ontwikkeling. Loonkostensubsidie zetten we namelijk in om mensen die niet zelfstandig het wettelijk minimumloon kunnen verdienen bij reguliere werkgevers aan de slag te laten gaan. Hiermee wordt ook bespaard op de uitkeringslasten.	V	493	I
	Arbeidsparticipatie			
	Zowel op de participatiewet trajecten (€ 140.000) als inburgering (€ 191.000) hebben we een voordeel. Bij de participatiewet kunnen we dit verklaren door overheveling van het budget Perspectiefjaar werkloze jongeren, als gevolg van een latere start van deze pilot. Bij inburgering zijn er in 2019 extra rijksmiddelen beschikbaar gesteld om de aanloop naar het nieuwe inburgeringsstelsel te vergemakkelijken en om een Pilot Veranderopgave Inburgering te starten. In 2019 is de globale opgave uitgewerkt. Echter op onderdelen wordt gewacht op handreikingen van het ministerie alvorens gestart kan worden met de concrete uitwerking. Daarom zijn deze rijksmiddelen nog niet (volledig)	V	331	I

Prog	Analyse afwijking		Verschil	I/S
	besteed en worden meegenomen in de budgetoverheveling naar 2020. De middelen voor de Pilot Veranderopgave Inburgering zijn eveneens nog niet besteed.			
	Ondersteuningsbehoefte Wmo			
	De overschrijding wordt veroorzaakt doordat we de herindicaties van de oude naar de nieuwe zorgvormen eerder/ sneller hebben uitgevoerd, dan waar we in de begroting rekening mee hadden gehouden (zie onderschrijding Maatwerkvoorzieningen ZIN Wmo).	N	639	I
	Eigen bijdrage Wmo			
	Eind 2019 kwam aan het licht dat de vervoerder nog voor € 105.000 aan eigen bijdrages moest verrekenen over 2018. Dit is intussen gedaan. Ook zijn de eigen bijdrages 2019 nu afzonderlijk verrekend wat leidt tot een structureel voordeel ad € 140.000. Tenslotte is nog voor zo'n € 126.000 aan eigen bijdragen uit oude jaren binnen gekomen, waarin niet was voorzien.	V	371	I/S
	Maatwerkvoorziening ZIN Wmo			
	Het voordeel wordt voor een groot deel veroorzaakt doordat we de herindicaties van de oude naar de nieuwe zorgvormen eerder/ sneller hebben uitgevoerd, dan waar we in de begroting rekening mee hadden gehouden. Dit voordeel is incidenteel, want bij de 2e Beleidsrapportage hadden we deze zorgvormen bijgeraamd op basis van onze verplichtingenadministratie. Echter rapporteerden we destijds ook dat we toen kampten met administratieve achterstanden. Achteraf kunnen we stellen dat we de Wmo uitgaven in de oorspronkelijke begroting vrij nauwkeurig geraamd hadden en daarmee dan ook het effect van de interventie maatregel "Normenkader" evenals de effecten van de invoering van het abonnementstarief.	V	1.481	I
	Ondersteuningsbehoefte (Jeugd)			
	De overschrijding wordt veroorzaakt doordat we de herindicaties van de oude naar de nieuwe zorgvormen eerder/ sneller hebben uitgevoerd, dan waar we in de begroting rekening mee hadden gehouden (zie onderschrijding Maatwerkvoorzieningen ZIN Jeugd).	N	527	I
	Modules maatwerkdienstverlening (Jeugd)			
	Met ingang van 2019 kennen we een nieuw product: diagnostiek. Dit product blijkt structureel minder gezet te worden dan we op voorhand verwacht hadden.	V	496	S
	Beschikbaarheidsvoorzieningen (Jeugd)			
	Met ingang van 2019 wordt deze zorg separaat via een subsidierelatie ingekocht. Inmiddels hebben de deelnemende aanbieders managementinformatie aangeleverd, welke door de Twentse gemeenten is gecontroleerd. Op grond van deze informatie blijken structureel veel minder cliënten gebruik te maken van de weinig voorkomende, hoog specialistische jeugdzorg dan vooraf was ingeschat, met als gevolg dat dit middels een terugvordering van de subsidie afgerekend wordt. Dit is een regionaal beeld bij alle Twentse gemeenten en de aanbieders. Onduidelijk blijft echter waardoor het komt dat alle partijen verwacht hadden dat meer cliënten voor deze zorg in aanmerking zouden komen.	V	848	S
	Individuele voorzieningen ZIN (Jeugd)			
	Dit voordeel is ontstaan door de stelpost interventieprogramma waarmee we goed op koers lopen en alle oude zorgvormen. Het voordeel op de 'oude zorgvormen' ZIN wordt veroorzaakt doordat we de herindicaties van de oude naar de nieuwe zorgvormen eerder/ sneller hebben uitgevoerd, dan waar we in de begroting rekening mee hadden gehouden (zie ook Ondersteuningsbehoefte (Jeugd)).	V	1.414	I
	Geëscaleerde zorg 18+			
	Net als in 2018 heeft de centrumgemeente Enschede meer rijksinkomsten Beschermd Wonen ontvangen, dan dat ze (in verband met wachtlijstproblematiek) kon uitgeven aan de uitvoering van deze taak. Er is wederom besloten om incidenteel de reserve Beschermd Wonen af te romen en uit te keren aan de deelnemende gemeenten.	V	1.728	I
	Modules maatregelhulp (Jeugd)			
	Vanwege administratieve achterstanden hadden we ten tijde van de 2e Beleidsrapportage een onvolledig beeld van het aantal geïndiceerde cliënten in de Jeugdbescherming en -reclassering. Hierdoor hebben we, achteraf gezien, ten onrechte het budget destijds neerwaarts bijgesteld. Enkele cliënten Jeugdzorg+ zijn (nog) geplaatst bij een niet-gecontracteerde aanbieder en vallen daarmee buiten de subsidierelaties. Omdat we in de begroting enkel rekening hadden gehouden met de gesloten subsidiecontracten heeft dit geleid tot een overschrijding.	N	640	S
7	Afval			
	Aangezien de afvalbegroting in zijn geheel een gesloten circuit is kent het uiteindelijk een jaarresultaat van € 0. We zien dat met name de meevallende inzamel- en verwerkingskosten voor fijn restafval zorgen voor minder uitgaven. De kosten voor inzameling, transport en verwerking van Kunststof verpakkingsmateriaal liggen hoger dan geraamd. Aan de inkomstenkant valt op dat de opbrengsten van afvalstoffenheffing lager zijn dan de verwachting. Ook dit is een direct gevolg van minder aangeboden hoeveelheden restafval. Door de DIFTAR systematiek betaalt de inwoner immers minder afvalstoffenheffing bij minder afval. Dit zorgt daarmee wel voor teruglopende inkomsten aan heffing. Tenslotte wordt nog opgemerkt dat het bedrag aan toegekende kwijschelding hoger is uitgevallen. De onttrekking uit de afvalvoorziening wordt in de afvalbegroting als sluitstuk begroot			I

Prog	Analyse afwijking		Vershil	I/S
	om kostendekkendheid en het gesloten circuit te waarborgen. Doordat nu uiteindelijk blijkt dat de inkomsten lager zijn, maar de uitgaven nog gunstiger uitpakken is er een lagere onttrekking (€ 35.000) nodig uit de afvalvoorziening.			
	Warmtenet			
	De kosten voor het warmtenet bestaan uit een drietal elementen. Allereerst de eigen kosten die deels samenhangen met de afwikkeling en overdracht van het warmtenet. Daarnaast is er een deel van de leidingen bij de Brouwerij opnieuw aangelegd. De belangrijkste oorzaak van deze overschrijding is de toevoeging van € 621.000,- aan de nog te betalen kosten, ter aanvulling op de bestaande voorziening. Overigens is in de vorige jaarrekening de voorziening met nagenoeg hetzelfde bedrag verlaagd	N	786	I
8	Bestemmingsplannen			
	Er is in 2019 veel aandacht besteed aan de voorbereidingen die nodig zijn om klaar te zijn voor de invoering van de Omgevingswet. Daardoor is minder ambtelijke inzet gepleegd op bijvoorbeeld de toetsing en actualisering van bestemmingsplannen. Voor een nadere analyse wordt verwezen naar programma 9. Ook was er minder inzet dan geraamd benodigd om mee te werken aan bestemmingsplanwijzigingen op verzoek van derden zoals projectontwikkelaars.	V	446	I
	Grondexploitatie			
	De grondexploitatie is voor de algemene middelen in principe budgettair neutraal, maar laat op dit programma een voordeel zien. Dit voordeel wordt toegevoegd aan de reserve grondexploitatie en zien we dus terug bij programma 9. Het voordeel wordt veroorzaakt doordat de nog niet in exploitatie genomen gronden opnieuw zijn getaxeerd. Dit valt 1,9 mln gunstiger uit. De grondexploitatie voor XL Businesspark is 9,0 mln positiever dan de eerdere raming. Op basis van de verdeling onder de deelnemende gemeenten is 23% hiervan (2,07 mln) voor rekening van de Gemeente Hengelo. Het verkooptempo van de overige bedrijventerreinen is naar beneden bijgesteld. We verwachten daarmee dat het langer duurt om de kavels te verkopen. Dit zorgt voor meer rentelasten en daarmee een verslechtering van de overige bedrijventerreinen van 1,3 mln.	V	2.556	I
	Vastgoed			
	De effecten vanuit het vastgoedbedrijf is voor de algemene middelen in principe budgettair neutraal, maar laat op dit programma een nadeel zien. Dit nadeel wordt gecompenseerd door onttrekking aan de reserve vastgoedbedrijf en zien we dus terug bij programma 9. De kosten die samenhangen met de (voorgenomen) verkoop van een aantal af te stoten panden zijn niet geraamd, dit betreft bijvoorbeeld Bataafsekamp en Paul Krugerstraat. Daarnaast zijn er voor de renovatie van de panden die in gebruik zijn bij Cerberus en Innocent nog de laatste renovatiekosten gemaakt. Aan overige kosten is meer uitgegeven onder meer als gevolg van de werkzaamheden voor de aanbestedingsprocedure van het onderhoud van de panden, maatwerkadviezen voor duurzaamheid en het afstoten van enkele panden.	N	493	I
	Erfpacht			
	We hebben meer opbrengsten gerealiseerd, voornamelijk door nieuw aangegane erfpachten, die bij opstellen van de begroting 2019 nog niet bekend waren. Het erfpachtresultaat wordt gedoteerd in de reserve grondexploitatie.	V	233	I
9	College van burgemeesters en wethouders			
	Eind 2019 zijn de pensioenvoorzieningen van de (ex) wethouders opnieuw berekend. De huidige lage rente zorgt ervoor dat er aanzienlijk meer moet worden bijgestort dan waarmee in de begroting rekening is gehouden.	N	683	I
	Dienstverlening			
	Omdat in 2019 de volledige gemeentelijke organisatie gehuisvest was in het pand aan de Hazenweg is er aan belasting, energie en onderhoud minder uitgegeven dan geraamd. Voor de digitalisering van het gemeentelijk bouwarchief is 2 jaar (2019-2020) jaarlijks € 250.000,- extra beschikbaar. Dit proces is moeizaam van start gegaan wat er voor heeft gezorgd dat een groot deel van het budget van 2019 (circa 2 ton) niet is gebruikt. Hiervoor is inmiddels een verzoek tot budgetoverheveling gedaan. Naast al deze meevallers in de kostensfeer is er ook nog sprake geweest van extra inkomsten ad €273.000, vanuit de dienstverlening ICT aan Oldenzaal en de SWB.	V	709	I
	Gemeentefondsuitkering			
	De mutaties uit de decembercirculaire 2019 van het gemeentefonds konden niet worden verwerkt in de begroting 2019 in verband met de te late beschikbaarheid van deze circulaire. In de raadsbrief over deze decembercirculaire (zaaknummer 3002999) bent u uitgebreid geïnformeerd over de afzonderlijke mutaties. Voor 2019 is de gemeentefondsuitkering circa 1,4 miljoen (incidenteel) hoger. Voor ongeveer de helft wordt dit veroorzaakt door extra middelen voor het klimaat en de kerkenvisies. De andere helft is met name het gevolg van de aanpassing van de aantallen van de verschillende verdeelmaatstaven en het beschikbaar stellen van de verdeelreserve door het Rijk.	V	1.396	I
	Begrotingstechnische correcties			
	Dit nadeel wordt door diverse wijzigingen veroorzaakt. Hieronder de voornaamste drie wijzigingen: Efficiencytaakstellingen	N	420	I

Prog	Analyse afwijking		Vershil	I/S
	De verhuizing van de ambtenaren naar de binnenstad heeft in februari 2020 plaatsgevonden, waardoor de efficiëncystaakstelling nieuwbouw stadskantoor in 2019 voor ongeveer de helft kon worden geëffectueerd. Het nog niet volledig kunnen invullen van de opgelegde bezuiniging betekent voor 2019 een incidenteel nadeel. Voor 2020 is deze taakstelling volledig ingevuld. De invulling van de taakstelling op de ambtelijke organisatie en efficiency van uitvoering taken (Kadernota 2019-2022;19-NB-5), heeft in 2019 langer geduurd dan oorspronkelijk de bedoeling was, maar is ingaande 2020 ook volledig ingevuld.			
	Saldo urenverantwoording Het incidenteel nadeel wordt veroorzaakt doordat er minder uren zijn doorbelast naar producten dan begroot. Dit wordt mede veroorzaakt door ziekte.	N	274	I
	Boventallig personeel en gedetacheerden De personeelslasten worden op basis van vastgesteld beleid begroot voor uitsluitend de vastgestelde formatie, waarbij de salarislust wordt bepaald op het schaalbedrag van de voorlaatste periodiek. Voor bovenformatieven wordt op grond daarvan geen bedrag geraamd in de begroting. De werkelijke lasten vormen daarmee per definitie een overschrijding.	N	202	I
	Stelposten gemeentefonds			
	De middelen voor de incidentele stelpost Inburgering taalniveau en veranderopgave zijn niet ingezet (voordeel ruim € 84.000) en zijn betrokken in het budgetoverheveling(svoorstel) van 2019 naar 2020. Er is eenmalig geen beroep gedaan op de structurele stelpost Ambulantisering GGZ (voordeel € 63.000).	V	148	I
	Mutaties reserves			
	Er hebben diverse reservemutaties plaatsgevonden wat per saldo resulteert in een negatief effect van € 3.296.620. Voor een nadere toelichting wordt u verwezen naar de toelichting bij hoofdstuk Taakvelden 0.7. – 0.10 Financiën.	N	3.297	I
	Totaal verklaarde verschillen		6.115	
	Te verklaren verschil (afgerond)		6.450	

4.2 Structurele effecten

In de toelichting op de financiële afwijkingen is aangegeven of de afwijking incidenteel dan wel structureel van aard is. Afwijkingen met een incidenteel karakter zijn uiteraard niet van invloed op het financieel meerjarenperspectief. Daarnaast zijn er ontwikkelingen die wel structureel zijn, maar al zijn verwerkt in de lopende begroting of het meerjarenperspectief. De overige structurele afwijkingen zullen bij de eerste Beleidsrapportage 2020 in de begroting 2020 en/of de Kadernota 2021-2024 worden verwerkt. Uiteraard kunnen de bedragen daarbij door actualisering afwijken van de in het jaarverslag genoemde bedragen.

4.3 Bestemmingsvoorstel

Het saldo van lasten en baten laat een voordelig saldo zien van € 8.148.719,69. Wij willen u voorstellen dit saldo als volgt te bestemmen.

Budgetoverheveling (€ 735.498)

Vooruitlopend op de behandeling en vaststelling van de Jaarstukken 2019 heeft uw raad op 22 april 2020 besloten over de budgetoverheveling met een totaal bedrag van € 1.256.498 waarvan € 735.498 ten laste van het rekeningresultaat 2019, zie onderstaande budgetten ("Reguliere overheveling"):

ProgrammaBudget		Bedrag
4	Huisvesting bijzonder voortgezet onderwijs: verbouwing SVPO	€ 232.000
5	Beeldende kunst: Aanjaagbudget	€ 54.000
6	Inburgering: Inburgering taalniveau en veranderopgave	€ 84.498
8	Structuurplannen algemeen: Spoorfietsen	€ 25.000
8	Wonen en bouwen: Omgevingswet	€ 137.000
9	Dienstverlening: Ontwikkeling managementinformatie (digitaliseren dossiers)	€ 203.000
Totaal		€ 735.498

Middels resultaatbestemming wordt het bedrag van € 735.498 overgeheveld naar de begroting 2020.

De budgetten 2019 die voldoen aan de criteria en reeds besluitvorming over is geweest met een totaal bedrag van € 521.000 worden in 2020 geraamd en onttrokken uit de algemene reserve.

Bestemmingsreserve Schouwburg (€ 418.496)

Vanaf 2018 is structureel € 416.000 geraamd voor het onderhoud van het pand van de schouwburg. Deze middelen mogen echter pas worden gebruikt op het moment dat aan de gestelde voorwaarden is voldaan waaronder overdracht van het pand van de schouwburg aan de gemeente. Omdat hier in 2019 niet aan is voldaan wordt voorgesteld een bedrag van € 418.496 via resultaatbestemming toe te voegen aan de bestemmingsreserve onderhoudswerkzaamheden schouwburg. Zodra aan de daarvoor gestelde voorwaarden wordt voldaan, kunnen de bedoelde onderhoudswerkzaamheden worden uitgevoerd.

Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang (€ 1.737.550)

In 2019 is er een overschot van € 1.737.550 vanuit de gemeente Enschede voor de uitvoering van het convenant Beschermd wonen, opvang en begeleiding kwetsbare burgers. Voorgesteld wordt om deze middelen (net als de overtollige middelen uit 2018) te reserveren. In afwijking op het voorstel 2018, reservering van de middelen in de Bestemmingsreserve Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang, wordt voorgesteld om de middelen te reserveren aan de bekleemde middelen voor het Sociaal Domein in de Algemene reserve. Deze reserve wordt ingezet om de toekomstige verwachte tekorten binnen het Sociaal Domein (waaronder beschermd wonen en maatschappelijke opvang) deels op te kunnen vangen. Op dit moment is nog onzeker hoe de kosten voor deze nieuwe taak zich zullen verhouden tot de toekomstige rijksmiddelen. Er zijn nog veel variabelen en onzekerheden van invloed, waaronder de relatie tussen Wlz en Wmo, de daarmee verband houdende financiering, de omvang van cliëntenstroom, de omvang van de financiering en de verdeelsleutel van de financiële middelen.

In het verlengde van bovenstaande overweging om de over het boekjaar 2019 (te) ontvangen middelen Beschermd Wonen te doteren aan de bekleemde middelen voor het Sociaal Domein in de Algemene reserve, stellen we u (de raad) voor om de bestaande bestemmingsreserve Beschermd Wonen ad € 2.068.745 vrij te laten vallen en deze middelen eveneens aan de Algemene Reserve Sociaal Domein te doteren. Dit is als separaat besispunt opgenomen in het Raadsadvies.

Oorspronkelijk is deze bestemmingsreserve gevormd om de toekomstige verwachte tekorten op beschermd wonen en maatschappelijke opvang deels op te kunnen vangen. Aangezien wij op dit moment nog geen beeld hebben van de omvang van de kosten (en/of eventuele tekorten) en we in de tussentijd middels de Kadernota 2020 besloten hebben om het principe "Sociaal Domein budgettair neutraal" los te laten, wordt voorgesteld om dit te doteren aan het voor het Sociaal Domein bekleemde deel van de Algemene Reserve. Wij zullen u t.z.t. informeren over de financiële effecten van het uitvoeringsplan en de inzet van middelen.

Droogteschade (€ 216.000)

2019 was het tweede achtereenvolgende extreem droge jaar. Dit heeft in 2019 geleid tot aanzienlijke schade aan het openbare groen (gazons, heesters, vaste planten, bomen). De totale droogteschade is in kaart gebracht en voor dit groenherstel is € 216.000 benodigd. Voorgesteld wordt om dit deel van het resultaat in de algemene reserve te bestemmen voor dit doel en dit bedrag in 2020 aan te wenden.

Decembercirculaire 2019 Gemeentefonds (€ 722.000)

Voor 2019 is de gemeentefondsuitkering ruim € 1,4 miljoen hoger. Voor ongeveer de helft wordt dit veroorzaakt door extra middelen voor het klimaat en de kerkenvisies. De andere helft is met name het gevolg van de aanpassing van de aantallen van de verschillende verdeelmaatstaven en het beschikbaar stellen van de verdeelreserve door het Rijk.

De extra middelen voor het klimaat en kerkenvisies van totaal € 722.000 konden niet in de begroting voor 2019 worden gewijzigd, maar worden middels bestemming van het saldo voorgesteld als volgt, voor de specifieke doelen, te reserveren:

	Gemeentefondsuitkering	Bedrag	Toevoegen aan reserve
1.2.1	Klimaatmiddelen Transitievisie warmte	€ 202.000	Duurzaamheid
1.2.2	Klimaatmiddelen Wijkaanpak	€ 410.000	proeftuin Nijverheid Aardgasvrij
1.2.3	Klimaatmiddelen Energieloketten	€ 60.000	Duurzaamheid
1.2.7	Kerkenvisies	€ 50.000	Decentralisatie-uitkeringen
Totaal		€ 722.000	

In de raadsbrief van 14 januari 2020 (zaaknummer: 3002999) is een nadere uitsplitsing van het bedrag opgenomen.

Algemene reserve

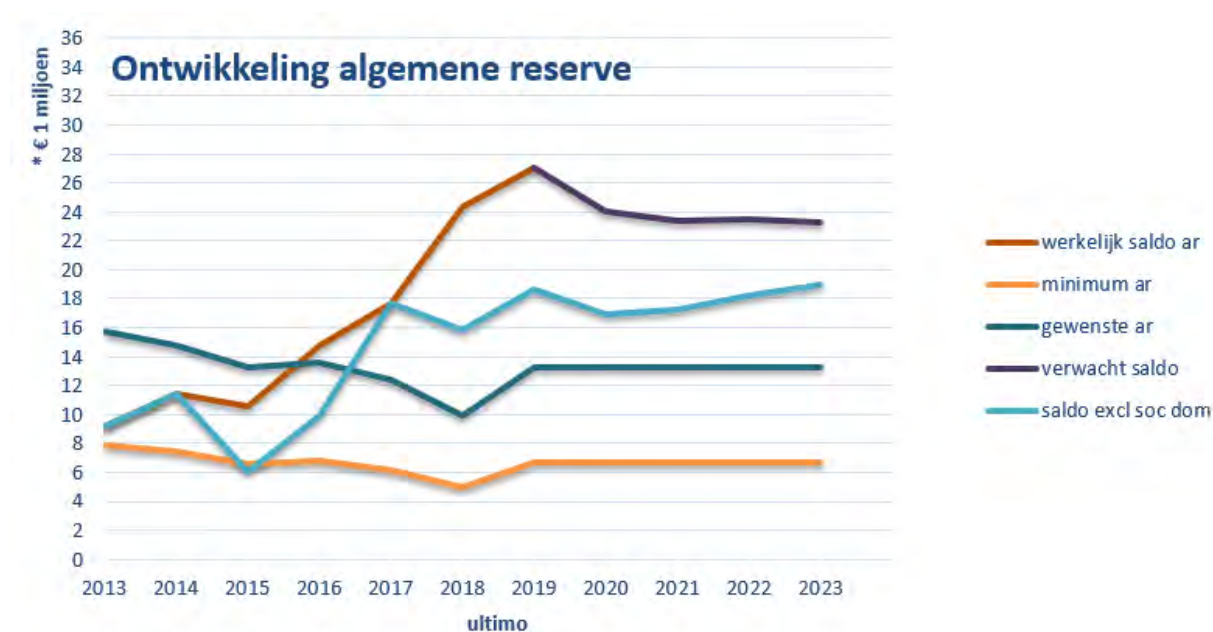
Voor het resterende deel van het batig saldo van € 4.319.176 wordt voorgesteld dit toe te voegen aan de Algemene Reserve.

4.4 Ontwikkeling Algemene Reserve

Naast de benadering van het gemeentelijk weerstandsvermogen zoals uitgebreid toegelicht in paragraaf 'weerstandsvermogen en risicobeheersing' hecht uw raad al geruime tijd aan een benadering gekoppeld aan de algemene reserve. Met die overwegingen besloot uw raad op 26 juni 2012 (12G200840) afspraken te maken over de minimale en gewenste hoogte van de algemene reserve: "De algemene reserve dient te allen tijde minimaal 25% van de benodigde weerstandscapaciteit te bedragen en op termijn toe te groeien naar de helft daarvan". In de Beleidsnota Integraal Risicomanagement Weerstandsvermogen 2018-2022 is deze lijn opnieuw bekrachtigd.

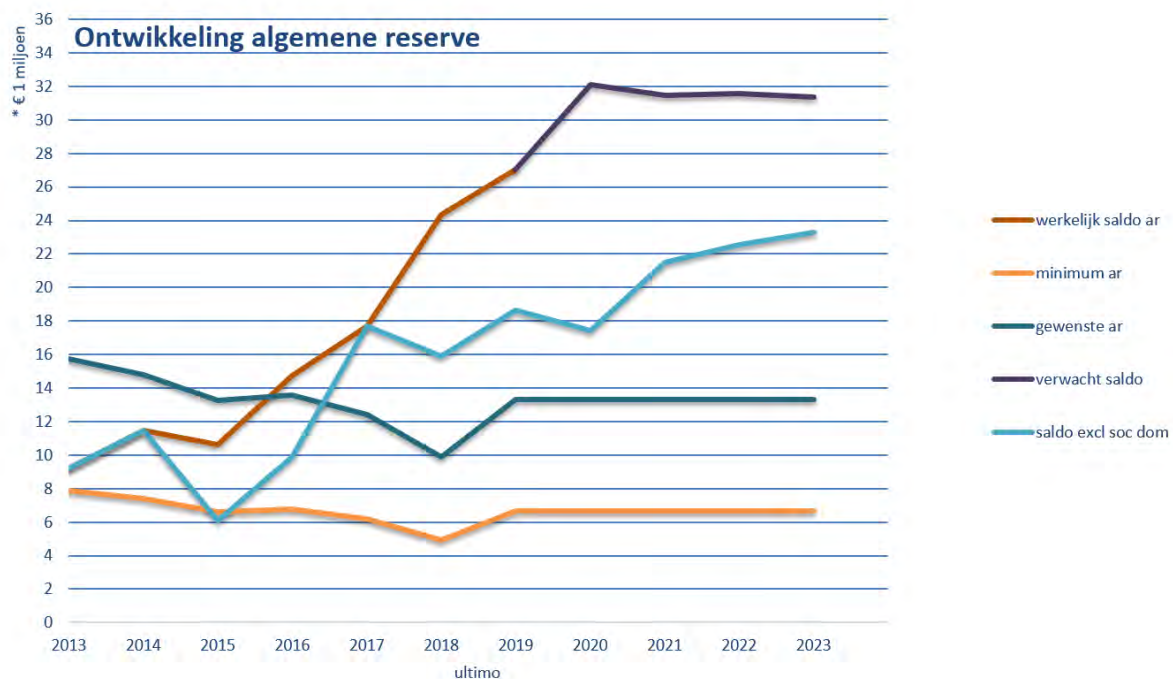
Op basis van de laatste risico-inventarisatie is de benodigde weerstandscapaciteit berekend op € 26,6 miljoen. In de Beleidsbegroting 2020-2023 was de benodigde weerstandscapaciteit nog berekend op € 18,3 miljoen. De verhoging van de benodigde weerstandscapaciteit tot € 26,6 miljoen wordt met name veroorzaakt door de toegenomen risico's in de grondexploitaties, door de druk vanuit de markt is er woningbouwprogramma toegevoegd en de problemen die spelen rond stikstof en Pfas. Voor een uitgebreide toelichting verwijzen wij naar paragraaf 6.4 Grondbeleid.

Conform de vastgestelde beleidsregels is het gewenste niveau van de algemene reserve 50% van het risicoprofiel, dat wil zeggen € 13,3 miljoen. Op basis van de voorliggende Jaarstukken 2019, exclusief te bestemmen resultaat, én de al vastgestelde begrotingswijzigingen (tot en met 22 april 2020) ziet de ontwikkeling van de algemene reserve er als volgt uit:

Op basis van de grafiek kan worden geconcludeerd dat de werkelijke en verwachte standen van de algemene reserve ruim boven het gewenste niveau liggen. Eind 2019 is de werkelijke stand van de algemene reserve, exclusief te bestemmen resultaat 2019, circa € 27 miljoen en eind 2023 is de verwachte stand € 23,2 miljoen. Exclusief de reeds bestemde middelen voor het sociaal domein (=saldo excl soc dom) komt de algemene reserve eind 2023 uit op bijna € 19 miljoen. Immers bijna € 4,3 miljoen van de bekleemde middelen van het sociaal domein zijn nog niet ingevuld en nog vrij besteedbaar. Deze standen zijn dus exclusief het bestemmingsvoorstel van de Jaarstukken 2019, zoals verwoord in het raadsvoorstel, omdat hierover eerst besluitvorming door uw raad moet plaatsvinden.

Indien uw raad instemt met het bestemmingsvoorstel dan ziet de ontwikkeling van de algemene reserve er als volgt uit:

Op basis van bovenstaande grafiek is de verwachte stand eind 2023 bijna € 31,4 miljoen. Exclusief de reeds bestemde middelen voor het sociaal domein (=saldo excl soc dom) komt de algemene reserve eind 2023 uit op bijna € 23,3 miljoen. Dan zijn bijna € 8,1 miljoen van de bekleemde middelen van het sociaal domein zijn nog niet ingevuld en nog vrij besteedbaar.

4.5 Ontwikkeling Overige Reserves

Met de vaststelling van de Nota Reserves en Voorzieningen is besloten de evaluatie van de reserves in te passen in de jaarlijkse planning & control cyclus. Dit is verder vastgelegd in de Financiële verordening 2018 (2196498).

In het jaarverslag 2017 zijn de reserves nog kritisch doorgelicht. Daarbij is aangegeven dat alleen voor de reserve bodemsanering nog een bestedingsplan moest worden opgesteld welke naar verwachting in het tweede kwartaal 2019 opgeleverd zou worden. Besteding van de reserve bodemsanering vindt nog steeds plaats op grond van het bestedingsplan dat in 2015 is opgesteld. Dit plan is niet actueel, maar geeft nog steeds de goede richting aan omdat de basis wordt gevormd door de afspraken uit het Convenant bodem en ondergrond (2016-2020). Uitstel van het nieuwe bestedingsplan heeft geen afbreukrisico opgeleverd, daarom is prioriteit gegeven aan andere werkzaamheden. In het tweede kwartaal van 2020 wordt een nieuw bestedingsplan ter vaststelling aan de raad aangeboden.

In 2019 is een voorziening gevormd voor de samenwerking Schoolbesturen Primair Onderwijs. Deze voorziening is gevormd vanuit een eenmalige storting uit de Reserve Onderwijshuisvesting, waarna de Raad besloten heeft om de reserve onderwijshuisvesting per ultimo 2019 op te heffen. Het resterende saldo van de Reserve Onderwijshuisvesting ultimo 2019 is conform besluitvorming toegevoegd aan de Algemene Reserve.

Voor een omschrijving van de aard en reden voor de aangehouden reserves wordt verwezen naar Paragraaf 7.3. Toelichting op de balans per 31 december 2019 (Eigen Vermogen & Toelichting reserves).

5

Programma realisatie

5.1	Centrale thema's	24
5.2	Beleidsprogramma's	35

5.1 Centrale thema's

5.1.1 Open bestuursstijl

Het uitgangspunt voor ons handelen blijft dat we een moderne overheid willen zijn, met een open stijl van het besturen van de stad. De openheid en moderne bestuursstijl, die we daar bij voor ogen hadden is in 2019 uitgangspunt voor ons handelen geweest. Steeds hebben wij ons afgevraagd op welke wijze het mogelijk was om in de verschillende processen de raad en inwoners er op een open manier bij te betrekken. Concreet betekende dit geen dichtgetimmerde voorstellen met maatregelen, die tot in de finesses zijn uitgewerkt. Maar voorstellen, waarin wel inhoudelijk en financieel richting wordt gegeven, maar waarbij er vervolgens ruimte is voor de gemeenteraad en voor de stad om samen de verdere invulling te bepalen. Deze aanpak geldt wat ons betreft niet alleen voor de grotere opgaven voor de stad, maar hoort ook bij kleinere voorstellen de gebruikelijke handelswijze te zijn. In de rest van deze paragraaf willen wij aan de hand van een viertal voorbeelden schetsen hoe deze aanpak in de praktijk door ons is toegepast.

Proces Kadernota

Bij de totstandkoming van de Kadernota 2020-2023 is door ons bewust gekozen voor een open proces met veel ruimte voor inbreng van inwoners en maatschappelijke organisaties. We hebben de stad de mogelijkheid geboden om met ideeën te komen voor beleidsverandering en/of -vernieuwing. Vervolgens hebben wij hen de mogelijkheid geboden om tijdens een motiemarkt de ideeën en plannen onder de aandacht te brengen van raadsleden. Indien een raadslid overtuigd was van een voorstel, dan was het aan de politieke partij om het idee/plan in een motie te verwoorden en in te brengen tijdens de raadsbehandeling van de begroting.

Gemeenschappelijke Regelingen (GR)

Wij hebben het vraagstuk: "Hoe kan de gemeenteraad (meer) invloed uitoefenen op Gemeenschappelijke Regelingen" aan de raad voorgelegd zonder zelf al een standpunt hierover ingenomen te hebben. Het gevolg hiervan was dat er een open discussie tussen College van B&W en de gemeenteraad over dit vraagstuk heeft plaatsgevonden. Samengevat kwam het er op neer, dat college en raad gezamenlijk aan het zoeken waren naar of en zo ja, welke mogelijkheden er voor de raad zijn om meer invloed uit te oefenen op een GR, die toch vaak een uitvoeringsorganisatie is en tot de verantwoordelijkheid van college van B&W of burgemeester behoort.

Kindinclusie

De vraag hoe betrekken we kinderen bij het besluitvormingsproces, is door ons opgepakt. Lange tijd werd het in het leven roepen van een Kinderraad als beste oplossing gezien. In 2019 zijn wij echter tot het standpunt gekomen, dat kinderinclusie effectiever is en minder vraagt van kinderen. Kinderinclusie houdt in dat we als uitgangspunt hanteren dat kinderen besluitvormers kunnen helpen. Volwassenen hebben meer kennis en ervaring, maar kinderen hebben creativiteit, verbeeldingskracht en het vermogen die vragen te stellen die hen op een ander spoor kunnen zetten. De ideale mix. Door het horen van kinderen over belangrijke onderwerpen een vast onderdeel van het besluitvormingsproces te laten zijn, wordt bovendien tegemoetgekomen aan de inhoud van het Internationale Verdrag van de Rechten van het Kind. Dit Verdrag geeft kinderen namelijk het recht om mee te denken over vraagstukken, die van invloed zijn op hun leven.

Nieuwe Stadhuis

Tot slot en zeker niet als minst belangrijk vormt het nieuwe stadhuis, waarin al onze ambtenaren zijn gehuisvest, een toonbeeld van de open bestuurscultuur. Dit geldt zowel voor de buitenkant van het nieuwe gebouw, waar grote glazen puien openheid, transparantie en toegankelijkheid uitstralen, als voor de binnenkant, waar gekozen is voor het concept van flexwerken en de lange gangen met aan weerszijden kantoren zijn vervangen door open kantoortuinen met verschillende werkplekken, afgestemd op de aard van de werkzaamheden, die door onze medewerkers worden verricht.

5.1.2 Aantrekkelijke (binnen)stad

In 2019 is volop doorgewerkt aan de aanpak van de binnenstad. Met het voltooiën van de herinrichting van de Enschedesestraat/Langestraat wordt de aanpak ook voor de Hengeloërs en de bezoekers van de binnenstad en ondernemers steeds beter zichtbaar. De commentaren op de herinrichting zijn zeer positief waarbij de inrichting van de “Kerktuin” eruit springt.

Er zijn het afgelopen jaar weer veel hooggewaardeerde evenementen uitgevoerd met ook extra evenementen zoals het zomer- en winterfestival.

Niet alles is echter conform verwachting verlopen. Het plan voor het Hijschgebouw op het Marktplaats is te duur gebleken en daarvoor heeft de raad aangegeven dat er een nieuw plan voor moet komen met groot draagvlak van de samenleving. Mede naar aanleiding daarvan is een deel van het bestuur van de SCH afgetreden.

Algemeen

In 2019 is veel aandacht besteed om de herontwikkeling van de binnenstad onder de aandacht te brengen van de bezoekers. De website www.hengelo.nu is de gezamenlijke afzender van de gemeente, SCH en Hengelo Promotie die de ontwikkelingen in de Hengelose binnenstad in beeld brengt en verwoordt. De campagne “Hengelo Doet Het” is gelanceerd om de inwoners en bezoekers op visuele wijze in de binnenstad te laten ervaren dat de binnenstad vol in ontwikkeling is. Bijvoorbeeld: spandoeken op bouwhekken, posters in de Brinktoren, posters bij winkeliers achter de ruiten etc.. De website wordt samen met de SCH en Hengelo Promotie gevuld en heeft een steeds groter bereik. In 2019 is drie keer een papieren versie van een nieuwsbrief gemaakt die breed is verspreid. De derde nieuwsbrief is bovendien integraal opgenomen in het Hengelo's Weekblad en dus verspreid in heel Hengelo. In de online marketing wordt zwaar ingezet op Instagram en Facebook.

Ondanks het aftreden van een deel van het SCH bestuur is de samenwerking met diverse partners en ondernemers in de stad versterkt mede in samenwerking met Inretail. Daarbij is het ook van groot belang dat er fysiek zaken zichtbaar worden waardoor het geloof in het versterken van de binnenstad toeneemt. De interne organisatie is op orde gebracht waarbij alle vier programmalijnen zijn bemenst en de onrustige periode bij Hengelo Promotie afgesloten met vernieuwende samenwerkingsafspraken.

Al met al ligt er een goede basis om de komende jaren de verbetering van de binnenstad voor iedereen beleefbaar te maken.

Aantrekkelijke binnenstad

Binnen de programmalijn aantrekkelijke binnenstad is een groot aantal werkzaamheden opgepakt. Zoals gemeld is het eerste grote herinrichtingsproject afgerond en opgeleverd. Samen met de winkeliers is dit gevierd met een rad van fortuin waarbij bezoekers tegoedbonnen konden winnen van de winkels en horecazaken in het werkgebied. Tevens is de herinrichting van het Burgemeester Jansenplein tot evenementenplein en de herinrichting van de omgeving Stadhuis in uitvoering genomen. Dit werk zal in zijn geheel medio 2020 gereed zijn.

Een andere belangrijke mijlpaal is de verwerving door de HMO van de Lambertuspassage met het doel om deze te slopen en daarmee een herontwikkeling mogelijk te maken ter versterking van het kernwinkelgebied, de Lambertusbasiliek vrij te zetten en ruimte te creëren voor meer groen en een aantrekkelijke openbare ruimte.

Tevens zijn verschillende woonprojecten voorbereid. De verkoop van de appartementen van het Badhuis is onder enorme belangstelling gestart, de Bataafse Kamp is verkocht ten behoeve van woningbouw en er is een vergunning verleend voor de ombouw van het V&D gebouw tot woningen. In de komende jaren zullen deze extra woningen voor meer klanten en reuring zorgen in de binnenstad.

In 2019 is veel energie gestoken in het plan voor de realisatie van het Hijschgebouw op het Marktplaatsplein. Door kwartiermaker Gerard Cornelisse is een aantrekkelijke culturele en commerciële invulling aangedragen. In de samenleving ontstond echter aanzienlijke weerstand tegen het plan vanwege de grote bouwmassa. Toen bleek dat het plan niet realiseerbaar was binnen het gestelde budget heeft de raad besloten om het project te stoppen en het college opdracht gegeven met een nieuw plan te komen.

Een belangrijke positieve impuls is de oplevering van het nieuwe Stadhuis. Dit zal in 2020 in gebruik worden genomen en zorgen voor meer bezoekers aan de binnenstad.

Tenslotte is een belangrijke stap gezet in de realisatie van de horecawand. Door de interventie van de gemeente is de impasse tussen verschillende partijen doorbroken en is duidelijk geworden dat restaurant De Beren zich zal gaan vestigen aan het evenementenplein.

Ondernemende binnenstad

Belangrijke acties die binnen deze programmalijn zijn uitgevoerd zijn het versterken van de acquisitie, implementeren van Wifi-tellingen, het opstellen van gebiedsprofielen van de nieuwe compacte binnenstad, voorbereidingen voor het koopstromenonderzoek 2020 en is de basis gelegd voor het opstellen van een bidbook.

De retailwereld is nog steeds erg in beweging. Middelgrote steden in Nederland zoals Hengelo hebben bovengemiddeld last van de druk op retail. Ook in 2019 zijn weer verschillende ketens in Nederland failliet gegaan. Slechts enkele daarvan hadden een vestiging in Hengelo waardoor de leegstand stabiel is gebleven. In samenwerking met bureau Vierders is in 2019 veel energie gestoken in het bewerken van retailers om Hengelo onder de aandacht te brengen. Daarnaast is er veel effort gestoken in gesprekken met winkeliers die willen verplaatsen en landelijke ketens die in Hengelo zijn gevestigd en mogelijk een vertrek overwegen. Gebleken is dat dit een kwestie van lange adem is. Hengelo heeft in de afgelopen jaren een negatief imago gekregen bij retailers, het duurt de nodige jaren voordat dit is omgedraaid. De uitvoering van de maatregelen zoals de herinrichting van de openbare ruimte geven voorzichtig het vertrouwen terug dat het tij gekeerd is. Ketens die nog niet zijn gevestigd en waarvoor Hengelo mogelijk interessant is, willen echter eerst zien dat dit een bestendige lijn is. In samenwerking met Vierders is ook gewerkt aan het opstellen van gebiedsprofielen. Deze gebiedsprofielen zijn een ondersteuning om samen met stakeholders gebiedsgerichte keuzes te kunnen maken waardoor bijvoorbeeld gericht gezocht kan worden naar passende bedrijven. Hiermee is aangegeven waar het kernwinkelgebied is, waar het ondersteunend winkelmilieu zich kan ontwikkelen en de horeca en welke delen van de binnenstad kunnen te transformeren naar andere functies. Deze duidelijkheid is voor belangrijk voor onder meer investeerders omdat zij zich hiermee kunnen focussen op de gebieden waar de gemeente ook haar aandacht op gaat richten. Ook ontstaat hiermee een stimulans om op andere plekken te zoeken naar andere functies dan winkelen of horeca.

Vanaf medio 2019 zijn de wifi telpunten operationeel en worden tellingen verricht. De eerste gevalideerde resultaten daarvan zullen in het eerste kwartaal 2020 beschikbaar zijn.

Met het op orde komen van de basis en met input van bijvoorbeeld de gegevens uit de wifitellingen, het koopstromenonderzoek en de gebiedsprofielen is Hengelo Promotie gevraagd om een bidbook voor de binnenstad te maken. Dit zal in 2020 worden afgerond.

Bruisende binnenstad

Net als in 2018 is in 2019 veel energie gestoken in het faciliteren van de vele bestaande evenementen en in het versterken van de evenementenkalender. Tussen alle bouwwerkzaamheden door, konden de evenementen in de binnenstad 'gewoon' doorgaan. Dit betekende veel maatwerk, afstemming en inzet van alle betrokkenen. Extra middelen zijn vrijgemaakt voor de extra evenementen van het zomer/winterfestival onder het motto 'Tijdens de verbouwing de winkel open'. Dit heeft ertoe geleid dat de IJsbauw weer een groot succes is geweest en ook andere extra evenementen met duizenden bezoekers de binnenstad hebben weten te vinden. Daarnaast heeft HeARTGallery met behulp van binnenstadsmiddelen extra culturele evenementen kunnen organiseren in de Binnenstad, kon de

Week van de Amateurkunst doorgang vinden en is door gezamenlijke inzet de Nacht van Hengelo met inzet van vele partners in de stad "gered".

Hierbij is ook veel aandacht gegaan naar het verbeteren van de structuur rondom de evenementen, zowel binnen de gemeente als bij de organisatoren. Daarmee is de situatie bij Hengelo Promotie gestabiliseerd en ligt er een goede basis om de komende jaren op voort te bouwen.

Bereikbare binnenstad

In het kader van bereikbare binnenstad heeft de focus gelegen op parkeren voor zowel fietsen als auto's en op het opstarten van het integraal bereikbaarheidsonderzoek voor de binnenstad.

Voor het autoparkeren zijn verschillende maatregelen voorgesteld die door de raad zijn overgenomen. Twee hiervan zijn inmiddels geïmplementeerd, namelijk klantvriendelijk handhaven en het laten aansluiten van het betaald parkeren op maaiveld bij de winkelopeningstijden. Door technische problemen is de proef met shop and go nog niet in uitvoering.

Ten behoeve van het fietsparkeren is een behoefteonderzoek uitgevoerd. De voorgestelde maatregelen hieruit zullen zoveel mogelijk worden betrokken bij de fysieke herinrichtingsprojecten.

Oktober 2019 is bureau Goudappel Coffeng in opdracht van de gemeente gestart met het integraal bereikbaarheidsonderzoek. De resultaten hiervan worden medio 2020 ter besluitvorming voorgelegd aan de raad.

5.1.3 Sociaal Domein

Ook in 2019 heeft de zorg en ondersteuning aan onze inwoners voorop gestaan. Wij zijn van mening dat wij daarin zijn geslaagd, ondanks het feit dat wij het afgelopen jaar met wachtlijsten zijn geconfronteerd. Bij de Wmo als gevolg van de invoering van het abonnementstarief en bij Veilig Thuis Twente (VTT) als gevolg van de invoering van de nieuwe Meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling.

Wij zijn ons ook bewust van de grote opgaven die ons nog wachten. Niet alleen inhoudelijk, vooral ook financieel. De gemeente heeft de afgelopen jaren meer geld aan zorg en ondersteuning uitgegeven dan dat daarvoor vanuit het Rijk binnenkwam. In 2019 hebben wij daar al de nodige maatregelen voor getroffen. Om te voorkomen dat de tekorten verder oplopen, hebben wij het afgelopen jaar samen met partners gezocht naar andere manieren om zorg en ondersteuning te verlenen. Goedkoper, maar altijd van goede kwaliteit. De basis hiervoor is het *Interventieprogramma Sociaal Domein*. 2019 stond voor een belangrijk deel in het teken van de uitvoering hiervan.

In het Interventieprogramma hebben wij, in lijn met het coalitieprogramma, een pakket aan maatregelen beschreven om ervoor te zorgen dat onze budgetten binnen het sociale domein (de taken die wij uitvoeren vanuit de Wmo (Wet maatschappelijke ondersteuning), de Jeugdwet en de Participatiewet) meer in balans komen met de uitgaven. Daarbij hebben wij aangegeven dat wij er niet aan ontkomen dat de maatregelen ook gevolgen zullen hebben voor onze inwoners.

De in de beleidsbegroting 2019-2022 beschreven thema's (18-/18+, mismatch arbeidsmarkt, passend wonen en zorg, duurzame gezinsondersteuning en versterken welzijn van inwoners) zijn in het licht van het interventieprogramma opgepakt.

Interventieprogramma Sociaal Domein

Het pakket aan maatregelen bestaat uit vier onderdelen:

1. Maatregelenpakket 1 – Bijsturing zorg en ondersteuning
2. Maatregelenpakket 2 – Aanvullende maatregelen
3. Maatregelenpakket 3 – Te onderzoeken maatregelen en innovatie
4. Maatregelenpakket 4 – Inzet op extra middelen

In algemene zin kunnen wij stellen dat wij echt stappen hebben gezet en het erop lijkt dat we in de goede richting zitten. Wij zitten inhoudelijk en financieel op koers, maar er is nog veel te doen. Daarbij vinden wij het een constante worsteling om een goede balans te vinden tussen het uitvoeren van de

interventies gericht op bezuinigingen en de interventies die gericht zijn op het ontwikkelen van nieuwe innovatieve plannen en ideeën (geld uitgeven vs. geld besparen).

Hieronder een korte toelichting op de uitvoering van de maatregelen met een aantal voorbeelden. De meeste maatregelen worden in programma 6 verder toegelicht.

Vanuit maatregelenpakket 1 zetten wij in op passende basiszorg. Om deze ook in de toekomst te blijven leveren, moet de toenemende zorgvraag beheerst worden. Wij zijn in 2019 daarom meer gaan leunen op de in *Met respect...* genoemde principes als meer inzet van collectieve voorzieningen en eigen kracht van onze inwoners. De zorg en ondersteuning moet zo licht mogelijk, zo kort mogelijk maar wel adequaat en passend, binnen verantwoorde financiële kaders.

- Daarvoor hebben wij eind 2018 uitgangspunten en richtlijnen voor (her)indicatie vastgesteld, die bijdragen aan meer eenduidige en zorgvuldig onderbouwde indicatiestelling. Soms betekende dit voor cliënten ook een versobering van de zorg en ondersteuning. Het hanteren van deze uitgangspunten en richtlijnen stond in 2019 wel onder druk als gevolg van de hoge werkdruk. Een hoge werkdruk die enerzijds werd veroorzaakt door de invoering van het nieuwe Twentse ondersteuningsmodel (zie hieronder), anderzijds door de enorme toestroom van nieuwe cliënten als gevolg van onder andere de invoering van het abonnementstarief. Als gevolg daarvan is het eventuele effect van het toepassen van de uitgangspunten en richtlijnen niet te herleiden.
- De vele discussies met aanbieders over de indicaties laten zien dat veranderingen lastig zijn en langzaam gaan. Het meer zakelijk vormgeven van de relatie met aanbieders (op casusniveau, vanuit contractmanagement en bestuurlijk) heeft in 2019 aandacht gehad, maar moet nog verder worden ontwikkeld.

Maar er was/ is meer nodig. Daarom hebben wij in 2019 aanvullende maatregelen en te onderzoeken innovaties uitgewerkt (pakket 2 en 3). Hierover zijn wij met de gemeenteraad en andere partners in onze stad het gesprek aangegaan.

- De maatregelen 'Versoberd preventief jeugdbeleid' en 'Collectieve voorzieningen Jeugd' zijn deels doorgevoerd. Voor het invullen van verdere maatregelen was eerst een visie op preventie nodig. Met input van de gemeenteraad hebben wij eind 2019 de notitie 'Een nieuwe focus op preventie in het sociaal domein Hengelo' vastgesteld. Als vervolg daarop is een plan gemaakt waarin de beide zijn uitgewerkt in concrete acties (inhoudelijk en financieel). Wat doen we wel/niet in het voorliggende veld voor jeugd? Wat doen we individueel en wat collectief? Met welke partners? Wat kost dit en wat levert het op?
- De Denktank Innovatie is begin 2019 voortvarend van start gegaan. Omdat innoveren vaak een kwestie is van doen, ervaren en leren, hebben wij de denktank de ruimte gegeven om op zoek te gaan naar bestaande en nieuwe innovaties in het sociaal domein. Wij hebben daarbij aangegeven dat innovaties onverkort op middellange termijn moeten leiden tot aantoonbare besparingen. Hun zoektocht heeft geleid tot een notitie van de denktank met de titel: 'Hengelo gelukkig gezond!'. Daaruit hebben wij de conclusie getrokken dat er niet één ultieme oplossing of innovatie is voor het terugdringen van de tekorten in het sociaal domein. Maar ook dat wij als Hengelo en als Twentse regio op een aantal terreinen zelf het innovatieve voorbeeld zijn. Wij zien dat bij onze regionale aanpak van de Twentse belofte, het barrièremodel voor fraude aanpak en de MaaS-pilot (Mobility as a Service) voor de maatwerkvoorziening vervoer. Ook lokale projecten hebben landelijke aandacht. Voorbeelden hiervan zijn de toekomstplannen voor jongvolwassenen (vanaf 16,5 jaar), het project 'Gezonde toekomst dichtbij' en de inzet van POH-ers (praktijkondersteuners op gebied van jeugd en opvoeding) bij de huisartsen en de op scholen gerichte ondersteuning via Schoolzorgondersteuners.

Ook het laatste maatregelenpakket is in 2019 verder ter hand genomen. Wij hebben samen met een groot aantal andere gemeenten een bestuurlijke lobby gevoerd voor verhoging van het landelijk budget. Dit heeft er toe geleid dat wij, naast het geld dat wij hebben gekregen uit het Fonds tekortgemeenten, in 2019 een extra budget hebben ontvangen van € 2 miljoen. Ook over de periode 2020-2021 kunnen wij extra middelen tegemoet zien. Het blijft incidenteel, dus verdere lobby hiervoor blijft noodzakelijk.

Twents ondersteuningsmodel

In 2019 is het nieuwe 'Twents ondersteuningsmodel' ingevoerd. Een toeleidingsmodel dat ervoor moet zorgen dat inwoners de juiste zorg en ondersteuning krijgen. Een model dat uitgaat van de vraag van inwoners (vraaggericht in plaats van aanbodgericht), dat het te behalen resultaat bij de inwoner als leidend principe hanteert en dat de zorgaanbieders meer professionele ruimte biedt om dit resultaat te behalen.

Het 'Twents model' vormde de basis voor een getransformeerde inkoop per 2019. Een inkoop die voor zowel gemeenten als zorgaanbieders een andere manier van denken en doen vraagt. In samenwerking met de cliënt gaat de gemeente nog steviger regie voeren op proces en resultaat. De aanbieder krijgt ruimte om in afstemming met de cliënt te bepalen welke inzet het best passend is.

Dat is ook wat wij terugkrijgen van onze regisseurs: wij kijken nu veel gericht naar de cliëntsituatie en wat bereikt kan worden. Via dit model krijgen wij meer inzicht in resultaten en voeren wij daarover een open gesprek met cliënt en aanbieder. De verwachtingen over en weer zijn duidelijker en het bevordert onze sturingsmogelijkheden.

Maar, zoals hierboven al aangegeven, heeft dit model in 2019 geleid tot veel discussie met aanbieders over de hoogte van uren/minuten en de gekozen ondersteuningsbehoefte. Bij de vaststelling van de zorg en ondersteuning zetten, met name de jeugdzorgaanbieders, hoger in dan onze toegang inschat. Dat is veelal terug te voeren op de interpretatie van de zorgvormen binnen het nieuwe ondersteuningsmodel en de daaraan gekoppelde afspraken. Deze discussie leidt tot een veel hogere inzet per cliënt van onze toegangsmedewerkers, extra administratieve lasten, stijging van financiële uitgaven en moeilijke relaties met aanbieders. In de loop van 2019 hebben wij maatregelen getroffen om dit op te vangen, zoals telefonische afhandeling, andere wijze van rapporteren, extra inzet, regionale sturing op aanbieders etc. Maar (nog) niet in alle gevallen heeft dit geleid tot een goede oplossing, dus dit blijft onze aandacht hebben.

Veel aandacht is uitgegaan naar toezicht en handhaving van de kwaliteit van zorg en ondersteuning. Naast strengere selectie- en gunningseisen is het barrièremodel ontwikkeld. Dit is een soort stoplichtmodel waarbij de zorgaanbieders (na gunning) gescreend worden op financiële, inhoudelijke en organisatorische risico's (met score rood, oranje en groen). Het model helpt ons het kaf van het koren te scheiden.

Na screening, door middel van het barrièremodel, hebben alle toezichthouders en contractmanagers van de betrokken gemeenten de ruim 330 zorgaanbieders beoordeeld op basis van de signalen op de werkvloer. Wij zijn geschrokken van het grote aantal 'rode' aanbieders. Dit betreffen aanbieders waarbij wij na deskresearch twijfels hebben over de betrouwbaarheid ervan. Daarom hebben wij (zowel lokaal als regionaal) extra capaciteit beschikbaar gesteld voor toezicht en handhaving op deze groep aanbieders. Met een aantal van deze aanbieders is het contract inmiddels ontbonden, een aantal aanbieders is nog in onderzoek en met een aantal aanbieders zijn wij in gesprek. Deze inzet wordt vooralsnog gecontinueerd om ervoor te zorgen dat het geld dat beschikbaar is voor zorg en ondersteuning ook bij de mensen terecht komt die dat nodig hebben.

Integraal werken binnen het sociaal domein

Met betrekking tot de integrale aanpak binnen het sociaal domein hebben wij een aantal projecten in gang gezet. Zo zijn wij in 2019 de pilot 'Vakkundig aan het werk' gestart. De gemeente Hengelo kent integraal klantmanagement, waarbij de klantmanagers integraal verantwoordelijk zijn voor de intake, het verstrekken van de uitkering, de controle en de re-integratie ondersteuning. Deze werkwijze heeft voordelen: zo heeft de klant een vast aanspreekpunt en weet de klantmanager precies waar de klant staat. In de beginfase is echter sprake van een sterke nadruk op controle en toetsing (rechtmatigheid). Klanten én klantmanagers ervaren deze fase vaak als belemmerend om echt aan de slag te kunnen gaan met participeren (doelmatigheid). In dit project wordt onderzocht hoe dit (begin)proces verbeterd kan worden door een snellere focus op doelmatigheid.

In het project VSO PRO (net)werkt!, waarbinnen wij kwetsbare jongeren ondersteunen op hun weg van onderwijs naar arbeidsmarkt, kwam naar voren dat samenwerking tussen de verschillende partners soms moeilijk is en privacy vaak als 'excuus' wordt gebruikt. Daarom hebben wij in 2019 geïnvesteerd in een leertraject over privacy. Het doel van de zogenaamde Leertuin is om met onze interne gemeentelijke afdelingen en met de externe partners een werkwijze te ontwikkelen voor de ketensamenwerking rond kwetsbare jongeren, die verantwoord is met betrekking tot de privacy en

tegelijkertijd optimale samenwerking bevordert.

Iedereen is enthousiast over deze aanpak. De Leertuin helpt bij het werken met de nieuwe AVG en biedt praktische handvaten in de vorm van schema's met vragen, bijvoorbeeld in gecompliceerde casussen. Het oefenen aan de hand van casussen werkt goed. Er komen allerlei obstakels naar voren die integraal werken wel belemmeren, zoals centraal klantbeeld, encrypted mailen en het (niet) kennen van elkaars werkwijze. Klein beginnen met de keten kwetsbare jongeren heeft goed gewerkt. Wij willen dit graag uitbouwen.

Kortom, wij hebben 2019 afgesloten met het besef dat op het gebied van integraliteit nog wel stappen te zetten zijn. Daarom hebben wij aangegeven dat 2020 in het teken zal staan van een heroriëntatie op ons beleidsplan *Met respect...*, waarbij expliciet gekeken zal worden naar betaalbaarheid van en integraliteit binnen het sociale domein. Vanuit deze inhoudelijke en financiële heroriëntatie zullen wij ook kijken wat dit betekent voor de inkoop van zorg en ondersteuning en de samenwerking met onze partners en in de regio.

Uitvoering Participatiewet en regionale samenwerking

De gemeente Hengelo is als centrumgemeente ook verantwoordelijk voor een groot deel van de taken van de Participatiewet van de gemeenten Haaksbergen en Borne. Deze samenwerking is in 2019 geëvalueerd. Op basis van deze evaluatie is afgesproken deze samenwerking voort te zetten. Vanzelfsprekend zijn er ontwikkelpunten, maar zowel Haaksbergen en Borne zien de meerwaarde op bijvoorbeeld de borging van de kwaliteit en continuïteit van de dienstverlening.

De uitvoering van het beleid op het gebied van re-integratie kenmerkt zich door een sterke (sub)regionale focus. De arbeidsmarkt houdt niet op bij de gemeentegrenzen. Deze samenwerking is onder andere vormgegeven binnen het Werkplein Twente. Subregionaal werken wij samen binnen het Werkplein Midden Twente om werkgevers zo eenduidig mogelijk te ondersteunen bij het in dienst nemen van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. In de praktijk blijkt ook dat de samenwerking zorgt voor een hogere mate van plaatsing bij werkgevers in andere gemeenten. In 2019 heeft de Nederlandse economie goed gedraaid. Ook bij ons was dit merkbaar. Dit heeft onder andere geleid tot een daling van het uitkeringsbestand in 2019 met ruim 40 uitkeringen. Deze daling is dus tot stand gekomen ondanks de uitbreiding van de doelgroep. Door de sluiting van de Wsw en de aanscherping van de Wajong in 2015 bestaat het uitkeringsbestand uit steeds meer personen met een relatief grote afstand tot de arbeidsmarkt. Deze groep vraagt ook meer ondersteuning en aandacht. Ook is er een groep die in een zorgtraject zit omdat zij niet op korte termijn naar werk begeleid kunnen worden. Ook binnen dit zorgtraject wordt gewerkt aan activering en participatie van betreffende personen.

Arbeidsmarkt

Een daling en verandering van de samenstelling van het uitkeringsbestand betekent ook dat er minder mensen op de arbeidsmarkt beschikbaar zijn om de openstaande vacatures te vervullen. Dit zorgt voor spanning op de arbeidsmarkt. Daarnaast is het zo dat de openstaande vacatures niet zonder meer zijn in te vullen door mensen die een bijstandsuitkering ontvangen. Een deel van de mensen in de bijstand heeft een arbeidsbeperking waardoor zij slechts beperkt of met ondersteuning aan het werk kunnen. Met behulp van onze instrumenten zetten wij volop in om deze mensen richting werk te begeleiden.

In 2019 hebben wij vanuit de bijstand 228 personen naar werk begeleid. Daarnaast hebben wij bij ons mensontwikkelbedrijf - de SWB - ongeveer 400 personen op een traject geplaatst om hen richting werk te begeleiden. Na afronding is ruim de helft van de kandidaten klaar voor een volgende stap, waarbij een grote groep kan doorstromen naar regulier werk. Ondanks de grotere en complexere doelgroep van de Participatiewet blijven wij dan ook volop inzetten op de participatie van onze inwoners.

Op regionaal niveau blijven wij trots op onze samenwerking. De arbeidsmarktregio Twente kenmerkt zich door een nauwe samenwerking tussen de 14 Twentse gemeenten. Via het Werkplein Twente optimaliseren wij onze werkgeversdienstverlening en stemmen wij als gemeenten de onderlinge samenwerking op elkaar af. Deze samenwerking heeft zich in 2019 verder bestendigd. De

arbeidsmarkt houdt namelijk niet op bij de gemeentegrenzen. Wij zijn dan ook van mening dat deze samenwerking leidt tot synergie waar uiteindelijk alle Twentse gemeenten de vruchten van plukken.

Inburgering

2019 is ook het jaar van diverse ontwikkelingen op landelijk niveau. Hoewel het Rijk en gemeenten nog met elkaar in gesprek zijn, komt het moment dichterbij waarop gemeenten weer een grotere rol krijgen op het gebied van inburgering. Het is de bedoeling dat de regierol op het gebied van inburgering weer bij gemeenten komt te liggen. Het Rijk en de gemeenten zijn nog met elkaar in gesprek over wat onder de regierol wordt verstaan en onder welke voorwaarden gemeenten deze taak kunnen uitvoeren. Voor gemeenten geldt hiervoor het standpunt dat er geen nieuwe taken worden uitgevoerd zonder dat hiervoor voldoende financiële middelen beschikbaar komen.

Budget

Vanuit dit centrale thema gaan wij hier in op de financiële realisatie van de uitvoering van de Wmo, Jeugdwet en Participatiewet in het algemeen en het Interventieprogramma in het bijzonder.

De inzet vanuit het interventieprogramma laat ook financieel zien dat wij in de goede richting koersen. Wij hebben in 2019 per saldo € 755.000 meer bezuinigd, dan dat wij ons als taakstelling voor deze jaarschijf hadden opgelegd. Zie voor een nadere uitwerking bijlage 10.4.. Maar wij zien tegelijkertijd ook dat wij er nog lang niet zijn. Zo meldden wij in de Kadernota 2020 een aanvullend tekort oplopend van € 2,7 miljoen in 2020 tot € 3,3 miljoen in 2023 (bovenop het tekort van € 8,9 miljoen dat in het Interventieprogramma is vermeld). Dit extra tekort kan niet meer binnen het sociaal domein opgevangen worden en wordt middels een bijdrage vanuit de algemene middelen gedekt. Daarnaast wordt de rijksbijdrage voor voogdij & 18+ vanaf 2020 structureel met € 1,8 miljoen gekort. Voor de jaarschijf 2020 wordt dit voor € 1,1 miljoen gedekt middels een bijdrage uit de 'Compensatieregeling'. Voor het resterende tekort moet nog invulling gezocht worden. Wij hopen dat de herverdeling gemeentefonds hierin voorziet.

Daarom is het ook van groot belang om de lobby richting het Rijk onverminderd voort te zetten en te strijden voor structurele verhoging van de middelen voor Jeugdhulp en Wmo.

Samengevat laten wij in deze jaarrekening zien dat wij op de onderdelen jeugd(zorg) en de Wmo € 5,2 miljoen minder hebben uitgegeven ten opzichte van de aangepaste begroting (na 2^e Berap). Desondanks hebben wij nog altijd rekening te houden met een tekort ten opzichte van de rijksbijdrage. Dit tekort is door de (voor een groot deel incidentele) meevallers bijgesteld naar € 2,5 miljoen voor de jaarschijf 2019.

Middels de meicirculaire hebben wij incidenteel € 2 miljoen extra middelen ontvangen voor jeugdzorg. Met deze extra rijksmiddelen konden wij de taakstelling "Lobby Rijk" realiseren, welke eveneens € 2 miljoen bedroeg voor de jaarschijf 2019.

In 2019 is ons (evenals in 2018) een aanzienlijke uitbetaling ter hoogte van € 1,7 miljoen vanuit de gemeente Enschede toegezegd voor beschermd wonen. Dit hadden wij niet geraamd. De gemeente Enschede acteert als centrumgemeente voor de uitvoering van het convenant Beschermd wonen, opvang en begeleiding kwetsbare burgers. Regiobreed is een overschot ontstaan. In het Bestuurlijk overleg beschermd wonen en maatschappelijke opvang van 7 september 2018 is besloten de reserve af te romen en de overtoollige middelen uit te keren aan de deelnemende gemeenten.

Dit jaar hebben wij een concept voorstel gemaakt voor het besteden van de middelen voor innovatie, versnelling en preventie, welke wij in januari 2020 hebben voorgelegd aan de gemeenteraad. In 2019 heeft de focus dus op planvorming gelegen en zijn weinig middelen uitgegeven. Het restantbudget ad € 396.000 voor de Denktank Innovatie Jeugd en Wmo wordt via een voorstel budgetoverheveling toegevoegd aan het budget 2020.

Het is ons gelukt de Participatiewet uit te voeren binnen het daarvoor beschikbare budget. De bijstandsverstrekking laat ten opzichte van de begroting (na 2^e Berap) een voordeel zien van ruim € 509.000. Ten opzichte van de Rijksinkomsten hebben wij in 2019 een voordeel op bijstandsverstrekking gerealiseerd ad € 2,9 miljoen. Wij zien ook risico's. Het budget om mensen naar

werk te begeleiden neemt af, terwijl de doelgroep is uitgebreid en complexer is geworden. Het budget per persoon is sterk afgenomen vanaf 2015. Het beroep op dit budget neemt ook toe met de toename van het aantal plekken beschut werk. Gemeenten krijgen niet voldoende middelen om deze plekken kostendekkend te realiseren. Wij vinden echter ook dat wij de maatschappelijke opdracht hebben deze plekken te bieden voor de mensen die hierop aangewezen zijn. De WSW- en reïntegratie trajecten hebben in 2019 € 51.000 minder gekost dan geraamd.

In de financiële analyses in de jaarrekening worden de overige voor- en nadelen nader toegelicht. Per saldo resteert een forse onderschrijding, welke dus grotendeels een incidenteel karakter heeft. Wij verwachten dat het resterende voordelige effect van 2019 (grotendeels) nodig zal zijn om toekomstige ontwikkelingen op te vangen, zoals bijvoorbeeld de tariefsverhogingen op grond van cao aanpassingen. Middels de Kadernota 2021 wordt u hier nader over geïnformeerd.

5.1.4 Duurzame stad

Duurzaamheid blijft de komende jaren absoluut één van de hoofdthema's voor het huidige en toekomstige colleges, maar ook voor de vele generaties Hengeloërs na ons. We werken hard aan een energieneutraal en aardgasvrij Hengelo 2050. Dit houdt in dat alle energie die we dan in Hengelo gebruiken duurzaam wordt opgewekt (energie-neutraal), dat er voor het verwarmen van gebouwen een alternatief is voor aardgas en dat al het verkeer en alle bedrijven geen CO₂ meer uitstoten (CO₂-/Klimaatneutraal).

Met ons programma Nieuwe Energie Hengelo zetten wij in op de volgende doelstellingen:

1. Jaarlijkse energiebesparing van 2%
2. 20% duurzame opwekking in 2023 en 40% in 2030
3. 100% energieneutraal in 2050
4. 45% (3.000) bestaande koopwoningen in Hengelo is gemiddeld naar label B gebracht

Deze doelstellingen zijn vertaald naar activiteiten en projecten op vier resultaatgebieden:

1. Gebouwde omgeving
2. Hernieuwbare energieopwekking
3. Duurzame mobiliteit
4. Energie-infrastructuur

Om deze doelen te bereiken, maken we de komende jaren verschillende keuzes. We gaan voor circulaire economie en beschouwen de energietransitie als kans voor werkgelegenheid en economische impuls. Ook gaan we voor klimaatadaptatie en duurzaam bouwen.

Via het uitvoeringsprogramma Nieuwe Energie Hengelo (NEH) 2019 hebben we het afgelopen jaar ingezet op de volgende activiteiten:

Proeftuin de Nijverheid Aardgasvrij

Met de voorbeeldwijk Nijverheid doen wij ervaringen op met het aardgasvrij maken van bestaande wijken. Samen met de bewoners, Welbions, netbeheerders en partners in de alliantie Nieuwe Energie Overijssel, hebben wij tijdens verschillende bijeenkomsten de mogelijkheden onderzocht voor het verduurzamen van gebouwen en het alternatief voor aardgas. Er zijn 17 referentiewoningen in kaart gebracht, waarmee voor alle gelijksoortige woningen in 't Genseler en De Nijverheid duidelijk is welke energiemaatregelen genomen kunnen worden.

Verduurzamen van Bedrijventerreinen

Samen met Bedrijven Park Twentekanaal (BIT) en partners uit de NEO alliantie is een start gemaakt met een integrale gebiedsgerichte aanpak. Als verkenning voor het aardgasvrij maken van het bedrijventerrein en de aangrenzende woonwijken is een business case berekening opgesteld. Ook zijn diverse scans uitgevoerd voor de haalbaarheid van zonnepanelen op bedrijfsdaken. Daarnaast zijn

onderzoeken gedaan naar het inzetten van Thermische Energie uit Oppervlaktewater (THO) voor het verwarmen en koelen van gebouwen.

Met het bestuur van Westermaat Campus is een intentieovereenkomst gesloten voor verduurzamen van het bedrijventerrein. Belangrijke thema's hierin voor de komende jaren zijn energie besparen, verduurzamen van de energievraag via zon en wind, biodiversiteit en het stimuleren van duurzame mobiliteit.

Verduurzamen maatschappelijk vastgoed

Er is een plan opgesteld om de komende jaren het maatschappelijk vastgoed versneld te verduurzamen en energiemaatregelen te nemen. Met de oplevering en ingebruikname van het Stadhuis, de maatregelen aan het Twentebad en het realiseren van zonnepanelen op de daken zijn flinke stappen gezet. Ook Metropool heeft de afgelopen jaren een behoorlijke sprong gemaakt door het nemen van energiebesparende maatregelen. Daarmee is het gebouw naar energielabel A gegaan.

Realiseren van hernieuwbare opwekking

Als onderdeel van de Omgevingsvisie Buitengebied zijn tijdens verschillende bijeenkomsten en een internetconsultatie vragen gesteld over grootschalige opwek. Hierbij is input opgehaald die gebruikt kan worden bij het bepalen van de kaders waarbinnen initiatieven voor zon en wind moeten passen. In het de verdere uitwerking zal hier verdere invulling aangegeven worden. De omgevingsvisie moet nog door het college en de raad worden vastgesteld.

Er is opvolging gegeven aan de haalbaarheidsstudie om eigen gemeentegronnen die niet in de exploitatie zijn opgenomen in te zetten voor de energietransitie via zon en wind.

Voor windenergie zijn initiatieven uit de samenleving gefaciliteerd van Vrienden van het Weusthag, het BIT en Westermaat Campus. Om hernieuwbare energie opwekking te stimuleren neemt gemeente Hengelo deel aan een aanbesteding van duurzame lokaal opgewekte energie inkoop die Twence gaat produceren. Twence heeft toegezegd om bij deelnemende gemeenten duurzame opwekking te stimuleren.

Evalueren en doorontwikkelen van het Energieloket

Het Energieloket wordt door particulieren en bedrijven steeds beter gevonden en benut. Het Energieloket adviseert over de mogelijkheden om zelf aan de slag te gaan met energiebesparing, energietransitie en verduurzaming.

Het Energieloket wordt doorontwikkeld tot Energieloket 3.0. Doel is de dienstverlening nog verder te verbeteren door meer en betere adviezen over energiebesparing en -opwek door verduurzaming van woningen en gebouwen. Daarvoor is een evaluatieonderzoek uitgevoerd naar het huidige energieloket. Samen met de 25 gemeenten in de provincie Overijssel en de NEO-alliantie is een Programma van Eisen opgesteld voor een aanbesteding. Het Energieloket 3.0 wordt in samenhang met 'Hengelo Aardgasvrij' en Duurzaam Thuis Twente ontwikkeld.

Opstellen van een Regionale Energie Strategie Twente (RES-T)

Een regionaal kernteam, met ambtelijke vertegenwoordiging van gemeente Hengelo, heeft een startnota opgesteld die het proces omschrijft voor het opstellen van een RES-T. Er heeft een verkenning plaatsgevonden naar de mogelijkheden voor hernieuwbare elektriciteitsopwekking en het verduurzamen van de gebouwde omgeving. Dit heeft geresulteerd in verschillende bouwstenen. Deze bouwstenen leveren de input aan de RES-T voor een aanbod voor elektriciteit en een Regionale Structuur Warmte. De startnota is samen met een communicatie- en participatievoorstel aan de gemeenteraad van Hengelo voorgelegd, die een positief besluit hierover heeft genomen.

Opstellen Transitie Visie Warmte (TVW)

In samenwerking met verschillende taakvelden binnen de gemeente Hengelo, Welbions, netbeheerders, een afvaardiging van bewonersorganisaties/ bewonersinitiatieven en een afvaardiging van bedrijven, zijn de mogelijkheden verkend voor de verduurzaming van woningen en bedrijven in Hengelo. Dit levert input voor de TVW, die omschrijft voor welke wijken in Hengelo vóór

2030 een integrale gebiedsgerichte aanpak start en wat het alternatief voor aardgas wordt. De te hanteren uitgangspunten zijn inmiddels met de raad besproken.

Duurzame mobiliteit

Vanuit het Bedrijvenpark Twentekanaal (BIT) is er een initiatief opgezet voor elektrische stadsdistributie. Om tegemoet te komen aan de groei van elektrische mobiliteit verloopt de uitrol van elektrische laadpalen gestaag. In 2020 zijn 10 laadpalen in de openbare ruimte geplaatst, waarmee het totale aantal openbare laadpalen op 36 uitkomt.

We hebben het afgelopen jaar een aantal ontmoetingen gehad met initiatiefnemers in de samenleving. Afhankelijk van hun behoeften hebben we ze een stap verder geholpen in hun proces. Daarnaast hebben we vanuit de rijksoverheid te maken met landelijke ontwikkelingen en verplichtingen, zoals het Klimaatakkoord dat in 2019 is vastgesteld. In regionale samenwerking wordt naast de RES-T ook gewerkt aan circulaire economie, onder meer via Mineral Valley.

De grote opgave op het gebied van duurzaamheid vraagt veel inzet. Door de beperkte personele capaciteit was die niet voor alle vraagstukken beschikbaar. In de kadernota is daarom een voorstel gedaan voor uitbreiding van de capaciteit, hetgeen door de raad is gehonoreerd en in 2020 wordt ingevuld.

5.2 Beleidsprogramma's

5.2.1 Veiligheid

Aanspreekpunt bestuurlijk	Burgemeester Schelberg
Betrokken sector (en)	Fysiek
Aanspreekpunt Ambtelijk	Henk-Jan Tromp

Hoofddoelstelling

We zetten ons in om Hengelo een leefbare en veilige stad te laten zijn voor onze inwoners en mensen die hier werken en recreëren. Dat gaat niet vanzelf, dus zetten we vol in op de prioriteiten van het veiligheidsbeleid: jeugd en middelengebruik, radicalisering en polarisatie alsmede ondermijning.

Financieel overzicht

Taakveld	Begroting 2019 primitief	Begroting 2019 gewijzigd	Rekening 2019
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	-	-	-
1.2 Openbare orde en Veiligheid	102	82	86
Totaal baten	102	82	86
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	5.975	5.960	5.945
1.2 Openbare orde en Veiligheid	2.266	2.327	2.269
Totaal lasten	8.241	8.287	8.214
Saldo 1 Veiligheid	-8.139	-8.205	-8.128

Relevante beleidsnota's

- Integraal veiligheidsbeleid Hengelo 2017 – 2020 (2017)

Beleidsindicatoren

	Werkelijk 2018	Begroting 2019	Werkelijk 2019	Begroting 2020
Percentage voelt zich wel eens onveilig in eigen buurt	13%	18%	13% (2018)	15%
Aantal opgerolde hennepkwekerijen	35	50	35 (2018)	55

Verplichte kengetallen

	Werkelijk 2018	Begroting 2019	Werkelijk 2019	Begroting 2020
Verwijzingen naar Halt (per 10.000 inwoners in de leeftijd 12-17 jaar)	165 (2017)	165 (2017)	127 (2018)	127 (2018)
Winkeldiefstallen (het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners)	1,9 (2017)	1,9 (2017)	1,9 (2018)	1,9 (2018)
Geweldsmisdrijven (het aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners)	4,9 (2017)	4,7 (2017)	4,8 (2018)	4,8 (2018)
Diefstallen uit woning (het aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners)	3,4 (2017)	3,4 (2017)	2,4 (2018)	2,4 (2018)
Vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte (aantal per 1.000 inwoners)	5,8 (2017)	4,5 (2017)	6 (2018)	6 (2018)

Verbonden partijen

Veiligheidsregio Twente

De Veiligheidsregio Twente draagt bij aan het behalen van de hoofddoelstelling van het programma door in regionaal verband de crisisorganisatie in Twente op te leiden, te trainen en te beoefenen. Hierdoor zijn en blijven we ook als Hengelo in staat om een (dreigende) crisis of incident zo snel en effectief mogelijk aan te pakken en zo snel mogelijk terug te keren naar routine. De Veiligheidsregio Twente stelt o.a. de volgende plannen vast: Regionaal risicoprofiel, regionaal beleidsplan en regionaal crisisplan. Deze gelden onverkort ook voor de gemeente Hengelo.

District Veiligheids Overleg

Daarnaast wordt er in regionaal verband gewerkt aan de aanpak van ondermijning maar ook aan de aanpak van radicalisering en polarisatie. Door kennis en ervaring te bundelen kunnen we daadkrachtiger optreden.

Taakveld 1.1. Crisisbeheer en brandweer

Betrokken afdeling(en)	Stad en Regie
------------------------	---------------

Wat hebben we bereikt?

De Veiligheidsregio Twente is voor Hengelo en Twente de organisatie voor de brandweer en de voorbereiding op en bestrijding van rampen en crises. We willen een flexibele, slagvaardige en outputgerichte crisisorganisatie, waarbij de burger centraal wordt gesteld, die met passende inzet branden, rampen en crises zo goed mogelijk bestrijdt. Een goede voorbereiding met oefening en training hierbij is van groot belang.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

In 2017 is een nieuwe crisis-organisatie ingevoerd en beoefend. De basis staat daarmee. In 2019 is een crisioefening georganiseerd met als thema extreem geweld naar aanleiding van een demonstratie van een extreemrechtse organisatie. Deze thematische aanpak wordt in 2020 gecontinueerd.

Wat zijn we blijven doen?

- Financieren van de Veiligheidsregio voor brandweertaken en ter voorbereiding op en bestrijding van rampen en crises.
- Het opleiden, trainen en oefenen van functionarissen binnen de crisisorganisatie. Dit zowel op regionaal als op lokaal niveau.

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
1.10.1 Regionale brandweer	-	5.960	-5.960	-	5.945	-5.945
Totaal 1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	-	5.960	-5.960	-	5.945	-5.945

Financiële toelichting

Dit taakveld kent geen noemenswaardige afwijkingen.

Taakveld 1.2. Openbare orde en veiligheid

Betrokken afdeling(en)	Stad en Regie/Regulering en Toezicht/Burgerzaken
------------------------	--

Wat hebben we bereikt?

We hebben ingezet op het goed gebruik van de openbare ruimte in de brede zin (leefbaarheid, openbare orde en integrale veiligheid). We willen niet langer deel uit maken van de top 100 van de meest onveilige gemeenten en zetten daarvoor toezichthouders in. Op de AD lijst van criminaliteit in steden scoort Hengelo plaats 70.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

De criminaliteitscijfers zijn in 2019 met circa 10% gedaald. Met name het aantal vermogensdelicten (woninginbraken) zijn opnieuw aanzienlijk gedaald. De digitale criminaliteit neemt wel in omvang toe. De samenwerking met partners in de stad en regio verloopt voorspoedig, wat bijdraagt aan de positieve ontwikkeling. Een triest punt in 2019 was de moord in de kerstnacht op een jonge vrouw. Als reactie daarop ontstonden diverse initiatieven waaruit een grote mate van verbondenheid bleek.

Met partners geven we vorm en inhoud aan de aanpak tegen ondermijning. Eind 2019 is hiertoe een concreet plan van aanpak opgesteld met een scherpe prioritering. Formele besluitvorming vindt plaats in het eerste kwartaal van 2020.

In 2019 hebben wij uitvoering gegeven aan het integrale veiligheidsbeleid 2017-2020. Bijzonder aandachtspunt vormen de wachtlijsten bij veilig thuis (huiselijk geweld en kindermishandeling). In 2019 is hierop geïntervenieerd met als resultaat een plan van aanpak dat vanaf 2020 tot terugdringing van de wachtlijsten moet gaan leiden.

Afgelopen jaar hebben we op diverse terreinen nadere beleidsregels opgesteld om in de uitvoering meer slagkracht te ontwikkelen en om partners beter te faciliteren. Te denken valt aan de beleidsregels bij evenementen en de regels met betrekking tot het (herziene) Bibob-beleid. Ook hebben we initiatieven genomen om de samenwerking met horeca van nieuwe impulsen te voorzien met als doel een veilig en dynamisch/attractief uitgaanscentrum te behouden/realiseren. Tevens speelde de vraag naar mogelijkheden voor een centraal vuurwerkevenement in de stad. Deze vraag wordt in 2020 nader onderzocht. Tenslotte is in 2019 de APV geactualiseerd en zijn enkele onderwerpen toegevoegd. Zo heeft de burgemeester de beschikking gekregen over bepalingen waarmee hij kan optreden tegen woonoverlast, voor publiek openstaande gebouwen kan sluiten (het "ondermijningsartikel") en een gebiedsontzegging kan opleggen. In 2020 zullen met betrekking tot deze onderwerpen beleidsregels worden opgesteld. Een aandachtspunt is de rol en betrokkenheid van de gemeente met betrekking tot het bestrijden van cybercrime, omdat dit grotendeels niet plaatsgebonden is.

Wat zijn we blijven doen?

- Uitvoeren van alle wettelijke taken op het gebied van openbare orde, leefbaarheid en veiligheid.
- Beleid maken en uitvoeren met betrekking tot toezicht en handhaving in de openbare ruimte zoals afhandelen van overlastmeldingen, handavingsverzoeken, parkeercontroles en gevonden voorwerpen.
- Financieren van noodopvang van dieren en destructie van dode dieren.
- Financieren van ruiming van conventionele explosieven.

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
1.20.1 Opvang zwerfdieren	-	194	-194	-	188	-188
1.20.2 Lijkschouwing	-	38	-38	4	59	-56
1.20.3 Integrale veiligheid	14	588	-574	16	517	-501
1.20.4 Opruimen explosieven	-	35	-35	-	9	-9
1.20.5 Handhaving Openbare ruimte	68	1.076	-1.008	66	1.261	-1.195
1.20.7 Parkeercontroles	-	395	-395	-	234	-234
Totaal 1.2 Openbare orde en Veiligheid	82	2.327	-2.245	86	2.269	-2.183

Financiële toelichting

1.20.3 Integrale Veiligheid (€ 73.000 voordeel)

We hebben minder uitgegeven door de fasering voor het project tegen ondermijning. Het Plan van Aanpak is gereed en vanaf 2020 geven we hier volop invulling aan.

1.20.5 Handhaving Openbare ruimte (€ 187.000 nadeel)

We hebben meer uitgegeven aan loon- en inhuurkosten op dit gebied. Voor een nadere analyse wordt verwezen naar programma 9. Dit komt onder meer door de verhoogde aandacht voor handhaving in de openbare ruimte en focus op evenementen. Het aantal evenementen neemt toe maar er is ook een verbeterd en intensiever proces rondom afstemming, communicatie, vergunningverlening en handhaving wat meer tijd kost. De legesinkomsten voor APV-en standplaatsvergunningen zijn in de 2e Berap al neerwaarts bijgesteld. Dit lijkt een structurele ontwikkeling waardoor we dit meenemen in de eerstvolgende Beleidsbegroting.

1.20.7 Parkeercontroles (€ 161.000 voordeel)

We hebben op dit taakveld € 161.000 minder uitgegeven aan loon- en inhuurkosten door het bestaan van vacatureruimte die we in 2019 onvoldoende konden invullen, en langdurige ziekte. Voor een nadere analyse van de loonkosten wordt verwezen naar programma 9.

5.2.2 Verkeer, vervoer en waterstaat

Aanspreekpunt bestuurlijk	Wethouder Gerrits
Betrokken sector (en)	Fysiek
Aanspreekpunt Ambtelijk	Henk-Jan Tromp

Hoofddoelstelling

Wij dragen er zorg voor dat Hengelo goed bereikbaar is over de weg, het spoor en het water. Daarbij horen goede parkeervoorzieningen voor fiets en auto, met name in de binnenstad en is de openbare ruimte goed onderhouden, schoon en veilig.

Financieel overzicht

Taakveld	Begroting 2019 primitief	Begroting 2019 gewijzigd	Rekening 2019
2.1 Verkeer, wegen en water	432	405	500
2.2 Parkeren	-	-	11
2.4 Economische Havens en waterwegen	513	455	476
2.5 Openbaar vervoer	-	-	-
Totaal baten	945	860	987
2.1 Verkeer, wegen en water	7.688	7.657	7.910
2.2 Parkeren	1.085	983	929
2.4 Economische Havens en waterwegen	557	455	324
2.5 Openbaar vervoer	381	290	277
Totaal lasten	9.711	9.385	9.441
Saldo 2 Verkeer, Vervoer en Waterstaat	-8.766	-8.525	-8.453

Relevante beleidsnota's

- Regionaal Mobiliteitsplan Twente 2012-2020 (2013)
- Gemeentelijk verkeer- en vervoersplan (2003)
- Nota Autoparkeren (2008)
- Evaluatie parkeerbeleid (2010)
- Uitvoeringsnota Fietsen (2003)
- Uitvoeringsprogramma binnenhavenvisie 2017-2030 (2017)
- Parkeerplan binnenstad (2019)

Beleidsindicatoren

	Werkelijk 2018	Begroting 2019	Werkelijk 2019	Begroting 2020
Percentage van de armaturen dat is voorzien van LED verlichting	15%	13%	20%	19%

Kengetallen

Er zijn geen verplichte kengetallen die onder dit programma vallen.

Verbonden partijen

Regio Twente

De Regio Twente werkt vóór en samen mét de veertien Twentse gemeenten en maatschappelijke partners aan een vitaal Twente waarin inwoners gezond en kansrijk zijn.

Gildebor

Gildebor voert het beheer en onderhoud van de openbare ruimte uit.

Gemeentelijk Belastingkantoor Twente

Het belastingkantoor int gemeentelijke belastingen en heffingen voor de deelnemende gemeenten. Voor dit programma geldt dit voor parkeren en havenbedrijf.

Gemeenschappelijk Havenbedrijf Twente (is geen verbonden partij, maar op basis van bestuurlijke overeenkomst)

Het havenbedrijf verbindt vervoerders en bedrijven met de meest dynamische mainport van Oost-Nederland: de binnenhavens van Lochem, Hof van Twente, Hengelo, Almelo en Enschede.

Taakveld 2.1. Verkeer, wegen en water

Betrokken afdeling(en)	Wegen, Groen en Water
------------------------	-----------------------

Wat hebben we bereikt?

We hebben gewerkt aan een veilig, duurzaam en goed bereikbare stad voor bewoners, forenzen en bezoekers over de weg, het spoor en het water. Ook hebben we gewerkt aan een goed onderhouden, schone en veilige openbare ruimte.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

We geven prioriteit aan de *'uitwerking van de bereikbaarheid van de binnenstad'* waarbij het *'integraal actieplan voor een vitale binnenstad'* leidend is. Hierin werken we concrete initiatieven en maatregelen uit voor een bereikbare binnenstad. Met de uitwerking is in oktober 2019 gestart onder begeleiding van een extern adviesbureau. De uitwerking wordt medio 2020 ter besluitvorming aangeboden aan de raad.

Vooruitlopend op de *'uitwerking van de bereikbaarheid van de binnenstad'* zijn 3 maatregelen voor klantvriendelijk autoparkeren (zie taakveld 2.2) voorgesteld en maatregelen voor fietsparkeren. Eind 2019 is de notitie fietsparkeren in de raad besproken, waarin drie mogelijke fietsparkeeroplossingen zijn beschreven. Dit zijn bewaakte stallingen, onbewaakte stallingen en vakken. Hiervoor is een telling uitgevoerd om het huidige stallinggebruik te meten om zo de gewenste capaciteit voor genoemde locaties te bepalen. De eerste maatregelen zullen in de periode mei/ juni van 2020 geplaatst worden in de vorm van fietsnietjes en markeringspunten voor fietsvakken.

De volgende investeringen zijn gedaan:

De Deldenerstraat wordt de komende jaren aangepakt. Projectmatig is het opgedeeld in 3 delen: Geerdinksweg - Tuindorpstraat, Tuindorpstraat - Marskant inclusief Mitchamplein en Marskant - Bornsestraat.

- In 2019 is het deel vanaf Bornsestraat tot en met de Langestraat heringericht inclusief de kruising Bornsestraat en nieuwe toegang tot het nieuwe parkeerterrein Kloosterhof.
- In 2019 zijn de eerste ontwerpen gemaakt van het deel rondom het Mitchamplein.
- De Kuipersdijk is volledig nieuw geprofileerd met brede middenbermen.

In 2019 is, na een pauze van enkele jaren, weer de verkeersveiligheidsmonitor 2019 gepresenteerd. Deze liet een verslechterde verkeersveiligheid in Hengelo zien, wat overigens ook op landelijk niveau zichtbaar is. Om de verkeersveiligheid verder te verbeteren is door de minister het Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 (SPV 2030) gepresenteerd.

Onder begeleiding van de provincie zijn we in 2019 integraal gestart met het doen van verkeersveiligheidsanalyses voor een gemeentelijk SPV 2030. We verwachten in het najaar 2020 het concept SPV te kunnen presenteren.

Rondom scholen blijft de verkeersveiligheid aandacht behoeven. Hier gaat het vooral om gedrag en minder vaak om infrastructuur. Daarom blijven we hier stevig inzetten op educatieve en voorlichtingprojecten. Dit doen we in samenwerking met de provincie en Veilig Verkeer Nederland afdeling Hengelo.

Wat betreft de verkeersveiligheid op wegen is stevig ingezet op een verbeterde verkeersveiligheid voor de Woolderesweg (raadsmotie). In 2019 is een concept ontwerp gemaakt met de klankbordgroep waarin wordt ingezet op een verbeterde fietsveiligheid met vrijliggende fietspaden. In 2020 wordt het concept definitief gemaakt.

Wat zijn we blijven doen?

- Wegen, straten en pleinen onderhouden.
- Verwijderen van afval, schoonhouden van de openbare ruimte (inclusief straatmeubilair) en bestrijden van gladheid.
- Wegen, paden en openbare ruimte voorzien van voldoende licht. Beheren en onderhouden van bebordingen en straatnaamborden.
- Beheren en onderhouden verkeersregelininstallaties en veiligheidssystemen om de verkeersveiligheid en doorstroming op minimaal hetzelfde niveau te waarborgen.
- Investeren in verhardingen. Daar waar kabels en leidingen vervangen zijn en tegelverhardingen vervangen moeten worden, worden oude materialen vervangen.
- Beleid maken over verkeer en vervoer, verkeersvoorzieningen ontwerpen en verkeersadviezen geven.

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
2.10.1 Wegen, straten en pleinen	181	3.883	-3.701	209	4.163	-3.954
2.10.2 Netheid openbare ruimte	-	1.341	-1.341	-	1.341	-1.341
2.10.4 Openbare verlichting	84	868	-784	180	849	-669
2.10.5 Gladheidbestrijding	-	349	-349	-	269	-269
2.10.6 Verkeersmaatregelen uitvoering	24	461	-437	-	426	-426
2.10.8 Verkeersbeleid	115	755	-640	111	862	-751
Totaal 2.1 Verkeer, wegen en water	405	7.657	-7.253	500	7.910	-7.411

Financiële toelichting

2.10.1 Wegen, straten en pleinen (€ 253.000 nadeel)

Aan diensten van derden en exploitatielasten hebben we meer uitgegeven dan begroot (nadeel € 337.000), in het bijzonder op het onderdeel sleuven, gesloten en open verharding. Oorzaken hiervoor zijn extra inhuurlasten voor de coördinatie van de aanleg glasvezel KPN (sleuven), het naar voren halen van werkzaamheden aan de kruising Oldenzaalsestraat - Deurningerstraat (gesloten verharding) en meerwerkkosten bij enkele werken die niet voorzien waren, maar wel noodzakelijk zijn voor een goede afronding (open verharding).

We hebben € 57.000 minder uitgegeven aan loonkosten. Voor een nadere analyse wordt verwezen naar programma 9. De inkomsten zijn hoger dan begroot (voordeel € 27.000). Dit betreft o.a. een subsidieontvangst van de Provincie Overijssel t.b.v. werkzaamheden in het Buitengebied.

2.10.4 Openbare verlichting (€ 115.000 voordeel)

We hebben minder uitgegeven aan electriciteit (voordeel €100.000). Aan de inkomstenkant zijn er hogere inkomsten door ontvangen schadevergoedingen (voordeel €95.000) echter zijn er ook

uitgaven van dezelfde omvang aan onderhoud en herstel van schades. Overige voordelen worden veroorzaakt door uitgestelde werkzaamheden met betrekking tot investeringen in duurzame vervanging van verlichting, loonkosten en exploitatielasten (voordeel € 15.000).

2.10.5 Gladheidbestrijding (€ 80.000 voordeel)

We hebben minder uitgegeven aan gladheidbestrijding door de relatief zachte winter .

2.10.8 Verkeersbeleid (€ 111.000 nadeel)

We hebben € 68.000 meer uitgegeven aan loon- en inhuurkosten. Voor een nadere analyse wordt verwezen naar programma 9. Dit komt door een verhoogde aandacht op het gebied van verkeer, verkeersveiligheid, mobiliteit en het fietsactieplan. Deze verhoogde aandacht leidt ook tot meer uitgaven aan diensten van derden (nadeel € 61.000). We hebben bijvoorbeeld meer uitgegeven aan diverse fietsonderzoeken en we hebben extra aandacht besteed aan fietsparkeren. Diverse kleine voordelen (€ 20.000) worden onder meer veroorzaakt door een gewijzigde fasering van investeringen uit het Actieplan Fiets.

Taakveld 2.2. Parkeren

Betrokken afdeling(en)	Regulering en Toezicht
------------------------	------------------------

Wat hebben we bereikt?

Voor de binnenstad als visitekaartje van Hengelo is parkeren van groot belang. We hebben daarom dit jaar verder gewerkt aan inzicht in de voor- en nadelen van de diverse parkeermaatregelen in relatie tot de stedelijke ontwikkeling, vraag en aanbod, doelgroepen, gastvrijheid, gezondheid en het behouden en versterken van duurzaamheid.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

In juni 2019 is het parkeerplan Hengelo, met daarin drie maatregelen, door de raad vastgesteld.

- De proef klantvriendelijk handhaven is gestart in oktober 2019
- De parkeertijden zijn gelijk getrokken aan de winkeltijden op 1 jan 2020.
- De Proef Shop & go parkeren is vertraagd en zal naar verwachting in mei 2020 starten.

Specifieke acties voor 2019 waren:

- Extra handhaving in blauwe zones als gevolg van toename van het aantal blauwe zones.
- Huur tijdelijke parkeerterrein Welbions aan de Brugstraat in verband met werkzaamheden aan het Burgemeester Jansenplein en de Langestraat.
- Beëindiging huur parkeerterreinen aan de Prinses Beatrixstraat.
- Rechtszaak parkeergarage De Beurs.
- Onderzoek marktconform parkeertarief 'parkeervergunning kantoor' De Beurs.
- Uitbreidingen blauwe zones: Enschedesestraat (verkeersbesluit 2019), Kerkstraat (verkeersbesluit 2019), Thiemsland (verkeersbesluit 2019), Beckumerstraat (draagvlakonderzoek bewoners 2019), Dijkersplein (draagvlakonderzoek bewoners 2019) , Dennebosweg (draagvlakonderzoek bewoners 2019), Bankastraat(draagvlakonderzoek bewoners 2019).
- Er is gestart met de aanbesteding van een nieuw parkeermanagement systeem voor parkeergarage De Beurs.
- Er is gestart met het opstellen van het advies 'Bereikbare binnenstad'.
- In oktober 2019 is een parkeerdrukmeting uitgevoerd. Met behulp van de resultaten van deze parkeerdrukmeting, de geplande ontwikkelingen in de binnenstad en de geldende parkeernormen is de dynamische parkeerbalans geactualiseerd. Deze geeft ons inzicht in de gevolgen van deze ontwikkelingen voor de parkeercapaciteit en parkeerbehoefte. Indien blijkt dat er knelpunten ontstaan kan er worden bijgestuurd.

- De dynamische parkeerbalans 2018 is gebruikt in een advies voor de ontwikkeling van het oude postkantoor aan de Prinses Beatrixstraat.

We hebben daarnaast rond de 3000 naheffingsaanslagen opgelegd, 1300 meldingen over parkeren behandeld, en 58.000 kentekens gecontroleerd in 2019.

Wat zijn we blijven doen?

- Beheren en exploiteren van de blauwe zones, het betaald parkeergebied en parkeergarage De Beurs.
- Waar gevraagd uitbreiding van de blauwe zone onderzoeken en waar mogelijk faciliteren .
- Waar mogelijk verbeteren exploitatieresultaat parkeren.

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
2.20.1 Parkeervoorzieningen	-	983	-983	11	929	-918
Totaal 2.2 Parkeren	-	983	-983	11	929	-918

Financiële toelichting

2.20.1 Parkeervoorzieningen (€ 65.000 voordeel)

We hebben €36.000 minder uitgegeven aan loon- en inhuurkosten. Voor een nadere analyse wordt verwezen naar programma 9. Door de toenemende aandacht voor het parkeren in de binnenstad zijn er incidenteel hogere dan geraamde lasten van diensten van derden (nadeel € 39.000). Dit komt bijvoorbeeld door de parkeerdrukmeting, de actualisatie van de dynamische parkeerbalans, aanleg extra blauwe zones en onderzoekskosten met betrekking tot het mobiliteitsplan (werknemerstarief) parkeergarage De Beurs. Overige voordelen (74.000) ontstaan onder meer door nog niet uitgevoerde investeringen in, en exploitatielasten van, de parkeergarage hoofdzakelijk door de rechtszaak.

Taakveld 2.3. Recreatieve havens

Dit taakveld is voor de gemeente Hengelo niet van toepassing.

Taakveld 2.4. Economische havens en waterwegen

Betrokken afdeling(en)	Regulering en Toezicht/Wegen, Groen en Water
------------------------	--

Wat hebben we bereikt?

De binnenhavens aan de Twentekanalen van de gemeenten Hengelo, Almelo, Enschede, Hof van Twente en Lochem vormen samen één van de grootste binnenhavens van Nederland. De binnenhavens worden gekenmerkt door hun strategische ligging op de belangrijke Europese Northsea Baltic verkeerscorridor tussen de zeehavens en het Europese achterland in Duitsland, Polen en de Baltische staten. We hebben dit jaar verder gewerkt aan het verbeteren van de haveninfrastructuur om de gebruikers (vervoerders) en het (watergebonden) bedrijfsleven te faciliteren. Tevens hebben we gewerkt aan meer deskundigheid en slagkracht op het havenbeheer, efficiency aangebracht en aandacht gevraagd ter bevordering van vervoer over water in onze regio.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

Als partner levert het Gemeentelijk Havenbedrijf Twente voor de logistieke sector een substantiële bijdrage aan de economische structuurversterking en werkgelegenheid in de Regio en directe omgeving met als resultaat:

- Toename van goederenvervoer over water uitgedrukt in tonnages en containereenheden.
- Toename van (haven gerelateerde) bedrijven uitgedrukt in aantallen.
- Toename van de werkgelegenheid uitgedrukt in arbeidsplaatsen.
- Positief effect op milieu, leefbaarheid en veiligheid uitgedrukt in vermindering aantallen vrachtwagens en daaraan gerelateerde uitstoot.
- Stijging van het Bruto Regionaal Product.

Wij zijn verder gegaan met voorbereidingen voor fysieke aanpassingen in de haven ten behoeve van grotere schepen, de zogenaamde 5A klasse. Dit doen wij om deze schepen toegang te bieden tot onze haven om hier te kunnen laden en lossen.

In 2019 zijn er diverse voorbereidingen gedaan ten behoeve van de contractvorming en het bestek voor de fysieke aanpassingen in de haven. Er hebben gesprekken plaatsgevonden met Rijkswaterstaat en de provincie over zowel de fysieke werkzaamheden als eventuele samenwerkingen. In samenspraak met Rijkswaterstaat wordt bekeken welke verontreinigingen aan PFAS er in het Twentekanaal voorkomen en hoe we om kunnen gaan met de afvoer van het vrijkomende slib en zand. Dit krijgt in 2020 een vervolg.

Het havenbedrijf introduceerde in 2019 een nieuwe, meer gebruiksvriendelijke portal waarop schippers hun havenbezoeken kunnen registreren. Met de introductie van deze portal en nieuwe dienstverleningsafspraken met het Gemeentelijk Belastingkantoor Twente, hebben we ervoor gezorgd dat de facturering van de havengelden vlotter en soepeler kan verlopen. De nieuwe portal maakt onderdeel uit van de realisatie van een digitaal informatieplatform onder de noemer 'Smart Port Twente', waarvoor meerdere applicaties zijn en nog worden ontwikkeld voor verschillende doelgroepen (scheepvaartverkeer, verladers, ondernemers, havenbedrijf, etc.) met het oog op het gebruik en stimulering van het vervoer over water.

Onzekere factor bij de inning van de Havengelden is de rechtzaak die de Combiterminal Twente (CTT) heeft aangespannen tegen het Gemeentelijk Belastingkantoor. Kern van de zaak is de grondslag van inning van het havengeld en daarmee de hoogte van het Havengeld. In deze zaak is begin 2020 door de CTT beroep in cassatie ingesteld bij de Hoge Raad.

In 2019 heeft er een evaluatie van het gezamenlijke Havenbedrijf plaatsgevonden. De uitkomsten daarvan zijn verwerkt in een geactualiseerde Samenwerkingsovereenkomst (SOK). Deze zal in 2020 worden vastgesteld. Aanpassingen in de SOK hebben onder andere betrekking op het realiseren van één administratief havengebied voor een betere dienstverlening aan schippers, duidelijker profiel,

takenpakket en mandaat voor de havenmanager en actualisatie van de doelstellingen. Daarnaast is het realiseren van de gezamenlijke uitvoering en professionalisering van de havenmeestersfunctie voorzien.

Wat zijn we blijven doen?

- Investeren om het vaarwegproduct "Twentekanal" aantrekkelijker te maken voor het bedrijfsleven en daarmee de regionale economie te versterken en de werkgelegenheid in de Regio te bevorderen.
- Investeren in de fysieke haveninfrastructuur om daar waar nodig deze infrastructuur aan te passen aan de grotere vaarwegklasse (klasse 5A). Het Rijk investeert fors in het opwaarderen van de Twentekanal. Voor de verschillende investeringen is door de EU een subsidie verstrekt. Wij blijven de komende jaren hierop inzetten.

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
2.40.1 Havenbeheer	455	357	98	476	302	174
2.40.2 Fysiek havenbeheer	-	98	-98	-	22	-22
Totaal 2.4 Economische Havens en waterwegen	455	455	-0	476	324	152

Financiële toelichting

2.40.1 Havenbeheer (€ 76.000 voordeel)

We hebben € 29.000 minder uitgegeven aan loonkosten. Voor een nadere analyse wordt verwezen naar programma 9. De exploitatielasten in het bijzonder met betrekking tot het havenkantoor, maar ook de diensten van derden ten behoeve van de haven in z'n algemeenheid, zijn lager dan begroot (voordeel € 27.000). Voor de ambtelijke inzet van onze havenmeester in het havengebied Enschede ontvingen we incidenteel € 24.000.

In de 2e Berap is de begroting voor de haveninkomsten neerwaarts bijgesteld met € 40.000. Door onder meer problemen rondom de genoemde invoering van het zogenaamde Webportaal en problemen met de bijbehorende software bleven de inkomsten achter ten opzichte van de begroting. De nu begrote inkomsten zijn nagenoeg gehaald. De komende periode zullen we bezien of de neerwaartse bijstelling een structurele ontwikkeling is.

2.40.2 Fysiek havenbeheer (€ 76.000 voordeel)

Het voordeel wordt grotendeels verklaard doordat de kapitaallasten lager zijn dan geraamd door de nog niet volledig uitgevoerde investeringswerkzaamheden met betrekking tot de opwaardering van de haveninfrastructuur.

Taakveld 2.5. Openbaar vervoer

Betrokken afdeling(en)	Wegen, Groen en Water
------------------------	-----------------------

Wat hebben we bereikt?

We hebben verder gewerkt aan het bieden van zo passend mogelijke mobiliteitsoplossingen waarbij het openbaar vervoer een belangrijke plaats inneemt.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

Het huidige niveau van openbaar vervoervoorzieningen in Hengelo willen we minimaal behouden. Daarom hebben we nieuwe afspraken gemaakt over het voortzetten van het project "gratis openbaar vervoer" voor inwoners van 65+ met een inkomensbeperking.

Verder is er een onderzoek gestart naar de mogelijkheden introductie van TwentsFlex (een flexibele vervoersservice) ter vervanging van lijn 10 en lijn 12 en ter versterking van het OV in het algemeen in Hengelo.

We profileren als Hengelo van Centraal Station Twente. Zo blijft de 'Berlijnlijn' via Hengelo rijden en gaat in 2020 de nachttrein Zwolle rijden. Ook is de vernieuwde HOV-lijn 59 over de nieuwe Boekelosebrug en Laan Hart van Zuid gaan rijden.

We doen als gemeente Hengelo ook mee aan het MaaS-project. Een toelichting hierop kunt u vinden bij taakveld 6.71.

Wat zijn we blijven doen?

- Beleid maken over openbaar vervoer (OV) en onderhouden van OV systemen.

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
2.50.1 Openbaar vervoer	-	290	-290	-	277	-277
Totaal 2.5 Openbaar vervoer	-	290	-290	-	277	-277

Financiële toelichting

Dit taakveld kent geen noemenswaardige afwijkingen.

5.2.3 Economie

Aanspreekpunt bestuurlijk	Wethouder Gerrits
Betrokken sector (en)	Fysiek
Aanspreekpunt Ambtelijk	Henk-Jan Tromp

Hoofddoelstelling

Hengelo heeft een sterk economisch profiel met onze maakindustrie, vakmanschap en techniek. Vanuit de gemeente gaan we dat de komende jaren verder faciliteren. We koesteren onze zittende ondernemers. Zij zijn belangrijke ambassadeurs voor onze stad. Daarnaast willen we Hengelo als aantrekkelijke vestigingsplaats extra stevig in de markt zetten. Deze acquisitie is gericht op aantrekken en behouden van bedrijven en ondernemers die een bijdrage leveren aan onze werkgelegenheid en die ons economisch profiel helpen versterken. En omdat de economie zich niets aantrekt van de gemeentegrenzen, werken wij bij deze opgave samen met onze regionale partners.

De ontwikkeling en transformatie van de binnenstad is van belang voor een vitale en aantrekkelijke stad met een goed vestigingsklimaat. De binnenstad is een belangrijke werkgever. Samen met onze partners werken we aan de uitvoering van het Integraal Actieplan voor een vitale Hengelose Binnenstad en dragen we bij aan meer reuring in de stad en minder leegstand.

Financieel overzicht

Taakveld	Begroting 2019 primitief	Begroting 2019 gewijzigd	Rekening 2019
3.1 Economische ontwikkeling	-	-	-
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	4.969	3.496	1.795
3.3 Bedrijfsloket en -regelingen	423	373	345
3.4 Economische promotie	335	304	388
Totaal baten	5.727	4.173	2.528
3.1 Economische ontwikkeling	92	309	304
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	5.063	3.581	1.909
3.3 Bedrijfsloket en -regelingen	518	480	519
3.4 Economische promotie	797	801	775
Totaal lasten	6.470	5.171	3.507
Saldo 3 Economie	-743	-998	-979

Relevante beleidsnota's

- Afspraken Regionale Bedrijventerreinen Programmering Twente 2017-2020
- Horecavisie (2017)
- Detailhandelsvisie (2012)
- Kantorenvisie (2012)
- Ontwikkelagenda Netwerkstad Twente (2013)
- Nota Vrijetijdseconomie Hengelo (2011-2021)
- Twente Werkt (2014)
- Werk maken van werk (2017)
- Nota grondbeleid (2017)
- Grondprijzennotitie (2018)
- Integraal actieplan binnenstad (2017)

Beleidsindicatoren

	Werkelijk 2018	Begroting 2019	Werkelijk 2019	Begroting 2020
Aantal bedrijfsbezoeken	700	700	700	700

Kengetallen

	Werkelijk 2018	Begroting 2019	Werkelijk 2019	Begroting 2020
Het aantal vestigingen van bedrijven <i>(per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar; voor werkelijk 2018 per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-74 jaar)</i>	116,5 (2017)	135,5 (2017)	137,9 (2018)	137,9 (2018)
Functiemenging <i>(de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken))</i>	55,6 (2017)	55,6 (2017)	56,4 (2018)	56,4 (2018)

Verbonden partijen*Openbaar Lichaam Regionaal Bedrijven Terrein Twente (RBT)*

Het RBT heeft tot taak het ontwikkelen, realiseren, exploiteren en beheren van het bedrijventerrein XL, ten tijde van de vaststelling van deze regeling bruto groot ongeveer 180 hectare.

Regio Twente, portefeuillehoudersoverleg Arbeidsmarkt/Economische zaken

De arbeidsmarkt is regionaal en vraagt samenwerking om vraag en aanbod op de arbeidsmarkt zo optimaal mogelijk in te richten en om het Twents economisch profiel te helpen versterken. Regio Twente levert een belangrijke bijdrage aan de positionering van Twente als vooraanstaande technologische topregio, zowel landelijk als in Europa. Ze faciliteert en versterkt de samenwerking in de regio, niet alleen tussen de veertien gemeenten, maar ook tussen en met andere maatschappelijke sectoren en samenwerkingspartners van de gemeenten. De Agenda voor Twente en wijze waarop daarin wordt samengewerkt, zijn daarbij richtinggevend.

Taakveld 3.1. Economische ontwikkeling

Betrokken afdeling(en)	Stad en Regie
------------------------	---------------

Wat hebben we bereikt?

Met binnenstadpartners en ondernemers hebben we gewerkt aan het realiseren van een compact bruisend stadshart, met onderscheidende aanloopgebieden. We hebben bijgedragen aan een vitalere winkelstructuur op regionaal, stedelijk en wijk/buurniveau door tijdig in te spelen op trends en ontwikkelingen in de detailhandel/retailsector. We hebben gewerkt aan het versterken van de lokale en regionale MKB en aan het versterken van de sterke sector High Tech Systemen en Materialen.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

Het convenant Regio Deal Twente (RDT) is in juli 2019 gesloten met het Rijk. Zes ministeries ondertekenden de deal waarmee, naast de financiële impuls van 30 miljoen euro, een brede inhoudelijke betrokkenheid is bij de RDT. Deze Rijksmiddelen worden uitgekeerd aan het provinciefonds. Vanaf augustus 2019 is gestart met de uitvoering van de RDT. In december 2019 zijn de eerste zeven projectaanvragen door de stuurgroep RDT inhoudelijk beoordeeld als rijp voor definitieve aanvraag bij de provincie Overijssel. Naast de impuls van het Rijk ad. 30 miljoen Euro dragen overheden (Regio en Provincie), bedrijven en onderwijsinstellingen ook bij. Het totale investeringsvolume zal naar verwachting 150 miljoen Euro bedragen.

Er zijn in 2019 voorbereidingen getroffen voor het laten uitvoeren van het koopstromenonderzoek voor Oost Nederland. In opdracht van diverse gemeenten in Oost Nederland brengt onderzoeks- en adviesbureau I&O de koopstromen van inwoners in beeld, zowel naar winkelgebied als naar branche. Ook de waardering en beleving van winkelgebieden wordt meegenomen in het onderzoek. De data wordt verkregen uit statistische data en enquêtes onder inwoners. Het eindrapport wordt in maart 2020 opgeleverd. Het koopstromenonderzoek wordt eens in de vijf jaren uitgevoerd en is een belangrijke onderlegger voor het economische en ruimtelijke beleid op gebied van detailhandel en horeca.

VDL Hengelo heeft besloten in Twente te blijven en zich te vestigen op het XL Businesspark. Onder meer de ruimte voor toekomstige uitbreiding aldaar en directe aanwezigheid van bouwrijpe grond van ruim 4 hectare waren redenen voor VDL zich daar te vestigen. We betreuren dat onze inspanningen niet hebben geleid tot een geschikt kavel voor VDL in Hengelo maar zijn verheugd dat dit hoogwaardige bedrijf voor Twente behouden blijft.

Wat zijn we blijven doen?

De binnenstad van Hengelo is van wezenlijke ruimtelijke en economische betekenis voor de ontwikkeling van onze gemeente. Daarom blijven we uitvoering geven aan het Integraal Actieplan Binnenstad. Zie hiervoor hoofdstuk 5.1.

We hebben gewerkt aan de promotie van en de instroom in techniek onder meer door de organisatie van Twente goes Techno waar 1.000 scholieren, alle voortgezet onderwijs scholen (vmbo, havo, vwo en vso) en 50 bedrijven aan hebben meegedaan. Dit project heeft een bijdrage geleverd aan het binnenhalen van een subsidie van € 7 miljoen voor het CT Stork college.

Door supersnelle ontwikkelingen in de techniek groeit de vraag naar technisch geschoolden in Twente. Daardoor ligt er voor het technisch vmbo een pittige uitdaging om het technisch vmbo-onderwijs in Twente aan te laten sluiten bij deze ontwikkelingen in de techniek. Maar liefst 19 vmbo-scholen in de regio kozen bewust om intensief met elkaar samen te werken binnen Sterk Techniekonderwijs Twente. In totaal is voor Twente 19 miljoen beschikbaar. In de samenwerking met ROC van Twente, Zone.college, Hogeschool Saxion, Universiteit Twente, het bedrijfsleven en de regionale overheid, is een infrastructuur ontstaan die de basis vormt voor verschillende ontwikkelingen en projecten. Deze vormen ook het fundament voor het versterken, innoveren en behouden van sterk techniekonderwijs in Twente.

De gemeente Hengelo heeft een verdere invulling gegeven aan de intentieovereenkomst met het ROC van Twente door een beweging te starten "Hengelo, sociale techniekstad in beweging". Met partners in de stad willen we de sociaaleconomische structuur van Hengelo en Twente nog duurzamer en zichtbaarder versterken. In 2019 is het C.T. Stork college aangesloten en zijn de eerste bedrijven benaderd. Met deze beweging willen we techniek en technologie als DNA/imago van Hengelo scherper positioneren en kwetsbare jongeren in het onderwijs en op de arbeidsmarkt ondersteunen. Daarbij streven we naar duurzaamheid in de zin van duurzame technologische oplossingen voor bijvoorbeeld de energietransitie maar ook duurzame, toekomstbestendige oplossingen voor kwetsbare jongeren.

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
3.10.2 Algemene economische adviezen	-	309	-309	-	304	-304
Totaal 3.1 Economische ontwikkeling	-	309	-309	-	304	-304

Financiële toelichting

Dit taakveld kent geen noemenswaardige afwijkingen.

Taakveld 3.2. Fysieke bedrijfsinfrastructuur

Betrokken afdeling(en)	Stad en Regie/Grondzaken
------------------------	--------------------------

Wat hebben we bereikt?

Binnen de regio Twente zijn afspraken gemaakt over programmering van de bedrijventerreinen voor de periode tot en met 2020. Op basis van die afspraken hebben de 14 Twentse gemeenten een plan van aanpak gemaakt voor de eigen gemeente. Hengelo en Borne worden in dit kader gezien als één

bedrijvenmarkt. Her- of deprogrammeren is niet nodig. Hengelo en Borne mogen in 10 jaar 50 hectare bedrijventerrein uitgeven op de locaties Westermaat De Veldkamp, Westermaat Campus, Oosterveld en de Kanaalzone in Hart van Zuid.

We hebben gewerkt aan de toekomstbestendigheid van bestaande werklocaties. Hierbij hebben we aandacht voor de mogelijkheden van bestaande bedrijven voor nieuwvestiging of uitbreiding van bestaande bedrijven.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

In 2019 hebben we 1,71 hectare bedrijventerrein verkocht. Per ultimo 2019 stond er circa 3 hectare in reservering en 2,8 hectare in optie. De uitgifte blijft achter bij de doelstelling van 5 ha per jaar. Intern heeft een evaluatie plaatsgevonden van de oorzaken van deze verminderde uitgifte. Veel vermoedelijke factoren vallen buiten de gemeentelijke invloedssfeer (pfas, stikstof, vertrouwen in economisch klimaat Nederland en de wereld; bedrijfseconomische beslissingen over verbouw versus nieuwbouw). Specifiek inzake PFAS en stikstof worden ontwikkelingen actief gevolgd en worden bedrijven daar waar mogelijk actief ondersteund bijvoorbeeld bij het berekenen van stikstof emissies.

De regionale programmeringsafspraken tussen de 14 Twentse gemeenten zijn in december 2019 formeel bekrachtigd na ondertekening door de gemeente Almelo. De vraag naar en het aanbod van bedrijventerrein in Hengelo/Borne is in evenwicht. In 2019 hebben enkele bedrijven zich onverwacht teruggetrokken uit het koopproces waardoor er minder verkocht is dan verwacht. Over een langere periode gerekend verwachten wij dat deze daling in de vraag zich weer zal herstellen conform de programmeringsafspraken.

De profielen van en ambities voor de diverse bedrijventerreinen zijn in beeld gebracht. Hiervoor hebben we in samenwerking met de ondernemersverenigingen op de bedrijventerreinen een moderne en up-to-date brochure gemaakt. In de brochure worden de Bedrijventerreinen in Hengelo breed gepresenteerd en zijn kaarten opgenomen met de nog beschikbare kavels. De brochure is ook op de nieuwe gemeentelijke website te vinden.

Om de samenwerking met de ondernemersverenigingen verder te optimaliseren, vindt er jaarlijks een overleg plaats tussen de besturen van de ondernemersverenigingen en de wethouder EZ. Ook worden op de Dag van de Ondernemer (november 2020) alle leden van de ondernemersverenigingen uitgenodigd voor een feestelijk ontbijt in het nieuwe stadhuis. In deze bijeenkomst tonen we ons nieuwe stadhuis en geven we toelichting op de ontwikkelingen in de binnenstad.

Concrete, uitvoeringsgerichte plannen voor acquisitie, promotie, marketing, relatiebeheer zijn gemaakt. Genoemde brochure voor de uitgeefbare terreinen is één uiting van promotie. Daarnaast is een investeringsgerichte aanpak voor bedrijventerreinen in voorbereiding waarmee, in samenwerking met ondernemers(verenigingen), de kwaliteit van de terreinen toekomstbestendig blijft. Promotie en marketing maakt hier onderdeel van uit.

Om te zorgen dat bestaande werklocaties toekomstbestendig zijn hebben we ook aandacht voor vernieuwing van verouderde (deel)locaties. We zijn daarom gestart met het in beeld brengen van de huidige stand van zaken op de terreinen Timmersveld, Twentekanaal en Westermaat. Samen met de ondernemersverenigingen brengen we de economische structuur, fysieke kwaliteit, mobiliteit, duurzaamheid en communicatie/promotie in beeld. Dit onderzoek zal doorlopen in 2020 en leiden tot besluitvorming waarna vanaf 2021 een vorm van herstructurering opgepakt kan worden.

Voor het optimaliseren van het verkoop- en uitgifteproces van bedrijfskavels en de monitoring daarvan werken we aan een digitaal systeem ter ondersteuning hiervan. Deze zal de professionaliteit van werken verder gaan versterken.

Voor het bedrijventerrein Westermaat De Veldkamp zijn de verkoop- en uitgiftevoorwaarden geactualiseerd en in overeenstemming gebracht met de (vernieuwde) statuten van de coöperatieve vereniging en het parkmanagement.

Wat zijn we blijven doen?

- Sturen op kaders zoals vastgelegd in de grondexploitatie.
- Relaties onderhouden met bestaande en nieuwe bedrijven via accountmanagers.
- Bestaande bedrijfslocaties verder ontwikkelen en onderhouden en/of herstructureren en verduurzamen.

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
3.20.3 Bedrijventerreinen grondexpl.	3.496	3.496	-	1.795	1.795	-
3.20.4 Ontwikkeling bedrijventerreinen	-	85	-85	-	114	-114
Totaal 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	3.496	3.581	-85	1.795	1.909	-114

Financiële toelichting

3.20.4 Ontwikkeling Bedrijventerreinen (€ 29.000 nadeel)

Er is meer inzet geweest op bedrijventerreinen. Niet alleen voor nieuwe uitgiftes, maar ook op her- en verplaatsing van de op dit moment gevestigde bedrijven binnen de gemeente.

Taakveld 3.3. Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen

Betrokken afdeling(en)	Stad en Regie
------------------------	---------------

Wat hebben we bereikt?

We koesteren onze zittende ondernemers als belangrijke ambassadeurs voor onze stad. We hebben nog intensiever samengewerkt met ondernemers en anderen belanghebbenden uit Hengelo, de regio en landelijk niveau. Concreet betekent dit dat we sterker hebben ingezet op het leggen en onderhouden van contacten met deze partijen. We hebben de dienstverlening aan ondernemers en stakeholders verbeterd en halen zo ook meer en betere input op voor (strategische) beleidsvorming en programmering van onze binnenstad, Hart van Zuid en bedrijventerreinen.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

We hebben vaste aanspreekpunten (accountmanagers) aangewezen voor de externe stakeholders. Hiermee kunnen we gericht (bedrijfs)informatie ophalen en deze informatie gericht inzetten. Hierbij maken we gebruik van een meerjarenaccountplan.

Accountmanagers EZ hebben maandelijks diverse bedrijfsbezoeken afgelegd en de jaarlijkse bedrijvenbijeenkomsten zoals de Tuindorpmeeting georganiseerd. Door de inzet van ons netwerk en onze plaatselijke kennis is een bijdrage geleverd aan acquisitie van bedrijven en aan het verbeteren van contacten tussen bedrijven.

Wij onderhouden contact met diverse (netwerk)organisaties zoals Oost NL, IKT, Novel-T etc. Via deelname aan het regionale accountmanagersoverleg wordt de samenwerking en uitwisseling op EZ gebied in Twente bevorderd. Accountmanagers EZ en accountmanagers Werkplein overleggen 1 keer per maand over het thema werkgeversbenadering.

Wat zijn we blijven doen?

- Het organiseren en aansturen van de (week)markt. Wekelijks wordt op woensdag en zaterdag een warenmarkt gehouden op het marktplaatsje.
- Het uitvoeren van diverse economische projecten.
- De regionale acquisitie voor logistieke en High Tech Systems en Materials.

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
3.30.1 Markt	172	153	19	159	169	-10
3.30.2 Specifieke projecten	-	28	-28	-	44	-44
3.30.3 Economische ontwikkeling	200	298	-98	186	306	-120
Totaal 3.3 Bedrijfsloket en -regelingen	373	480	-107	345	519	-174

Financiële toelichting*3.30.1 Markt (€ 30.000 nadeel)*

We hebben € 24.000 meer uitgegeven aan loonkosten. Voor een nadere analyse wordt verwezen naar programma 9. Aan de inkomstenkant zijn er lagere marktinkomsten (€ 14.000) door een afnemend aantal standplaatshouders. De inkomsten zijn bij de 2e Berap al neerwaarts bijgesteld, maar het lijkt een structurele ontwikkeling die we actualiseren bij de eerstvolgende Beleidsbegroting. Overige afwijkingen hebben een voordeel van € 8.000.

3.30.2 Specifieke projecten (€ 15.000 nadeel)

We hebben € 15.000 meer uitgegeven aan loonkosten. Voor een nadere analyse wordt verwezen naar programma 9. Er is meer ambtelijke inzet gepleegd op projecten ter versterking van het vestigingsklimaat voor bedrijven. Ook de extra aandacht voor horeca en binnenstadsbeleid hebben geleid tot meer uitgaven op dit taakveld.

3.30.3 Economische ontwikkeling (€ 22.000 nadeel)

Aan de inkomstenkant zijn er minder Bedrijveninvesteringszone (BIZ) gelden ontvangen. Aangezien we als gemeente alleen als doorgeefluik fungeren zien we dit ook aan de uitgavenkant en heeft dit op het saldo geen effect. Aan de uitgavenkant is er meer inzet gepleegd op het onderhoud van contact met bedrijven en relatiebeheer, waardoor er totaal een nadelig saldo van € 30.000 ontstaat.

Taakveld 3.4. Economische promotie

Betrokken afdeling(en)	Stad en Regie
------------------------	---------------

Wat hebben we bereikt?

Om Hengelo te promoten hebben wij het stadsverhaal van Hengelo met de bijbehorende kernwaarden (DNA) en het (economisch) aanbod van Hengelo beter bekend gemaakt bij verschillende doelgroepen (investeerders, ondernemers, bewoners en bezoekers). Doordat we een duidelijke clustering in thema's en gebieden hebben we de herkenbaarheid, bekendheid en het uitdragen van het stadsverhaal met het bijbehorende aanbod beter kunnen vertellen.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

In 2019 hebben we subsidie verstrekt aan Stichting Hengelo Promotie voor ondersteuning van evenementen en stadspromotie. Afgelopen jaar vormde een overgangsjaar in de subsidiering aan Hengelo Promotie. Het jaar is benut om de gemeentelijke subsidiekaders in samenspraak met Hengelo Promotie en evenementenorganisatie te herijken. De aanleiding hiervoor was de prioritering voor de binnenstad. In het integraal actieplan is de positionering en profilering van de binnenstad als belangrijke opgave benoemd. Evenementen en stadspromotie zijn belangrijke instrumenten om de binnenstad te positioneren en profileren. Hiervoor is het uitwerkingsplan stimuleren evenementen opgesteld. In dit uitwerkingsplan zijn de kaders en uitgangspunten opgenomen waarbinnen Hengelo Promotie haar activiteiten op gebied van evenementen en stadspromotie moet uitvoeren.

Voor 2020 is de subsidie uitgebreid met incidentele middelen voor uitvoering van het Integraal Actieplan Binnenstad. Activiteiten die Hengelo Promotie hier onder andere voor realiseert zijn het

opstellen van een bidbook voor de binnenstad, verstrekken evenementenbijdrage voor de aanvullende evenementenprogrammering in de zomer en winterperiode in de binnenstad en extra activiteiten voor stadspromotie en communicatie ter bevordering van de positionering van de binnenstad.

Wat zijn we blijven doen?

- Belastingen (laten) innen, zoals toeristenbelasting.
- Rond de 3^e donderdag in september wordt de Lambertuskermis gehouden. De Lambertuskermis heeft de indeling in 2019 aangepast naar de nieuwe inrichting van de Enschedesestraat. De nieuwe inrichting vraagt om een meer flexibele indelingswijze en andere, nieuwe ruimte in de binnenstad. Dit om een kermis van deze omvang en jaarlijkse omzet te blijven behouden.

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
3.40.1 Toeristenbelasting	132	1	131	139	1	138
3.40.2 Economische promotie	65	295	-230	145	280	-134
3.40.5 VVV / stadspromotie	-	418	-418	-	390	-390
3.40.6 Kermis	107	88	20	104	105	-1
Totaal 3.4 Economische promotie	304	801	-496	388	775	-387

Financiële toelichting

3.40.2 Economische promotie (€ 96.000 voordeel)

Eind 2019 ontvingen wij een incidentele meevaller (€ 80.000) door de vrijval van middelen die de Netwerkstad Twente nog in beheer had, maar aan haar deelnemers heeft uitgekeerd eind 2019. Dit betreft een eenmalige uitkering uit de 'reserve Netwerkstad Twente' aangezien het maximum van de reserve beperkt kon worden. Overige afwijkingen betreffen €16.000.

3.40.6 Kermis (€ 21.000 nadeel)

Door teruglopende conjunctuur van kermissen, alsmede bouwwerkzaamheden waardoor niet de volledige binnenstad kon worden gebruikt voor het organiseren van de kermis zijn de staangelden en de uitgaven in de 1e Berap neerwaarts bijgesteld. Een deel van de uitgaven kon echter onvoldoende worden aangepast waardoor een nadeel ontstaat van € 21.000.

5.2.4 Onderwijs

Aanspreekpunt bestuurlijk	Wethouder Bruggink
Betrokken sector (en)	Sociaal
Aanspreekpunt Ambtelijk	Suzan Hagen

Hoofddoelstelling

- We dragen zorg voor voldoende en adequate schoolgebouwen, evenwichtig gespreid over de stad, zodat alle kinderen in een goed gebouw onderwijs kunnen volgen.
- We hechten er aan dat alle kinderen en volwassenen in Hengelo de kans krijgen om zich zo optimaal mogelijk te ontwikkelen; meer specifiek zetten we in op een zo groot mogelijk bereik van de Voorschool, een optimale aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt en een goede afstemming tussen onderwijs en zorg;
- We zorgen er voor dat onze wettelijke taken rond het onderwijs goed worden uitgevoerd door voldoende onderwijs met een openbaar karakter aan te bieden.

Financieel overzicht

Taakveld	Begroting 2019 primitief	Begroting 2019 gewijzigd	Rekening 2019
4.1 Openbaar basisonderwijs	35	35	52
4.2 Onderwijshuisvesting	493	643	596
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	1.322	2.338	2.367
Totaal baten	1.850	3.016	3.014
4.1 Openbaar basisonderwijs	31	31	36
4.2 Onderwijshuisvesting	7.586	10.385	10.113
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	3.793	4.101	4.007
Totaal lasten	11.410	14.517	14.155
Saldo 4 Onderwijs	-9.560	-11.501	-11.141

Relevante beleidsnota's

- Integraal Onderwijshuisvestingsplan vo (2018)
- Met respect... op weg naar een nieuw stelsel voor maatschappelijke ondersteuning (2014)
- Kwaliteitskader Hengelose Voorschool (2018)
- Scenario Voorschool (2017)
- Transformatieagenda (2017)
- Twentse Belofte (2016)
- Twentse Visie op Vervoer (2015)

Beleidsindicatoren

	Werkelijk 2018	Begroting 2019	Werkelijk 2019	Begroting 2020
Aantal peuterplaatsen in voorschoolse voorziening	700	700	700	700
Aantal VVE kindplaatsen	200	200	200	200

Kengetallen

	Werkelijk 2018	Begroting 2019	Werkelijk 2019	Begroting 2020
Omvang absoluut verzuim (niet ingeschreven op een school) (per 1.000 leerlingen)	0,96 (2017)	0,96 (2017)	1,0 (2017)	0,96 (2017)
Omvang relatief verzuim (wel ingeschreven, maar ongeoorloofd aanwezig) (per 1.000 leerlingen)	11,79 (2017)	11,79 (2017)	12,0 (2018)	12,41 (2018)
Aantal vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (percentage van het totaal aantal leerlingen (12-23 jaar))	1,7% (2017)	1,8% (2016)	2,1% (2018)	2,1% (2018)

Verbonden partijen

Niet van toepassing.

Taakveld 4.1. Openbaar onderwijs

Betrokken afdeling(en)	Beleid
------------------------	--------

Wat hebben we bereikt?

Wij hebben gezorgd voor aanbod van openbaar onderwijs; een taak waarvoor wij wettelijk verantwoordelijk zijn. We hebben daarbij gekozen voor twee verzelfstandigde stichtingen: Primato voor het openbaar primair onderwijs en de OSG voor het openbaar voortgezet onderwijs.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

Vanwege het teruglopend aantal leerlingen en de gevolgen hiervan voor Primato, is er veel extra aandacht uit gegaan naar het primair openbaar onderwijs.

Dit heeft geresulteerd in een samenwerking tussen Primato en de Dr. Schaepmanstichting, die in 2020 zijn beslag zal krijgen. Het basisonderwijs in Hengelo bereidt zich op deze wijze voor op de toekomst. Het aantal kinderen in Hengelo, en dus in het basisonderwijs, neemt nog steeds af. Bovendien wordt er steeds meer gevraagd van het basisonderwijs, bijvoorbeeld op het gebied van passend onderwijs.

De beide schoolbesturen hebben daarom afgelopen zomer besloten tot intensieve samenwerking; het openbaar en katholiek basisonderwijs in Hengelo wordt in de toekomst vanuit één stichting aangeboden. Deze stichting gaat de openbare scholen, bijzondere scholen én samenwerkingsscholen exploiteren (in samenwerkingsscholen zit een openbare en katholieke school in één gebouw onder één aansturing met behoud van identiteit). De twee schoolbesturen gaan een plan ontwikkelen, bijvoorbeeld om de onderwijsgebouwen slimmer te gebruiken. In vier jaar tijd moet de hele samenwerking tussen beide besturen vorm krijgen.

Om deze samenwerking te realiseren heeft de gemeenteraad in december 2019 een bedrag beschikbaar gesteld om dit te realiseren.

Daarnaast gaat de gemeente om verder in te spelen op de daling van het leerlingenaantal in het primair onderwijs op basis van een visie investeren in scholen en toewerken naar een evenwichtige spreiding van optimaal benutte schoolgebouwen in de stad. Dit in samenwerking tussen alle schoolbesturen in Hengelo, zie hiervoor ook taakveld 4.2.

Wat zijn we blijven doen?

Wij blijven de wettelijke taken uitvoeren rond het openbaar onderwijs zowel bestuurlijk als financieel. Om dit te kunnen doen, sturen de stichtingen jaarlijks hun begroting en jaarrekening ter kennisname naar de gemeenteraad. Daarnaast wordt er jaarlijks een bijeenkomst georganiseerd tussen de directeur-bestuurder en raad van toezicht van beide stichtingen met de gemeenteraad.

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
4.10.1 Ambtelijke ondersteuning openbaar onderwijs	35	31	4	52	36	16
Totaal 4.1 Openbaar basisonderwijs	35	31	4	52	36	16

Financiële toelichting

Dit taakveld kent geen noemenswaardige afwijkingen.

Taakveld 4.2. Onderwijshuisvesting

Betrokken afdeling(en)	Beleid
------------------------	--------

Wat hebben we bereikt?

De gemeente Hengelo wil met de schoolbesturen voor het *primair onderwijs* een integrale visie op het toekomstige aanbod opstellen. Deze scholenvisie wordt vervolgens uitgewerkt in een integraal huisvestingsplan.

In 2019 is de nieuwe school voor *voortgezet onderwijs*, de Stichting voor Persoonlijk Onderwijs (SvPO), van huisvesting voorzien. Daarnaast is een oplossing gevonden voor het tijdelijke ruimtetekort van de Stichting OSG op het scholeneiland.

De plannen voor de nieuwbouw voor het *voortgezet speciaal onderwijs* zijn verder uitgewerkt. Daarnaast is het investeringskrediet voor de nieuwbouw geactualiseerd.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

Ter voorbereiding op het proces om te komen tot een integraal huisvestingsplan hebben wij een inventarisatie laten uitvoeren van het scholenaanbod, waarmee inzicht ontstaat in de urgenties en kansen per locatie en wijk. Wij hebben de actuele situatie van de onderwijshuisvesting in beeld gebracht. Er is een digitale scholenkaart gemaakt, waarin per school informatie over (toekomstige) leerlingaantallen en het schoolgebouw wordt gepresenteerd.

Ten behoeve van de nieuwe school voor voortgezet onderwijs wordt een schoolgebouw van Saxion gehuurd. Daarnaast is een deel van het gebouw verbouwd ten behoeve van de Stichting OSG, zodat zij ook tijdelijk gebruik kunnen maken van dit schoolgebouw. In 2019 zijn de gemaakte afspraken met verhuurder en gebruikers in overeenkomsten verwerkt. Tenslotte zijn met de scholengroep Carmel afspraken gemaakt over een bijdrage voor het herstellen van de betonschade bij het Lyceum de Grundel.

De normbedragen in de verordening onderwijshuisvesting zijn geactualiseerd. Hiervoor is bijlage IV van de verordening gewijzigd en door de gemeenteraad vastgesteld. Dit is in lijn met de samenwerkingsovereenkomst 'voorbereiding nieuwbouw VSO school' tussen de gemeente en Stichting Attendiz, waarin was afgesproken dat het college de gemeenteraad uiterlijk 1 juli 2019 een nieuwe verordening ter vaststelling zou aanbieden, met daarin de aangepaste normvergoeding.

Daarnaast is in 2019 gestart met de sloop van het huidige gebouw aan de Bandoengstraat. Dit is de locatie waar de nieuwbouw van het VSO Attendiz wordt gerealiseerd.

Wat zijn we blijven doen?

Wij hebben een programma onderwijshuisvesting voor het uitvoeringsjaar 2020 opgesteld. Huisvestingsvoorzieningen voor primair, speciaal en voortgezet onderwijs maken deel uit van de

wettelijke verantwoordelijkheid die de gemeente in het kader van lokaal onderwijsbeleid heeft. De schoolbesturen dienen jaarlijks aanvragen in om voorzieningen in het kader van de onderwijshuisvesting te kunnen realiseren.

Het gaat daarbij om voorzieningen om tijdelijke capaciteitstekorten op te heffen, zoals huur van onderwijsruimten, gymlokalen en de huur van sportvelden. Of om voorzieningen om permanente capaciteitstekorten op te heffen, zoals nieuwbouw en uitbreiding. Daarnaast is de gemeente verantwoordelijk voor bijvoorbeeld de eerste inrichting (onderwijsleerpakket en meubilair) en herstel van schade of herstel van constructiefouten.

De aanvragen zijn getoetst en met de individuele schoolbesturen besproken. Met de schoolbesturen zijn afspraken gemaakt welke voorzieningen in 2020 voor bekostiging in aanmerking komen.

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
4.20.1 Huisvesting openbaar basisonderwijs	-	298	-298	-	328	-328
4.20.2 Huisvesting bijzonder basisonderwijs	121	2.250	-2.129	133	2.335	-2.202
4.20.3 Huisvesting speciaal basis- en voortgezet onderwijs	50	133	-83	50	138	-88
4.20.4 Huisvesting openbaar voortgezet onderwijs	44	967	-924	43	884	-840
4.20.5 Huisvesting bijzonder voortgezet onderwijs	56	1.815	-1.759	56	1.612	-1.556
4.20.6 Gymnastieklokalen	194	752	-558	174	715	-541
4.20.7 Overige uitgaven	178	4.170	-3.992	138	4.100	-3.962
Totaal 4.2 Onderwijshuisvesting	643	10.385	-9.743	596	10.113	-9.517

Financiële toelichting

4.20.2 Huisvesting bijzonder basisonderwijs (€73.000 nadeel)

Het nadeel wordt met name veroorzaakt (€ 56.000) door vanuit vastgoed doorbelaste kosten voor het gebruik van onderwijs van het MFA Berflo. De normvergoeding voor het gebruik was niet in overeenstemming met de werkelijke kosten. Daarnaast is een nadeel ontstaan op de loonkosten van € 23.000. Voor een analyse hiervan wordt verwezen naar programma 9. Resteert per saldo een voordeel van € 6.000 aan overige verschillen.

4.20.4 Huisvesting openbaar voortgezet onderwijs (€ 84.000 voordeel)

In 2019 valt de verbouwing van de laagbouw van het voormalig Edith Stein voor de OSG lager uit dan begroot. Hierdoor resteert er in 2019 een incidenteel budget binnen het taakveld onderwijshuisvesting. Een deel daarvan is in 2019 ingezet voor het herstel van de constructiefout bij de Grundel. Resteert een voordeel van € 36.000.

Daarnaast is op dit subtaakveld een voordeel ontstaan op de post belastingen (gecompenseerd door nadelen op andere subtaakvelden) van € 37.000. Het resterende voordeel van € 11.000 is veroorzaakt op gas en verzekeringen.

4.20.5 Huisvesting bijzonder voortgezet onderwijs (€ 203.000 voordeel)

Sinds augustus 2019 is er een nieuwe VO school in Hengelo (SVPO Hengelo). Hiervoor wordt huisvesting gehuurd van Saxion op het scholeneiland. Naast de huur is in 2018 overeengekomen dat de gemeente bijdraagt in de verbouwings-/aanpassingskosten van het gebouw. Het gaat om een totale bijdrage van €470.000 verdeeld over drie jaren. Het eerste jaar (2019) is de bijdrage €232.000. Deze bijdrage komt beschikbaar op het moment dat er overeenstemming is over de verbouwing c.q. het bouwplan. Deze overeenstemming is er in 2019 nog niet. Uw raad heeft daarom besloten het volledige budget voor 2019 van € 232.000 over te hevelen naar 2020 waardoor een voordeel van € 232.000 wordt verklaard.

Het resterende verschil van € 29.000 nadelig wordt met name veroorzaakt door de toerekening van loonkosten. Voor een nadere analyse wordt verwezen naar programma 9.

Taakveld 4.3. Onderwijsbeleid en leerlingenzaken

Betrokken afdeling(en)	Beleid/Ondersteuning en Zorg
------------------------	------------------------------

Wat hebben we bereikt?

Wij hebben alle kinderen en volwassenen kansen geboden om zich optimaal te ontwikkelen op hun eigen niveau. We hebben bereikt dat er een betere toeleiding is gerealiseerd naar de voorschool. Het ROC en de gemeente Hengelo zijn in 2019 gestart met het samen uitvoering geven aan het profiel voor het ROC Hengelo, zodat jongeren een optimale aansluiting kunnen maken op de arbeidsmarkt.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

Wij hebben ons ingezet om onderwijsachterstanden te voorkomen en te bestrijden in de voorschoolse periode en het primair onderwijs door in te zetten op voldoende plekken voor voor- en vroegschoolse educatie (VVE) en te starten met de uitbreiding van het aantal uren voor- en vroegschoolse educatie van 10 naar 16 uur per week en het aantal uren voorschool voor alle peuters van 5 naar 8 uur per week. Daarnaast hebben we de kwaliteit van de voor- en vroegschool en de ondersteuning voor jongere kinderen een impuls gegeven met behulp van het Expertisecentrum Jonge Kind.

Wij hebben leerlingen in de basisschoolleeftijd (taal)ondersteuning op maat geboden en de doorgaande lijn van voorschool naar vroegschool in samenwerking in Integrale Kindcentra (IKC) gestimuleerd. Ook is er ingezet op de verbetering van de zorgstructuur in het onderwijs en de zorgstructuur is samen met het onderwijs (PO, VO en SO/VSO) op maat doorontwikkeld.

Het bestrijden en voorkomen van verzuim bij jongeren hebben we opgepakt in samenwerking tussen de afdelingen werk en inkomen en ondersteuning en zorg. Daarnaast is er ingezet op het behalen van een startkwalificatie bij jongeren door samen met het onderwijs te voorkomen dat jongeren de school verlaten en het begeleiden van jongeren terug naar school of naar werk. We hebben samengewerkt met onderwijs en zorg aan projecten binnen de Twentse Belofte.

In het kader van de Twentse Belofte is er een plan van aanpak opgesteld om jongeren tussen de 18 en 27 jaar die geen startkwalificatie hebben alsnog de mogelijkheid te bieden een startkwalificatie te behalen.

Wij hebben ons ingezet voor de ontwikkeling van volwassenen door het coördineren en organiseren van activiteiten om taal- en rekenvaardigheden voor volwassenen te bevorderen. Verder hebben we ingezet op alfabetisering en het tegengaan van laaggeletterdheid onder verschillende doelgroepen. Wij hebben onze infrastructuur benut waarin we samenwerken met partners om laaggeletterdheid te traceren en vervolgens te verhelpen.

We hebben het Perspectiefjaar binnen een pilot ontwikkeld. Via het Perspectiefjaar begeleiden we jongeren in de leeftijdsgroep van 23 tot 27 jaar met een life-coach om perspectief te bieden op een carrière (werk, studie). Het betreft jongeren die door omstandigheden (nog) niet de juiste route hebben gevonden richting studie en/of werk en om die reden extra begeleiding krijgen.

Wij hebben samen met het onderwijs een strategische agenda (lokale educatieve agenda) opgesteld voor de periode 2019-2023. Hierin staan onze gezamenlijke ambities benoemd. Jaarlijks wordt deze geëvalueerd en een nieuw actieplan opgesteld. Thema's die hier onder meer aan de orde komen zijn IKC ontwikkeling, aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt, verduurzaming gebouwen, zorg voor leerlingen en gezonde school.

Het onderdeel binnen het interventieprogramma, inzet van de OAB middelen is in 2019 gerealiseerd.

Wat zijn we blijven doen?

- Wij zijn het Expertise centrum jonge kind en de voorscholen blijven subsidiëren.
- We voeren onze wettelijke taken uit op het terrein van leerlingvervoer, leerplicht en RMC in afstemming tussen de verschillende afdelingen en het onderwijs.
- In overleg met de partners zijn we activiteiten voor volwassenen blijven subsidiëren. Ook is er specifiek ingezet op activiteiten voor het tegengaan van laaggeletterdheid.

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
4.30.1 Onderwijsbeleid	-	602	-602	8	638	-630
4.30.2 Leerlingenvervoer	7	877	-870	5	892	-886
4.30.3 Leerplicht RMC	322	427	-106	341	501	-159
4.30.4 Achterstandenbeleid	2.009	2.136	-127	2.012	1.921	91
4.30.5 Volwasseneneducatie	-	27	-27	-	30	-30
4.30.6 Overige uitgaven	-	31	-31	-	26	-26
Totaal 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	2.338	4.101	-1.763	2.367	4.007	-1.640

Financiële toelichting

4.30.3 Leerplicht RMC (€ 53.000 nadeel)

Dit nadeel wordt veroorzaakt door de toerekening van loonkosten. Voor een analyse hiervan wordt verwezen naar programma 9.

4.30.4 Achterstandenbeleid (€ 218.000 voordeel)

De subsidie voorschool aan Spring! Peuterspeelscholen over 2018 is in 2019 € 165.000 lager vastgesteld omdat het aantal daadwerkelijk bezette peuterplekken in 2018 lager was dan aangevraagd.

Bij het vaststellen van de uitvoeringsregeling voorschool Hengelo is er een subsidieplafond opgenomen. Dit subsidieplafond is niet helemaal benut (bedrag van de aanvragen was lager), waardoor een voordeel van € 48.000 is ontstaan.

5.2.5 Sport, cultuur & recreatie

Aanspreekpunt bestuurlijk	Wethouder ten Heuw, Bruggink en van Wakeren
Betrokken sector (en)	Sociaal/Fysiek/Dienstverlening
Aanspreekpunt Ambtelijk	Suzan Hagen/Henk-Jan Tromp

Hoofddoelstelling

Sport

Wij vinden het belangrijk dat alle Hengeloërs, jong en oud, genoeg bewegen. Uiteraard maakt iedereen die keuze zelf, maar wij willen daar graag bij ondersteunen. Dat doen wij door overal in de stad goede en veilige onderkomens te bieden aan sportverenigingen. Ook steunen wij de vrijwilligers binnen de clubs en zorgen dat alle basisschoolleerlingen kennismaken met verschillende sporten.

Kunst en cultuur

Wij willen graag dat iedereen in Hengelo kan genieten van kunst en cultuur. Niemand is hetzelfde; ieder z'n eigen smaak. Daarom willen we graag een aanbod dat afwisselend is én van goede kwaliteit. Mensen moeten uiteraard weten waar zij dat aanbod kunnen vinden, maar ook hoe zij zélf aan de slag kunnen gaan op het gebied van kunst en cultuur. Wij dragen daaraan bij door bijvoorbeeld culturele instellingen te subsidiëren of gebouwen te verhuren.

Openbaar groen

We willen voor onze bewoners en bezoekers een openbare ruimte die aantrekkelijk is en die klaar is voor de toekomst. Iedereen moet de buitenruimte kunnen gebruiken en iedereen moet er volop van kunnen genieten.

Financieel overzicht

Taakveld	Begroting 2019 primitief	Begroting 2019 gewijzigd	Rekening 2019
5.1 Sportbeleid en activering	-	-	4
5.2 Sportaccommodaties	3.026	3.184	3.661
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	777	784	795
5.4 Musea	-	52	13
5.5 Cultureel erfgoed	-	14	15
5.6 Media	55	55	54
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-	20	205
Totaal baten	3.858	4.109	4.747
5.1 Sportbeleid en activering	348	356	390
5.2 Sportaccommodaties	6.994	7.095	7.885
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	6.007	6.011	5.551
5.4 Musea	466	1.798	1.727
5.5 Cultureel erfgoed	260	259	315
5.6 Media	2.541	2.540	2.544
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	6.102	6.164	6.161
Totaal lasten	22.718	24.223	24.573
Saldo 5 Sport, cultuur en recreatie	-18.860	-20.114	-19.826

Relevante beleidsnota's

- Kadernota Sport en Bewegen (2017)
- Kunst- en cultuurvisie Hengelo 2014-2020
- Kwartier maken voor de Collectie Hengelo (2008)
- Beleidsnota Cultuurhistorisch Erfgoed 2014-2022
- Nota Vrijetijdseconomie 2011-2021
- Horecavisie (2016)
- Vitale coalities (2008)
- Nota Snippergroen (2015)
- Groenplan Hengelo (2015)
- Bomenverordening (2018)
- Evaluatie cultuurvisie (2019)
- Meerjarenplan gezondheid (2019)
- Een nieuwe focus op preventie (2019)

Beleidsindicatoren

	Werkelijk 2018	Begroting 2019	Werkelijk 2019	Begroting 2020
Percentage kinderen basisonderwijs met overgewicht	16%	16%	15%	15%
Perken, plantsoenen en parken in de buurt zijn goed onderhouden (% (helemaal) mee eens)	63%	60%	63%	63%
In de buurt zijn weinig dingen kapot (% (helemaal) mee eens)	76%	72%	76%	76%
Mijn buurt is schoon (% (helemaal) mee eens)	61%	60%	61%	61%

Kengetallen

	Werkelijk 2018	Begroting 2019	Werkelijk 2019	Begroting 2020
Percentage niet sporters (<i>t.o.v. het totaal aantal inwoners</i>)	48,4% (2016)	48,4% (2016)	48,4% (2016)	48,4% (2016)

Verbonden partijen

Gildebor en SWB

Gildebor draagt bij aan het programma door het beheer en onderhoud van de openbare ruimte en de sportaccommodaties.

Regio Twente, portefeuillehoudersoverleg Vrijetijdseconomie

De regio Twente (in de vorm van het Bestuurlijk Overleg Sport) draagt bij aan het programma door onderlinge afstemming, kennisdeling en samenhang te bevorderen. Eind 2017 is er een regionale notitie 'Sport en Bewegen in Twente' gemaakt en onderschreven door alle 14 Twentse gemeenten.

Regio Twente, portefeuillehoudersoverleg Sport

Regio Twente draagt bij aan het programma door het beheer en onderhoud van de recreatieparken. Regio Twente draagt bij aan het programma door het bevorderen van recreatie en toerisme.

Taakveld 5.1. Sportbeleid en activering

Betrokken afdeling(en)	Beleid
------------------------	--------

Wat hebben we bereikt?

We hebben specifieke (doel)groepen in Hengelo geïnformeerd over en aangezet tot (meer) sport en beweging, dit om te stimuleren dat zoveel mogelijk inwoners van Hengelo (blijven) sporten en

bewegen en worden aangezet tot een actieve leefstijl. Hierom zijn sport- en beweegaanbieders ondersteund met specifieke subsidies, kennis en de inzet van professionals zoals combinatiefunctionarissen sport. Uit een evaluatieonderzoek van eind 2019 onder de groepsleerkrachten van de basisscholen kreeg het team van Hengelo sport een rapportcijfer 9!

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

We hebben in regionaal verband een bidbook ingediend om de Special Olympics in 2022 naar Twente te halen. Hiermee wordt invulling gegeven aan de thema's 'meedoen door kwetsbare doelgroepen/ gehandicapten sport', 'sport en bewegen voor een vitale en gezonde samenleving' en 'talentherkenning, ontwikkeling en ondersteuning'. Het bidbook is zeer goed ontvangen door de landelijke commissie. De Twentse gemeenten hebben geld beschikbaar gesteld om de special Olympics in 2022 mogelijk te maken. De beslissing of Twente de spelen gegund krijgt, volgt in het voorjaar van 2020.

Doordat de subsidieregeling in 2019 verruimd is hebben we een bredere doelgroep weten te bereiken en we daardoor meer (kwetsbare) mensen aan het sporten en bewegen hebben gekregen. Tevens is de sociaal activeringsmakelaar verbonden aan het project Passend Sporten van de stichting FC Twente Scoren in de wijk; waardoor kwetsbare jongeren (en hun ouders) beter begeleid konden worden richting een passende sport.

Op basis van een ondertekende intentieovereenkomst met betrokken partijen hebben we besloten mee te doen aan de landelijke regeling Lokale Sportakkoorden. Er is een onafhankelijke sportformateur aangesteld die in oktober een startbijeenkomst heeft georganiseerd om te komen tot een lokaal sportakkoord. Daarbij waren sportverenigingen, zorgprofessionals, welzijn, onderwijs, commerciële sportaanbieders en andere betrokkenen aanwezig.

Binnen het project 'Gezonde Toekomst Dichterbij' is veel aandacht geweest voor het stimuleren van bewegen. Er zijn diverse beweegactiviteiten uitgevoerd in samenwerking met verschillende partijen, zoals Scoren met Gezondheid en Kansrijker met sport. Daarnaast zijn er diverse activiteiten/projecten opgestart op het gebied van sport en bewegen zoals: Old Stars, zwemmen voor mensen met dementie, workshop positief coachen, Fit Wakker; er is een materialenbox ontwikkeld voor wijkcentra e.d.

We hebben topsport en talentontwikkeling gestimuleerd, door de FBK-Games een structurele financiële bijdrage toe te kennen en door het Regionaal Trainingscentrum Zwemmen in het Twentebad te faciliteren. We zijn gestart met de pilot combinatiefunctionaris FBK breedtesport; deze functionaris heeft een begin gemaakt met het (laten) organiseren van laagdrempelige loop/wandelactiviteiten en deze te verbinden met de FBK.

We hebben ons ingezet op de preventieve inzet van sport en bewegen op het terrein van (jeugd)zorg en Wmo door ontwikkelen en borgen. We dagen partners uit om zelf met ideeën te komen.

De trend is dat sporters steeds meer onafhankelijk van verenigingen sporten. Daarom zetten wij meer in op het faciliteren van sporten en bewegen in de openbare ruimte door het creëren van een meer beweegvriendelijke omgeving. Vanuit het sportbeleid hebben we daarom onze input geleverd bij een aantal initiatieven/projecten m.b.t. de (her)inrichting van de openbare ruimte om deze (meer) geschikt te maken voor sport en bewegen.

We hebben subsidies verstrekt op basis van de subsidieregelingen en zo hebben onder andere 46 sportverenigingen voor hun ruim 7500 jeugdleden subsidie ontvangen. We hebben de subsidieregeling enigszins verruimd, zodat meer sportkennismakingsactiviteiten van verenigingen onder de regeling vallen en we daardoor meer (kwetsbare) mensen aan het sporten en bewegen krijgen.

Wat zijn we blijven doen?

Er was in 2019 wederom een uitgebreid sportkennismakingsaanbod op het (speciaal) basisonderwijs. Dit is uitgevoerd door Hengelo Sport op het reguliere basisonderwijs en door de stichting FC Twente Scoren in de Wijk en door het programma special Heroes op het speciaal onderwijs. Door de inzet van een dagdeel van een combinatiefunctionaris sport op Attendiz zijn kwetsbare jongeren ondersteund bij sport en bewegen.

Via de verschillende buurtsportcoaches/combinatiefuncties sport zijn er veel verschillende sportactiviteiten georganiseerd en aangeboden en zijn sportverenigingen ondersteund bij het aanbieden van sportaanbod voor kwetsbare doelgroepen.

Er zijn diverse projecten zoals 'Judo4life', 'Hengelo in Beweging', 'Cool2Bfit', 'Gezond Gezin', 'Voel je Goed', 'zwemmen voor mensen met een beperking', 'Zeker Bewegen', 'Kickboksen voor kwetsbare jongeren' voortgezet. Ook het programma 'Meer Bewegen voor Ouderen' met een divers en uitgebreid aanbod voor senioren is door Wijkkracht gecontinueerd.

We hebben de regelingen voor sportbijdrages voor minima actief gepromoot via verschillende kanalen en professionals.

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
5.10.2 Subsidies sport	-	85	-85	-	92	-92
5.10.3 Sportstimulering	-	114	-114	4	111	-107
5.10.4 Ondersteuning van sport	-	158	-158	-	187	-187
Totaal 5.1 Sportbeleid en activering	-	356	-356	4	390	-386

Financiële toelichting

Dit taakveld kent geen noemenswaardige afwijkingen.

Taakveld 5.2. Sportaccommodaties

Betrokken afdeling(en)	Beleid/Twentebad
------------------------	------------------

Wat hebben we bereikt?

Ook dit jaar hebben we weer bereikt dat er een betaalbaar aanbod van sportaccommodaties is gerealiseerd dat aansluit bij de behoeften en mogelijkheden van de inwoners. De sportaccommodaties voldoen aan de eisen van NOC*NSF en de sportbonden.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

We hebben drie kunstgrasvoetbalvelden gerenoveerd op de velden van HVV Hengelo, BWO en sc Barbaros. Hierbij zijn maatregelen genomen om de verspreiding van rubber in de omgeving tegen te gaan. Zo zijn er kantplanken geplaatst en schoonlooproosters aangebracht. In 2019 hebben non-infill velden nog niet kunnen overtuigen. Twee in 2019 aangelegde non-infill velden elders in Nederland zijn inmiddels ingestrooid met infillmateriaal omdat verenigingen de velden te glad vonden. We blijven de ontwikkelingen rond non-infill velden monitoren.

Hockeyclub HCT heeft ervoor gekozen om de afgeschreven toplaag van een zandveld te vervangen door een (derde) waterveld. Hiervoor betaalt HCT een 100% kostprijsdekkende huur.

De pilot 'themahal' liep van september 2017 t/m september 2019. Het doel van de pilot was om de binnensportverenigingen beter te clusteren zodat verenigingen een 'thuishal' konden ervaren en de

verenigingen elkaar beter konden versterken. De sportverenigingen geven aan dat ze de pilot themahal overwegend als positief hebben ervaren. Geen enkele vereniging wil de pilot terugdraaien.

De Enschedese gemeenteraad heeft in april 2019 in ruil voor kwijtschelding van vijf miljoen euro een motie aangenomen waarin FC Twente zo snel als mogelijk is met de jeugd en vrouwen van Hengelo terugkeert naar Enschede. Ook dient de gemeente Enschede gesprekken te voeren met FC Twente over verhuizing van het eerste elftal en de beloften naar Enschede. Wij hebben gesprekken gevoerd met FC Twente en de gemeente Enschede over deze situatie. Daarbij wordt Heracles Almelo ook belanghebbende wanneer zij gezamenlijk met FC Twente de voetbalacademie gaan voeren. Wij richten ons op de verlenging van de huur met FC Twente op korte termijn en de ontwikkeling van de talentontwikkeling op lange termijn. We zullen uw raad betrekken bij de ontwikkelingen op lange termijn.

Als gevolg van het vrijstellen van btw voor sport zijn de exploitatie en de investeringen in beginsel 21% duurder geworden. Het rijk compenseert hiervoor middels de 'SPUK (Regeling specifieke uitkering stimulering sport)'. Voor 2019 is aangegeven dat de compensatie voorlopig is vastgesteld op 82%. Hierdoor is er een onzekerheid van € 180.000 ontstaan waarvoor een voorziening is gevormd. Voor 2020 verwachten we dat er wel voor 100% wordt gecompenseerd via de 'SPUK'

HVV Hengelo zat financieel in zwaar weer. Dit werd mede veroorzaakt door een gemeentelijke geldlening. Herfinanciering van de lening bleek niet mogelijk. HVV Hengelo had als enige voetbalvereniging in de stad nog de gronden in eigen bezit. De gemeente heeft het bezit van de gronden overgekocht zodat HVV de lening kan aflossen en weer kan bouwen aan een sportieve toekomst. De gronden van voetbalverenigingen zijn hierdoor allemaal in gemeentelijk eigendom op de grond van TVO Beckum na.

Vanaf 2020 zijn de huurtarieven van gemeentelijke sportaccommodaties vastgesteld door het college middels een tarievenlijst sportaccommodaties. Deze lijst wordt gepubliceerd via de beleidsbegroting en vervangt de 'verordening tarieven sportaccommodaties'. Dat betekent dat de verordening tarieven sportaccommodaties 2019 vervalt en wordt ingetrokken.

Het verhuursysteem van sportaccommodaties is gedigitaliseerd. Vanaf het sportseizoen 2020-2021 is dit systeem volledig geïmplementeerd in de verhuur. Hierdoor hebben gebruikers nog beter inzicht in de bezetting van sportaccommodaties en de reserveringen van hun vereniging. Huren wordt hierdoor gemakkelijker, sneller en beter inzichtelijk voor de gebruikers. Dit verhuursysteem is toegankelijk via de vernieuwde gemeentelijke website.

We laten sportinitiatieven waar mogelijk landen in de gemeentelijke accommodaties. Hier is onder meer de bijdrage aan de FBK games bij de begroting 2020-2023 op gericht. Voorbeelden van sportinitiatieven die landen in gemeentelijke sportaccommodaties zijn: De FBK-games, het Auni-toernooi en de dubbele mijl, de overijsselse zwembkampioenschappen, de long course challenge, het nk masters atletiek in 2020 en 2021 en het bid op de organisatie van de Special Olympics

Twentebad

In 2019 zijn enkele van de meest complexe onderdelen uit de hele renovatie gerealiseerd. Complex omdat de werkzaamheden de meest drukke publiekruimtes betroffen en omdat het bouwkundig en installatiekundig ingrijpend was.

De grote kleedruimtes zijn volledig aangepakt, inclusief een nieuw geïsoleerd dak. Het aantal gezins- en mindervalidencabines is meer dan verdubbeld. Er zijn extra mindervalidentoiletten gekomen. Alle douche- en toiletruimtes rond de baden zijn vernieuwd. Er is een nieuwe entree gebouwd die de bezoekersstromen beter aankan en die goed toegankelijk is voor mindervaliden en ouderen. Daarbij kwamen de brandinstallaties, muziekinstallaties, grote delen van de verlichting, alle bedieningspanelen, aankleding instructiebad, nieuwe personele ruimtes, kantoren en multifunctionele ruimtes, ook voor de verhuur.

Nagenoeg alle werkzaamheden worden in maart 2020 afgerond. Alleen rond het 25m wedstrijdbad is nog werk te verrichten en de coating van het instructiebad (garantie) hecht onvoldoende. Het is de bedoeling deze laatste werkzaamheden in de zomervakantie 2020 uit voeren.

In 2019 is een groot zonnepark op het dak van het 50m sportbad in gebruik genomen. Met 882 panelen wordt bijna het hele beschikbare dakoppervlak benut. Doel is in 2020 de trafo te vergroten om nog meer zonnepanelen te kunnen plaatsen.

Ondanks de overlast was 2019 één van de drukste jaren ooit voor het Twentebad. Ruim 470.000 bezoekers kwamen voor sport, ontspanning, zorg, recreatie, zwemles, schoolzwemmen of als enthousiast publiek. Met name de stijging van gezinsabonnementen was opvallend.

Wat zijn we blijven doen?

De Hengelose sportaccommodaties bestaan onder meer uit het Twentebad, het FBK stadion, 5 sporthallen, 14 gymzalen en 8 sportparken. Deze gemeentelijke accommodaties blijven betaalbaar voor inwoners doordat we ze tegen maatschappelijke tarieven verhuren aan Hengelose verenigingen en inwoners. Daarnaast verhuren we in de avonden en weekenden ook een aantal sportaccommodaties die eigendom zijn van onderwijsinstellingen.

Wij houden onze sportaccommodaties aantoonbaar veilig, schoon en in goede staat van onderhoud conform de eisen van NOC*NSF en de sportbonden, mede door de inzet van Gildebor.

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
5.20.1 Sporthallen	535	971	-437	569	1.005	-437
5.20.2 FBK stadion	17	249	-232	47	247	-200
5.20.3 Zwembaden	2.142	3.801	-1.659	2.565	4.500	-1.935
5.20.4 Sportparken	480	1.992	-1.512	478	2.053	-1.574
5.20.5 Tennisparken	3	2	1	-	2	-2
5.20.6 Overige sportaccommodaties	6	55	-48	2	54	-52
5.20.7 Subsidie sportaccommodaties	-	24	-24	-	24	-24
Totaal 5.2 Sportaccommodaties	3.184	7.095	-3.911	3.661	7.885	-4.224

Financiële toelichting

5.20.3 Zwembaden (€ 276.000 nadeel)

Als gevolg van de verbouwing is het bezoek aan het Twentebad toegenomen, dit blijkt ook uit de uitgaven en inkomsten over 2019. De opbrengsten stegen met bijna € 400.000 tot € 2 miljoen. Hier staat tegenover dat de begrote kosten met ruim € 680.000 zijn overschreden. Deze kosten zitten onder andere eenmalige kosten die verband houden met de verbouwing.

- Niet verrekenbare B.T.W. a.g.v. de invoering van de Spuk € 50.000
- Kosten rechtszaken fase I en de glijbaan € 52.000
- Extra kosten exploitatie tijdens de verbouwing (schoonmaak, noodkleedkamers, extra uren grondzaken en hogere energielasten) € 122.000
- Als gevolg van de waarde toename van het zwembad een structureel te lage raming van de WOZ € 56.000.

Het jaarresultaat van het twentebad is voor ruim € 100.000 nadelig beïnvloedt door tijdelijke personeelslasten die door het sector resultaat van de sector dienstverlening worden gecompenseerd.

5.20.4 Sportparken (€ 62.000 nadeel)

Het nadeel is voor € 34.000 veroorzaakt door kostprijsverhogende btw op onderhoud sportparken welke in het kader van de SPUK (Regeling specifieke uitkering stimulerende sport) niet wordt gecompenseerd. Het resterende nadeel van € 28.000 betreft verschillende kleine posten.

Taakveld 5.3. Cultuurpresentatie, -productie en -participatie

Betrokken afdeling(en)	Beleid
------------------------	--------

Wat hebben we bereikt?

We hebben bereikt dat iedereen in Hengelo heeft kunnen genieten van kunst en cultuur; welke smaak of interesse ook. Afgelopen jaar is er in Hengelo een afwisselend kunst- en culturaanbod van goede kwaliteit gerealiseerd. En dan niet alleen om naar te kijken en te beleven, maar ook om zelf mee te doen en te leren.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019

Binnen het programmteam binnenstad is er vanuit de pijler Bruisende Binnenstad veel overleg geweest met het cluster cultuur. Daarnaast hebben we gezamenlijk gekeken naar de subsidie voor Hengelo Promotie en dan met name het onderdeel evenementen.

Wij hebben de kwaliteit van onze culturele kernvoorzieningen (Bibliotheek, Oyfo Kunst & Techniek, Metropool en Schouwburg) beoordeeld op basis van het Culturele Waardemodel. Daarbij is op gelijkwaardige wijze gekeken naar de inhoudelijke én maatschappelijke kwaliteit van de specifieke instelling. Samen met de instellingen zijn vooraf de criteria en indicatoren bepaald, die betrekking hebben op de programmering, het publieksbereik, de positie en de erkenning. Deze zijn samen met het profiel opgenomen in de subsidiebeschikkingen. Verlaet door de verschillende fusies heeft Oyfo Kunst & Techniek in 2019 ook alle benodigde stukken aangeleverd; we zijn gezamenlijk gekomen tot een set criteria en indicatoren, die voor Oyfo gaan gelden vanaf 2020. Met alle instellingen is in 2019 gesproken over de implementatie van het Culturele Waardemodel ten aanzien van de aanvraag, beoordeling en toekenning van de subsidies. Er is continu aandacht voor de toepassing in de praktijk.

In samenwerking met de gemeente Enschede hebben wij het bovenstedelijk poppodium Metropool gesubsidieerd. Conform de afspraken heeft Metropool in het voorjaar het meerjarenonderhoudsplan van de podiumtechniek gedeeld, welke heeft geresulteerd in een bijdrage uit de Kadernota (vormgegeven in een p.m. post). Conform de bestuurlijke afspraken bij de oprichting is het eerste operationele jaar van het bovenstedelijke poppodium geëvalueerd. Het evaluatierapport is samen met de besturen van Enschede en Metropool in oktober vastgesteld en vervolgens aangeboden aan de beide gemeenteraden. De raden hebben hiermee kennis kunnen nemen van de positieve resultaten van het poppodium. De resultaten qua programmering en bezoekersaantallen liggen voor op de prognoses en de impact voor de beide steden wordt daarin ook al meer zichtbaar. In het streven naar een duurzame culturele infrastructuur heeft dat bij Metropool geleid tot het ontvangen van energielabel A.

Het afgelopen jaar is er veelvuldig overleg geweest met de Schouwburg over de overdracht van het gebouw. Het is ingewikkelde materie en hierdoor heeft er in 2019 nog geen overdracht plaatsgevonden. De overeenkomsten hebben inmiddels de instemming van de Schouwburg en de gemeente, zodat in 2020 de afstemming met de belastingdienst kan plaatsvinden. In 2020 kan er verder het gesprek gevoerd worden over het concept van Theater van de Stad.

Met het besluit van de gemeenteraad (d.d. 29 januari 2019) m.b.t. het vergelijkend locatie-onderzoek voor huisvesting van Oyfo Kunst en Techniek op het Hazemeijercomplex is er een eind gekomen aan de zoektocht van Oyfo naar nieuwe huisvesting op één locatie. We hebben samen met Oyfo, Hazemeijer en Boei een vierpartijenovereenkomst ondertekend, waarin de verantwoordelijkheden, de verplichtingen over en weer, de kosten, de (financiële) inbreng van de partijen en de planning zijn vastgelegd. Oyfo en Boei zijn in 2019 gestart met de voorbereidende werkzaamheden.

In 2019 hebben wij de evaluatie van de Kunst - en Cultuurvisie 2014-2020 afgerond. Deze evaluatie is de eerste input voor de vernieuwing van onze cultuurvisie 2021-2024. Deze zal in 2020 worden uitgewerkt. Hiervoor zal de opdracht worden geformuleerd met daarin aandacht voor co-creatie,

zodat onze partners betrokken worden bij de totstandkoming van deze visie. De onderdelen uit de evaluatie in samenhang met de aanvragen in de Kadernota nieuw beleid zullen hierin worden meegenomen.

De Commissie Beeldende Kunst en Vormgeving heeft de werking van het Aanjaagbudget BKV geëvalueerd. Als uitkomst hiervan is er een nieuwe Stimuleringsregeling BKV opgesteld. Deze regeling geldt voor 2020. Aanleiding was mede dat er weinig aanvragen waren ingediend in 2019 en er uiteindelijk maar 1 aanvraag positief advies heeft gekregen van de commissie.

We zijn een experiment aangegaan met het inzetten van cultuur als middel om maatschappelijke participatie en welzijn te bevorderen. Hiertoe hebben we een Combinatiefunctie Cultuurmakelaar ingesteld. Deze cultuurmakelaar heeft de opdracht gekregen om duurzame verbindingen te leggen tussen cultuuraanbieders, verschillende doelgroepen en onderwijs-, zorg- en welzijnsaanbieders. De invulling hiervan zal in 2020 verder uitgewerkt worden.

Wat zijn we blijven doen?

- Subsidiëren van Oyfo Kunst & Techniek, Schouwburg Hengelo, Bibliotheek en Poppodium Twente/Metropool (samen met de gemeente Enschede)
- Subsidiëren van amateurverenigingen
- Beheren en onderhouden gemeentelijk kunstbezit
- Subsidiëren van ateliers en beeldende kunst
- Financiering kunst- en cultuureducatie op scholen binnen het programma Cultuureducatie met Kwaliteit 2017-2020
- Subsidiëren van diverse culturele activiteiten zoals carillonbespelingen, 4 mei Herdenking en Koningsdag

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
5.30.1 Muziekschool (Oyfo)	-	1.250	-1.250	-	1.260	-1.260
5.30.2 Creativiteitscentra (Oyfo)	-	530	-530	-	534	-534
5.30.3 Schouwburg Hengelo	-	2.198	-2.198	-	1.783	-1.783
5.30.4 Metropool	668	1.411	-743	670	1.417	-747
5.30.5 Culturele (amateur) verenigingen en instellingen	5	139	-134	5	131	-126
5.30.6 Beeldende kunst	33	242	-209	31	168	-137
5.30.7 Cultuur en school	79	99	-20	89	110	-22
5.30.8 Diverse cultuursubsidies	-	143	-143	-	147	-147
Totaal 5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	784	6.011	-5.227	795	5.551	-4.756

Financiële toelichting

5.30.3 Schouwburg Hengelo (€ 415.000 voordeel)

Vanaf 2018 is structureel € 416.000 geraamd voor het onderhoud van het pand van de schouwburg. Deze middelen mogen echter pas worden gebruikt op het moment dat aan de gestelde voorwaarden is voldaan, waaronder overdracht van het pand aan de gemeente (conform raadsbesluit). Bij de jaarrekening 2018 is besloten de niet bestede middelen te storten in een nieuw te vormen bestemmingsreserve onderhoudswerkzaamheden schouwburg. Omdat overdracht ook in 2019 niet is gerealiseerd wordt bij de resultaatbestemming 2019 voorgesteld om de in 2019 ook niet bestede middelen van geïndexeerd € 418.000 te storten in de bestemmingsreserve. Het resterende verschil van € 3.000 nadelig wordt veroorzaakt door de toerekening van loonkosten.

5.30.6 Beeldende kunst (€ 72.000 voordeel)

Op de regeling aanjaagbudget beeldende kunst zijn in 2019 weinig aanvragen binnen gekomen voor programmering van beeldende kunst in Hengelo. Daarnaast heeft de commissie beeldende kunst een

aantal aanvragen afgewezen, waardoor een aanzienlijk budget voor dit doel dus niet is ingezet in 2019.

Bij de vaststelling van de evaluatie cultuurvisie op 7 oktober 2019 hebben wij besloten om het aanjaagbudget 2019 in te zetten in 2019 en 2020. In de raadsvergadering in december heeft de raad gesproken over de inzet van deze middelen. Voorgesteld is om de middelen in te zetten om de periode tot de besluitvorming over de actualisatie cultuurvisie onderdeel beeldende kunst te overbruggen. De raad heeft daarom besloten de niet bestede middelen van € 54.000 over te hevelen naar 2020.

Het resterende voordeel van € 18.000 wordt veroorzaakt door de toerekening van loonkosten. Voor de analyse hiervan wordt verwezen naar programma 9.

Taakveld 5.4. Musea

Betrokken afdeling(en)	Beleid
------------------------	--------

Wat hebben we bereikt?

De Collectie Hengelo omvat al het (cultureel en industrieel) erfgoed dat een rechtstreekse relatie heeft met de geschiedenis van Hengelo. Verschillende onderdelen van de Collectie Hengelo zijn onder de loep genomen, met name de gemeentelijke kunstcollectie in verband met de verhuizing van de Gemeente van de Hazenweg naar het centrum.

Wij hebben samen met andere Twentse gemeenten en culturele instellingen gewerkt aan de uitvoering van het profiel van de stedelijke cultuurregio Twente. Dit biedt kansen als het gaat om het versterken van de culturele infrastructuur voor inwoners van Twente.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

Oyfo Techniekmuseum heeft in aanloop naar de verhuizing van Oyfo naar het Hazemijer-complex een collectieplan voor de museumstukken opgesteld, als ook een ontzamelplan. Ook zijn wij begonnen met het opschonen van onze beeldende kunstcollectie, in aanloop naar de verhuizing naar het stadhuis begin 2020. De gehele gemeentelijke kunstcollectie is overgebracht naar het stadhuis. Veel werken hebben hun plek gevonden aan de muren in het stadhuis. Het overige gedeelte is ondergebracht in het nieuwe depot in het stadhuis.

Met het besluit van de gemeenteraad (d.d. 29 januari 2019) mbt het vergelijkend locatie-onderzoek voor huisvesting van Oyfo Kunst& Techniek (waar onder Oyfo Techniekmuseum) op het Hazemeijercomplex is er een eind gekomen aan de zoektocht van Oyfo naar nieuwe huisvesting op één locatie. We hebben samen met Oyfo, Hazemeijer en Boei een vierpartijenovereenkomst ondertekend, waarin de verantwoordelijkheden, de verplichtingen over en weer, de kosten, de (financiële) inbreng van de partijen en de planning zijn vastgelegd. Oyfo is daarop in 2019 gestart met de voorbereidende werkzaamheden voor de verhuizing.

In 2019 is het cultuurprofiel voor Twente opgeleverd. Dit is tot stand gekomen door de samenwerking van alle 14 gemeenten en ondersteund door de regio en de provincie. De acties uit het plan zullen in 2020 verder worden uitgewerkt.

Wat zijn we blijven doen?

- Subsidiëren van Oyfo Kunst& Techniek (voorheen Muziekschool, CREA centrum voor Kunsteducatie en Techniekmuseum HEIM).
- Subsidiëren van Museum Hengelo, Historisch Archief Beckum en Historie Brandweer Hengelo.

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
5.40.1 HEIM	-	1.684	-1.684	-	1.684	-1.684
5.40.2 Overige musea	52	113	-61	13	42	-29
Totaal 5.4 Musea	52	1.798	-1.746	13	1.727	-1.714

Financiële toelichting

5.40.2 Overige musea (€ 32.000 voordeel)

Dit voordeel is ontstaan doordat onze eigen beschikbare (structurele) middelen voor het Cultuurprofiel Twente niet volledig zijn ingezet.

Taakveld 5.5. Cultureel erfgoed

Betrokken afdeling(en)	Beleid/Stad en Regie/Ruimte en Bouwen
------------------------	---------------------------------------

Wat hebben we bereikt?

Samen met de Erfgoedcommissie en Stichting Erfgoed hebben we we erfgoed meer onder de aandacht gebracht van de Hengelose bevolking. Erfgoed krijgt intern en extern steeds meer betekenis. Historische panden en objecten worden zorgvuldig onderhouden en gerestaureerd.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

We hebben eigenaren van erfgoed geadviseerd en gestimuleerd om hun eigendom goed te onderhouden en te beheren.

De Cultuur Historische Waardenkaart Hengelo (CHWK) is voorzien van de Stolpersteine en de omschrijvingen van alle herdenkingsmonumenten.

Samen met bewoners rondom het Huys Hengelo, de werkgroep Archeologie van museum Hengelo en de stichting Erfgoed is gewerkt aan een ontwerp voor een abstracte weergave van de poort van Huys Hengelo. De realisatie volgt in 2020 en is onderdeel van het Kloas aan de brug Erfgoedfonds. Daarnaast zijn, op verzoek van vele bewoners van waardevolle panden, panden voorzien van schildjes met de tekst 'waardevol pand' (onderdeel van het Kloas aan de brug Erfgoedfonds).

Aan meerdere monumenten is onderhoud en restauratie gepleegd, ondersteund met een subsidie vanuit de gemeente. Zo ook voor panden in het Tuindorp en in de Binnenstad (o.a. middels financiële ondersteuning vanuit het Puiefonds).

We hebben gewerkt aan een omgevingsvisie Buitengebied waarin erfgoed goed verankerd is.

Er is subsidie aangevraagd om in 2020 met de kerkenvisie aan de slag te gaan.

Er is meegewerkt aan verkoop van twee waardevolle panden (Bataafse kamp en Paul Krugerstraat) waarbij erfgoed als wegingsfactor is meegenomen.

Wat zijn we blijven doen?

- Subsidiëren van restauraties van cultureel erfgoed, zoals monumentale panden, Tuindorp 't Lansink, begraafplaatsen, herdenkingsmonumenten, studies voor herbestemming karakteristieke boerderijen en opstallen en communicatie/PR projecten gerelateerd aan erfgoed.
- Eigenaren adviseren op het gebied van restauratie, onderhoud en energiezuinigheid.
- Beleid maken en uitvoeren inzake erfgoed, archeologie en Cultuurhistorie
- Projecten op het gebied van erfgoed initiëren en tot uitvoering brengen

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
5.50.1 Monumentenzorg	14	255	-241	15	311	-296
5.50.2 Diverse monumenten	-	4	-4	-	4	-4
Totaal 5.5 Cultureel erfgoed	14	259	-244	15	315	-300

Financiële toelichting

5.50.1 Monumentenzorg (€ 55.000 nadeel)

We hebben meer aandacht en inzet gehad voor waardevolle panden, restauratie van monumenten en de puien van panden in het kernwinkelgebied. Hiervoor is meer personele inzet gevraagd. Ook de aanloop naar het project om de poort van Huys Hengelo zichtbaar te maken heeft meer capaciteit gevraagd dan vooraf is ingeschat. Voor een nadere analyse van de loonkosten wordt verwezen naar programma 9.

Taakveld 5.6. Media

Betrokken afdeling(en)	Beleid
------------------------	--------

Wat hebben we bereikt?

In de huidige tijd van digitalisering en globalisering vinden wij het belangrijk dat iedere inwoner van Hengelo goed kan functioneren in onze complexe samenleving. Toegang hebben tot maatschappelijk relevante informatie is daarbij cruciaal. De bibliotheek en de lokale omroep vervullen daarin belangrijke functies.

De Lokale Omroep Hengelo (RTV Hengelo) ontvangt in de periode 2018-2020 een incidentele subsidie om met de extra inzet van 1 FTE een professionaliseringsslag van de organisatie te financieren en het partnerschap in het Regionaal Media Centrum Twente (RMC Twente) invulling te geven.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

Om de bibliotheek toekomstbestendig te maken is er in 2019 een voorstel opgenomen in de kadernota. Op ons verzoek heeft de Bibliotheek de projectorganisatie van Bibliotheek op School en de behaalde resultaten toegelicht. Hierin is geconstateerd dat voor Hengelo het van toegevoegde waarde is om te blijven stimuleren dat alle basisschoolkinderen hier toegang hebben en dat een verlenging van de stimuleringsmaatregelen hier positief aan bijdraagt. Afsproken is dat de structurele bekostiging van het project, vanaf 2022, in de komende twee jaar uitgewerkt moet worden met als uitgangspunt dat de samenwerkende partners Bibliotheek en de scholen de bekostiging dragen.

De Lokale Omroep Hengelo is partner binnen het RMC Twente, een samenwerkingsverband van vijf lokale omroepen die toewerken naar de vorming van een streekomroep Twente, conform de streekindeling door de stichting Nederlandse Publieke Omroepen (NLPO). Met de middelen is een

professionele eindredacteur aangesteld, wat er toe heeft geleid dat de ontwikkelde infrastructuur draaiende gehouden kon worden en aangevuld kon worden met nieuwe vrijwilligers. Hiermee is een basis gelegd om de infrastructuur te verankeren en te verbreden met als doelstelling om op termijn de afhankelijkheid van de eindredacteur terug te dringen.

Het partnerschap in het RMC Twente heeft geresulteerd in het merk 1Twente. Vanuit het RMC Twente is gewerkt aan een streekbreed integraal vrijwilligersbeleid, wat sinds eind 2019 in de praktijk wordt gebracht door een gezamenlijke vrijwilligerscoördinator.

Wat zijn we blijven doen?

- Subsidiëren Bibliotheek Hengelo
- Subsidiëren RTV Hengelo

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
5.60.1 Bibliotheek	55	2.443	-2.388	54	2.447	-2.392
5.60.2 RTV Hengelo	-	98	-98	-	98	-98
Totaal 5.6 Media	55	2.540	-2.486	54	2.544	-2.490

Financiële toelichting

Dit taakveld kent geen noemenswaardige afwijkingen.

Taakveld 5.7. Openbaar groen en openlucht recreatie

Betrokken afdeling(en)	Wegen, Groen en Water/Stad en Regie/Beleid
------------------------	--

Wat hebben we bereikt?

We hebben gewerkt aan een openbare ruimte die aantrekkelijk is voor bewoners en bezoekers. Een openbare ruimte die klaar is voor de toekomst en die door iedereen gebruikt kan worden.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

We hebben de binnenstad aantrekkelijker gemaakt door extra groen en water aan te leggen.

De nieuwe Bomenverordening (2018) is in 2019 geëvalueerd. Deze verordening heeft een wezenlijke bijdrage geleverd aan de gewenste deregulering (ruim 60% minder vergunningen) zonder dat de groene uitstraling van de stad is aangetast. De raad is hierover per brief geïnformeerd.

In het najaar is het eerste tiny forest aangelegd bij de Anninkschool. Een tiny forest is een dichtbegroeid bos ter grootte van een tennisbaan dat zorgt voor een groene impuls in de buurt. Een prachtige samenwerking tussen de school, de buurt, de gemeente en het IVN.

De gemeente stapt per 1 januari 2021 over naar een nieuwe onderhoudssystematiek, de KOR 2018. KOR staat voor Kwaliteitscatalogus Openbare Ruimte. De IBOR systematiek komt hiermee te vervallen. In de openbare ruimte zullen er voor bewoners geen merkbare verschillen zijn. De raad is hierover per brief geïnformeerd.

Er zijn bijna 18.000 meldingen openbare ruimte afgehandeld (88% binnen normtijd). Nog nooit was het aantal meldingen zo hoog.

Ruim 2.400 meldingen gingen over de eikenprocessierups. De overlast was in 2019 - niet alleen in Hengelo - extreem. In februari is de raad via een Politieke Markt bijgepraat over de rups en de bestrijding. In de loop van het jaar zijn bewoners en raad zo goed mogelijk geïnformeerd via berichten op de website, in de dag- en weekbladen en via de sociale media. In het najaar zijn de voorbereidingen getroffen voor de bestrijding in 2020. Ook zijn voorbereidingen getroffen voor een pilotproject met de Provincie Overijssel en de gemeente Enschede. De extra lasten (€75.000) die met de bestrijding in 2019 gemoeid gingen zijn vanuit het budget "onvoorzien" betaald.

De actualisatie van de Bijzondere Bomenlijst is onderhanden. Bewoners met een bijzondere boom in hun voor- of achtertuin zijn aangeschreven met het verzoek om hun boom op de particuliere bijzondere bomenlijst te laten plaatsen. In ruil hiervoor neemt de gemeente het onderhoud van de boom over. Een aantal bewoners heeft hier positief op gereageerd.

In de kadernota 2020 - 2023 heeft de raad besloten om de komende vier jaar extra geld beschikbaar te stellen om Hengelo te vergroenen. Dit gebeurt onder de noemer 'Van Grijs naar Groen'. Eerst is de wijk Woolde aan de beurt, daarna volgt de wijk Noord. De gemeenteraad is hierover per brief geïnformeerd, en de bewoners van Woolde zijn inmiddels opgeroepen om hun ideeën bij de gemeente kenbaar te maken.

2019 was het tweede achtereenvolgende extreem droge jaar. Dit heeft geleid tot aanzienlijke schade aan het openbare groen (gazons, heesters, vaste planten, bomen). Vooral op de begraafplaatsen is de schade (dode hagen) goed zichtbaar. De totale droogteschade is in kaart gebracht en in 2020 wordt duidelijk hoe hier mee om te gaan.

In 2019 is er samen met het bestuur van de Vrienden van het Weusthag gewerkt aan een nieuw, geactualiseerd convenant. Daarnaast zijn er door verschillende partijen en belanghebbenden in het Weusthagpark voorstellen voor nieuw beleid ingediend, welke door de Raad positief zijn ontvangen en waarvoor voor twee 2020 en 2021 extra middelen zijn toegekend. Echter wel met de voorwaarden dat er door de initiatiefnemers een samenhangende visie op het Weusthagpark wordt opgesteld waarbinnen de afzonderlijke voorstellen passen. Hiertoe is afgesproken dat de Vrienden van het Weusthag de regie voeren om te komen tot een samenhangende visie op het Weusthagpark, uiteraard in co-creatie met de gemeente. Dit zal in het eerste half jaar van 2020 zijn beslag krijgen.

Ook in het derde jaar van haar bestaan heeft Gildebor de gestelde doelstellingen weer behaald. De openbare ruimte voldoet aan de gestelde kwaliteitseisen, de dienstverlening is op orde en ook de participatiedoelstelling is weer gerealiseerd. Punt van zorg is het teruglopend aantal WSW-ers. Aan het eind van 2019 bedroeg het aantal WSW- medewerkers 113 fte. Dat is 17 fte minder dan in bedrijfsplan was aangenomen. Desondanks is de SWB- Gildebor in 2019 in staat geweest om het te kort aan WSW-medewerkers niet alleen in mankracht (inzet) maar ook binnen de financiële kaders te compenseren.

Wat zijn we blijven doen?

- Wij maken van de stad een prettige woon- en leefomgeving. Wij zorgen voor voldoende, gevarieerd en goed onderhouden openbaar groen. Daarbij houden wij rekening met de verschillende gebruiks- en natuurfuncties en met toekomstige klimaatontwikkelingen.
- Samen met onze externe groenpartners stimuleren wij bewoners om ook tuinen groen te maken en te houden. Het lidmaatschap van de Stichting Steenbreek is met twee jaar verlengd t/m 2021.
- Twee maal per jaar overleggen wij met onze externe groenpartners tijdens de GroeneTafel. Het doel is om elkaar te informeren over actualiteiten op het gebied van groen in Hengelo. Ook delen wij kennis en werken aan gezamenlijke groenprojecten en/of -activiteiten in Hengelo.
- Wij zorgen voor een gevarieerd aanbod van veilige speel- en ontmoetingsplekken, voor alle leeftijden en bevolkingsgroepen, in een goede spreiding over de wijken en buurten.
- Vrij spel is overal waar dat veilig kan in de openbare ruimte toegestaan (informeel spelen).

- De duurzame vervangingen van speelvoorzieningen die aan het einde van hun levensduur zijn lopen op schema. Het gaat om gemiddeld 18 speelplekken per jaar. Daarnaast wordt uitvoering gegeven aan het Meerjarenplan Duurzaam spelen.
- De kinderboerderij geeft bewoners en bezoekers de mogelijkheid om te ontspannen, te recreëren en in contact te komen met dieren en planten.
- De stad wordt onderhouden volgens de vastgestelde beeldkwaliteitsnormen.
- Subsidiëren van recreatieparken in regionaal verband.
- We blijven actief bijdragen aan de verbetering van de leefomstandigheden van bijen en andere insecten, zoals afgesproken in het Bijenconvenant.
- We streven naar meer biodiversiteit, o.a. door ecologisch beheer van bermen en graslanden en variatie in beplantingen.
- Wij blijven maatregelen nemen om water langer vast te houden in het gebied, o.a. door afkoppelen en de genoemde vergroening van tuinen en groene daken.

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
5.70.1 Oppervlaktewater	-	70	-70	-	49	-49
5.70.2 Openbaar groen	-	5.036	-5.036	196	5.193	-4.997
5.70.4 Regionale samenwerking	-	249	-249	-	249	-249
5.70.7 Speelvoorzieningen	20	573	-553	9	436	-428
5.70.9 Kinderboerderij	-	237	-237	-	234	-234
Totaal 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	20	6.164	-6.144	205	6.161	-5.957

Financiële toelichting

5.70.2 Openbaar groen (€ 39.000 voordeel)

We hebben meer aandacht gehad voor "Groen" waardoor er meer is uitgegeven aan loon- en inhuurkosten (€ 84.000). Voor een nadere analyse wordt verwezen naar programma 9. Ook hebben we meer uitgegeven aan beheer en onderhoud (rooien, aanplanten en groenrenovatie) van snippergroen (nadeel € 73.000). Hier staan aan de inkomstenkant hogere dan begrote grondopbrengsten uit verkoop snippergroen (voordeel € 139.000) tegenover. Daarnaast zijn er hogere inkomsten van derden met betrekking tot bomencompensatie vanuit de bomenverordening (€57.000). Dit laatste bedrag is gestort in de Reserve Bomenverordening.

5.70.7 Speelvoorzieningen (€ 125.000 voordeel)

We hebben € 55.000 minder uitgegeven aan loonkosten. Voor een nadere analyse wordt verwezen naar programma 9. De focus heeft in dit jaar meer gelegen op investering in vervanging en nieuwe inrichting van duurzame speelplekken dan op onderhoud. Daardoor zijn de onderhoudslasten lager dan begroot en de kapitaallasten iets hoger dan begroot (voordeel € 81.000). Overige effecten hebben een nadelig effect van € 11.000.

5.2.6 Sociaal domein

Aanspreekpunt bestuurlijk	Wethouders van Wakeren, ten Heuw en Bruggink
Betrokken sector (en)	Sociaal
Aanspreekpunt Ambtelijk	Suzan Hagen

Hoofddoelstelling

Iedereen in Hengelo moet kunnen mee doen. Inwoners, mantelzorgers, vrijwilligers en professionals zorgden er samen voor dat (kwetsbare) mensen die tijdelijk of voor een langere periode ondersteuning nodig hebben, deze in 2019 zoveel mogelijk op maat kregen, passend bij hun mogelijkheden en specifieke situatie. Dit gold voor ondersteuning vanuit de Jeugdwet, de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en/of de Participatiewet.

De volgende uitgangspunten vonden wij daarbij belangrijk:

- Versterken van eigen kracht van mensen en hun omgeving.
- Iedereen krijgt zoveel mogelijk de ondersteuning en zorg (op maat) die hij/zij nodig heeft.
- Eén huishouden (één gezin), één plan en waar nodig één regisseur.
- Behoud het goede.
- Extra inzet op preventie.
- Ontwikkelen en verbeteren van werkwijze gericht op eigen kracht van mensen en omgeving.
- Sterke inzet op welzijn, mantelzorg en vrijwilligers en de hierbij benodigde voorzieningen.
- Verbinden zorg, welzijn, jeugd, onderwijs en participatie, zowel inhoudelijk als financieel.
- Begeleiding naar regulier werk waar mogelijk.
- Inzetten op activering als regulier werk op korte termijn niet haalbaar is.
- Het bestrijden van laaggeletterdheid.
- Tegengaan van schulden en armoede.
- Verhogen van doelmatigheid, zorg dragen voor productieve prikkels richting zorgaanbieders en minder bureaucratie.
- Ruimte voor en vertrouwen in professionals.

Financieel overzicht

Taakveld	Begroting 2019 primitief	Begroting 2019 gewijzigd	Rekening 2019
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	741	816	801
6.2 Wijkteams	-	-	-
6.3 Inkomensregelingen	43.374	41.201	41.533
6.4 Begeleide participatie	-	-	-
6.5 Arbeidsparticipatie	61	346	156
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-	20	18
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	1.213	1.181	1.564
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	-	-	-
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	-	-	1.738
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	-	-	-
Totaal baten	45.389	43.564	45.809
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	12.075	11.926	11.140
6.2 Wijkteams	4.385	5.801	5.633
6.3 Inkomensregelingen	51.913	50.033	49.933
6.4 Begeleide participatie	12.032	12.593	12.593
6.5 Arbeidsparticipatie	5.410	5.874	5.352
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	2.672	2.172	2.081
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	21.321	21.686	21.019
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	18.183	23.326	21.014
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	411	472	482
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	2.928	3.184	3.846
Totaal lasten	131.330	137.067	133.093
Saldo 6 Sociaal domein	-85.941	-93.503	-87.284

Relevante beleidsnota's

- Met respect... op weg naar een nieuw stelsel voor maatschappelijke ondersteuning (2014)
- Nota Schuldhulpverlening 2016 – 2020
- Nota Armoedebeleid Hengelo 2016 – 2020
- Actieplan mantelzorg (2015)
- Actieplan vrijwilligerswerk (2016)
- Koersdocument Integrale inkoop jeugd en Wmo (2016)
- Transformatie-agenda 'Hengelo sociaal met lef' (2016)
- Nota Werk maken van Werk 2016-2020
- Notitie 'Ondersteuning en zorg voor Jeugd en Wmo, maatregelen voor 2017 en verder' (2017)
- Nota Handhaving Sociaal Domein (2017)
- Twents model inkoop maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp (2017)
- Interventieprogramma Sociaal Domein (2018)
- Regionale visie Huiselijk geweld en kindermishandeling 2018-2022
- Meerjarenbeleidsplan LHBT 'Anders is ook gewoon' 2019-2022
- Meerjarenplan gezondheid 'Gezond op de agenda' (2019)
- Notitie 'Een nieuwe focus op preventie in het sociaal domein Hengelo' (2019)
- 'Wonen en zorg in Hengelo', Opgaven voor 2019 -2025
- Uitvoeringsplan 'Eenzaamheid is iets om te delen' (2019; in concept)
- Actieplan toegankelijkheid Hengelo 2020-2021 (in concept)

Beleidsindicatoren

	Werkelijk 2018	Begroting 2019	Werkelijk 2019	Begroting 2020	
% scholieren dat kiest voor een technisch profiel	37,4%	24,0%	37,4%	38,5%	
Ingekochte re-integratietrajecten	414	300	334	Geen afspraken	
Uitstroom naar werk (incl. zelfstandig ondernemerschap) aantal en %)	344 (15,4%)	340 (47%)	242 (49%)	14,9%	2018 tov van ultimo bijstandsvolume
Uitstroom overig (aantal en %)	384 (17,2%)	410 (53%)	253 (51%)	26,7%	2018 tov van ultimo bijstandsvolume
Percentage huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum	14,9% (2018)	17,0%	14,5%	14,9%	
% Hengelose personen dat een inkomen heeft dat landelijk gezien tot de laagste 20% behoort	12,8% (2017)	13,0%	10,9%	12,8%	
aantal gestarte schuldhulpverleningstrajecten	532	640	608	533	
aantal afgeronde schuldhulpverleningstrajecten	506	610	663	506	
Aantal beschutte werkplekken	20	34	23,8	nog geen doelstelling	2019 is doelstelling
Percentage cliënten dat zich beter voelt door hulp	75%	73%	81%	75%	
Percentage cliënten waarbij door hulp het beter gaat op school, werk, dagbesteding	34% (2017)	64%	72%	34%	
Samengestelde indicator 'eigen kracht'. Door de Wmo-ondersteuning: - kan ik beter dingen doen die ik wil; - kan ik me beter redden; - heb ik een betere kwaliteit van leven	77% (2017)	76%	78%	77%	
% ouderen dat aangeeft matig tot zeer eenzaam te zijn	47% (2016)	47%	46%	45%	
Aantal unieke cliënten die binnen een kalenderjaar een Wmo-voorziening hebben gehad	7.558	6.400	7.624	7.580	

Kengetallen

	Werkelijk 2018	Begroting 2019	Werkelijk 2019	Begroting 2020
Aantal banen (per 1000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar; werkelijk 2018 per 1000 inwoners in de leeftijd van 15-74 jaar)	782,3 (2017)	910,1 (2017)	951 (2018)	951 (2018)
Het percentage jongeren (12-21 jaar) met een delict voor de rechter (t.o.v. het totaal aantal jongeren tussen de 12-21 jaar)	1,46% (2015)	1,46% (2015)	1% (2018)	1,46% (2015)
Het aantal kinderen in uitkeringsgezinnen (percentage kinderen tot 18 jaar)	6,28% (2015)	6,28% (2015)	6% (2018)	6,28% (2015)
Netto arbeidsparticipatie (Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking)	66,8% (2017)	67,1% (2017)	67,7% (2018)	67,6% (2018)
Aantal werkloze jongeren (Percentage werkloze jongeren 16-22 jaar)	1,86% (2015)	1,86% (2015)	3% (2018)	1,86% (2015)
Personen met een bijstandsuitkering (per 10.000 inwoners voor de jaren 2017 en 2018; per 1.000 inwoners voor het jaar 2019)	49,5	51 (2017)	473,8	48,2
Personen met een lopend re-integratietraject (per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar; werkelijk 2018 per 1000 inwoners in de leeftijd van 15-74 jaar)	30,1	25,3 (2017)	352 (2018)	35,2
Aantal jongeren dat gebruik maakt van jeugdhulp (Percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp t.o.v. alle jongeren tot 18 jaar)	8,90%	8,6% (2017)	9% (2018)	9,10%
Aantal jongeren met een beschermingsmaatregel (percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel t.o.v. alle jongeren tot 18 jaar)	1,60%	1,3% (2017)	1,80%	1,60%
Aantal jongeren met een reclasseringsmaatregel (Percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel t.o.v. alle jongeren (12-22 jaar)	0,40%	0,4% (2017)	0,30%	0,3%
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo (per 1.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep)	77	76 (2017)	790	77

Verbonden partijen

Regio Twente, Bestuurscommissie Organisatie voor Zorg en Jeugdhulp Twente (OZJT)

Samen met onze regiogemeenten zorgen wij voor inkoop van de juiste (geïndiceerde) maatwerkondersteuning zodat het beschikbaar is voor inwoners die het nodig hebben.

Regio Twente, Bestuurscommissie Publieke Gezondheid (PG)

Samen werken wij aan bevorderen van de gezondheid van mensen door middel van preventie, gezondheidsbescherming en verminderen van gezondheidsverschillen (inzet GGD).

Regio Twente, portefeuillehoudersoverleg Arbeidsmarkt/Economische zaken

De arbeidsmarkt is regionaal en vraagt samenwerking om vraag en aanbod op de arbeidsmarkt zo optimaal mogelijk in te richten en om het Twents economisch profiel te helpen versterken.

Sociaal Werkvoorzieningsbedrijf Midden Twente (SWB)

Uitvoeringsorganisatie om namens de deelnemende gemeenten een 3 tal gemeentelijke kerntaken uit te voeren

1. Wet sociale werkvoorziening en Nieuw Beschut,
Met ingang van 1-1 2015 vindt geen nieuwe instroom meer plaats in de WSW waardoor het aantal medewerkers jaarlijks daalt. Met ingang van 2017 is Nieuw Beschut een wettelijke taak en uitvoering hiervan vindt plaats door SWB.
2. Arbeidsontwikkeling;
De SWB voert in het kader van de Participatiewet arbeidsontwikkeltrajecten uit en ondersteunt mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt om aan de slag te komen. Hierbij moet regulier werk altijd het uitgangspunt zijn. Wanneer dat (nog) niet haalbaar is kunnen instrumenten als loonkostensubsidie en beschut werk worden ingezet.

3. Uitvoeringstaken ten behoeve van het beheer en onderhoud van de openbare ruimte (Gildebor)

Werkplein Twente

Vanuit de Participatiewet zijn wij verantwoordelijk voor de begeleiding naar zo regulier mogelijk werk; in het Werkplein werken wij samen met het UWV, de SWB en alle Twentse gemeenten om werkzoekenden en werkgevers hierin te ondersteunen.

Stadsbank Oost Nederland

Vanuit de Wet gemeentelijke schuldhelpverlening zijn wij verantwoordelijk voor de schuldhelpverlening aan onze inwoners, inclusief preventie en nazorg. Ons doel is mensen waar mogelijk schuldenvrij- of hun schuldenlast beheersbaar te krijgen. De financieel-technische zaken op dit gebied, waaronder budgetbeheer en schuldregelen, zijn overgedragen aan de Stadsbank. Binnen de Stadsbank werken 22 gemeenten samen.

Uitvoeringsorganisatie Sociale Zaken

Voor de uitvoering van de Participatiewet werken we samen met Borne en Haaksbergen. Naast bijstand verstrekking wordt ook uitvoering gegeven aan het re-integratiebeleid en armoedebelief.

Taakveld 6.1. Samenkracht en burgerparticipatie

Betrokken afdeling(en)	Werk en Inkomen/Stad en Regie/Beleid
------------------------	--------------------------------------

Wat hebben we bereikt?

Het is altijd lastig te beoordelen of wij bereiken dat iedereen mee kan doen. Door financiering van o.a. Wijkkracht, de wijkwelzijnsorganisaties en peuterspeelzalen, faciliteren wij dit zo goed mogelijk. Ook onze inzet op preventie draagt hieraan bij, waarbij het niet eenvoudig is de opbrengsten ervan duidelijk en inzichtelijk te maken. Het is in algemene zin de vraag of een effect kan worden toegeschreven aan preventieve interventies van gemeenten. Maatschappelijke kostenbatenanalyses proberen weliswaar de kosten en opbrengsten van preventie in beeld te krijgen, maar de onvoorspelbaarheid en diversiteit van factoren maken dat uitermate moeilijk.

In 2019 hebben wij onze inwoners de gelegenheid geboden mee te denken over inzet op nieuw beleid voor 2020 en verder. Een aantal inwoners en veel organisaties hebben deze gelegenheid aangegrepen hiervoor voorstellen in te dienen.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

Maatregelen Interventieprogramma

Wij hebben uitvoering gegeven aan de maatregelen uit het Interventieprogramma.

- Verschuiven naar algemene en collectieve voorzieningen: ook in 2019 hebben wij gezocht naar mogelijkheden om meer mensen in het 'voorveld' te ondersteunen in hun zelfredzaamheid en participatie. Voorzieningen die de mogelijkheid bieden tot ontmoeten, contacten met lot- en taalgenoten en/of een zinvolle dagbesteding hebben als effect dat (sociale) vaardigheden behouden of gestimuleerd worden of bijvoorbeeld eenzaamheid voorkomen wordt.
- Wij hebben de subsidie aan de AVEM groepen (voor Allochtone vrouwen en mannen) voortgezet en uitgebreid, zodat er meer groepen gedraaid worden. Er is een nauwe samenwerking met het team Wmo van de gemeente.
- Vanuit het interventieprogramma zijn wij medio 2018 gestart met de pilot 'Ontmoeten Plus', samen met Trivium Meulenbeltzorg, CarintReggeland en Wijkkracht. De gedachte was dat wij met 'Ontmoeten Plus', in een tijdsbestek van 1 jaar, 100 Hengeloërs, die anders aangewezen zouden zijn op een Wmo-indicatie, voor 2 dagdelen per week, zouden kunnen toe leiden naar 'Ontmoeten Plus'. Conclusie na één jaar 'Ontmoeten Plus' is dat ondanks dat de groepen

redelijk draaiden, de pilot zowel inhoudelijk als financieel helaas niet heeft opgeleverd wat, in het licht van het interventieprogramma, beoogd werd. Minder deelnemers dan verwacht, geen merkbare of meetbare verschuiving van maatwerk naar voorliggend en geen zicht op kostenbesparing. Daarom hebben wij besloten de pilot te stoppen. Wel zijn wij met Wijkkracht in gesprek om hun aanbod aan voorliggende voorzieningen intensiever te benutten en/ of uit te breiden, aangepast aan de behoeften die er in de verschillende wijken zijn

- Herinrichting welzijnswerk: dit heeft in 2019 in het teken gestaan van de bezuinigingsopgave uit het interventieprogramma van € 100.000,-. Dit is in 2019 eenmalig gerealiseerd door het niet invullen van vacatures in het beheer van het wijkwelzijnswerk en door het herhuisvesten van o.a. de wijkteams van Wijkkracht in de wijkwelzijnsaccommodaties. Het niet invullen van de vacatures heeft als gevolg gehad dat met minder mensen meer werk verzet moest worden en dat de openingstijden van de accommodaties beperkt werden. De herinrichting krijgt in 2020 een vervolg, met het doel om de bezuinigingsopgave structureel in te vullen.
- Wijkkracht: voor Wijkkracht heeft 2019 in het teken gestaan van de uitvoering van het actieplan 'Positioneren, profileren en professionaliseren' en van de bezuinigingsopdracht van het interventieprogramma. De uitvoering van het actieplan is uitgevoerd en daarmee is de extra inzet (en financiering) is afgerond. Positionering, profilering en professionalisering van Wijkkracht blijft echter ook de komende jaren ons (gezamenlijke) punt van aandacht. In het interventieprogramma is de bezuinigingsopdracht opgenomen voor Wijkkracht van € 300.000. In samenspraak met Wijkkracht is invulling gegeven aan deze bezuiniging. Vanaf 1 juli 2019 tot uiterlijk 1 juli 2020 zal Wijkkracht deze bezuiniging stapsgewijs doorvoeren.
- Passende kinderopvang: wij zijn een onderzoek gestart naar passende Buitenschoolse opvang (BSO+) voor kinderen die een extra ondersteuningsvraag hebben. Het omvat zowel een data-analyse als een verkenning van good-practices. Wij financieren dit vanuit de subsidie 'De juiste zorg op de juiste plek'. In 2020 wordt gestart met een proeftuin in Hengelo.

Aanpak eenzaamheid

In 2019 hebben wij, in lijn met de motie eenzaamheid en het landelijke programma 'Een tegen eenzaamheid', een start gemaakt met een lokale aanpak van eenzaamheid. In het uitvoeringsplan 'Eenzaamheid is iets om te delen' hebben wij beschreven wat er zoal gedaan wordt in Hengelo en wat wij extra willen gaan doen. Naar aanleiding van de discussie met de gemeenteraad in december worden er 3 pilots voorbereid. De aanpak van eenzaamheid sluit goed aan bij de (preventieve) initiatieven om inwoners te ondersteunen bij hun zelfredzaamheid en participatie.

Cliëntondersteuning

Hengelo doet samen met 12 andere Twentse gemeenten mee aan het koplopersproject integrale cliëntondersteuning. De ambitie is om samen met o.a. Menzis een verbeterslag te maken in de vindbaarheid, de kwaliteit en de integraliteit van de (onafhankelijke) cliëntondersteuning. In 2019 heeft een eerste verkennend onderzoek plaatsgevonden. In 2020 zullen wij met implementatievoorstellen komen.

Preventievisie

Zoals in het centrale thema al beschreven, is in 2019 de preventievisie 'Een nieuwe focus op preventie in het sociaal domein Hengelo' opgesteld. Als vervolg daarop heeft de versobering van taken voor jeugd bij Wijkkracht (LOES, jongeren, School Maatschappelijk Werk) plaatsgevonden. Versobering van het preventief jeugdbeleid is in 2019 nog niet ingevuld. Dit zal in 2020 in lijn met de preventievisie verder uitgewerkt worden.

Schoolzorgondersteuners

In 2019 heeft een pilot gedraaid met schoolzorgondersteuners (SZO) op een aantal basisscholen. Op basis van evaluatie wordt in 2020 de werkwijze uitgebreid naar alle basisscholen in Hengelo. De werkwijze van de schoolzorgondersteuners is vergelijkbaar met die van de praktijkondersteuners bij de huisarts (POH). Beide zijn erop gericht de vindplaatsen (respectievelijk de school en de huisarts) te versterken en daar ondersteuningsvragen te signaleren en waar nodig direct lichte zorg en ondersteuning te bieden.

Wat zijn we blijven doen?

Veel (preventieve) reguliere activiteiten zijn gewoon doorgegaan. Op een aantal onderdelen is extra inzet gepleegd:

- Ondersteunen zorgstructuren in het (regulier) onderwijs: De zorgstructuur in het basisonderwijs (en de Integrale Kindcentra) is doorontwikkeld en de verkenning met het voortgezet onderwijs en speciaal onderwijs is gestart.
In overleg met het CT Storkcollege zijn drie lijnen benoemd waarop de zorgstructuur op het Vmbo verbeterd kan worden. Dit betreffen de inzet van jongerenwerk en bureau Halt op school en daarnaast de mogelijkheid om GGZ ondersteuning in school te gaan bieden. Deze lijnen worden in 2020 verder uitgewerkt met de school.
Met de buurgemeenten Borne en Hof van Twente, het onderwijs en de relevante jeugdhulporganisaties is eind 2019 een verkenning gehouden, waarbij een ontwerp gemaakt is voor een betere verbinding tussen jeugdhulp en zorgintensieve scholen (Sbo, SO, Pro, VSO). In 2020 wordt het ontwerp naar de praktijk vertaald.
- Jeugdkracht: In lijn met de preventievisie in het sociaal domein is de werkwijze in het voorliggend netwerk voor jeugd vormgegeven via de jeugdtafels. Hierin participeren Wijkkracht, de Jeugdgezondheidszorg (JGZ), Humanitas, ons team Jeugd en Gezin, de SZO en de POH. Ook is met de grote jeugdhulporganisaties in Hengelo besproken hoe de verbinding met hen versterkt kan worden. De conclusie eind 2019 is dat wij vervolg geven in het netwerk jeugd aan een Jeugdtafel Voorveld en een Brede Jeugdtafel.
- Aandacht voor LHBT (Lesbies Homo Biseksueel Transgender) door verlengen actieplan: Wij kregen in april 2019 bericht dat voor de periode 2019 tot en met 2022 opnieuw een jaarlijkse rijksbijdrage wordt toegekend van € 20.000 per jaar.
- Subsidiëren van de Adviesraad Sociaal Domein, de Wmo-cliëntenraad en gehandicapten-organisaties: De Wmo-cliëntenraad heeft naar aanleiding van de discussie over de *Verordening Adviesraad Sociaal domein en Cliëntenraden Wmo en Minima Hengelo* in het voorjaar 2019 besloten om haar werkzaamheden neer te leggen. Hoewel wij de ontstane situatie zeer betreunden, hebben wij de impasse benut om met de gemeenteraad, de Adviesraad en de Cliëntenraad Minima opnieuw te kijken naar de vormgeving van cliëntparticipatie in Hengelo. Naar aanleiding daarvan hebben wij eind 2019 besloten de gemeenteraad voor te stellen met één Cliëntenraad Minima en Wmo verder te gaan en de verordening hierop aan te passen. Deze is begin 2020 door de gemeenteraad vastgesteld.

Wat mag het kosten?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
6.10.0 Sociaal Werk (in de wijk)	64	5.168	-5.104	85	4.598	-4.514
6.10.1 Inloop GGZ / Dak- en thuislozen	-	723	-723	-	643	-643
6.10.2 Toegankelijkheid algemene voorzieningen	-	57	-57	-	46	-46
6.10.3 Preventie	-	951	-951	-	878	-878
6.10.4 Versterken vindplaats Jeugd	-	316	-316	-	339	-339
6.10.6 Adviesraden	-	18	-18	-	15	-15
6.10.7 Wijkwelzijnsvoorzieningen	685	2.834	-2.149	679	2.802	-2.124
6.10.8 Kinderopvang	39	908	-870	33	839	-806
6.10.9 Sociale vernieuwing/wijkaanpak	29	951	-922	5	980	-975
Totaal 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	816	11.926	-11.109	801	11.140	-10.339

Financiële toelichting

6.10.0 Sociaal Werk (in de Wijk) (voordeel € 590.000)

Deze onderschrijding heeft meerdere oorzaken: In 2019 hebben wij een concept voorstel gemaakt voor het besteden van de middelen voor innovatie, versnelling en preventie, welke wij in januari 2020 hebben voorgelegd aan de gemeenteraad. In 2019 heeft de focus dus op planvorming gelegen en zijn weinig middelen uitgegeven. Het restantbudget ad € 396.000 voor de Denktank Innovatie Jeugd en

WMO wordt via een voorstel budgetoverheveling toegevoegd aan het budget 2020. Daarnaast hadden we een bedrag geraamd voor het vervolg en de doorontwikkeling (meer deelnemers en andere doelgroepen) van het concept ontmoeten plus. Vanwege onvoldoende inhoudelijke en financiële effecten is dit niet doorgegaan, wat resulteert in een onderschrijding van incidenteel € 77.000. Tegelijkertijd hoefden we minder vaak ambulante hulp voor personen met verward gedrag in te zetten dan verwacht. Dit resulteert in een incidenteel voordeel ad € 51.000. Van de 18,87 beschikbare fte's voor combifuncties zijn er 1,69 nog niet ingezet, waardoor incidenteel € 46.000 minder is besteed. De overige mutaties bestaan voornamelijk uit een overschrijding op loonkosten (nadeel € 35.000) en onderschrijdingen op voorliggende voorzieningen Jeugd (voordeel € 18.000), mantelzorgondersteuning (voordeel € 21.000) en verscheidene kleine verschillen (voordeel € 16.000).

6.10.1 Inloop GGZ /Dak- en thuislozen (voordeel € 80.000)

Een administratieve fout in de jaarrekening 2018 levert in 2019 een incidenteel voordeel op van € 55.000. Op grond van de cijfers 2018 zijn structureel budgetten verhoogd (€ 44.000), welke achteraf niet nodig bleken te zijn. We hebben € 17.000 meer uitgegeven aan loonkosten. Tenslotte zijn er nog enkele kleine incidentele verschillen welke een € 2.000 nadelig effect hebben.

6.10.3 Preventie (voordeel € 73.000)

Preventie is een onderdeel van het interventieprogramma. In 2019 is de visie een focus op preventie vastgesteld in het college. Deze is verder uitgewerkt in een actieplan preventie Jeugd. Er zijn in 2019 € 73.000 minder middelen ingezet om niet vooruit te lopen op dit plan.

6.10.8 Kinderopvang (voordeel € 63.000)

In 2018 en 2019 zijn er (deels structureel) extra gelden beschikbaar gekomen voor de intensivering van de inspecties binnen de gastouderopvang. Deze inspecties worden uitgevoerd door de GGD. De GGD had de extra capaciteit echter niet direct beschikbaar, waardoor zij pas eind 2019 zijn begonnen met de extra inspecties. Daarmee is een deel van het budget niet ingezet. Dit zorgt voor een voordeel in 2019 van € 63.000.

Taakveld 6.2. Wijkteams

Betrokken afdeling(en)	Ondersteuning en Zorg
------------------------	-----------------------

Opmerking vooraf: de titel van dit taakveld heeft binnen Hengelo een andere betekenis. In veel gemeenten indiceren de wijkteams. Dit is in Hengelo niet zo. Bij ons verlenen de wijkteams lichte ondersteuning in de wijk en zijn het dus de toegangsteams bij de gemeente die indiceren voor een maatwerkvoorziening. Hengelo kent naast het zorgloket een team Jeugd en Gezin (inclusief leerplicht), een team Wmo en vier teams Werk en inkomen.

Wat hebben we bereikt?

Wij brengen de vraag/het probleem van inwoners helder in beeld op meerdere leefgebieden (wonen, zorg, welzijn, opgroeien, opvoeden, inkomen, e.a.). Samen met hen kijken wij naar wat zij zelf kunnen (met steun van hun omgeving) en welke extra ondersteuning zijn nodig hebben. Waar nodig hebben de toegangsteams een maatwerkindicatie verstrekt, schuldhulpverlening ingezet en/of een uitkering verstrekt.

Het jaarlijkse cliëntervaringsonderzoek is uitgevoerd en geeft een stabiel positief beeld van hoe inwoners de Wmo ondersteuning en Jeugdhulp en de benadering vanuit de gemeente ervaren.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

Wij hebben uitvoering gegeven aan de volgende maatregelen in het Interventieprogramma:

- Vermindering ondersteuning Jeugd en Wmo: nog steeds gaan wij uit van maatwerk, maar begrenzen wij de inzet (in uren of dagdelen ondersteuning) in lijn met de uitgangspunten en

richtlijnen voor (her)indicatie die wij eind 2018 hebben vastgesteld. Met als uitgangspunt dat wij zo licht mogelijk, zo kort mogelijk en zo goedkoop mogelijk de zorg en ondersteuning inzetten ('goedkoopst adequaat'). Zoals wij bij het centrale thema hebben benoemd, stond het hanteren van de uitgangspunten en richtlijnen in 2019 zwaar onder druk als gevolg van de hoge werkdruk. Zie centrale thema.

- Verschuiven naar algemene en collectieve voorzieningen: wij hebben onze contacten met Wijkkracht geïntensiveerd en gezocht naar mogelijkheden om het hele palet aan beschikbare voorliggende voorzieningen in beeld te krijgen (en te houden).

Vanuit het zorgloket hebben wij in 2019 veel tijd geïnvesteerd in de voorbereiding voor de nieuwe website van onze gemeente.

Wat zijn we blijven doen?

Wij hebben onze regulier (preventieve) activiteiten voortgezet, zoals het informeren, adviseren en ondersteunen van cliënten bij het zorgloket (in samenwerking met de wijkteams van Wijkkracht).

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
6.20.1 Toegang tot maatwerkvoorzieningen	-	5.801	-5.801	-	5.633	-5.633
Totaal 6.2 Wijkteams	-	5.801	-5.801	-	5.633	-5.633

Financiële toelichting

620.1 Toegang tot maatwerkvoorzieningen (€ 168.000 Voordeel)

Een deel van de loonkosten, waaronder de inhuur, zijn geboekt binnen programma 9 (zie de toelichting aldaar). Per saldo is er sprake van een overschrijding. De bijdrage aan de Regio Twente was € 9.000 hoger dan geraamd. We hebben regionaal een risicomodule aangeschaft, om meer grip te krijgen op de financiële, personele en bedrijfsmatige ontwikkelingen bij zorgaanbieders.

Taakveld 6.3. Inkomensregelingen

Betrokken afdeling(en)	Werk en Inkomen/ROZ/Kwaliteit en Control/Regulering en Toezicht
------------------------	---

Wat hebben we bereikt?

Op basis van de Participatiewet hebben we de bijstand uitgevoerd voor de gemeente Hengelo. Deze taak voeren wij als centrumgemeente ook uit voor de gemeenten Haaksbergen en Borne. Bijstand is voor de inwoners die in zodanige omstandigheden verkeren dat ze niet over de middelen beschikken om in de kosten van het bestaan te kunnen voorzien. Ultimo 2019 telden we 2.192 uitkeringen. Dit is een daling van 43 uitkeringen ten opzichte van 1 januari 2019. Wij verstrekken daarnaast vanuit het minimabeleid middelen zodat ook inwoners met een laag inkomen kunnen deelnemen aan sport en maatschappelijke activiteiten. Voor bijzondere noodzakelijke kosten van het bestaan verstrekken wij bijzondere bijstand.

Op basis van het Besluit Bijstand Zelfstandigen (Bbz) verstrekken we ook uitkering voor levensonderhoud aan ondernemers die tijdelijk een beperkt inkomen hebben.

Als onderdeel van het interventieprogramma hebben we alle mensen die het zwaardere pakket via de collectieve zorgverzekering afnemen eind 2018 gecontroleerd. Mensen die boven de inkomensgrens zitten, zijn per 1 januari 2019 afgemeld voor de collectieve zorgverzekering. Dit zou moeten leiden tot een besparing van € 200.000 structureel. Echter zijn er in december 2018 na een promotiecampagne weer zoveel nieuwe cliënten bijgekomen, waardoor wij in 2019 effectief geen besparing realiseren.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

- Met het project 'Vakkundig aan het werk' hebben we het intakeproces gewijzigd. Bij de intake leggen we veel meer de nadruk op de bemiddeling naar werk en minder op het proces rondom het inkomen. Dit wordt vooraf zoveel mogelijk al afgehandeld, waardoor er meer aandacht besteed kan worden aan de begeleiding naar werk
- De huiswerkbegeleiding voor kinderen uit minimagezinnen is doorontwikkeld.
- In het kader van het project 'Boosten van startend ondernemerschap' is een online platform ontwikkeld om startende ondernemers met elkaar in contact te brengen.
- Het ROZ heeft haar dienstverlening aangepast op de veranderende vraag.
- We hebben nieuw contract gesloten voor de collectieve ziektekostenverzekering.
- We hebben de werkwijze op het gebied van handhaving doorontwikkeld.

Wat zijn we blijven doen?

Op het gebied van inkomensvoorzieningen zijn er diverse wettelijke taken en regelingen die we blijven uitvoeren. Dit zijn onder andere de bijstandsverstrekking voor het levensonderhoud, kwijtschelding afvalstoffenheffing, bijzondere bijstand, individuele inkomensvoorziening en het Bbz. Daarnaast zetten we diverse voorzieningen in vanuit onder andere het Kindpakket om kinderen zoveel mogelijk volwaardig mee te laten doen. Ook verstrekken we voorzieningen om mensen ondanks een laag inkomen toch te kunnen laten sporten en activiteiten op het gebied van cultuur te ondernemen.

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
6.30.0 Inkomensonderst. chronisch zieken	-	1.331	-1.331	-	1.315	-1.315
6.30.1 Inkomensvoorziening	35.765	33.243	2.522	36.209	33.194	3.015
6.30.2 Minimaregelingen	-	1.490	-1.490	27	1.574	-1.547
6.30.3 Kwijtschelding	-	1.155	-1.155	-	1.250	-1.250
6.30.4 Bijzondere bijstand	244	3.894	-3.650	207	4.098	-3.891
6.30.7 Inkomensvoorziening post NL	95	270	-175	72	235	-163
6.30.8 Participatiewet beheer	2.682	6.237	-3.555	2.546	5.933	-3.387
6.30.9 ROZ	2.415	2.414	2	2.472	2.334	138
Totaal 6.3 Inkomensregelingen	41.201	50.033	-8.832	41.533	49.933	-8.400

Financiële toelichting

6.30.1 Inkomensvoorziening (€ 493.000 voordeel)

Ten tijde van de 2e beleidsrapportage was de bijstelling budgetten gebundelde uitkeringen (BUIG) nog niet bekend. Dit resulteert in een voordeel op de baten van € 318.000. In 2019 is er per saldo voor een bedrag van circa € 126.000 meer dan geraamd aan bijstand teruggevorderd. Onderdeel hiervan is de geactualiseerde voorziening dubieuze debiteuren. Daarnaast zien wij over 2019 een daling in de uitgaven van de bijstandsgerechtigden (voordeel € 204.000) waar wel een extra uitgave aan de loonkostensubsidies tegenover staat (nadeel € 155.000). Hoewel we aanvankelijk een lager bedrag hadden begroot voor loonkostensubsidies, is dit maatschappelijk een positieve ontwikkeling. Loonkostensubsidie zetten we namelijk in om mensen die niet zelfstandig het wettelijk minimumloon kunnen verdienen bij reguliere werkgevers aan de slag te laten gaan. Hiermee wordt ook bespaard op de uitkeringslasten.

6.30.2 Minimaregelingen (€ 57.000 nadeel)

Ten tijde van de 2e beleidsrapportage was de toename van de aanvragen in het 4e kwartaal van 2019 nog niet bekend. Dit heeft er toe geleid dat er op de minimabudgetten diverse afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn ontstaan. De minimaregelingen voor kinderen uit arme gezinnen hebben we de tweede helft van 2019 extra onder de aandacht gebracht. De afwijking zit dan ook met name in de bijdrage voor de schoolkosten en voor het verstrekken van computers voor kinderen van 4 tot en met 17 jaar.

6.30.3 Kwijtschelding (Deel afval: € 95.000 nadeel)

De groep die in aanmerking komt voor kwijtschelding van de afvalstoffenheffing wordt groter. De toegekende aanvragen, en daarmee de kosten voor de gemeente ook. Na de invoering van de systematiek van DIFTAR, gecombineerd met het omgekeerde inzamelen, blijkt bovendien dat het aandeel voor het vaste recht groter wordt ten opzichte van het variabele deel. Aangezien alleen het vaste deel van de afvalstoffenheffing voor kwijtschelding in aanmerking komt, loopt het tekort hier op.

6.30.4 Bijzondere bijstand (€ 241.000 nadeel)

De kosten voor beschermingsbewind nemen toe. Dit is een landelijke trend. Mensen die in de doelgroep bijzondere bijstand vallen, komen veelal in aanmerking voor vergoeding van deze kosten via deze regeling. Op het moment dat deze kosten zijn gemaakt, zijn wij wettelijk verplicht deze te vergoeden. Dit zorgt voor een nadeel van € 147.000. Wij hadden verwacht dat de kosten bijzondere bijstand lager uit zouden vallen vanwege de economische ontwikkelingen. Echter blijkt dit voor de verstrekkingen bijzondere bijstand niet zo te zijn en leidt dit tot een nadeel van € 140.000. Tevens hebben wij € 83.000 minder uitgegeven aan loonkosten. Voor een nadere analyse wordt verwezen naar programma 9. Daarnaast zijn er nog diverse kleine verschillen op dit subtaakveld.

6.30.8 Participatiewet beheer (€ 168.000 voordeel)

De inkomsten SMS van Borne en Haaksbergen zijn in 2019 lager dan verwacht (nadeel € 46.000), doordat het aantal bijstandsgerechtigden van deze gemeenten zijn gedaald. Daarnaast hebben wij een subsidie ontvangen voor het project Vakkundig aan het werk waarbij zowel de baat als de bijbehorende last doorschuift naar 2020. Tevens hebben wij € 25.000 minder uitgegeven aan loonkosten. Voor een nadere analyse wordt verwezen naar programma 9.

6.30.9 ROZ (€ 136.000 voordeel)

In 2019 zijn er incidenteel extra middelen binnengekomen voor het project Boosten Startend Ondernemerschap. Tevens hebben wij een herrekening moeten maken van de toe te rekenen middelen omtrent de ESF gelden die binnen gaan komen. Dit resulteert in een eenmalig voordeel van € 57.000. Het ROZ voert het BBZ Kredietbeheer uit en de bijbehorende uitgaven zijn complex te begroten aangezien niet vooraf in te schatten valt in welke hoeveelheden en welke hoogte deze kredieten verstrekt gaan worden. Dit resulteert voor 2019 in een voordeel van € 51.000. Tevens hebben wij € 25.000 minder uitgegeven aan loonkosten. Voor een nadere analyse wordt verwezen naar programma 9.

Taakveld 6.4. Begeleide participatie

Betrokken afdeling(en)	Werk en Inkomen
------------------------	-----------------

Wat hebben we bereikt?

Iedereen doet mee! Dat is de ambitie als het gaat om participatie en de begeleiding naar werk. Niet iedereen kan op korte termijn regulier aan het werk. Deze activiteiten zijn in eerste instantie niet gericht op terugkeer op de arbeidsmarkt, maar zijn te omschrijven als vrijwilligerswerk en mogen regulier werk niet verdringen. Vanzelfsprekend kijken we altijd naar de mogelijkheden van iemand. Betaald werk is uiteindelijk altijd het hoogste doel. Indien dat op een bepaald moment wel tot de mogelijkheden behoort zetten wij ons volledig in om dat doel te bereiken.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

Via de regeling beschut werk hebben we in 2019 extra plekken geboden voor mensen die niet zonder aanpassingen aan het werk kunnen. De instroom in deze regeling gaat sneller dan we hadden ingeschat. Eind 2019 zijn er 23,8 FTE beschutte werkplekken ingevuld.

Daarnaast hebben we als onderdeel van het interventieprogramma een proces ontwikkeld om te kijken of mensen vanuit dagbesteding begeleid kunnen worden naar bechut werk. Het uitgangspunt

is dat wordt gekeken of iemand in staat is om te werken - al dan niet met extra aanpassingen en begeleiding - en eventueel vanuit de dagbesteding door kan stormen naar beschut werk.

Wat zijn we blijven doen?

Vanaf 1 januari 2015 is de Wet Sociale Werkvoorziening (Wsw) gesloten. De mensen die voor die tijd gebruikmaakten van die regeling vallen daar nog onder. De SWB verzorgt de werkzaamheden voor deze doelgroep. Voor de uitvoering hiervan ontvangen we van het Rijk middelen. Deze stellen we ter beschikking om deze doelgroep werk te bieden en te begeleiden. Het aantal mensen uit deze doelgroep daalt overigens sneller dan voorzien. De mensen worden ook ingezet om onder andere mensen in de regeling nieuw beschut werk te begeleiden. De uitstroom van de doelgroep Wsw zorgt daarmee ook voor hogere kosten bij de uitvoering van beschut werk. Daarnaast blijven we samenwerken met onze partners voor het bieden van plekken ten behoeve van maatschappelijke participatie. Deze plekken realiseren we voornamelijk bij maatschappelijke-, zorg-, welzijns-, culturele-, en sportorganisaties.

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
6.40.1 SWB	-	12.593	-12.593	-	12.593	-12.593
Totaal 6.4 Begeleide participatie	-	12.593	-12.593	-	12.593	-12.593

Financiële toelichting

Dit taakveld kent geen noemenswaardige afwijkingen.

Taakveld 6.5. Arbeidsparticipatie

Betrokken afdeling(en)	Beleid/Kwaliteit en Control/ROZ
------------------------	---------------------------------

Wat hebben we bereikt?

In 2019 hebben de mensen die daar recht op hebben bijstand ontvangen. Daarnaast hebben we zoveel mogelijk mensen begeleid naar regulier werk. Dit heeft in 2019 geleid tot een daling van het totale uitkerkingsbestand.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

De samenwerking met onze partners op het gebied van de arbeidsmarkt is verder bestendigd. Op regionaal en subregionaal niveau hebben we de samenwerking voortgezet en versterkt. Het doel van deze samenwerking is een optimale aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, waarbij werkgevers optimaal worden gefaciliteerd om mensen met een arbeidsbeperking in dienst te nemen. Daarnaast werken we met andere overheden, instellingen en bedrijven samen om het sociaal ondernemerschap te stimuleren. Ook hebben we nadrukkelijk ingezet de doorontwikkeling van het techniekonderwijs. Zie voor dit laatste punt ook onderdeel 5.2.3.

In 2019 is de taalmeter structureel ingevoerd als onderdeel van het intakeproces. Ruim de helft van onze klanten heeft na het maken van de taalmeter een indicatie "mogelijk laaggeletterd". Voldoende basisvaardigheden zijn een voorwaarde om volwaardig mee te kunnen doen in de (digitaliserende) samenleving. Door het opsporen van laaggeletterdheid en passend aanbod te hebben voor onze klanten, werken we aan een verbeterde uitgangspositie. Dit proces doen we in samenwerking met de bibliotheek, Wijkkracht, het ROC van Twente en de Stichting Lezen en Schrijven

Door middel van het Perspectiefjaar hebben we extra ingezet op jongeren met multiproblematiek. Binnen het Perspectiefjaar krijgen zij intensieve ondersteuning op maat om hen richting werk of school of een opleiding te bewegen.

Wat zijn we blijven doen?

- Als centrumgemeente blijven we de taken op het gebied van de begeleiding van mensen naar werk ook voor de gemeenten Haaksbergen en Borne uitvoeren.
- Vanuit het ROZ adviseren en ondersteunen we starters en bestaande ondernemers
- We bieden verschillende vormen van re-integratie voor een zo spoedig mogelijke begeleiding richting de arbeidsmarkt.
- We zetten nadrukkelijk in op het bestrijden van laaggeletterdheid. Bij iedere intake bij een bijstandsaanvraag nemen we de taalmeter af. De uitslag van de taalmeter gebruiken we om in te schatten of extra ondersteuning op het gebied van laaggeletterdheid nodig is.
- Om de reken- en ICT-vaardigheden van alle burgers te vergroten coördineren en organiseren we activiteiten.
- We bereiden ons voor op de wet op de komst van de wet inburgering. Daarnaast begeleiden we statushouders richting participatie en werk.
- Het partnerschap met onze partners - waaronder de SWB - op het gebied van re-integratie is verder bestendigd.
- De sluitende aanpak voor kwetsbare jongeren hebben we doorontwikkeld. In 2019 hebben we de jongeren in beeld gekregen die niet naar school gaan en geen voorziening krijgen. De aanpak is erop gericht hen alsnog een kwalificatie te laten behalen.

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
6.50.0 Maatschappelijke participatie	-	58	-58	-	55	-55
6.50.1 Participatiewet trajecten	121	2.430	-2.308	97	2.264	-2.168
6.50.2 Participatiewet trajecten SWB	-	2.500	-2.500	-	2.500	-2.500
6.50.3 Inburgering	225	664	-439	59	307	-248
6.50.4 Werkloosheidsbeleid	-	109	-109	-	112	-112
6.50.9 Participatiewet trajecten ROZ	-	114	-114	1	113	-113
Totaal 6.5 Arbeidsparticipatie	346	5.874	-5.528	156	5.352	-5.195

Financiële toelichting

6.50.1 Participatiewet trajecten (€ 140.000 voordeel)

In de kadernota 2018 is voor een periode van 3 jaar voor het Perspectief jaar werkloze jongeren een bedrag van €150.000 per jaar beschikbaar gesteld. Omdat de daadwerkelijke start van deze pilot vertraging heeft opgelopen zal de pilot met bijbehorende middelen ook langer doorlopen. Hierdoor wordt het restant van het budget ad €125.000 middels het voorstel budgetoverheveling overgeheveld naar 2020 /2021. Het resterende voordeel betreft grotendeels een mutatie waarin de toegekende subsidie 1000 Kansen voor kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt de baat, en bijbehorende lasten beiden doorlopen naar 2020.

6.50.3 Inburgering (€ 191.000 voordeel)

In 2019 zijn er extra rijksmiddelen beschikbaar gesteld om de aanloop naar het nieuwe inburgeringsstelsel te vergemakkelijken en om een Pilot Veranderopgave Inburgering te starten. In 2019 is de globale opgave uitgewerkt. Echter op onderdelen wordt gewacht op handreikingen van het ministerie alvorens gestart kan worden met de concrete uitwerking. Daarom zijn deze rijksmiddelen nog niet (volledig) besteed. De middelen staan voor een bedrag van € 85.000 nog "geparkeerd" op een stelpost in programma 9 en worden vanuit daar meegenomen in de budgetoverheveling naar 2020. € 75.000 van de middelen voor de Pilot Veranderopgave Inburgering zijn eveneens nog niet besteed. Dit leidt tot een voordeel ad € 75.000 op dit subtaakveld, echter staat hier een evenredig nadeel tegenover binnen programma 9, omdat hierdoor € 75.000 minder is onttrokken aan de

"reserve decentralisatie uitkeringen". Daarnaast hebben wij €110.000 minder uitgegeven aan loonkosten. Dit wordt nader toegelicht in programma 9. Het resterende voordeel betreft grotendeels een mutatie waarin de toegekende subsidie 1000 Kansen voor kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt, de baat, en bijbehorende lasten beiden doorlopen naar 2020.

Taakveld 6.6. Maatwerkvoorzieningen (WMO)

Betrokken afdeling(en)	Ondersteuning en Zorg
------------------------	-----------------------

Wat hebben we bereikt?

Wij hebben ervoor gezorgd dat inwoners met een fysieke beperking ondersteund zijn, waardoor zij meer of langer zelfredzaam zijn en kunnen (blijven) deelnemen aan de samenleving.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

Wij hebben de volgende maatwerkvoorzieningen verstrekt: hulpmiddelen (rolstoelen en scootmobielen), woningaanpassingen (traplift bv.) of een tegemoetkoming in de kosten van verhuizen. Soms hebben wij, voor een goede beoordeling, een medisch advies opgevraagd bij een arts.

Daarnaast hebben wij de stimuleringsregeling "Lang zult u wonen" voortgezet, waarbij woningeigenaren subsidie konden aanvragen om hun woning levensloopbestendig te maken.

Actieplan toegankelijkheid

Tevens hebben wij, in lijn met de motie Toegankelijk Hengelo, eind 2019 het Actieplan toegankelijkheid Hengelo in concept vastgesteld (onze Lokale Inclusie Agenda). Wij beschrijven hierin welke maatregelen wij voor de korte en lange termijn voor ogen hebben, zodat ook inwoners met een beperking kunnen meedoen in de samenleving. Het actieplan is in overleg met verschillende externe partijen en belangenverenigingen tot stand gekomen.

Wat zijn we blijven doen?

Binnen dit taakveld hebben wij bovenstaande voorzieningen verstrekt.

Nb. Anders dan in de begroting aangegeven, vallen hieronder niet de Huishoudelijke ondersteuning en het collectief vervoer. Deze vallen, evenals 'dagbesteding' en individuele begeleiding, onder taakveld 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+.

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
6.60.1 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	20	2.172	-2.152	18	2.081	-2.064
Totaal 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	20	2.172	-2.152	18	2.081	-2.064

Financiële toelichting

6.60.1 Maatwerkvoorzieningen WMO (€ 88.000 voordeel)

Er zijn minder medische indicaties uitgevoerd dan geraamd. Ook zijn er minder hulpmiddelen verstrekt, is er minder aan woningaanpassingen besteed en zijn de inkomsten uit invalidenparkeerkaarten lager dan begroot. We verwachten dat dit incidentele meevallers zijn, aangezien de bevolking vergrijsd en langer thuis blijft wonen, de vraag naar maatwerkvoorzieningen daardoor toe zal nemen en we daarnaast een nieuw (duurder) contract voor hulpmiddelen hebben moeten afsluiten.

Taakveld 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+

Betrokken afdeling(en)

Beleid/ROZ/Ondersteuning en Zorg

Wat hebben we bereikt?

We hebben de zelfredzaamheid en participatie van volwassenen (18+) met een beperking, chronische of psychosociale problemen ondersteund. Ook als ze (door ouderdom) geconfronteerd worden met beperkingen. De ondersteuning was gericht op het zo lang mogelijk in de eigen omgeving kunnen blijven wonen en functioneren.

De insteek was dat eerst de eigen kracht en het eigen netwerk (familie, vrienden, burens) werden ingezet. Wanneer dit niet kon of niet genoeg was, is gekeken welke algemene voorzieningen konden bijdragen in de ondersteuning. Was dit onvoldoende dan hebben we aanvullend een Wmo-maatwerkvoorziening ingezet.

Wij hebben handhaving en preventiemedewerkers ingezet om misbruik en oneigenlijk gebruik van onze regelingen tegen te gaan.

Aan inwoners met problematische schulden hebben wij schuldhulpbemiddeling geboden, gericht op het stabiliseren en zo mogelijk verkleinen van de schuld en het voorkomen van huisuitzettingen.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

Maatregelen Interventieprogramma

Wij hebben uitvoering gegeven aan de maatregelen in het Interventieprogramma:

- Vermindering ondersteuning Wmo: zoals wij bij het centrale thema hebben benoemd, stond het hanteren van de uitgangspunten en richtlijnen voor (her)indicatie in 2019 zwaar onder druk als gevolg van de hoge werkdruk. Deels heeft dit te maken met de invoering van het abonnementstarief per 2019. Dit verlaagde de drempel naar het aanvragen van ondersteuning en heeft geleid tot een enorme toename van aanvragen.
- Meer inzet PGB (Persoonsgebonden budget): wij hebben niet actief uitvoering gegeven aan deze maatregel omdat wij hiermee de kwaliteit van de zorg niet goed kunnen waarborgen (wat ook blijkt uit negatieve berichtgeving).
- Huishoudelijke ondersteuning (HO) als algemene voorziening: wij hebben het tweede kwartaal van 2019 onderzoek gedaan naar de mogelijkheden om HO als algemene voorziening aan te bieden aan onze inwoners. Dit blijkt in veel gevallen niet mogelijk (juridisch en inhoudelijk), behalve met betrekking tot de was- en strijkservice. Dit gaan wij in 2020 verder onderzoeken.

Huishoudelijke ondersteuning

Met betrekking tot de huishoudelijke ondersteuning stonden wij in 2019 voor de opgave om te voldoen aan de eisen die de Centrale Raad voor Beroep heeft gesteld aan de toekenning van deze ondersteuning. Cliënten moeten voldoende geïnformeerd zijn over wat er gedaan wordt en hoeveel tijd de zorgaanbieder daarvoor gaat inzetten. Hierover hebben wij in goed overleg met alle zeven door Hengelo gecontracteerde aanbieders voor huishoudelijke ondersteuning afspraken kunnen maken.

Twents ondersteuningsmodel

Zoals in het centrale thema al benoemd is in 2019 het 'Twents ondersteuningsmodel' ingevoerd en heeft de interpretatie van dit model geleid tot veel discussie met aanbieders. Wij hebben voor alle cliënten opnieuw de ondersteuningsbehoefte beoordeeld en hebben, samen met de cliënt, stevig regie gevoerd op de te behalen resultaten en de daarvoor in te zetten uren of dagdelen.

Maatwerk vervoer

Wij zijn in 2019 gestart met de pilot MaaS, Mobility as a Service. Het staat vooral voor het plannen, boeken, reizen en betalen van een reis die uit meerdere vervoerscomponenten kan bestaan. Het op

maat bedienen van de reiziger staat centraal. Voor reizigers betekent dit dat zij met één app hun volledige reis kunnen plannen, boeken en betalen. Daarvoor zijn wij met de acht betrokken gemeenten een aanbesteding gestart. Het doel is het gebruik van het maatwerkvervoer te verminderen en/of doelmatiger in te zetten en tegelijk kwetsbare groepen actief te laten participeren in onze maatschappij.

Wonen en zorg

Wij hebben de notitie 'Wonen en zorg in Hengelo, opgaven voor 2019-2025' vastgesteld. Het uiteindelijke beleidsdoel van deze notitie is om wonen, zorg en welzijn zodanig op elkaar af te stemmen, zodat onze inwoners zo lang mogelijk in hun eigen woning, in hun eigen buurt kunnen blijven wonen. Dit vraagt om voldoende, adequate en passende woon- en zorgvoorzieningen voor kwetsbare inwoners. Dit doel kunnen wij als gemeente niet alleen bereiken. Er zijn meerdere partners in de stad die hierin een rol hebben. Zij hebben dan ook een bijdrage geleverd aan de geformuleerde opgaven en met hun zullen wij de opgaven uitwerken en oppakken.

Schuldhelpverlening

Op het gebied van schuldhelpverlening zijn we gestart met de pilot vroegsignalering. Samen met partners (zoals zorgverzekeraars) zetten we in op het vroeg signaleren van betalingsachterstanden. Door ondersteuning te bieden in een vroeg stadium kunnen eventuele grotere schulden worden voorkomen. Daarnaast is een start gemaakt met de pilot beschermingsbewind in eigen beheer. Met deze pilot willen we meer inzicht krijgen in de specifieke problematiek om daar vervolgens meer grip op te krijgen.

Wat zijn we blijven doen?

De reguliere activiteiten zijn doorgelopen.

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
6.71.0 Ondersteuningsbehoefte (WMO)	-	3.705	-3.705	-	4.344	-4.344
6.71.1 Modules Maatwerkdienstverlening (WMO)	-	77	-77	-	220	-220
6.71.2 Huishoudelijke ondersteuning	-	6.719	-6.719	-	6.822	-6.822
6.71.3 Maatwerk vervoer	-	1.475	-1.475	-	1.548	-1.548
6.71.4 Individuele voorzieningen PGB HO	-	601	-601	-	506	-506
6.71.5 Individuele voorzieningen PGB WMO	-	1.140	-1.140	-	984	-984
6.71.6 Eigen bijdrage WMO	845	-	845	1.216	-	1.216
6.71.7 Maatwerkvoorzieningen ZIN WMO	-	6.102	-6.102	5	4.626	-4.621
6.71.8 Schuldhelpverlening	94	1.524	-1.430	99	1.640	-1.541
6.71.9 Schuldhelpverlening ROZ	243	345	-102	244	329	-84
Totaal 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	1.181	21.686	-20.505	1.564	21.019	-19.455

Financiële toelichting

6.71.0 Ondersteunings behoefte (WMO) (€ 639.000 nadeel)

De overschrijding op de ondersteuningsbehoeften WMO wordt veroorzaakt doordat we de herindicaties van de oude naar de nieuwe zorgvormen eerder/ sneller hebben uitgevoerd, dan waar we in de begroting rekening mee hadden gehouden (zie onderschrijding 6.71.7 Maatwerkvoorzieningen ZIN WMO).

6.71.1 Modules Maatwerkdienstverlening (WMO) (€ 144.000 nadeel)

De overschrijding op de Modules Maatwerkdienstverlening WMO wordt veroorzaakt doordat we de herindicaties van de oude naar de nieuwe zorgvormen eerder/ sneller hebben uitgevoerd, dan waar we in de begroting rekening mee hadden gehouden (zie onderschrijding 6.71.7 Maatwerkvoorzieningen ZIN WMO).

6.71.2 Huishoudelijke ondersteuning (€ 104.000 nadeel)

We zien hier een structurele verschuiving van persoonsgebonden budgetten (PGB's) naar zorg in natura (ZIN) (zie ook subtaakveld 671.4). We hadden ons in het Interventieprogramma als taakstelling opgelegd om méér PGB's te verstrekken, omdat deze 20% goedkoper zijn dan ZIN. Toen er negatieve berichtgeving over PGB-verstrekingen verscheen, zijn we teruggekomen op deze keuze en juist minder PGB's gaan verstrekken.

6.71.3 Maatwerk vervoer (€ 73.000 nadeel)

De structurele overschrijding ad € 73.000 wordt voornamelijk veroorzaakt doordat de eigen bijdrages nu afzonderlijk in rekening gebracht worden (en daardoor separaat bij 6.71.6 Eigen bijdrages geregistreerd kunnen worden) en het btw percentage is aangepast.

6.71.4 Individuele voorzieningen PGB HO (€ 95.000 voordeel)

Het voordeel op de inzet van PGB's is vooral toe te schuiven aan een verschuiving van PGB naar ZIN. (zie 671.2 Huishoudelijke ondersteuning).

6.71.5 Individuele voorzieningen PGB WMO (€ 156.000 voordeel)

Het voordeel op de inzet van PGB's is vooral toe te schuiven aan een structurele verschuiving van PGB naar ZIN. (zie verdere toelichting bij 671.2 Huishoudelijke ondersteuning en 671.7 Maatwerkvoorzieningen).

6.71.6 Eigen bijdrage WMO (€ 371.000 voordeel)

Eind 2019 kwam aan het licht dat de vervoerder nog voor € 105.000 aan eigen bijdrages moest verrekenen over 2018. Dit is intussen gedaan. Ook zijn de eigen bijdrages 2019 nu afzonderlijk verrekend (zie ook de toelichting bij 6.71.3 Maatwerk vervoer) wat leidt tot een structureel voordeel op dit subtaakveld ad € 140.000. Tenslotte is nog voor zo'n € 126.000 aan eigen bijdragen uit oude jaren binnen gekomen, waarin niet was voorzien.

6.71.7 Maatwerkvoorzieningen ZIN WMO (€ 1.481.000 voordeel)

Het voordeel op dit subtaakveld wordt voor een groot deel veroorzaakt doordat we de herindicaties van de oude naar de nieuwe zorgvormen eerder/ sneller hebben uitgevoerd, dan waar we in de begroting rekening mee hadden gehouden. Hierdoor is sprake van een overschrijding ad € 783.000 op subtaakvelden 6.71.0, 6.71.1 en een onderschrijding van € 1,6 mln. op subtaakvelden 6.71.5 en 6.71.7. Per saldo resulteert dit in een voordeel van € 854.000. Dit voordeel is incidenteel, want bij de 2e Beleidsrapportage hadden we deze zorgvormen voor € 900.000 bijgeraamd op basis van onze verplichtingenadministratie. Echter rapporteerden we destijds ook dat we toen kampten met administratieve achterstanden. Achteraf kunnen we stellen dat we de WMO uitgaven in de oorspronkelijke begroting vrij nauwkeurig geraamd hadden en daarmee dan ook het effect van de interventiemaatregel "Normenkader" evenals de effecten van de invoering van het abonnementstarief.

6.71.8 Schuldhulpverlening (€ 111.000 nadeel)

Wij hebben € 100.000 meer uitgegeven aan loonkosten. Voor een andere analyse wordt verwezen naar programma 9.

Taakveld 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-

Betrokken afdeling(en)	Beleid/Ondersteuning en Zorg
------------------------	------------------------------

Wat hebben we bereikt?

Wij streven er naar de ontwikkeling van jeugdigen en volwassenen te bevorderen en de jeugd te laten opgroeien tot zelfredzame inwoners. Wij gaan daarbij uit van een positief opgroei- en opvoedklimaat met primaat bij ouders en opvoeders. De insteek is dat eerst de eigen kracht en het eigen netwerk (familie, vrienden, burens) worden ingezet. Wanneer dit niet kon of niet genoeg was, hebben wij gekeken welke algemene voorzieningen kunnen bijdragen in de ondersteuning. Wanneer dit niet mogelijk was of onvoldoende ondersteuning bood, hebben wij aanvullend jeugdhulp ingezet.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

Maatregelen Interventieprogramma

Wij hebben uitvoering gegeven aan de maatregelen in het Interventieprogramma:

- Minder maatwerkondersteuning Jeugd: evenals bij de Wmo gaan wij ook bij jeugd nog steeds wij uit van maatwerk, maar begrenzen wij de inzet (in uren of dagdelen ondersteuning), in lijn met de uitgangspunten en richtlijnen voor (her)indicatie die wij eind 2018 hebben vastgesteld.
- Verschuiving naar algemene en collectieve voorzieningen: met de grote jeugdhulppartners in Hengelo is afgesproken dat zij gaan participeren in het netwerk jeugd via de Brede jeugdtafel, zodat zij waar nodig aan de voorkant hun ondersteuning kunnen bieden.
- Meer inzet Pgb: wij hebben niet actief uitvoering hieraan gegeven omdat wij hiermee de kwaliteit van de zorg niet goed kunnen waarborgen (hetgeen ook blijkt uit negatieve berichtgeving).
- GGZ en opvoedhulp: de inzet van de praktijkondersteuners (POH) jeugd bij de huisarts is in 2019 geëvalueerd en brengt in beeld dat ongeveer 75% van de ondersteuningsvragen bij de huisarts door de POH jeugd opgepakt kunnen worden (en dus niet doorgestuurd worden naar de jeugd-GGZ). Deze werkwijze wordt in 2020 gecontinueerd. Er is behoefte aan een nadere analyse van het vervolg op een eerste doorverwijzing jeugdhulp door de huisarts binnen de GGZ.
- Zakelijk partnerschap: de verwijzingen naar de vrijwillige jeugdhulp door de Gecertificeerde Instellingen voor jeugdbescherming en jeugdreclassering is geanalyseerd en met JBOV is een intentieverklaring opgesteld om in 2020 en 2021 de verwijzing naar jeugdhulp in gemiddelde kosten per cliënt met 20% terug te gaan brengen. Met een aantal andere aanbieders (Ambiq, WSG, Accare, Karakter en Jarabee) zijn eerste bestuurlijke gesprekken gevoerd.

Twents ondersteuningsmodel

Zoals in het centrale thema al benoemd is in 2019 het 'Twents ondersteuningsmodel' ingevoerd en heeft de interpretatie van dit model geleid tot veel discussie met aanbieders. Met name bij het inzetten van jeugdhulp met een verblijfscomponent, de zgn "dakjes", heeft dit tot grote problemen geleid. De werkrelaties met partners brokkelde snel af en aanbieders wilden liever niet (meer) voor Hengelo werken. Daarop hebben wij besloten de strakke interpretatie van het model wat los te laten, zodat onze jeugdigen de noodzakelijke ondersteuning konden blijven ontvangen.

Ontwikkeltafels jeugd

Regionaal zijn wij de zogenaamde ontwikkeltafels jeugd gestart, dat uitvoering moet geven aan de Transformatie Jeugd. Hengelo is aangesloten bij tafel 1 'Ambulantiseren', tafel 2 'Gedwongen kader jeugdhulp' en tafel 3 'Onderwijs-zorg'.

Wat zijn we blijven doen?

De reguliere activiteiten zijn doorgelopen.

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
6.72.0 Ondersteuningsbehoefte (Jeugd)	-	8.804	-8.804	-	9.331	-9.331
6.72.1 Modules maatwerkdienstverlening (Jeugd)	-	2.821	-2.821	-	2.325	-2.325
6.72.2 Beschikbaarheidsvoorzieningen (Jeugd)	-	3.915	-3.915	-	3.067	-3.067
6.72.3 Modules Maatwerkdvervoer (Jeugd)	-	289	-289	-	253	-253
6.72.5 Individuele voorzieningen PGB Jeugd	-	254	-254	-	208	-208
6.72.8 Individuele voorzieningen ZIN Jeugd	-	7.243	-7.243	-	5.829	-5.829
Totaal 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	-	23.326	-23.326	-	21.014	-21.014

Financiële toelichting

6.72.0 Ondersteuningsbehoefte (Jeugd) (€ 527.000 nadeel)

De overschrijding op de ondersteuningsbehoeften Jeugd wordt veroorzaakt doordat we de herindicaties van de oude naar de nieuwe zorgvormen eerder/ sneller hebben uitgevoerd, dan waar we in de begroting rekening mee hadden gehouden (zie onderschrijding 6.72.8 Maatwerkvoorzieningen ZIN Jeugd).

6.72.1 Modules maatwerkdienstverlening (Jeugd) (€ 496.000 voordeel)

Met ingang van 2019 kennen we een nieuw product: diagnostiek. Dit product blijkt structureel minder in gezet te worden dan we op voorhand verwacht hadden. Een verschuiving door middel van een correctie op de oude zorgvormen van € 300.000 welke had moeten plaatsvinden op subtaakveld 6.72.8 geeft hier ten onrechte een hoger voordeel weer.

6.72.2 Beschikbaarheidsvoorzieningen (Jeugd) (€ 848.000 voordeel)

Met ingang van 2019 wordt deze zorg separaat via een subsidierelatie ingekocht. Inmiddels hebben de deelnemende aanbieders managementinformatie aangeleverd, welke door de Twentse gemeenten is gecontroleerd. Op grond van deze informatie blijken structureel veel minder cliënten gebruik te maken van de weinig voorkomende, hoog specialistische jeugdzorg dan vooraf was ingeschat, met als gevolg dat dit middels een terugvordering van de subsidie afgerekend wordt. Dit is een regionaal beeld bij alle Twentse gemeenten en de aanbieders. Onduidelijk blijft echter waardoor het komt dat alle partijen verwacht hadden dat meer cliënten voor deze zorg in aanmerking zouden komen.

6.72.8 Individuele voorzieningen ZIN (Jeugd) (€ 1.414.000 voordeel)

Dit subtaakveld bestaat uit de stelpost interventieprogramma (€ 955.000 voordeel) en alle oude zorgvormen (€ 459.000 voordeel). We lopen goed op koers met de uitvoering van het interventieprogramma. Zoals reeds vermeld in de "Stand van zakenbrief van zomer 2019" (zaak 2326315) heeft het "Project Verblijf" al tot een structureel voordeel geleid van ongeveer € 1 miljoen, hetwelk nog niet voor de jaarschijf 2019 geraamd was. De overige projecten voor jaarschijf 2019 lopen op schema (zie ook de toelichting in het centrale thema Sociaal Domein). De 'oude zorgvormen' ZIN laten een voordeel zien van € 459.000. Dit voordeel wordt veroorzaakt doordat we de herindicaties van de oude naar de nieuwe zorgvormen eerder/ sneller hebben uitgevoerd, dan waar we in de begroting rekening mee hadden gehouden (zie ook de toelichting bij 6.72.0 Ondersteuningsbehoefte (Jeugd)). Een verschuiving door middel van een correctie op de oude zorgvormen van € 300.000 welke had moeten plaatsvinden op dit subtaakveld geeft hier ten onrechte een te laag voordeel weer (zie ook de toelichting bij 6.72.1).

Taakveld 6.81 Geëscaleerde zorg 18+

Betrokken afdeling(en)	Ondersteuning en Zorg
------------------------	-----------------------

Wat hebben we bereikt?

In 2019 hebben wij maatwerkondersteuning ingezet met als doel de zelfredzaamheid en participatie van mensen met een beperking, chronische of psychosociale problemen, te bevorderen. De ondersteuning was tevens gericht op het zo lang mogelijk in de eigen omgeving kunnen blijven wonen.

Ook hebben wij ingezet op het tegengaan en stoppen van huiselijk geweld en kindermishandeling en het bieden van hulp aan slachtoffers en plegers.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

Maatregelen Interventieprogramma

Ook binnen dit taakveld hebben wij uitvoering gegeven aan de maatregelen in het Interventieprogramma:

- **Beschermd en begeleid wonen:** wij hebben in 2019 integrale subsidieafspraken gemaakt met een zorgaanbieder die veel woonbegeleiding biedt aan cliënten die op een door hun gehuurde locatie wonen. Voorheen zaten daar veel verschillende indicaties op (van huishoudelijke ondersteuning tot dagbesteding en individuele begeleiding). Nu ontvangen ze één totaal bedrag voor de ondersteuning aan deze cliënten. Dit scheelt ons geld en (indicatie)tijd. De totstandkoming van deze afspraken duurde langer dan verwacht, waardoor ook het doorvoeren van de bezuiniging later is.
- **Verschuiving van dagbesteding naar beschut werk:** wij hebben uitgezocht waar de overlap in klanten zit. Er blijken ongeveer 80 klanten van ons een Wmo-indicatie dagbesteding te hebben en een uitkering te ontvangen. Wij zijn een pilot gestart om op casusniveau samen (vanuit Wmo en Sociale zaken) te kijken wat de mogelijkheden van deze klanten zijn om van dagbesteding naar beschut werken te gaan.

Beschermd wonen

Met het oog op de toekomstige gemeentelijke verantwoordelijkheid voor Beschermd wonen is in 2019 de 'Lokale visie beschermd wonen en maatschappelijke opvang Hengelo na 2021' vastgesteld door de gemeenteraad. Met centrumgemeente Enschede en zeven regiogemeenten is afgesproken de samenwerking voor beschermd wonen na de decentralisatie voort te zetten, in lijn met de regionale visie en onze lokale visie.

Op dit moment is nog onzeker hoe de kosten voor deze nieuwe taak zich zullen verhouden tot de toekomstige rijksmiddelen. Er zijn nog veel variabelen en onzekerheden van invloed, waaronder de relatie tussen Wlz en Wmo, de daarmee verband houdende financiering, de omvang van cliëntenstroom, de omvang van de financiering en de verdeelsleutel van de financiële middelen.

Aanpak personen met verward gedrag

Met ketenpartners is intensiever dan ooit samengewerkt om knelpunten bij complexe casussen op te lossen. Dit heeft veel inzet van Wmo-regisseurs gevraagd. Knelpunt blijft een tekort aan geschikte plekken voor begeleiding/ behandeling van complexe problematiek. Er is een zogenaamd triage-overleg gestart in samenwerking met het Veiligheidshuis, waarmee onder andere de samenwerking tussen zorg en veiligheid versterkt wordt.

Aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling/ Veilig Thuis Twente

Op 1 januari 2019 werd de nieuwe Meldcode Huiselijk geweld en Kindermishandeling ingevoerd. Als gevolg hiervan nam over 2019 het aantal meldingen van Huiselijk Geweld en Kindermishandeling bij Veilig Thuis Twente (VTT) toe met 30%. Deze toename leidde tot een wachtlijst. De Twentse gemeenten ontwikkelden samen met VTT een plan om deze wachtlijsten aan te pakken en daarnaast te onderzoeken met welke maatregelen wachtlijsten in de toekomst te voorkomen zijn en meldingen op tijd in behandelingen genomen kunnen worden. Omdat de sterke toename van werk bij VTT veel inspanning kostte van de Twentse gemeenten is de nieuwe regiovisie nog niet klaar.

Maatschappelijke opvang

De maatschappelijke opvang krijgt steeds meer te maken met mensen met complexe problematiek. In 2019 is een proef gestart met het subsidiëren van extra begeleiding voor mensen in de maatschappelijke opvang met zeer complexe problematiek. Resultaat hiervan was onder andere dat er efficiënter begeleiding ingezet kon worden en mensen sneller extra begeleiding konden krijgen wanneer dat nodig was.

Streectriage

In 2019 is de pilot streettriage uitgevoerd, als onderdeel van de regionale aanpak personen verward gedrag. In 14 Twentse gemeenten rijdt een team van ambulance verpleegkundige, politie agent en psychiatrisch verpleegkundige naar meldingen rond personen met verward gedrag. Ter plekke wordt door het team bekeken welke hulp nodig is en deze hulp ingezet. Aanvullend hierop is een bereikbaarheidsdienst voor ambulante WMO begeleiding gerealiseerd.

Wat zijn we blijven doen?

De reguliere activiteiten zijn gewoon doorgelopen.

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
6.81.1 Geëscaleerde zorg 18+ (WMO)	-	472	-472	1.738	482	1.256
Totaal 6.81 Geëscaleerde zorg 18+	-	472	-472	1.738	482	1.256

Financiële toelichting

Geëscaleerde zorg 18+ (€ 1.728.000 voordeel)

Net als in 2018 heeft de centrumgemeente Enschede meer rijksinkomsten Beschermd Wonen ontvangen, dan dat ze (in verband met wachtlijstproblematiek) kon uitgeven aan de uitvoering van deze taak. Er is wederom besloten om incidenteel de reserve Beschermd Wonen af te romen en uit te keren aan de deelnemende gemeenten. Voor Hengelo bedraagt deze uitkering € 1.738.000.

Het verschil ad € 10.000 op dit subtaakveld wordt veroorzaakt door een geringe overschrijding op maatschappelijke opvang.

Taakveld 6.82. Geëscaleerde zorg 18-

Betrokken afdeling(en)	Ondersteuning en Zorg
------------------------	-----------------------

Wat hebben we bereikt?

Wij streven er naar de ontwikkeling van jeugdigen en volwassenen te bevorderen en de jeugd te laten opgroeien tot zelfredzame inwoners. Wij gaan daarbij uit van een positief opgroei- en opvoedklimaat met primaat bij ouders en opvoeders. De insteek is dat eerst de eigen kracht en het eigen netwerk (familie, vrienden, burens) worden ingezet. Wanneer dit niet kon of niet genoeg was, hebben wij gekeken welke algemene voorzieningen kunnen bijdragen in de ondersteuning. Wanneer dit niet mogelijk was of onvoldoende ondersteuning bood, hebben wij aanvullend jeugdhulp ingezet.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

Maatregelen Interventieprogramma

Ook binnen dit taakveld hebben wij uitvoering gegeven aan de maatregelen in het Interventieprogramma:

- Sturing op Gecertificeerde instellingen (GI's): wij hebben met Jeugdbescherming Overijssel (Jbov) een intentie-overeenkomst opgesteld waarin de onderlinge samenwerking en de besparing op de verwijzingen naar jeugdhulp door de GI's benoemd zijn.
- Verblijf en loskoppelen zorgcomponent/ verblijfscomponent: het niet meer standaard gekoppeld zijn van verblijf en ondersteuning roept in de praktijk veel vragen op. Welke ondersteuning mag standaard bij verblijf verwacht worden en welke ook niet? In de situaties dat specialistische bedden onder de beschikbaarheidsvoorzieningen ingekocht zijn, zien wij dat er regelmatig nog sprake is van wachtlijsten. Hierover zijn wij in gesprek met de zorgaanbieders.
Voor de doorstroom uit verblijf hebben wij geconstateerd dat er onvoldoende geschikte woningen zijn. Via de woningbouwverenigingen hebben wij hiervoor een aantal (crisis)woningen geregeld.
- Geen verlengde jeugdzorg: het lef project "Volwassen worden... daar ontkom je niet aan" (beter bekend als toekomstplannen jongvolwassenen) is in 2019 uitgevoerd als pilot en in november 2019 geëvalueerd. Met de ketenpartners is besloten de pilot te verbreden (meer gemeenten), te verlengen (langere duur pilot) en te verdiepen (uitdiepen werkwijze).

Twents ondersteuningsmodel

Per 2019 hebben wij de beschermingsmaatregelen, jeugdreclassering en jeugdzorg plus

gesubsidieerd (voorheen via aanbesteding ingekocht). Het nieuwe Twentse model is daarbij leidend geweest.

Op het scheidingsvlak van vrijwillige jeugdhulp en gedwongen jeugdhulp is in 2019 de beschermingstafel uitgevoerd. De afweging in situaties of ze in het vrijwillig of gedwongen kader het best ondersteund kunnen worden, wordt samen met inwoners gemaakt. De aanpak van de beschermingstafel is positief geëvalueerd en wordt verbreed via de ontwikkeltafel gedwongen kader in de regio.

Wat zijn we blijven doen?

De reguliere activiteiten zijn wij blijven doen.

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
6.82.1 Modules maatregelhulp (Jeugd)	-	2.745	-2.745	-	3.385	-3.385
6.82.2 Veilig Thuis Twente	-	439	-439	-	441	-441
6.82.8 Geëscaleerde zorg in natura (Jeugd)	-	-	-	-	20	-20
Totaal 6.82 Geëscaleerde zorg 18-	-	3.184	-3.184	-	3.846	-3.846

Financiële toelichting

6.82.1 Modules maatregelhulp (Jeugd) (€ 640.000 nadeel)

Vanwege administratieve achterstanden hadden we ten tijde van de 2e Beleidsrapportage een onvolledig beeld van het aantal geïndiceerde cliënten in de Jeugdbescherming en -reclassering. Hierdoor hebben we, achteraf gezien, ten onrechte het budget destijds € 200.000 neerwaarts bijgesteld. Enkele cliënten Jeugdzorg+ zijn (nog) geplaatst bij een niet-gecontracteerde aanbieder en vallen daarmee buiten de subsidierelaties. Omdat we in de begroting enkel rekening hadden gehouden met de gesloten subsidiecontracten heeft dit geleid tot een overschrijding van € 200.000. Een correctie op de productieverantwoordingen van voorgaande jaren heeft geleid tot een overschrijding van € 240.000.

5.2.7 Volksgezondheid, milieu en duurzaamheid

Aanspreekpunt bestuurlijk	Wethouder van Wakeren/Wethouder Bruggink
Betrokken sector (en)	Sociaal/Fysiek
Aanspreekpunt Ambtelijk	Katja Boerrigter/Henk-Jan Tromp

Hoofddoelstelling

We gaan een gezonde levensstijl bij onze inwoners onder de aandacht brengen en daar waar mogelijk bevorderen, waarbij de focus ligt op zelfredzaamheid, eigen kracht en participatie. Het uiteindelijke doel is te komen tot meer gezonde levensjaren en een beperking van de zorgkosten. De uitgangspunten die we hierbij hanteren zijn positieve gezondheid, focus op preventie, specifieke aandacht voor gezondheidsverschillen en zinnige en zuinige zorg met ruimte voor innovatie.

We gaan samen met de inwoners, instellingen en ondernemers de stad verduurzamen. Niet alleen omdat we nu prettig willen leven, maar ook omdat we Hengelo goed willen achterlaten voor een volgende generatie.

Het klimaat verandert. We krijgen te maken met hevige buien, hitte en langdurige droogte. We richten de openbare ruimte klimaatadaptief in, dat wil zeggen dat we maatregelen treffen om wateroverlast, hittestress en droogte te beperken of vermijden.

Financieel overzicht

Taakveld	Begroting 2019 primitief	Begroting 2019 gewijzigd	Rekening 2019
7.1 Volksgezondheid	-	-	-
7.2 Riolering	9.345	9.345	9.470
7.3 Afval	10.539	10.652	10.030
7.4 Milieubeheer	90	88	346
7.5 Begraafplaatsen	502	502	411
Totaal baten	20.476	20.587	20.257
7.1 Volksgezondheid	2.829	3.174	3.162
7.2 Riolering	7.437	7.437	7.574
7.3 Afval	8.770	8.876	8.056
7.4 Milieubeheer	1.713	2.506	4.112
7.5 Begraafplaatsen	691	691	675
Totaal lasten	21.440	22.684	23.579
Saldo 7 Volksgezondheid en milieu	-964	-2.097	-3.322

Relevante beleidsnota's

- Meerjarenplan gezondheid gemeente Hengelo (2019)
- Een gezonde toekomst, langjarig programma voor de publieke gezondheid in Twente (GGD, 2019)
- Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2018-2022
- Programma Nieuwe Energie Hengelo 2017-2021
- Nota bodembeheer regio Twente, Twents beleid voor oale grond 2.0 (2018)
- Bodemkwaliteitskaart gemeente Hengelo (2011)
- Keuzescenario Afvalloos Hengelo (2015)
- Landelijk Afval Plan 3 2017-2029
- Slimmer omgaan met grondstoffen

Beleidsindicatoren

	Werkelijk 2018	Begroting 2019	Werkelijk 2019	Begroting 2020
Percentage hernieuwbare energie	26,7%	6%	ambitie is	in 2023
Energiebesparing (conform doelstelling NEH)	15%	6%	8%	8%

Kengetallen

	Werkelijk 2018	Begroting 2019	Werkelijk 2019	Begroting 2020
Omvang huishoudelijk restafval (kg/inwoner)	120 (2017)	128 (2016)	97 (2018)	120 (2017)
Hernieuwbare elektriciteit (aandeel nieuwe energie als percentage van het totale energieverbruik in de gemeente)	88 (2017)	89,5% (2016)	85,2% (2017)	86,1 (2017)

Verbonden partijen

Regio Twente, Bestuurscommissie Publieke Gezondheid (PG)

Samen werken wij aan bevorderen van de gezondheid van mensen d.m.v. preventie, gezondheidsbescherming en verminderen van gezondheidsverschillen (inzet GGD).

Regio Twente, portefeuillehoudersoverleg Afval en Duurzaamheid/Regio Twente, portefeuillehoudersoverleg Informatie Service Punt (ISP) Milieu

Regio Twente werkt samen met gemeenten aan een afvalloos en duurzaam Twente.

Twente Milieu

Twente Milieu is adviseur en afvalinzamelaar voor de gemeente Hengelo.

Twence

Twence is de afvalwerker en duurzaamheids bevorderaar voor de gemeente Hengelo.

Omgevingsdienst Twente (ODT)

De ODT houdt in opdracht van ons toezicht op milieuregelgeving en uitvoering van bodemsaneringen, behandelt milieudeel vergunningaanvragen en - meldingen en adviseert op milieuaspecten zoals bodem, geluid, lucht, externe veiligheid en asbest.

Taakveld 7.1. Volksgezondheid

Betrokken afdeling(en)	Beleid
------------------------	--------

Wat hebben we bereikt?

We hebben op verschillende manieren gewerkt aan het verbeteren van de gezondheid van onze inwoners. Bijvoorbeeld via het overdragen van kennis via professionals, het uitvoeren van diverse projecten en activiteiten.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

Het meerjarenplan gezondheid is in 2019 vastgesteld. De speerpunten zijn/worden vertaald en uitgevoerd binnen bestaande en nieuwe afspraken met betrokken partijen. Zo hebben we een projectleider aangesteld die gestart is met de uitvoering van het programma Kansrijke Start (de eerste 1000 dagen van een kind). Ook zijn we actief bezig geweest met het thema eenzaamheid (meer informatie in programma 6). We zijn gestart met een traject om zorg en sport binnen het Twentebad beter te verbinden.

Het project Gezonde Toekomst Dichterbij is eind 2019 afgerond. Binnen dit project hebben zowel groepsbijeenkomsten als individuele trajecten plaatsgevonden. Aan het individuele traject Van klacht

naar Kracht hebben 21 gezinnen deelgenomen. Aan het groepstraject Gezond Gezin hebben 25 gezinnen in een kwetsbare situatie deelgenomen. Aan de diverse wijk- en themabijeenkomsten hebben 60 gezinnen (80 ouders en 102 kinderen) en 251 overige deelnemers meegedaan. Uit de evaluatie kwam naar voren dat er diverse doelstellingen zijn bereikt middels het project Gezonde Toekomst: een beter ervaren gezondheid, een betere binding met kinderen en buurtgenoten, minder stress, betere conditie, gezonder gaan koken en eten, meer gaan bewegen, een groter bewustzijn m.b.t. een gezonde leefstijl, vergroten participatie (o.a. doen van vrijwilligerswerk, ontstaan diverse beweeg- en kookgroepen). Daarnaast is er een beter netwerk ontstaan tussen de verschillende professionals.

In 2019 hebben we - samen met andere gemeenten in Twente -verkennde gesprekken gevoerd met JOGG (Jongeren op Gezond Gewicht). In 2020 beslissen we of we deel gaan nemen aan JOGG.

In 2019 is vanuit GIDS middelen een watertappunt bij de skatebaan op het industrieplein aangelegd.

We hebben bijgedragen aan de realisatie van 7 AED's op locaties die nu 24 uur per dag beschikbaar zijn.

Wat zijn we blijven doen?

Financieren van de GGD voor publieke gezondheidszorg, zoals epidemiologie, gezondheidsbevordering en infectieziektenbestrijding en het uitvoeren van het basistakenpakket Jeugdgezondheidszorg.

De pilot rondom positieve gezondheid in een gezondheidscentrum in de Slangenbeek is gecontinueerd. We hebben goede ervaringen opgedaan binnen de pilot in 2019; diverse inwoners zijn doorverwezen naar welzijnsactiviteiten als alternatief voor medicijnen of zorg.

Vanuit reguliere (en incidentele) inzet zijn diverse activiteiten gecontinueerd zoals de inzet van de wijkverpleegkundige, de beweegmakelaar, Cool2Bfit, Zit met Pit, schoolfruit, groepsgerichte voorlichtingen en cursussen vanuit LOES/Wijkracht/Tactus, preventieve pedagogische begeleiding en enkele laagdrempelige beweegactiviteiten. Daarnaast stimuleren we een gezonde leefstijl zoveel als mogelijk binnen bestaande activiteiten en projecten vanuit de professionals. Ook hebben we scholen, kinderopvang en sportverenigingen gestimuleerd om gebruik te maken van (subsidie)mogelijkheden op dit gebied.

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
7.10.1 Overige gezondheidszorg	-	923	-923	-	879	-879
7.10.2 Jeugdhulpverlening 0-19 jaar	-	2.251	-2.251	-	2.283	-2.283
Totaal 7.1 Volksgezondheid	-	3.174	-3.174	-	3.162	-3.162

Financiële toelichting

Dit taakveld kent geen noemenswaardige afwijkingen.

Taakveld 7.2. Riolering

Betrokken afdeling(en)	Wegen, Groen en Water
------------------------	-----------------------

Wat hebben we bereikt?

Vanwege het belang van de riolering voor het beschermen van de volksgezondheid hebben we ervoor gezorgd dat ook in 2019 de (ondergrondse) infrastructuur in goede staat is. Hierbij is een goede

werking van de riolering geborgd. Aan de invulling van de (wettelijke) zorgplichten voor de afvoer van afvalwater, oppervlaktewater en grondwater is voldaan.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

In 2019 zijn een groot aantal projecten uitgevoerd en in voorbereiding genomen:

- We zijn begonnen met het klimaat-robust inrichten van een deel van de binnenstad (Enschedesestraat, Langestraat, Willemstraat, en Lange Wemen). Het hemelwater is afgekoppeld van de gemengde riolering en wordt afgevoerd naar de Drienerbeek.
- In de Adamsweg is drainage aangelegd en is een deel van de riolering vervangen. Het wegprofiel is klimaat-robust ingericht. De verharding is afgekoppeld.
- De reconstructie van de Kuipersdijk inclusief rioolvervanging en blauwe ader is gerealiseerd
- De rioolvervanging en reconstructie van de Deldenerstraat tussen Thiemsbrug en de Langestraat is gerealiseerd. Het verhard oppervlak is afgekoppeld van de gemengde riolering. Hemelwater wordt afgevoerd naar de Drienerbeek.
- De nieuwe Veldbeek is met de aanleg van het Industrieplein voltooid. Na een periode van circa 10 jaar is er een groen/blauwe ader in het stedelijk gebied gerealiseerd.
- We zijn begonnen met het duurzaam inrichten van de parkeerplaats van Welbions. Hiertoe is een samenwerkingsovereenkomst tussen gemeente, Welbions en het waterschap Vechtstromen aangegaan. De Deltacommissaris heeft het project bezocht. Voor dit project is een INTERREG subsidie verkregen.
- Het voorlopig ontwerp van de herinrichting van de Elsbeek tussen de Koekoeksweg en de Oude Molenweg is gereed. Aanwonenden hebben geparticipeerd in het ontwerpproces.
- We zijn begonnen met het integrale ontwerp voor de inpassing van de BerflobEEK in de woninglocatie Marskant
- Het bestek voor de rioolvervanging in de Industriestraat en Lansinkesweg is gereed.
- De nieuwe Balktsbeek langs de Laan Hart van Zuid is gereed inclusief het inlaatwerk op de Omloopleiding
- De riolering in de Dijksweg en de Buitenweg is vervangen
- De voorbereiding van de vervanging van het (grote) rioolgemaal aan de Zeggersweg is begonnen

De bestekken cq. ontwerpen voor de reconstructie Deldenerstraat tussen de Geerdinksweg en de Tuindorpstraat, de herinrichting van het Mitchamplein, de rioolvervanging in de Rudolfstraat, de herinrichting van H. Dunanstraat, de drainage in de Hazelaarweg en de bergingsvijver bij het ROC zijn gereed of gestart.

Daarnaast is de klimaatatlas van Twente in november gepresenteerd. De effecten van de klimaatverandering zoals hittestress, wateroverlast en droogte zijn voor Twente in beeld gebracht. Ook de blauwe ader kaart is voltooid. Op deze kaart is de toekomstige blauwe aderstructuur aangegeven. De blauwe ader transporteert afgekoppeld hemelwater en overtollig grondwater naar de beken.

We hebben het beheer- en onderhoudsplan van de drainage afgerond en grondwateronderzoeken in de Vikkerhoek en Nijhofshoek uitgevoerd.

In opdracht van de gemeente is een film over de Hengelose beken gemaakt door de Hengelose Videoclub.

Wat zijn we blijven doen?

We blijven het moment van rioolvervanging optimaliseren. Rioolwerkzaamheden worden zoveel mogelijk gecombineerd met onderhoud aan wegen en straten. Dat bespaart kosten en beperkt overlast.

Bij herinrichting van de openbare ruimte blijven we kiezen voor een klimaatrobuuste aanpak (klimaatadaptatie) om wateroverlast en droogte te voorkomen en hittestress te verminderen.

Particulieren worden gestimuleerd om tuinen te ontstenen en te vergroenen. We maken hierbij gebruik van de kennis en ervaring van de Stichting Steenbreek.

De gemeente blijft deel uitmaken van het Twents Waternet. Dit is een samenwerkingsverband tussen de 14 Twentse gemeenten, het waterschap Vechtstromen en de provincie Overijssel.

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
7.20.1 Riolering	9.345	7.437	1.909	9.470	7.574	1.896
Totaal 7.2 Riolering	9.345	7.437	1.909	9.470	7.574	1.896

Financiële toelichting

Riolering (13.000 nadeel)

Het verschil ontstaat doordat het resultaat op kwijschelding (taakveld 6.3) wordt meegenomen in de lasten voor het subtaakveld riolering, aangezien de rioolbegroting een gesloten circuit is en uiteindelijk een jaarresultaat van € 0 kent.

De dotatie aan de voorziening riolering is voor een deel vast (vastgelegd in het GRP) en voor een deel afhankelijk van het verschil tussen inkomsten en uitgaven in dit jaar. Doordat nu uiteindelijk blijkt dat de inkomsten hoger zijn en de uitgaven lager is er een hogere dotatie (€ 330.000) aan de voorziening riolering.

Taakveld 7.3. Afval

Betrokken afdeling(en)	Stad en Regie
------------------------	---------------

Wat hebben we bereikt?

We hebben de systematiek van omgekeerd inzamelen in heel Hengelo uitgerold. Er is een dekkend netwerk van ondergrondse verzamelcontainers gerealiseerd met voor wie dit wenst een grijze container. De effecten van dit nieuwe beleid zijn positief. De hoeveelheid restafval per inwoner is voor het eerst gedaald tot onder de 100 kg. Mede hierdoor hebben wij de afvalstoffenheffing 2020 voor onze inwoners met € 4 per huishouden verlaagd.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

We hebben een extern onderzoek laten uitvoeren naar de mogelijkheden voor nascheiding aanvullend op bronscheiding. Ook zijn we met raadsleden op bezoek geweest bij de nascheidingsinstallatie van OMRIN in Heerenveen. We concluderen op basis van de aanbevelingen en conclusies van het onderzoek dat er op dit moment geen mogelijkheden zijn voor de invoering van nascheiding in Hengelo.

We constateren dat een aantal inwoners afval helaas op een verkeerde manier aanbiedt. Dit is een grote bron van ergernis. Daarom is in 2019 over een pakket maatregelen besloten ter bestrijding van afvaldump en het verhogen van de service. Dit krijgt zijn verdere uitwerking in 2020. Het gaat om:

- Capaciteitsuitbreiding toezichthouders voor 2 jaar
- Inzet van mobiele camera's bij hotspots
- Voortzetting van de proef met de voedselafval en de buurtconciërges
- Realisatie van een mobiel milieupark om grof huishoudelijk afval op te halen
- Verhelpen storingen ondergrondse restafvalcontainers in het weekeinde

We hebben een subsidie binnengehaald voor een haalbaarheidsonderzoek naar de mogelijkheden om een recycle- en restore-functie op het Milieupark aan de Wegtersweg te realiseren. Dit onderzoek wordt in 2020 opgeleverd.

Bij vier ondergrondse restafvalcontainers in Klein Driene en de Hasseler Es zijn grote plantenbakken geplaatst. In deze bakken gemaakt van hergebruikt plastic zit levend groen. De bloemen en planten moeten ervoor zorgen dat mensen geen afval meer dumpen bij deze containers. De Groentuin van de SWB onderhoudt het groen.

Wat zijn we blijven doen?

- Ophalen van afval en grondstoffen.
- Verwerken van afval en grondstoffen.
- Exploiteren van het Milieupark
- Uitvoeren van afvalinspecties door Regulering & Toezicht
- Afvalstoffenheffing ontvangen. Uitgangspunt is dat de totale afvalbegroting kostendekkend is. Dat betekent dat de gemeente Hengelo geen winst maakt op afval

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
7.30.1 Afval	10.652	8.876	1.776	10.030	8.056	1.975
Totaal 7.3 Afval	10.652	8.876	1.776	10.030	8.056	1.975

Financiële toelichting

7.30.1 Afval

Het verschil tussen de inkomsten en de uitgaven op dit taakveld (saldo) wat wordt gepresenteerd is het benodigde bedrag om de kwijschelding (taakveld 6.3), de overhead en de BTW (extracomptabel) te dekken, aangezien de afvalbegroting in zijn geheel een gesloten circuit is en uiteindelijk een jaarresultaat van € 0 kent.

We zien dat met name de meevallende inzamel- en verwerkingskosten voor fijn restafval zorgen voor minder uitgaven. De kosten voor inzameling, transport en verwerking van Kunststof verpakkingsmateriaal liggen hoger dan geraamd. Aan de inkomstenkant valt op dat de opbrengsten van afvalstoffenheffing lager zijn dan de verwachting. Ook dit is een direct gevolg van minder aangeboden hoeveelheden restafval. Door de DIFTAR systematiek betaalt de inwoner immers minder afvalstoffenheffing bij minder afval. Dit zorgt daarmee wel voor teruglopende inkomsten aan heffing. Tenslotte wordt nog opgemerkt dat het bedrag aan toegekende kwijschelding hoger is uitgevallen.

De onttrekking uit de afvalvoorziening wordt in de afvalbegroting als sluitstuk begroot om kostendekkendheid en het gesloten circuit te waarborgen. Doordat nu blijkt dat de inkomsten lager zijn, maar de uitgaven nog gunstiger uitpakken was er een lagere onttrekking nodig uit de afvalvoorziening dan begroot.

Taakveld 7.4. Milieubeheer

Betrokken afdeling(en)	Stad en Regie/Wegen,Groen en Water/ Regulering en Toezicht/Ruimte en Bouwen
------------------------	--

Wat hebben we bereikt?

We hebben verder gewerkt aan het opstellen van integraal milieubeleid voor veilig en duurzaam gebruik van de stad.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

We zijn in 2019 gestart met het verbreden van de 'Big Eight', een beleidskader dat ziet op Plan, Do, Check, Act. Dit kader bestaat in hoofdlijn uit een overkoepelend Vergunningverlening, Toezicht en Handhavingsbeleid (VTH) met een jaarlijks vooraf te formuleren uitvoeringsprogramma en een bijbehorend jaarverslag. Hierin wordt over het jaar verantwoording aan college (en, ter informatie, de raad) afgelegd. Hierbij horen onder meer onderdelen als monitoring, registratie, handhavingsbeleid, uitvoeringsbeleid, toezichts- en handhavingsstrategieën, prioriteitenstelling, rapportage en borging van middelen. Deze werkwijze is wettelijk verankerd voor Wabo-taken en is vanwege de goede systematiek verbreed naar een groot aantal niet-Wabo taken binnen de sector Fysiek. Hierdoor ontstaat transparantie, inzicht, uniformiteit en integraliteit in beleid en op uitvoeringsniveau. Het eindresultaat voor 2019 is het door het college vastgestelde Uitvoeringsprogramma VTH 2020. Het bijbehorende lokale VTH beleidskader is nog niet herzien. Een directe noodzaak hiertoe ontbrak. Voor de taken die in het verband van de Omgevingsdienst Twente (ODT) worden uitgevoerd heeft het college in 2019 een Regionaal Uitvoeringsbeleid VTH en een Regionaal Uitvoeringsprogramma vastgesteld. Daarnaast is er een Kwaliteitsverordening VTH in procedure gebracht, waarin kwaliteitsniveaus voor de uitvoering van complexe milieutaken (Basistaken) zijn verankerd.

Daarnaast zijn in 2019 de volgende acties uitgevoerd:

Geluid: We hebben onderzocht welke woningen langs de Breemarsweg, gelet op de wettelijk normen, in aanmerking komen voor geluidwerende maatregelen (gefinancierd door de rijksoverheid). De aanbesteding voor het treffen van maatregelen is gestart. Langs de Deldenerstraat is de aanbesteding gestart van het onderzoek naar welke woningen voor maatregelen in aanmerking komen.

Bodem en Milieu: We hebben blijvend aandacht voor de (diepe) ondergrond. In 2019 heeft de raad de nieuwe bodembeheernota en de bodemkwaliteitskaart vastgesteld. Deze zijn samen met de andere Twentse gemeenten ontwikkeld. Ook zijn regionale afspraken gemaakt over onze omgang met de PFAS-problematiek. De manier waarop we dit in Twente hebben vormgegeven, is door een aantal andere regio's overgenomen. In 2020 krijgt dit tijdelijke handelingskader vaste vorm in het regionale beleid. Hiertoe wordt momenteel onderzoek gedaan naar het voorkomen van PFAS in de regio. Het onderzoek naar mogelijkheden om het milieubeleid meer integraal vorm te geven, loopt nog. Voor geluid en bodem is de regelgeving (onderdeel van het Aanvullingsspoor Omgevingswet) nog niet gereed. Er vindt overleg met de Omgevingsdienst Twente plaats over de manier waarop we de onderlinge samenwerking bij milieuzaken kunnen vormgeven. Een inventarisatie van de 'bruidsschat' (de rijksregels die vervallen en waarover de raad kan besluiten deze wel/niet op te nemen in het omgevingsplan) is nog niet gereed, omdat we dit in porties aanpakken. Het onderdeel milieu wordt vanaf februari 2020 opgepakt.

Duurzaamheid

- In samenwerking met regiogemeenten hebben we de Twentse Energie Strategie aangepast op basis van de normen vanuit het Rijk. Dit wordt nog verder uitgewerkt. Zie hiervoor het centrale thema duurzaamheid.
- Vanuit de RES en de Omgevingsvisie buitengebied zijn integrale kaders geformuleerd voor grootschalige opwek duurzame energie.
- We hebben in 2019 tien laadpalen voor elektrische auto's gerealiseerd.
- We zijn gestart met het opstellen van warmteplannen met een gemeentelijke dekking. Dit loopt door in 2020. In 2018 is € 4 miljoen toegekend subsidie aan bij het ministerie van BZK. Hiervan is € 1,25 miljoen in 2019 uitgekeerd. Zie hiervoor het centrale thema duurzaamheid.
- Er zijn verkennende onderzoeken gedaan naar de realisatie van zonnepark(en) op Niet in Exploitatie genomen gronden.
- We hebben een plan opgesteld om de komende jaren maatschappelijk vastgoed versneld te verduurzamen. De eerste acties zijn inmiddels uitgevoerd:
- Met de renovatie van het Twentebad zijn de daken geïsoleerd en is de bloaschal vervangen door een permanente constructie waardoor het energieverbruik aanzienlijk verlaagd is, en het bad gebruik verhoogd kon worden.

- Daarnaast is vorig jaar het gehele dak van de nieuwe overkapping vol gelegd met 922 zonnepanelen. *Het Twentebad wekt met de nieuwe panelen naar verwachting 240.000 kWh op, net zoveel als het gemiddelde verbruik van 80 huishoudens. Dat is een besparing van ruim 54.000 CO₂ per jaar, dat gelijk staat aan 324.000 kilometer rijden in een dieselauto (die 1 op 15 rijdt).*
- Alle verlichting in parkeergarage De Beurs is vervangen door energiezuinige verlichting (verlaging CO₂-uitstoot). Tevens wordt de verlichting gedimd bij afwezigheid. Prettig voor omwonenden (mens) en fauna.
- Alle verlichting in de sporthal Hasseler Es is vervangen door LED verlichting met aanwezigheidssensoren. De verlichting is al zuinig maar daarnaast alleen aan in het gedeelte van de hal dat gebruikt wordt.
- Verplichting om het energieverbruik bij grote panden te monitoren en waar mogelijk te verlagen een zogenaamd energiemonitoringsysteem (EMS). We gebruiken de ervaringen met het EMS van het pand aan de Hazenweg in ons huidige pand.
- We zijn in 2019 gestart met de aanbesteding van een duurzaam energiecontract voor de gemeente.
- We hebben in 2019 een start gemaakt met het verduurzamen van bedrijvenpark Twentekanaal (BIT). Ook hebben we een intentieovereenkomst gesloten met Businesspark Westermaat Campus.

Wat zijn we blijven doen?

- Beheren en onderhouden van openbare toiletvoorzieningen.
- Beleid maken en adviseren over milieu, bodem, geluid en duurzaamheid.
- Toezicht houden op milieuregelgeving en uitvoering bodemsaneringen.
- Stimuleringsregeling groene daken blijft van kracht.
- Faciliteren initiatieven uit de samenleving die bijdragen aan een gezond, groen en energieneutraal Hengelo.

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
7.40.1 Milieu	-	19	-19	-	22	-22
7.40.2 Geluid	26	100	-74	39	187	-148
7.40.3 Bodem	-	256	-256	37	346	-309
7.40.4 Milieu vergunning en advies	41	71	-30	41	33	8
7.40.5 Openbare toiletten	-	88	-88	-	91	-91
7.40.6 Duurzaamheid	21	510	-489	206	518	-313
7.40.7 Handhaving milieu	-	1.310	-1.310	-	1.134	-1.134
7.40.8 Handhaving bodem	-	154	-154	-	159	-159
7.40.9 Warmtenet	-	-	-	24	1.622	-1.598
Totaal 7.4 Milieubeheer	88	2.506	-2.418	346	4.112	-3.765

Financiële toelichting

7.40.2 Geluid (€ 74.000 nadeel)

Er is meer personele inzet geweest op het onderdeel Geluid. Onder andere door veranderende regelgeving die de omgevingswet met zich mee brengt zijn daarnaast ook incidenteel kosten gemaakt voor een vernieuwde lucht- en geluidkaart. Voor een deel van de kosten die zijn gemaakt voor geluidsaneringsprojecten, onder andere voor gevelisolatie aan de Breemarsweg, is echter ook subsidie ontvangen.

7.40.3 Bodem (€ 53.000 nadeel)

We hebben meer personele inzet gepleegd op het gebied van bodem beleid. Dit heeft incidenteel extra lasten met zich meegebracht. Daarnaast zijn ook eenmalig kosten gemaakt voor onderzoek naar de mogelijkheden van geothermie en gebruik van restwarmte binnen de gemeente Hengelo.

7.40.4 Milieu vergunning en advies (€ 38.000 voordeel)

We hebben minder inzet gepleegd op milieu vergunning verlening. Dit is ten dele het gevolg van prioritering, maar ook van de overgang van taken naar de regionale Omgevingsdienst Twente (ODT).

7.40.6 Duurzaamheid (€ 176.000 voordeel)

Door zowel meevallende inkomsten (€ 39.000) als minder uitgaven (€ 119.000) is er een voordeel ten opzichte van de begroting. Vooral het faciliteren van initiatieven uit de samenleving is niet volledig ingevuld door focus van de ambtelijke inzet op energietransitie, warmtevisie en regionale en provinciale samenwerking. Er is gebleken dat er flinke subsidiemogelijkheden liggen op het gebied van duurzaamheid, waardoor er minder eigen middelen hoefden te worden aangewend, en waardoor de baten ook hoger lagen dan waarmee in de begroting werd gerekend.

7.40.7 Handhaving milieu (€ 176.000 voordeel)

De gemeentelijke bijdrage aan de ODT was al in de Eerste Beleidsrapportage al verhoogd. Het voordeel dat is ontstaan is vooral het gevolg van minder personele inzet op het terrein van milieu handhaving. Hier is de afweging gemaakt de handhaving vorm te geven op basis van het zogenaamde piep-systeem.

7.40.9 Warmtenet (€ 1.598.000 nadeel)

De kosten voor het warmtenet bestaan uit een drietal elementen. Allereerst de eigen kosten die deels samenhangen met de afwikkeling en overdracht van het Warmtenet. Daarnaast is er een deel van de leidingen bij de Brouwerij opnieuw aangelegd. Echter het merendeel van de kosten namelijk ruim € 1,4 miljoen heeft betrekking op de afwikkeling van de aanleg van de Backbone. Tegen over deze kosten staat een eerder goedgekeurde bijdrage vanuit de Reserve bodemsanering van € 8 ton.

Taakveld 7.5.Begraafplaatsen en crematoria

Betrokken afdeling(en)	Wegen, Groen en Water
------------------------	-----------------------

Wat hebben we bereikt?

De gemeente en Gildebor beheren en onderhouden de begraaf- en gedenkparken aan de Deurningerstraat en aan de Oldenzaalsestraat. De parken stralen rust en respect uit. De gemeente voert op beide parken begrafenissen uit en draagt zorg voor de as-bestemmingen. Beide begraafplaatsen zijn openbaar en vrij toegankelijk van zonsopkomst tot zonsondergang.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

In Hengelo ging het in 2019 om 125 begrafenissen (65 aan de Deurningerstraat en 60 aan de Oldenzaalsestraat) en 54 bijzettingen van urnen (36 aan de Deurningerstraat en 18 aan de Oldenzaalsestraat). Ook hielpen de medewerkers van Gildebor bij de organisatie van bijeenkomsten ter nagedachtenis aan de overledenen.

Wat zijn we blijven doen?

- Het begraven en begraven houden van stoffelijke resten op de begraaf- en gedenkparken aan de Deurningerstraat en de Oldenzaalsestraat.
- Het beheren en onderhouden van twee begraaf- en gedenkparken (Deurningerstraat en Oldenzaalsestraat) en het op deze begraaf- en gedenkparken uitvoeren van de begrafenissen.
- Het zorg dragen voor de as-bestemmingen op de begraaf- en gedenkparken aan de Deurningerstraat en de Oldenzaalsestraat.
- Plaatsen urnenzuilen, kelders, aanbrengen grafnummering.
- Het onderhouden van de begraaf- en gedenkparken aan de Deurningerstraat en de Oldenzaalsestraat conform IBOR-niveau 'hoog'.
- Het bijhouden van de administratie (o.a. locatie graven en persoonsgegevens). Dit gebeurt naast de administratie van afdeling Burgerzaken.

- Het jaarlijks mede organiseren en begeleiden van een lichtjestocht op de Begraaf- en gedenkplaats Oldenzaalsestraat ter nagedachtenis van overledenen die begraven zijn in het begraaf- en gedenkpark.
- Het jaarlijks mede organiseren en begeleiden van een Allerzielenviering rond Allerzielen (2 november) op het begraaf- en gedenkpark Deurningerstraat.
- 2 x per jaar (voor- en najaar) onderhouden van de Joodse Begraafplaats aan de Dennenbosweg.
- Het begeleiden van excursies (o.a. scholen), gemiddeld 3 x per jaar.
- Gildebor organiseert en begeleidt jaarlijks activiteiten op beide begraaf- en gedenkparkentijdens de Open Monumentendag (1 x per jaar).

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
7.50.1 Begraven	502	691	-188	411	675	-264
Totaal 7.5 Begraafplaatsen	502	691	-188	411	675	-264

Financiële toelichting

7.50.1 Begraven (€76.000 nadeel)

We hebben minder uitgegeven aan exploitatie- en onderhoudslasten. Anderzijds zijn er lagere dan geraamde inkomsten (nadeel € 92.000), in het bijzonder ten aanzien van uitgifte van graven, urnenkelders en begrafenisrechten.

5.2.8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Aanspreekpunt bestuurlijk	Wethouder van Wakeren/Wethouder Gerrits
Betrokken sector (en)	Fysiek
Aanspreekpunt Ambtelijk	Henk-Jan Tromp

Hoofddoelstelling

We werken aan een goed en veilig woon- en leefklimaat (constructieve veiligheid) in Hengelo. Daarbij besteden we specifiek aandacht aan de projecten binnenstad en Hart van Zuid en het thema duurzaamheid.

De (verwachte) inwerkingtreding van de Omgevingswet op 1 januari 2021 is een grote opgave waar we de komende jaren aan werken. We bereiden ons voor op de wijzigingen in wet- en regelgeving, maar ook op 'anders werken'. De Omgevingswet beoogt een andere denk- en werkwijze en vraagt van ons meer opgavegerichte samenwerking met de samenleving.

We gaan er samen voor zorgen dat we met de juiste dingen op de juiste plekken in de stad bezig zijn en ook focus hebben en houden met het lange termijn perspectief in beeld. Daarbij kijken we integraal en in samenhang met de sociale opgaven. We werken samen met relevante partners aan de versterking van onze stad en bepalen samen met inwoners en ondernemers onze visie op de toekomst van Hengelo. We spelen daarbij in op initiatieven vanuit de stad.

Financieel overzicht

Taakveld	Begroting 2019 primitief	Begroting 2019 gewijzigd	Rekening 2019
8.1 Ruimtelijke Ordening	79	290	354
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	22.858	26.290	22.884
8.3 Wonen en bouwen	2.131	1.980	1.795
Totaal baten	25.068	28.560	25.032
8.1 Ruimtelijke Ordening	1.278	1.473	1.062
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	23.957	27.424	25.132
8.3 Wonen en bouwen	2.627	3.090	3.297
Totaal lasten	27.862	31.987	29.491
Saldo 8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	-2.794	-3.427	-4.459

Relevante beleidsnota's

- Omgevingsvisie Overijssel (2017)
- Ontwikkelagenda Netwerkstad Twente 2014-2018
- Woonvisie Hengelo 2016 - 2026

Beleidsindicatoren

	Werkelijk 2018	Begroting 2019	Werkelijk 2019	Begroting 2020
CO2-uitstoot verkeer en vervoer (o.b.v. emissieregistratie): geen doelstelling in NEH	134.354	128.000	134.354 (2018)	niet begroot
Aandeel woningen met minimaal een B-label	4.432	3.000	4.432 (2018)	geen doorlopende afpraak
Aantal mensen dat langer dan 10 jaar op hetzelfde adres woont	52%	52%	53% (2018)	52%

Kengetallen

	Werkelijk 2018	Begroting 2019	Werkelijk 2019	Begroting 2020
Nieuw gebouwde woningen (<i>per 1.000 woningen</i>)	5 (2016)	5 (2016)	3,5 (2018)	5 (2016)
Demografische druk (<i>de som van het aantal personen van 0-20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar</i>)	72%	72% (2018)	71,80%	71,8% (2019)

Verbonden partijen

Welbions

Welbions draagt aan het programma bij met de sociale woningvoorraad die zij ontwikkelt en beheert, op basis van de woonvisie vastgelegd in de woningbouwafspraken met de gemeente Hengelo.

Taakveld 8.1. Ruimtelijke ordening

Betrokken afdeling(en)	Ruimte en Bouwen/Projecten en Subsidies/Stad en Regie
------------------------	---

Wat hebben we bereikt?

We zijn als gemeente beter voorbereid op de komst van de Omgevingswet, die waarschijnlijk in 2021 in werking gaat treden. Met deze wet verandert de manier van ruimtelijk beleid maken. Het wordt makkelijker, overzichtelijker en vooral meer in samenwerking met de samenleving. Daarom hebben we, waar dat kon, alvast in de geest van de Omgevingswet gewerkt. Dus in plaats van 'Nee, tenzij....' naar 'Ja, mits.....' en samen met de samenleving. We hebben gewenste ontwikkelingen mogelijk gemaakt en zijn ongewenste ontwikkelingen tegengegaan. Dit konden we doen door over een actueel planologisch en juridisch kader te beschikken.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

Omgevingswet

Met de uitvoering van het programma Omgevingswet bereiden we onze organisatie voor op de Omgevingswet. Het programma omvat inspanningen op het vlak van digitalisering, anders werken en de juridische wijzigingen. Onze inspanningen draaien om de verbeterdoelen integraal werken, houding en gedrag ('ja, mits' in plaats van 'nee, tenzij') en passen bij de organisatieontwikkelingen en de kernwaarden (Hengelo's werken). We hebben al veel werk verzet, maar er moet ook nog veel gebeuren. De doelstelling van het programma – op tijd klaar zijn om volgens (de bedoeling van) de wet te werken – is haalbaar.

Binnen het programma Omgevingswet is in 2019 onder meer een inventarisatie gemaakt van ons huidige beleid en de gemeentelijke regelgeving die door de Omgevingswet geraakt wordt. Daarnaast is gestart met de aanschaf van nieuwe software, het opstellen van het opleidingsplan Omgevingswet en het in beeld brengen van de 'bruidsschat' (de rijksregels die komen te vervallen waarover de raad kan besluiten ze wel/niet in het omgevingsplan te behouden).

De omgevingsvisie is een integrale lange termijn visie met strategische hoofdkeuzen van beleid voor de fysieke leefomgeving. De omgevingsvisie voor het gehele Hengelose grondgebied wordt gefaseerd opgesteld. De omgevingsvisie wordt in co-creatie met de samenleving opgesteld. De eerste fase van de omgevingsvisie wordt gevormd door het buitengebied. Sinds januari 2019 werken we aan het opstellen van de omgevingsvisie Buitengebied. We doen dit in co-creatie met de samenleving, een nieuwe manier van werken die past bij de Omgevingswet, het programma Dienstverlening en het Hengelo's werken. Deze werkwijze levert een intensief proces op waarbij inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties vanaf het begin betrokken zijn bij het opstellen van de omgevingsvisie. De gemeenteraad is hier nauw bij betrokken.

Actualisatie bestemmingsplannen

Hoewel de plicht om bestemmingsplannen te actualiseren is vervallen blijft het van belang om een goede ruimtelijke ordening te waarborgen. Het actueel maken en houden van de bestemmingsplannen wordt ook door de VNG aanbevolen in verband met de komende omzetting van bestemmingsplannen in het Omgevingsplan.

De volgende bestemmingsplannen zijn geactualiseerd: Hengelo Noord, Slangenbeek, Tuindorp 't Lansink, A1-zone 2019, Medaillon 2018, Vooroorlogse wijken, deel 2 en Hart van Zuid.

Er is gewerkt aan de volgende bestemmingsplannen die woningbouw mogelijk maken: Seahorseterrein, Elisabethstraat, Watertorengebied, Meander Noord, Broek Oost, Broek Noord, Noordrand, Marskant en drie bestemmingsplannen in Dalmeden.

In het Buitengebied is gewerkt aan bestemmingsplannen voor de Nijhuisbinnenweg 16, de Rotersweg 23, de Bornsedijk 80 en de Schoolbeekweg. De laatste in het kader van Rood voor Rood.

Spoorfietsen

Voor het Spoorfietsen is een bestemmingsplan opgesteld. Dit plan gaat in 2020 in procedure. Het bestemmingsplan maakt het doortrekken van de huidige spoorfietslijn met ongeveer 300 meter in zuidelijke richting mogelijk. Ook wordt het plaatsen van 2 voormalige zoutboortorens en een wagon, die gebruikt gaan worden als trekkershut mogelijk gemaakt. Tenslotte maakt het nieuwe bestemmingsplan mogelijk dat een bestaande stallingsruimte nabij het FBK stadion voorzien kan worden van dichte wanden.

Gebiedsontwikkeling Hof te Tweekelo

Er zijn voorbereidende gesprekken gevoerd over de landgoedontwikkeling Hof te Tweekelo. De familie Roerink heeft de ambitie om een landgoed te stichten: Hof te Tweekelo, waar de familie kan wonen en waarbij landschaps- en natuurwaarden worden versterkt. Dit landgoed biedt plaats aan één landhuis van allure. Diverse landschapsontsierende bebouwing wordt gesloopt en enkele woningen worden gesloopt en vervangen. De betrokken gronden liggen in de gemeenten Hengelo en Enschede. Het plan wordt opgepakt als een intergemeentelijke gebiedsontwikkeling.

Parapluherziening Wonen

De Parapluherziening Wonen gaat over het schrappen van verborgen plancapaciteit in bestemmingsplannen en het voorkomen van splitsen van (grote) woningen in kleine appartementen. Deze herziening is van belang in het kader van het terugbrengen van woningbouwmogelijkheden en in het leefbaar houden van de wijken.

Harmoniseren beleid Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving (KGO)

Er is samen met de gemeenten Haaksbergen, Hengelo, Almelo, Hof van Twente, Wierden en Borne gewerkt aan de regionale harmonisatie van het KGO beleid. Dit is het Rood voor Rood beleid en het beleid Vrijkomende en Vrijgekomen Agrarische Bebouwing. Er was veel variatie in KGO beleid van de deelnemende gemeenten. Door het beleid op elkaar af te stemmen ontstaat er een eerlijk speelveld voor initiatiefnemers. Binnen de regionale uitgangspunten blijft er op gemeentelijk niveau ruimte voor eigen invulling en maatwerk.

Dienstverlening

Er is gewerkt aan het verbeteren van de dienstverlening in de bestemmingsplannen- en

vergunningprocessen. Vanuit Programma Omgevingswet en Dienstverlening is gekeken naar de processen en het dienstverleningsniveau. Er is een start gemaakt met het formuleren van de uitgangspunten voor de nieuwe omgevingsvergunningprocessen en het dienstverleningsniveau.

Wat zijn we blijven doen?

Toezicht en handhaving blijven we uitvoeren op basis van het "piep-systeem" en een risicoafweging.

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
8.10.1 Structuurplannen algemeen	-	191	-191	-	205	-205
8.10.2 Bestemmingsplannen	290	779	-489	351	395	-43
8.10.3 Adviezen ruimtelijke ordening	-	290	-290	-	286	-286
8.10.7 Voorbereiding plannen & projecten	-	213	-213	2	177	-175
Totaal 8.1 Ruimtelijke Ordening	290	1.473	-1.183	354	1.062	-709

Financiële toelichting

8.10.2 Bestemmingsplannen (€ 446.000 voordeel)

Er is in 2019 veel aandacht besteed aan de voorbereidingen die nodig zijn om klaar te zijn voor de invoering van de Omgevingswet. Daardoor is minder amtelijke inzet gepleegd op bijvoorbeeld de toetsing en actualisering van bestemmingsplannen. Voor een nadere analyse wordt verwezen naar programma 9. Ook was er minder inzet dan geraamd benodigd om mee te werken aan bestemmingsplanwijzigingen op verzoek van derden zoals projectontwikkelaars.

Taakveld 8.2. Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)

Betrokken afdeling(en)	Grondzaken
------------------------	------------

Wat hebben we bereikt?

Wij hebben sturing gegeven aan ruimtelijke ontwikkelingen en de kwaliteit daarvan. Hierbij paste in sommige gevallen een actieve en regisserende rol. Dit heeft niet altijd geleid tot een actief grondbeleid. Er is van geval tot geval bezien welke vorm van grondbeleid (actief of passief) het meest passend was. Een belangrijke grondexploitatie is die van de gebiedsontwikkeling Hart van Zuid. Wij hebben gewerkt aan het veranderen van Hart van Zuid in een toegankelijk en vitaal stadsdeel waar je kunt wonen, werken, leren en recreëren. Dat hebben wij samen met bewoners, bedrijven en instellingen, grondeigenaren en andere stakeholders in, en betrokken bij, het gebied gedaan.

Wij hebben sturing gegeven aan het vastgoed van de gemeente door middel van een vastgoedbedrijf met als kerntaken:

- Het afstoten, verwerven en of realiseren van nieuwbouw van vastgoed;
- het verhuren van gemeentelijk vastgoed;
- het verzorgen van het technisch beheer voor gemeentelijke sectoren, doelgroepen van beleid en derden.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

De gemeente investeert in verschillende projecten, eventueel met partners, om ruimtelijke ontwikkelingen in gang te zetten. Het afgelopen jaar is er voor ruim € 12 miljoen geïnvesteerd in o.a. de Laan Hart van Zuid, maar ook bijvoorbeeld in het bouwrijp maken van delen van Dalmeden, Landmanserve, Broek Noord en Veldwijk Noord. De gronden aan de Marskant zijn verworven om daar woningbouw mogelijk te maken. Hieronder wordt op een aantal specifieke projecten ingegaan.

Lange Wemen

De panden aan het Burgemeester Janssen plein 11-17 zijn verworven om daar de realisatie van een horecawand mogelijk te maken. Daarnaast zijn er extra middelen beschikbaar gesteld om de realisatie van de openbare ruimte op een gelijk niveau als de Enschedese straat te krijgen. In 2019 is gestart met de realisatie van de openbare ruimte rond Lange Wemen.

Marskant

De gronden aan de Marskant (ter hoogte van het politiebureau) zijn aangekocht van Welbions om laagbouw te realiseren. De intentie was om de gronden aan te kopen en direct door te gaan met het ontwikkelen en verkopen van woningbouwkavels. In de directe omgeving van het project lopen diverse andere in- en externe projecten (reconstructie Berflobeekbeek, afwateringsproblematiek binnenstad, F35, Mitchamplein en vastgoedobject Markant). Door goede afstemming te zoeken met deze aangrenzende in- en externe projecten willen we een optimale voortgang realiseren voor alle projecten. Deze afstemming vergt tijd, maar zal elk project afzonderlijk ten goede komen.

Dalmeden

In 2019 zijn er in Dalmeden 25 particuliere kavels verkocht (3 kavels in Stromen Noord, 21 kavels in Meander Zuid fase I en 1 kavel in Bos Zuid). Er is veel vraag naar particuliere bouwkavels en potentiële kopers zijn enthousiast. Er zijn ook potentiële kopers afgehaakt door nieuwe wetgeving op het gebied van duurzaamheid en/of milieukwesties zoals de PFAS en het stikstof vraagstuk. In 2020 zijn er al verschillende particuliere bouwkavels in optie gegeven.

De bestemmingsplannen voor Stromen (Noord en Zuid) zijn vastgesteld. Stromen Noord is bouwrijp en de uitgifte van deze bouwkavels is in volle gang. Het bouwrijp maken van Stromen Zuid is net niet afgerond in 2019. Dit is veroorzaakt door het signaleren van een steenuil in de bomen die gekapt zouden worden. De kap moest uitgesteld worden om te onderzoeken of de steenuil een nest in deze bomen had. De uil nestte niet in deze bomen. De uitgifte van de kavels in Stromen Zuid gaat starten in maart '20. Er zijn inmiddels 6 kavels gereserveerd van de in totaal 15 bouwkavels.

In Stromen Noord zijn 3 bouwkavels buiten de bestemmingsplanprocedure gehouden in verband met een hindercirkel van een boerenbedrijf. Er wordt nu een aparte bestemmingsplanprocedure gestart voor deze 3 bouwkavels. De bestemmingsplanprocedure wordt in 2020 afgerond.

Voor het deelgebied Meander Zuid fase I en II is de bestemmingsplanprocedure afgerond. Ook zijn de bouwkavels bouwrijp. De kavels in Meander Zuid worden gefaseerd uitgeven; eerst fase I en daarna pas fase II. Dit om versnippering in de uit te geven deelgebieden te voorkomen en te zorgen dat deelgebieden/fases zo snel mogelijk woonrijp gemaakt kunnen worden. De verkoopsnelheid van fase I is afhankelijk van de start van verkoop van fase II. De verkoop van de bouwkavels in fase I loopt voortvarend; van de 57 bouwkavels zijn er inmiddels 28 verkocht. In mei '20 staat fase II gepland om in de verkoop te gaan.

Hart van Zuid

Het afgelopen jaar is samen met ontwikkelaar uitvoering gegeven aan een haalbaarheidsonderzoek voor het WTC Businessdistrict. Op dit moment wordt gewerkt aan een Nota van Uitgangspunten voor het Businessdistrict, welke naar verwachting in het tweede kwartaal van 2020 aan de raad zal worden voorgelegd voor besluitvorming.

Het Industrieplein is heringericht. Het plein is op 4 november met betrokkenen, waaronder het skatelab, waterschap, provincie en stichting de Storkiaan, feestelijk geopend.

Het Vereenigingsgebouw is op 18 juli 2019 geleverd aan de koper. Koper heeft in het najaar gewerkt aan de voorbereiding van de start van de werkzaamheden. In januari 2020 is de koper gestart met de werkzaamheden.

De werkzaamheden aan de nieuwe laan Hart van Zuid en de Boekelosebrug zijn in mei afgerond. Begin juni zijn de Laan en de brug in gebruik genomen. Met betrokken partijen is op 14 juni stilgestaan bij deze bijzondere mijlpaal. Op 15 november 2019 is hier met de stad nogmaals bij stil gestaan met de lichtshow Hart van Zuid op het Twentekanaal.

Er is in het voorjaar van 2019 een ontwerp gemaakt voor de Lansinkesweg en de Industriestraat. Het gemeentebestuur heeft in de zomer een krediet beschikbaar gesteld en in het najaar is de aanbesteding voorbereid. De werkzaamheden starten in maart 2020.

In het laatste kwartaal van 2019 is gestart met de uitgifte van de watergebonden bedrijvigheid in de Kanaalzone. Voor de gebiedsmarketing en communicatie is een plan van aanpak gemaakt in 2019. In 2020 zal het plan van aanpak geïmplementeerd worden.

Wat zijn we blijven doen?

- Financieel strategisch adviseren bij ruimtelijke ontwikkelingen;
- Sturen op kaders zoals vastgelegd in grondexploitaties en contracten;
- Beheren, onderhouden en verkopen van gemeentelijk vastgoed;
- De mogelijkheid bieden om grond in erfpacht uit te geven voor maatschappelijke organisaties, bedrijventerreinen en woningbouw.

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
8.20.1 Grondexploitatie (algemeen)	2.162	3.514	-1.352	2.880	5.089	-2.209
8.20.2 Grondexploitatie samenwerkingsovereenkomsten	-	-	-	113	110	3
8.20.3 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	19.880	19.880	-	16.002	16.002	-
8.20.4 Tussentijdse winstneming GREX	1.942	1.942	-	972	972	-
8.20.7 Vastgoed	966	1.577	-611	1.315	2.419	-1.104
8.20.8 Erfpacht	1.340	511	829	1.601	539	1.062
Totaal 8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	26.290	27.425	-1.134	22.884	25.132	-2.248

Financiële toelichting

8.20.1 Grondexploitatie (algemeen) (€ 857.000 voordeel)

Ten opzichte van de begroting valt deze post € 857.000 gunstiger uit. Een van de grootste oorzaken is dat de gronden van de Materiele Vaste Activa (voorheen de niet in exploitatie genomen gronden) opnieuw getaxeerd zijn (grotendeels door een beëdigd externe taxateur). De verkeerswaarde wordt € 1,8 miljoen hoger ingeschat dan eerder aangenomen. Daarnaast is de terugbetaling van € 0,3 miljoen aan Welbions voor het Watertorenpark vertraagd, maar niet uitgesteld. Verwacht wordt dat we deze betaling nu in 2020 gaan doen.

Vervolgens zijn er ontzettend veel wijzigingen geweest in de grondexploitaties waar een voorziening voor wordt getroffen. In de paragraaf grondbeleid staat kort aangegeven welke wijzigingen zijn opgetreden in de grondexploitaties. De grootste meevaller was de grondexploitatie BXL (voordeel € 9,0 miljoen), waarvan de gemeente 23% eigenaar is. Voor een uitgebreide toelichting per grondexploitatie wordt verwezen naar de herzieningen van 2020. Op totaal heeft de voorziening voor alle grondexploitaties zich € 0,4 miljoen beter ontwikkeld dan verwacht. Aan tussentijdse winstnemingen hebben we € 0,1 miljoen meer winst kunnen nemen dan was verwacht.

8.20.7 Vastgoed (€ 493.000 nadeel)

De kosten die samenhangen met de (voorgenomen) verkoop van een aantal af te stoten panden zijn niet geraamd (€377.000 nadeel), dit betreft bijvoorbeeld Bataafsekamp en Paul Krugerstraat. Daarnaast zijn er voor de renovatie van de panden die in gebruik zijn bij Cerberus en Innocent nog de laatste renovatiekosten gemaakt (€43.000 nadeel). Deze overschrijdingen van kosten worden gecompenseerd door onttrekkingen uit de reserve vastgoedbedrijf die is verantwoord in programma 9. Aan overige kosten (€77.000 nadeel) is meer uitgegeven onder meer als gevolg van de werkzaamheden voor de aanbestedingsprocedure van het onderhoud van de panden, maatwerkadviezen voor duurzaamheid en het afstoten van enkele panden.

8.20.8 Erfpacht (€ 233.000 voordeel)

We hebben meer opbrengsten gerealiseerd, voornamelijk door nieuw aangegane erfpachten, die bij opstellen van de begroting 2019 nog niet bekend waren. Het erfpachtresultaat wordt gedoteerd in de Reserve grondexploitatie. (Zie programma 5.2.9/Taakvelden 0.7. – 0.10 Financiën).

Taakveld 8.3. Wonen en Bouwen

Betrokken afdeling(en)	Ruimte en Bouwen/Stad en Regie
------------------------	--------------------------------

Wat hebben we bereikt?

Wij hebben gewerkt aan een veilig en gezond woon- en werkklimaat waarbij we aandacht hebben voor de realisatie van voldoende en betaalbare woningen. Hierbij hebben wij ingezet op het wonen in de binnenstad en gewerkt aan de realisering van een levendig stadsdeel in zuid.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

Voor 2019 is de reeds ingezette lijn om woningbouw te versnellen bestendigd. We hebben ingezet op het goed in beeld krijgen van het programma en de fasering op de diverse woningbouwlocaties en zijn hierover het gesprek aangegaan met de diverse interne partijen, maar ook met marktpartijen. Het aantal gerealiseerde woningen ligt met 350 woningen in 2019 fors hoger dan voorgaande jaren.

Aanvullende woningbouwafspraken Provincie Overijssel

Met de provincie hebben we aanvullende woonafspraken gemaakt over onze woningbouwprogrammering in Hart van Zuid en binnenstad. Strekking van de afspraken is dat we inzetten op projecten die als vliegwiel (de juiste producten voor de gewenste doelgroepen) kunnen fungeren om daarmee de gebiedsontwikkeling te versterken.

Programmering woningbouw

We hebben in 2019 opdracht verstrekt voor een doelgroepenonderzoek. Dit onderzoek, dat begin 2020 wordt opgeleverd, helpt ons om de gewenste doelgroepen voor binnenstad en Hart van Zuid te definiëren en de woonmilieus en het programma te bepalen waarmee we deze doelgroepen aanspreken.

Met behulp van het paraplubestemmingsplan Wonen hebben we een rem gezet op de ontwikkeling van ongewenste woonvormen. Met name zagen we een toename aan kamers/studio's in de binnenstad in een kwaliteit die niet bijdraagt aan de doelstellingen voor een aantrekkelijke binnenstad.

Voor ontwikkelingen die wel bijdragen aan de gewenste kwaliteit zijn in 2019 belangrijke stappen gezet. Voorbeelden daarvan zijn de voorbereidingen voor de transformatie van de Bataafse Kamp naar een hoogwaardig woonmilieu en de transformatie van het C&A-pand, waarbij de gevel weer wordt ontdaan van de gevelbeplating ten behoeve van het wonen.

De stichting Samen Bouwen aan Beckum (SBB) en de gemeente hebben samen onderzoek gedaan naar de haalbaarheid van woningbouw in Beckum op de TVO velden. De uitkomsten van het haalbaarheidsonderzoek zijn positief.

Woningbouw Hart van Zuid

De opgave voor de ontwikkeling van Hart van Zuid ligt voor een belangrijk deel bij de marktpartijen die (grond)positie hebben in dit gebied. Het woningbouwperspectief 'Perspectief voor een gezonde woningmarkt', dat 11 juli 2019 met de provincie Overijssel is ondertekend, biedt ruimte om volop in te zetten op de woningbouwontwikkeling in Hart van Zuid.

De partners in Hart van Zuid, EMGA Dijkers/ ICOON-vastgoed, Van Wijnen, Lansinkveste, Etef Journée/Vincent Spikker B.V. en BOEI/Hazemeijer, staan klaar om aan de volgende fase van de gebiedsontwikkeling te beginnen. De afgelopen periode hebben wij samen met deze partijen in de

zogenoemde 'markttafel Hart van Zuid' toegewerkt naar het gezamenlijk handelingsperspectief Hart van Zuid, welke op 15 november 2019 door alle partijen ondertekend is. Partijen leggen hierin op hoofdlijnen vast op welke wijze zij de komende jaren de verdere ontwikkeling van Hart van Zuid vorm willen geven. Daarbij focussen zij zich op de ontwikkeling van een gevarieerd woningbouwprogramma met een stedelijk karakter. Partijen willen een woonmilieu creëren dat nog niet te vinden is in Hengelo mede omdat er volop aandacht wordt gegeven aan:

- Duurzaamheid en slimme toepassingen op gebied van mobiliteit;
- Vasthouden en uitbouwen van de ruimtelijke kwaliteit en de identiteit van het industrieel erfgoed;
- Een gedifferentieerde wijk met aantrekkelijke woningen voor diverse groepen mensen.

Voordat gestart kan worden met de realisatie van deze woningbouwlocaties in Hart van Zuid zal er nog bestuurlijke besluitvorming plaats moeten vinden.

Voor het project "Herontwikkeling Dikkersterrein" is op 17 juli 2019 de anterieure overeenkomst ondertekend. Inmiddels is gestart met het opstellen van het bestemmingsplan om woningbouw op deze locatie mogelijk te maken. Met Vincent Spikker BV is een intentieovereenkomst voorbereid voor woningbouw op het terrein van ETEF Journée, welke begin 2020 is ondertekend. Deze gebieden kunnen als vliegwielen fungeren voor de verdere (woningbouw-)ontwikkeling in Hart van Zuid.

Prestatieafspraken

We hebben ingezet op het maken van prestatieafspraken met Welbions, waarbij we deze zo concreet mogelijk hebben geformuleerd. Het college heeft de prestatieafspraken niet ondertekend. De spanning zit in de omvang van de goedkope sociale voorraad.

Toezicht

Het herijken van de prioriteiten voor toezicht zijn een onderdeel van het programma Omgevingswet en worden onderdeel van de integrale benadering die de Omgevingswet van ons vraagt. Om die reden zijn de prioriteiten in 2019 deels herzien waarbij de focus is komen te liggen op de binnenstad. Na het inwerking treden van de Omgevingswet worden de prioriteiten voor toezicht in de volle breedte herzien.

Wat zijn we blijven doen?

- Monitoren nieuwbouwprogramma;
- Basisregistratie adressen en gebouwen (BAG), de topografische kaart Hengelo en geografische databases beheren en onderhouden. Vastgoed- en geo-informatie inwinnen, beheren, analyseren en presenteren;
- Omgevingsvergunningen verstrekken voor bouwen en het afwijken van bestemmingsplannen;
- Toezicht houden op de naleving van omgevingsvergunningen en daar waar nodig handhavend optreden.

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
8.30.1 Stadsvernieuwingsactiviteiten	5	30	-25	13	61	-48
8.30.2 Integraal Actieplan Binnenstad	243	771	-528	241	945	-704
8.30.3 Constructieve veiligheid	-	94	-94	-	201	-201
8.30.4 Volkshuisvesting	-	89	-89	-	101	-101
8.30.5 Vergunningverlening bouwen	1.700	1.284	416	1.481	1.363	118
8.30.6 Handhaving bouwen	31	766	-734	14	554	-540
8.30.8 Startersleningen SVN	-	56	-56	47	72	-26
Totaal 8.3 Wonen en bouwen	1.980	3.090	-1.110	1.795	3.297	-1.502

Financiële toelichting

8.30.1 Stadsvernieuwingsactiviteiten (€ 23.000 nadeel)

Stadsontwikkeling en stadsvernieuwing hebben veel aandacht op dit moment. Door de toegenomen prioriteit is er meer ambtelijke inzet op gepleegd dan waar oorspronkelijk in de begroting ruimte voor was. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar programma 9.

8.30.2 Integraal Actieplan Binnenstad (€ 176.000 nadeel)

In het najaar van 2019 is het proces rondom het Hijschgebouw op het marktplaatsplein gestopt. De kosten die tot nu toe zijn gemaakt in de voorbereiding kunnen daarom, op grond van ons activerings- en investeringsbeleid, niet geactiveerd worden en moeten worden opgenomen in de jaarrekening 2019. Dit zorgt voor een incidenteel nadeel van € 203.000. Doordat we een deel van de uitgaven binnen het Integraal Actieplan Binnenstad dit jaar kunnen dekken door het afgesloten stadsarrangement met de Provincie ontstaat er daarnaast een voordeel van € 42.000.

8.30.5 Vergunningverlening bouwen (€ 298.000 nadeel)

In 2019 zijn minder inkomsten uit opgelegde omgevingsvergunningen bouwen. Dit is een landelijke trend waarop Hengelo geen uitzondering vormt. In de Tweede Beleidsrapportage is al een aangepaste verwachting afgegeven. De opbrengst blijft echter ook achter bij deze gewijzigde verwachting, wat veelal te maken heeft met aanvragen die over het jaar heen lopen waardoor de oplegging naar verwachting in 2020 plaatsheeft. Daarnaast zijn er door de gestegen bouwkosten minder bouwaanvragen ingediend.

8.30.6 Handhaving bouwen (€ 194.000 voordeel)

Er is minder ambtelijke inzet geweest op handhaving dan waarmee in de begroting was gerekend. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar programma 9.

Daarnaast is het budget voor Invoeringskosten Omgevingswet niet volledig besteed. Deze uitgaven volgen naar verwachting komend boekjaar. Omdat de technische randvoorwaarden nog niet allemaal bekend zijn in aanloop naar de Omgevingswet, volgen de uitgaven voor software en opleidingen bijvoorbeeld pas later. Om die reden is het onderbestede bedrag van € 137.000 opgenomen in het voorstel budgetoverheveling.

8.30.8 Startersleningen SVN (€ 30.000 voordeel)

Als gevolg van het lage rentepercentage waartegen gemeente Hengelo geld aantrekt, ten opzichte van de rente die bij het afsluiten van de leningen met starters op de woningmarkt is afgesproken is een positief resultaat ontstaan op dit substaakveld.

5.2.9 Bestuur en ondersteuning

Aanspreekpunt bestuurlijk	Burgemeester Schelberg, Wethouder Brugginken ten Heuw
Betrokken sector (en)	Directie/Dienstverlening/Middelen
Aanspreekpunt Ambtelijk	Jan Eshuis/Gijs Tiebot

Hoofddoelstelling

Open bestuursstijl

We willen een eigentijdse gemeente zijn; in onze dienstverlening en ook in onze bestuursstijl. De Hengelse inwoners, ondernemers en organisaties staan centraal. We focussen op zaken waar de stad aantoonbaar behoefte aan heeft. Onze bestuursstijl is open en doelgericht. We gaan samen optrekken met onze inwoners om te werken aan de oplossingen voor Hengelo. We zoeken daarvoor het gesprek met elkaar en met de samenleving en bieden ruimte om het echt samen te doen.

Bestuurlijke samenwerking

Onze bestuursstijl (open en doelgericht) is ook regionaal georiënteerd, primair gericht op de inhoud van de samenwerking. Daarbij zoeken we vervolgens de beste vorm. Dat betekent dat het principe van 'coalitions of the willing' voorop blijft staan, waarbij wij groot belang hechten aan het tempo en de slagvaardigheid van de samenwerking.

Dienstverlening

Bij een moderne overheid hoort een moderne dienstverlening. We gaan onze dienstverlening de komende periode nog meer vanuit de logica van de inwoners en partners vormgeven. We hebben daarvoor vijf serviceformules ontwikkeld. Zo gaan we er voor zorgen dat Hengeloërs en partners vooraf weten wat ze van ons kunnen verwachten.

Financieel

Wij streven naar een transparant en betrouwbaar financieel huishoudboekje. Uitgangspunt is een financieel gezonde gemeente met een meerjarig reëel sluitende begroting en voldoende reserves om incidentele tegenvallers op te vangen. We blijven strak sturen op de financiële huishouding van de gemeente. De lasten voor de inwoners blijven grotendeels gelijk. Er komt geen verhoging van de gemeentelijke belastingen, afgezien van de inflatiecorrectie. Dit geldt voor inwoners, bedrijven en instellingen.

Financieel overzicht

Taakveld	Begroting 2019 primitief	Begroting 2019 gewijzigd	Rekening 2019
0.1 Bestuur	-	-	90
0.2 Burgerzaken	988	988	1.142
0.4 Ondersteuning organisatie	2.342	2.206	2.898
0.5 Treasury	17.212	16.701	17.108
0.61 OZB woningen	10.567	10.760	10.774
0.62 OZB niet-woningen	12.426	13.105	13.271
0.63 Parkeerbelasting	1.620	1.650	1.837
0.64 Belastingen Overig	805	805	743
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	140.063	145.278	146.673
0.8 Overige baten en lasten	597	722	1.034
0.10 Mutaties reserves	13.838	23.666	38.157
Totaal baten	200.458	215.881	233.727
0.1 Bestuur	4.265	4.198	4.785
0.2 Burgerzaken	2.332	2.433	2.898
0.4 Ondersteuning organisatie	27.425	27.570	27.507
0.5 Treasury	13.997	11.951	12.670
0.61 OZB woningen	832	843	846
0.62 OZB niet-woningen	89	89	90
0.63 Parkeerbelasting	46	46	46
0.64 Belastingen Overig	33	33	34
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	-	-	-
0.8 Overige baten en lasten	4.601	597	1.486
0.10 Mutaties reserves	11.039	18.050	31.624
Totaal lasten	64.659	65.810	81.986
Saldo 9 Bestuur en ondersteuning	135.799	150.071	151.740

Relevante beleidsnota's

- Financiële verordening 2018
- Nota investerings- en activeringsbeleid 2017
- Beleidsnota Integraal risicomanagement en weerstandsvermogen 2018-2022
- Nota reserves en voorzieningen 2016
- Treasurybesluit 2014
- Beleidsregels publieke taak leningen en garanties gemeente Hengelo 2014
- Nota verbonden partijen (2014)

Beleidsindicatoren

Er zijn voor dit programma geen eigen gemeentelijke beleidsindicatoren.

Kengetallen

	Werkelijk 2018	Begroting 2019	Werkelijk 2019	Begroting 2020
Formatie (fte per 1.000 inwoners)	7,85	8,25	8,32	8,28
Bezetting (fte per 1.000 inwoners)	7,79	8,05	7,84	7,89
Apparaatskosten (kosten per inwoner)	700	716	671,39	728
Overhead (percentage van de totale lasten)	8,00%	8,29%	7,77%	9,17%
Externe inhuur (percentage van totale loonsom + kosten externen)	11,2	2,16	12,7	1,72
Gemiddelde WOZ-waarde	€ 175.000 (2018)	€ 168.000 (2017)	186.000	€ 175.000 (2018)
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	€ 714 (2018)	€ 714 (2018)	€ 728	€ 728 (2019)
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	€ 787 (2018)	€ 787 (2018)	€ 788	€ 788 (2019)

Verbonden partijen

- Regio Twente
- Bestuurscommissie Agenda van Twente
- Regio Twente, portefeuillehoudersoverleg Financiën
- In dit programma is vooral de bestuurlijke dimensie van de samenwerking aan de orde, verwoord in de doelstellingen van taakveld 0.1 Bestuur. De inhoudelijke onderdelen van Regio Twente, zoals de GGD en de recreatieparken komen in de desbetreffende inhoudelijke programma's terug.
- Regio Twente, Kennispunt Twente

Deze bedrijfsvoeringsonderdelen zijn voorbeelden van regionale samenwerking op de bedrijfsvoering met als doelstellingen de 3K's, verhoging kwaliteit, vermindering kosten en kwetsbaarheid.

Taakveld 0.1. Bestuur

Betrokken afdeling(en)	Griffie/Directie/Financien
------------------------	----------------------------

Wat hebben we bereikt?

Open bestuursstijl

In 2019 hebben we verder geëxperimenteerd met nieuwe uitingsvormen van open bestuurscultuur.

Bestuurlijke samenwerking

In het kader van de bestuurlijke samenwerking is in 2019 het regionale samenwerkingsprogramma "Agenda voor Twente" goed op stoom gekomen.

De gemeenschappelijke regeling Regio Twente is kritisch onder de loep genomen door de deelnemende gemeenten.

Internationale samenwerking en lobby

2019 is voor ons qua lobby een uiterst succesvol jaar geweest, zowel qua resultaten als qua breedte van de beleidsterreinen.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

Open bestuursstijl

Concreet kunnen we de volgende voorbeelden noemen (zie ook het Centrale thema): we hebben een open discussie gevoerd met de raad over de inbreng van de raad in Gemeenschappelijke Regelingen. We hebben geen standpunt ingenomen inzake het afsteken van vuurwerk in Hengelo en dit overgelaten aan onze burgers. En tenslotte hebben we besloten niet over te gaan tot het vormen van

een kinderraad, maar te kiezen voor kinderinclusie; dat wil zeggen, dat kinderen tijdens een besluitvormingsproces worden gehoord en zo hun mening kunnen geven over het onderwerp.

Bestuurlijke samenwerking

In het kader van het programma 'Agenda voor Twente 18-22' werpen grote regionale projecten binnen de agenda, zoals het Twents fonds voor vakmanschap, hun eerste vruchten af. Mede dankzij het fundament van de Agenda voor Twente is onze regio in staat geweest om in 2019 een 'regiodeal' te sluiten met het Rijk. Ook de provincie is een belangrijke partner in de deze deal. Vanuit het Rijk is/komt 30 miljoen euro beschikbaar en vanuit de provincie 20 miljoen voor regionale projecten (deels al beschreven in de Agenda voor Twente) die de brede welvaart van Twente bevorderen.

Ontwikkeling Regio Twente

In 2019 zijn stappen gezet om meer focus en eenvoud te brengen binnen de gemeenschappelijke regeling Regio Twente, om op die manier de regionale samenwerking te versterken. Op basis van een advies van de kring van gemeentesecretarissen heeft het algemeen bestuur van Regio Twente besloten om de samenwerking binnen Regio Twente in de toekomst te focussen op de sociaal economische structuurversterking, samen met de andere O's. Verder komt er een afzonderlijk samenwerkingsverband op het gebied van gezondheid en zorg (GGD, OZJT en VTT). Het AB heeft een veranderopdracht verstrekt aan het dagelijks bestuur om deze lijn uit te werken. Hierover moet in 2020 besluitvorming plaatsvinden door de gemeenteraden van de deelnemende gemeenten.

Succesvolle lobby-resultaten

De lobby voor de Twentekanalen heeft in 2018 geleid tot een geslaagde aanvraag door de gemeente Hengelo binnen het Connecting Europe Facility programma waarbij een bedrag van € 10,8 miljoen is toegekend. De daarop volgende aanbesteding voor de verruiming van de Twentekanalen liep helaas mis omdat nader onderzoek naar lekkages in de Twentekanalen uitwees dat er extra miljoenen nodig waren. Een gerichte lobby samen met het bedrijfsleven bracht de minister van IenW ertoe een extra bedrag van 72 miljoen toe te kennen.

Lobby bij dezelfde minister droeg er aan bij, dat in het voorjaar van 2019 door hem werd aangekondigd, dat de werkzaamheden aan de A1 (van 2x2 naar 2x3 rijstroken) jaren naar voren worden gehaald en daarmee de bereikbaarheid van Hengelo en Twente sterk wordt verbeterd.

Ook de lobby voor de Amsterdam-Berlijnlijn voor treinverkeer liep in 2019 voortvarend. Er bestond in Twente de vrees dat het traject via Hengelo opgeheven zou worden ten gunste van een route via Arnhem. De minister heeft, o.a. na kamervragen, aangegeven dat de route via Hengelo gehandhaafd blijft. Deutsche Bahn (DB) heeft aangegeven met nieuw treinmaterieel te gaan rijden via Hengelo waardoor een tijdswinst van minimaal 30 minuten ontstaat.

Op het sociale domein heeft gerichte bestuurlijke lobby samen met andere gemeenten ertoe geleid dat er aanzienlijk meer geld komt voor de jeugdzorg.

Internationale samenwerking

Binnen het MONT netwerk werkt Hengelo actief samen met Osnabrück en Münster, op het dossier mobiliteit is een lobby traject gestart om de treinverbinding Zwolle/Hengelo/Münster sterk te verbeteren en hiervoor Europese subsidie voor te verwerven. Belangrijkste punten zijn de electrificering van het baanvak Enschede/Münster en het kunnen doorrijden op station Enschede.

Hengelo is actief binnen het Europese stedennetwerk Eurocities. In het sociaal forum neemt Hengelo deel aan diverse werkgroepen op het gebied van educatie, arbeidsmarkt en drugspreventie. In het mobiliteitsforum staan TEN-T en slimme en duurzame mobiliteit hoog op de agenda. Daarnaast zijn we nog actief op duurzaamheid en smart cities. Binnen het mobiliteits netwerk Polis neemt Hengelo deel aan een Europees project om nieuwe mobiliteitsdiensten te ontwikkelen.

Wat zijn we blijven doen?

Open bestuursstijl

Afhankelijk van de situatie zullen de uitingsvormen van een open bestuurscultuur, waarmee in 2018 en 2019 is geëxperimenteerd, worden toegepast. Daarnaast blijven op zoek gaan naar en experimenteren met nieuwe uitingsvormen.

Bestuurlijke samenwerking

We blijven actief betrokken bij de ontwikkelingen betreffende de toekomst van de Regio Twente en daarnaast uiteraard ook bij de uitvoering van het programma "Agenda voor Twente".

Internationale samenwerking en lobby

Gelet op de successen in 2019 blijven we uiteraard actief betrokken bij de diverse lobby-trajecten en deelnemen aan de internationale samenwerkingsprojecten.

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
0.10.1 Raad en raadscommissies	-	936	-936	3	907	-904
0.10.2 Griffie	-	300	-300	-	290	-290
0.10.3 Rekenkamer	-	61	-61	-	52	-52
0.10.6 College van burgemeester en wethouders	-	1.847	-1.847	-	2.529	-2.529
0.10.7 Bestuurlijke samenwerking	-	899	-899	87	921	-834
0.10.8 Reg./intern.samenwerking	-	156	-156	-	86	-86
Totaal 0.1 Bestuur	-	4.198	-4.198	90	4.785	-4.695

Financiële toelichting

0.10.6 College van Burgemeester en wethouders (€ 683.000 nadeel)

Eind 2019 zijn de pensioenvoorzieningen van de (ex) wethouders opnieuw berekend. De huidige lage rente zorgt ervoor dat er aanzienlijk meer moet worden bijgestort dan waarmee in de begroting rekening is gehouden.

0.10.7 Bestuurlijke samenwerking (€ 65.000 voordeel)

Over het jaar 2019 is vanuit de regio een bijdrage ontvangen voor de inzet van een medewerker voor de netwerkstad. Deze bijdrage was niet geraamd.

0.10.8 Regionale/internationale samenwerking (€ 70.000 voordeel)

Het voordeel op dit subtaakveld is het gevolg van minder uren inzet als gevolg van ziekte.

Taakveld 0.2. Burgerzaken

Betrokken afdeling(en)	Burgerzaken
------------------------	-------------

Wat hebben we bereikt?

Wij willen open, vriendelijk en duidelijk met onze klanten communiceren. Uit de resultaten van een in november 2019 uitgevoerd klanttevredenheidsonderzoek blijkt dat ons dat ook daadwerkelijk lukt. Zowel de klanten die belden als de klanten die onze balie bezochten gaven ons op aspecten als vriendelijkheid, behulpzaamheid en begrijpelijkheid cijfers die gemiddeld uitkwamen tussen de 8,5 en de 9.

Door een sterke afname van het aantal aanvragen voor paspoorten en ID-kaarten is het aantal bezoekers aan de balie in 2019 drastisch afgenomen. Tegelijkertijd wordt het baliewerk steeds ingewikkelder en is er veel aandacht nodig voor het verschaffen van duidelijke informatie via KCC en

website. Dat maakte een doorontwikkeling van de afdeling Burgerzaken noodzakelijk. Sinds 1 maart 2019 zijn enkele taken verschoven en werkt de afdeling vanuit twee clusters: cluster Frontoffice en Cluster Burgerzaken. Het cluster Frontoffice houdt zich bezig met producten die onder de flitsformule vallen, het cluster Burgerzaken met de overige formules. De afdelingsnaam is nog niet gewijzigd, maar dat gaat in 2020 gebeuren.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

- In de aanloop naar de nieuwe website van de gemeente hebben we extra aandacht besteed aan de leesbaarheid van alle digitale producten en diensten.
- Bij het nemen van bepaalde besluiten is functiescheiding toegepast tussen adviseur en beslisser. Daardoor is de motivering van deze besluiten verbeterd.
- Samen met het Kennispunt Twente hebben we in november een onderzoek uitgevoerd naar de klanttevredenheid van de inwoners die onze balie bezochten of ons KCC belden.

Wat zijn we blijven doen?

- Informatie verschaffen via KCC en website.
- Vastleggen, verstrekken en bijhouden van gegevens over inwoners in de Basisregistratie Personen (BRP).
- Behandelen van aanvragen voor van reisdocumenten en rijbewijzen en het verstrekken daarvan.
- Organiseren van verkiezingen.
- Uitvoeren van naturalisatieprocessen.
- Voltrekken van huwelijken en geregistreerde partnerschappen.
- Uitvoeren van de Wet op de Lijkbezorging en bijhouden begraafplaatsadministratie.

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
0.20.1 Burgerzaken	987	2.068	-1.081	1.139	2.424	-1.285
0.20.3 Vastgoedinformatie	1	365	-364	3	475	-471
Totaal 0.2 Burgerzaken	988	2.433	-1.445	1.142	2.898	-1.756

Financiële toelichting

0.20.1 Bevolking (€ 203.000 nadeel)

De op dit sub-taakveld verantwoorde personeelslasten zijn ruim 110.000,- hoger dan geraamd hier staat tegenover dat de personeelslasten die vanuit bevolking ten laste van de sector zijn gebracht met hetzelfde bedrag lager zijn. Hier is sprake van een verschuiving van de lasten.

In 2019 hebben naast de Statenverkiezingen in combinatie met de waterschapsverkiezingen ook de verkiezingen voor het Europese parlement plaats gevonden. Per saldo is er ruim 90.000,- meer uitgegeven dan geraamd.

0.20.3 Vastgoed (€ 108.000 nadeel)

Er zijn door de medewerkers van de afdeling geo-informatie op dit sub-taakveld meer uren geschreven doordat er gewerkt is aan de koppeling van gemeentelijke registraties met de Basisregistratie Grootchalige Topografie. Over het totaal gezien lopen de raming en de verantwoorde uren nauwelijks uit elkaar en is hier sprake van een verschuiving van uren.

Taakveld 0.4. Dienstverlening (Overhead)

Betrokken afdeling(en)	Directie/Sector Dienstverlening, Middelen, Sociaal en Fysiek
------------------------	--

Wat hebben we bereikt?

We zijn verder gegaan met het implementeren van de vijf serviceformules gericht op het verbeteren van de gemeentelijke dienstverlening.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

Wegwijsformule

We hebben in 2019 de focus gelegd op het verder verbeteren van het MijnHengelo portaal gericht op de snelservice formule en de wegwijsformule.

Uitkeringsgerechtigden kunnen onder andere via MijnHengelo.nl het volgende inzien: welke openstaande taken de uitkeringsgerechtigde heeft. Deze taken kunnen vervolgens digitaal worden afgehandeld. Wat de eerstvolgende betaaldatum is Welke bedragen zijn overgemaakt .

Binnen het fysieke domein zijn we bezig geweest met het in kaart brengen van de processen die aangepast dienen te worden om te voldoen aan de nieuwe wettelijke kaders en de serviceformules. In hoofdstuk 5 wordt hier meer over toegelicht.

Stadhuis

Het formule-denken is ook toegepast bij de inrichting van het nieuwe stadskantoor. Voor de producten die tot de Cocreatieformule behoren, zijn ontmoetingsruimtes gecreëerd waarin we inwoners, instellingen, ondernemers etc. kunnen ontvangen en creatief kunnen samenwerken. Er zijn ook ruimtes aanwezig om de producten die vallen onder de Wegwijsformule optimaal te kunnen ondersteunen. Door onze producten te implementeren volgens de Flitsformule en omdat onze inwoners digitaal vaardiger worden zijn minder fysieke balies benodigd.

Website

In 2019 is er een nieuwe website gemaakt gericht op de toptaken van de gemeente Hengelo. Ingericht volgens de "logica van de Hengeloër" en dus de serviceformules. De nieuwe website is conform de nieuwe huisstijl en past bij de uitstraling van het stadhuis.

Wat zijn we blijven doen?

Voor veel producten en diensten leveren we al jaren een goede dienstverlening. Alles wat we daar geleerd hebben, is ingezet om de dienstverlening te verbeteren voor die producten en diensten waar het nodig is.

Voorbeelden van producten en diensten waar we het goed doen en de werkwijzen en uitgangspunten die we daar hanteren gaan gebruiken voor het verbeteren van andere producten zijn onder andere:

- de telefonische bereikbaarheid van ons klantencontactcentrum;
- MijnHengelo.nl – selfservice en informatievoorziening op maat voor verschillende doelgroepen;
- e-Formulieren – voor de meeste producten is een handig digitaal aanvraagformulier beschikbaar;
- Afhandelen van vragen via Whatsapp – in plaats van de telefoon zoeken Hengeloërs steeds vaker contact met de gemeente via andere moderne communicatiehulpmiddelen.

De traditionele kanalen zoals de balie, post en telefoon zijn uiteraard ook blijven bestaan om met ons te communiceren. De ambtelijke organisatie heeft een open houding aangenomen ten opzichte van de bevolking en is verander-bereid. De communicatie vanuit de organisatie is pro actief geweest, via

diverse kanalen: traditionele en nieuwe media. We zijn daarnaast begonnen met het vormgeven van beleid om in de toekomst stukken officiële besluiten digitaal te kunnen versturen.

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
0.40.1 Directie	-	2.698	-2.698	44	2.559	-2.515
0.40.2 Dienstverlening	1.917	18.506	-16.589	2.367	18.247	-15.880
0.40.3 Middelen	232	5.607	-5.375	198	5.524	-5.326
0.40.4 Sociaal	54	1.183	-1.130	112	1.288	-1.176
0.40.8 Fysiek	3	1.116	-1.112	177	1.170	-994
0.40.9 Doorberekende overhead	-	-1.540	1.540	-	-1.282	1.282
Totaal 0.4 Ondersteuning organisatie	2.206	27.570	-25.364	2.898	27.507	-24.609

Analyse salariskosten 2019

De salariskosten waren in 2019 bijna 3 mln. lager dan geraamd. Dit is gevolg van incidentele vacatureruimte en de terughoudendheid bij de invulling van vacatures binnen de sectoren dienstverlening en middelen in afwachting van de verdere doorontwikkeling. Hier staat tegenover dat er ruim 3,5 mln. meer aan capaciteit is ingehuurd dan begroot. Naast deze lasten hebben er een aantal verrekeningen met de reserve organisatieontwikkeling plaats gevonden als gevolg van het generatiepact en personele besluiten. De totale overschrijding op de personele lasten blijft per saldo beperkt tot nog geen 2 ton ofwel nog geen 0,4% van de raming .

Specificatie	Personeelslasten		Inhuur		Vergoeding		totaal Salaris + inhuur		
	Begroot	Rekening	Begroot	Rekening	Begroot	Rekening	Begroot	Rekening	Saldo
Raad	772	757	-	-	-	-3	772	753	19
College	617	637	-	-	-	-	617	637	-20
Griffie	333	320	-	11	-	-	333	331	1
Subtotaal	1.721	1.714	-	11	-	-3	1.721	1.721	-
Directie	372	391	130	-	-	-	502	391	111
Concern control	304	167	-	102	-	-	304	268	36
Stafondersteuning	641	569	-	-	-	-	641	569	72
Communicatie	752	715	-	21	-	-16	752	720	32
Opdrachtgevers	109	102	-	-	-	-	109	102	6
Subtotaal	2.178	1.944	130	122	-	-16	2.308	2.051	258
Dienstverlening	9.515	8.696	58	1.328	-	-78	9.573	9.947	-374
Twentebad	1.584	1.665	250	561	-	-	1.834	2.225	-391
Middelen	6.826	6.065	-57	652	-117	-77	6.651	6.640	11
Sociaal	18.568	17.764	1.619	2.214	-100	-110	20.087	19.868	218
Fysiek	10.565	9.877	431	1.232	-	-50	10.996	11.059	-63
Subtotaal	47.059	44.067	2.300	5.987	-218	-315	49.142	49.739	-597
WNTWarmtenet	-	-	-	35	-	-	-	35	-35
V.m. pers.	449	580	-	-	-	-	449	580	-132
Bovenformatief	-	226	-	-	-135	-227	-135	-1	-134
Stagiaires	32	-	-	-	-	-	32	-	32
Subtotaal	481	806	-	35	-135	-227	346	614	-268
Totaal:	51.439	48.530	2.430	6.155	-352	-561	53.517	54.125	-608
Verrekening met reserve organisatieontwikkeling:									412
Overschrijding personele lasten 2019									-196

Financiële toelichting

0.40.1 Directie (€ 183.035 voordeel)

Het voordeel op de budgetten van de directie kent een aantal oorzaken, allereerst de niet ingevulde vacatureruimte die er is geweest bij concern control en bij de stafondersteuning en daarnaast is er een voordeel op de budgetten voor de grafische producten (voormalig Grafisch servicecentrum).

0.40.2 Dienstverlening (€ 709.000 voordeel)

Omdat in 2019 de volledige gemeentelijke organisatie gehuisvest was in het pand aan de Hazenweg is er aan belasting, energie en onderhoud ruim 2 ton minder uitgegeven dan geraamd.

Voor de digitalisering van het gemeentelijk bouwarchief is 2 jaar (2019-2020) jaarlijks € 250.000,- extra beschikbaar. Dit proces is moeizaam van start gegaan wat er voor heeft gezorgd dat een groot deel van het budget van 2019 (circa 2 ton) niet is gebruikt. Hiervoor is inmiddels een verzoek tot budgetoverheveling gedaan.

Zoals aangegeven bij 0.20.1 Burgerzaken heeft er een verschuiving van circa een ton aan personeelslasten plaatsgevonden ten gunste van de sector Dienstverlening.

Naast al deze meevallers in de kostensfeer is er ook nog sprake geweest van extra inkomsten ad €273.000, vanuit de dienstverlening ICT aan Oldenzaal en de SWB.

0.40.8 Fysiek (€ 119.000 voordeel)

Er is sprake van een voordeel in baten door vergoedingen voor personeel en schadevergoedingen voor schade aan eigendommen. Aan de lastenzijde zijn er hogere lasten door het deels herstellen van deze schades en inhuur van personeel en lagere lasten door onder meer minder opleidingskosten en aanwezige vacatureruimte.

0.40.9 Doorberekende overhead (259.000 nadeel)

De onderstaande tabel laat zien dat zowel bij de investeringen als bij de grondexploitaties het aantal uren achterblijft bij de begroting. Deels wordt dit veroorzaakt doordat de vacatures tijdelijk zijn ingevuld met inhuur derden. Deze verschuiving van kosten is nagenoeg neutraal en komt overeen met het beeld van de analyse van de salarissen.

	Begrothe overhead	Rekening 2019	Saldo
Algemene dienst	319.241	371.184	51.943
Investerings	413.699	288.354	-125.346
Grondzaken	806.888	621.704	-185.184
totaal:	1.539.828	1.281.241	-258.587

Taakveld 0.5. Treasury

Betrokken afdeling(en)	Financien
------------------------	-----------

Wat hebben we bereikt?

We hebben de renterisico's verlaagd door voor lange duur financieringen aan te trekken tegen gunstige voorwaarden. We hebben de liquiditeitsprognose geanalyseerd en in modellen gestructureerd. Daarbij blijken de grote beïnvloeders, grondexploitaties en nieuwe of vervangingsinvesteringen over de P&C-rapportageperiode van 4 jaren goed te bepalen. Maar voor financiering is een langere doorkijk nodig. Deze doorkijk gaat verder aandacht krijgen.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

We hebben in 2019 onze voorlopige korte financieringen, voor o.a. het nieuwe stadhuis, omgezet in lange geldleningen, die beter aansluiten bij de langlopende investeringen waarvoor de financiering nodig was. We hebben hier zeer gunstige leningvoorwaarden kunnen realiseren. Daarmee hebben we het renterisico verkleind en voor langere duur de gemiddelde rente van onze geldleningen verder omlaag gebracht.

We hebben ons volume uitgezette leningen verder teruggebracht door geen nieuwe geldleningen meer te verstrekken en door mee te gaan in verzoeken van organisaties die de geldlening wilden aflossen.

We hebben daar waar dit nog moest gebeuren hypothecaire zekerheden vastgelegd.

Wat zijn we blijven doen?

We hebben de rentemarkt gevolgd en hier onze besluiten voor aantrekken van middelen mede op gebaseerd. We beheersen de leningenportefeuille en hebben energie gestoken in de communicatie met geldnemers over de geldlening en de potentiële bedrijfsvoeringsrisico's aan hun zijde. De deelnemingen volgen we. In de Eerste Beleidsrapportage 2019 hebben we de dividenden bijgesteld.

Wat heeft het gekost?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
0.50.0 Treasury	15.401	11.902	3.499	15.789	12.621	3.168
0.50.1 Rente interne financiering	-	34	-34	-	34	-34
0.50.2 Deelnemingen	1.300	15	1.285	1.319	15	1.304
Totaal 0.5 Treasury	16.701	11.951	4.750	17.108	12.670	4.438

Financiële toelichting

0.50.0 Treasury (€ 331.000 nadeel)

Lasten: € 139.000 nadeel incidenteel.

Jaarlijks beoordelen we de risico's op het innen van elke vordering uitstaande geldleningen. De systematiek hiervoor is herzien. De herbeoordeling leidt tot een incidenteel nadeel. Dit zijn we nog niet kwijt, maar in de voorziening houden we al wel rekening met een eventueel verlies (€ 483.000 nadeel).

In 2019 hebben we twee geldleningen aan woningcorporatie Ons Huis afgestoten. Wij leenden van de bank en leenden door aan Ons Huis. Nu leent Ons Huis rechtstreeks van de bank. We hadden eind 2018, toen dit nog niet bekend was, een rentelast, te betalen aan de bank, opgenomen van € 211.000. Deze vervalt door de contractherziening (€ 211.000 voordeel). Zie ook baten hierna.

We hadden de te betalen rente kort geld al afgeraamd in de beleidsrapportage. Ook het laatste deel van € 20.000 is niet aangesproken (€ 20.000 voordeel). Afboekingen van diverse crediteuren en schulden en overige renteverschillen (€ 45.000 voordeel). De doorbelasting van te betalen renten naar de andere programma's naar rato van de investeringen in dat programma viel hoger uit, dan geraamd (€68.000 voordeel). Dit is voor de andere programma's een nadeel op kapitaallasten en voor de totale exploitatie neutraal.

Baten: € 192.000 nadeel incidenteel.

Aan de batenkant werkt de contractherziening met Ons Huis (zie lasten) ook door bij de rentevordering op Ons Huis. Ook die vervalt (€ 214.000 nadeel).

Met één vereniging is het leningcontract zonder schade beëindigd nadat we de lening al in de verliesvoorziening hadden opgenomen. Bij de afsluiting hebben we alsnog achterstallige rente ontvangen (€ 31.000 voordeel). De baten uit ambtenarenhypotheken en aangetrokken kasgeldleningen vielen lager uit (€ 9.000 nadeel).

0.50.2 Deelnemingen (€ 19.000 voordeel)

In de afhandeling van onze projectrol in de bouw van de backbone in het warmtenet is een incidentele bate van € 5.000 doorberekend aan Firan. Van Crematoria is een nabetaling 2018 ontvangen van € 14.000. De bate is structureel van aard.

Taakvelden 0.61. – 0.64 Belastingen

Betrokken afdeling(en)	Financien
------------------------	-----------

Wat hebben we bereikt?

We hebben dekkingsmiddelen verkregen voor de uitvoering van gemeentelijke taken.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

We hebben belastingen geheven zoals vastgelegd in de begroting en de belastingverordeningen.

Wat heeft het gekost OZB-woningen en OZB-niet-woningen?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
0.61.1 OZB woningen	10.760	843	9.917	10.774	846	9.928
Totaal 0.61 OZB woningen	10.760	843	9.917	10.774	846	9.928

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
0.62.1 OZB niet woningen	13.105	89	13.016	13.271	90	13.181
Totaal 0.62 OZB niet-woningen	13.105	89	13.016	13.271	90	13.181

Financiële toelichting

0.62.1 OZB niet woningen (€ 165.000 voordeel)

De opbrengst is 1,25% hoger dan de geraamde opbrengst van € 13 mln als gevolg van verbouw en nieuwbouw bedrijven (structureel voordeel € 165.000).

Wat heeft het gekost parkeerinkomsten?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
0.63.1 Parkeerinkomsten	1.650	46	1.604	1.837	46	1.791
Totaal 0.63 Parkeerbelasting	1.650	46	1.604	1.837	46	1.791

Financiële toelichting

0.63.1 Parkeerinkomsten (€ 187.000 voordeel)

We hebben meer inkomsten uit parkeervergunningen (€ 140.000). Dit lijkt een structureel effect te zijn en zal naar alle waarschijnlijkheid versterkt worden door onder andere de verhuizing van het ambtelijk apparaat naar de binnenstad. Ook inkomsten uit straatparkeren en de parkeergarage zijn licht hoger dan verwacht. De inkomsten uit fiscale naheffing zijn in de 1^e en 2^e Berap neerwaarts bijgesteld (€ 55.000) en komen uiteindelijk nog iets lager uit. Ook dit lijkt een structureel effect wat we betrekken bij de eerstvolgende Beleidsbegroting.

Wat heeft het gekost hondenbelasting en precariobelasting?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
0.64.1 Hondenbelasting	504	28	477	514	28	486
0.64.2 Precariobelasting	300	5	295	229	5	224
Totaal 0.64 Belastingen Overig	805	33	772	743	34	709

Financiële toelichting*0.64.2 Precariobelasting (€ 71.000 nadeel)*

Het nadeel wordt veroorzaakt door teruglopende inkomsten. De heffing heeft op verschillende belastbare feiten betrekking waardoor er geen afzonderlijke oorzaak uitspringt. Dit lijkt een structureel effect wat we betrekken bij de eerstvolgende Beleidsbegroting.

Taakvelden 0.7. – 0.10 Financiën

Betrokken afdeling(en)	Financiën/Stad en Regie
------------------------	-------------------------

Wat hebben we bereikt?

In de begroting 2019 hebben wij uitgesproken dat we streven naar een transparant, robuust en betrouwbaar huishoudboekje. Wij kunnen stellen dat dit het afgelopen jaar is gelukt, zoals blijkt uit een jaarrekening 2018, die sloot met een positief resultaat van 12 mln en de voor 2020 opgestelde, structureel sluitende (meerjaren)begroting.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2019?

In de begroting hebben we aangekondigd dat met name de tekorten in het sociaal domein de nodige aandacht zou moeten krijgen, hiervoor is een interventieprogramma opgesteld. Voor de inhoud hiervan wordt verwezen naar het centrale beleidsthema: Sociaal Domein en programma 6. Daarnaast zijn we in 2019 gestart met het project "Verbeteren Planning en Control cyclus". Het doel van dit project is een betere sturing en beheersing. Het ontwikkelen van een dashboard gericht op de bedrijfsvoering maakt hier onderdeel van uit.

Wat zijn we blijven doen?

Wij houden grip op het financiële huishoudboekje en op de algemene reserve. Voor de tarieven blijft het principe van volledige kostendekkendheid gelden. Door doeltreffend en doelmatig te werken, blijven ze voor de inwoners, bedrijven en instellingen zo laag mogelijk. Externe subsidies verwerven, realiseren en verantwoorden. Wij blijven de mogelijkheden tot cofinanciering door andere overheden en partners optimaal benutten, wat heeft geleid tot de hoogste Europese subsidie per hoofd van de bevolking in het afgelopen jaar. We zorgen voor inzichtelijke financiën voor inwoners en ondernemers. Er wordt continu gestreefd om onze planning- en controlcyclus verder te ontwikkelen en te digitaliseren. Via de Beleidsrapportages en de Jaarstukken blijven we de gemeenteraad informeren over de belangrijkste afwijkingen op beleidsinhoudelijk en financieel gebied ten opzichte van de begroting.

Wat heeft het gekost Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
0.70.1 Uitkeringen gemeentefonds	125.690	-	125.690	127.085	-	127.085
0.70.2 Integratie-uitkering sociaal domein	19.588	-	19.588	19.588	-	19.588
Totaal 0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	145.278	-	145.278	146.673	-	146.673

Financiële toelichting

Gemeentefondsuitkering (€ 1.396.000 voordeel)

De mutaties uit de decembercirculaire 2019 van het gemeentefonds konden niet worden verwerkt in de begroting 2019 in verband met de te late beschikbaarheid van deze circulaire. In de raadsbrief over deze decembercirculaire (zaaknummer 3002999) bent u uitgebreid geïnformeerd over de afzonderlijke mutaties. Voor 2019 is de gemeentefondsuitkering circa 1,4 miljoen (incidenteel) hoger. Voor ongeveer de helft wordt dit veroorzaakt door extra middelen voor het klimaat en de kerkenvisies. De andere helft is met name het gevolg van de aanpassing van de aantallen van de verschillende verdeelmaatstaven en het beschikbaar stellen van de verdeelreserve door het Rijk.

Wat heeft het gekost Overige baten en lasten?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
0.80.1 Onvoorziene uitgaven	-	63	-63	-	-	-
0.80.5 Begrotingstechnische correctie	165	110	55	458	1.268	-810
0.80.7 Externe subsidieverwerving	53	251	-198	55	208	-152
0.80.8 Stelposten gemeentefonds	-	148	-148	-	-	-
0.80.9 Reclame	505	27	478	521	10	511
Totaal 0.8 Overige baten en lasten	722	598	124	1.034	1.486	-451

Financiële toelichting

0.80.1 Onvoorziene uitgaven (€ 63.000 voordeel)

Van het oorspronkelijk budget van € 166.000 is via een begrotingswijziging een bijdrage van € 103.300 beschikbaar gesteld voor de processierups en herstel speeltuinen. Op het resterend budget van € 62.700 (incidenteel voordeel) is geen beroep gedaan.

0.80.5 Begrotingstechnische correctie (€865.000 nadeel)

Onderdeel Begrotingstechnische correctie (€ 420.000 nadeel)

De verhuizing van de ambtenaren naar de binnenstad heeft in februari 2020 plaatsgevonden, waardoor de efficiencystaakstelling nieuwbouw stadskantoor in 2019 voor ongeveer de helft kon worden geëffectueerd. Het nog niet volledig kunnen invullen van de opgelegde bezuiniging betekend voor 2019 een incidenteel nadeel van € 285.000. Ingaande 2020 is deze taakstelling volledig ingevuld. De invulling van de taakstelling op de ambtelijke organisatie en efficiency van uitvoering taken (Kadernota 2019-2022;19-NB-5), heeft in 2019 langer geduurd dan oorspronkelijk de bedoeling was (incidenteel nadeel van € 200.000), maar is ingaande 2020 ook volledig ingevuld.

De toegekende middelen op de stelpost voor duurzaamheid zijn niet volledig ingezet. In het coalitieprogramma is opgenomen dat jaarlijks een deel van het budget beschikbaar is voor investeringen. Het beschikbaar gestelde bedrag voor de jaarschijf 2019, € 50.000, is niet aangewend. Dat wil zeggen dat de investeringen in duurzaamheid op andere wijze tot stand zijn gekomen, zoals de plaatsing van zonnepanelen op het Twentebad. De extra beschikbaar gestelde middelen hoefden hiervoor niet te worden aangesproken.

De stelpost Spoorfietsen (€ 25.000 voordeel) is betrokken in het budgetoverhevelingsvoorstel van 2019 naar 2020. De uitvoering van het externe project spoorfietsen kon nog niet in 2019 gerealiseerd, omdat niet alle (ruimtelijke) procedures op tijd konden worden doorlopen. De verwachting is dat de middelen in 2020 alsnog besteed gaan worden.

De stelpost flexibele overhead (€ 16.000 voordeel) valt incidenteel vrij.

Een deel van de BTW overhead (€ 53.000 nadeel) kan waarschijnlijk niet worden teruggevorderd bij de specifieke uitkering stimulering sport (SPUK), daarom is hiervoor een voorziening opgenomen. Daarnaast zijn er incidentele voordelen als gevolg van opheffen oude balansposten (€ 15.000

voordeel) en uit controle van de BTW aangifte 2018 is nog een incidenteel bedrag te vorderen (€ 12.000 voordeel). Uiteindelijk is er in de sfeer van de BTW een nadeel van € 26.000.

Onderdeel saldo urenverantwoording (€ 274.000 nadeel)

Het incidenteel nadeel wordt veroorzaakt doordat er minder uren zijn doorbelast naar producten dan begroot. Dit wordt mede veroorzaakt door ziekte. Voor een nadere analyse van de loonkosten verwijzen we naar subtaakveld 0.4.

Onderdeel boventallig personeel en gedetacheerden (€ 202.000 nadeel)

De personeelslasten worden op basis van vastgesteld beleid begroot voor uitsluitend de vastgestelde formatie, waarbij de salarislust wordt bepaald op het schaalbedrag van de voorlaatste periodiek. Voor bovenformatieven wordt op grond daarvan geen bedrag geraamd in de begroting. De werkelijke lasten vormen daarmee per definitie een overschrijding.

0.80.7 Externe subsidieverwerving (€ 46.000 voordeel)

Incidenteel voordeel op ambtelijke uren, voornamelijk omdat er een correctie van de uren van 2017 en 2018 heeft plaatsgevonden ten laste van het investeringsproject coördinatie haven (incidenteel voordeel € 46.000).

0.80.8 Stelposten gemeentefonds (€ 148.000 voordeel)

De middelen voor de incidentele stelpost Inburgering taalniveau en veranderopgave zijn niet ingezet (voordeel ruim € 84.000) en zijn betrokken in het budgetoverheveling(svoorstel) van 2019 naar 2020. Er is eenmalig geen beroep gedaan op de structurele stelpost Ambulantisering GGZ (voordeel € 63.000).

Financiële toelichting taakveld 0.9 Vennootschapsbelasting

De inventarisatie van de activiteiten over 2019 op basis van de huidig bekende gegevens en de huidige feiten en omstandigheden laten zien dat er geen vennootschapsbelastingplicht over 2019 bestaat.

Wat heeft het gekost Mutaties reserves?

Subtaakveld	Begroting 2019 gewijzigd			Rekening 2019		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
9.80.2 Mutaties reserves programma 2	-	45	-45	-	45	-45
9.80.4 Mutaties reserves programma 4	10.735	6.137	4.597	10.628	6.137	4.490
9.80.5 Mutaties reserves programma 5	-	-	-	-	595	-595
9.80.6 Mutaties reserves programma 6	-	-	-	-	2.069	-2.069
9.80.7 Mutaties reserves programma 7	320	2.082	-1.762	1.120	5.176	-4.856
9.80.8 Mutaties reserves programma 8	500	189	311	500	189	1.111
9.80.9 Mutaties reserves programma 9	12.112	9.597	2.515	25.909	17.413	8.497
Totaal 0.10 Mutaties reserves	23.666	18.050	5.616	38.156	31.624	6.533

Financiële toelichting

980.4 Mutaties programma 4

Het nadeel van € 107.000 aan onttrekking op de reserve onderwijshuisvesting wordt veroorzaakt door de volgende twee factoren. Allereerst zijn de daadwerkelijke lasten voor onderwijshuisvesting welke aan de reserve onderwijshuisvesting worden onttrokken zijn in 2019 € 280.000 lager uitgevallen o.a. door een voorstel tot budgetoverheveling van € 232.000 voor de verbouwing van het pand van Saxion op het scholeneiland om de nieuwe VO-school (SVPO Hengelo) te kunnen huisvesten. Daarnaast heeft uw raad besloten de reserve onderwijshuisvesting ultimo 2019 op te heffen. Het resterende saldo van de reserve onderwijshuisvesting ultimo 2019 van € 1,410 miljoen is conform besluitvorming toegevoegd aan de algemene reserve. Begroot was een resterend saldo van ruim € 1,236 miljoen per saldo een voordeel van € 173.000.

980.5 Mutaties reserve programma 5

In het afgelopen jaar is er sprake geweest van zowel een niet graamde dotatie in de bestemmingsreserve onderhoudswerkzaamheden schouwburg als in de reserve compensatie bomenverordening

Bij de resultaatbestemming 2018 is besloten een bestemmingsreserve onderhoudswerkzaamheden schouwburg te vormen en het in 2018 niet bestede budget van € 538.000 hierin te storten. Deze middelen kunnen pas worden ingezet nadat o.a. het pand van de schouwburg is overgedragen aan de gemeente.

We storten een bedrag van €57.000 in de reserve. We hebben dit jaar dit bedrag van derden ontvangen met betrekking tot bomencompensatie vanuit de bomenverordening welke in afwachting van besteding worden gestort in deze reserve

9.80.6 Mutaties reserves programma 6

Bij de resultaatbestemming 2018 is besloten om een reserve "Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang te vormen. Deze reserve wordt ingezet om de toekomstige verwachte tekorten op beschermd wonen en maatschappelijke opvang deels op te kunnen vangen en om in 2019 en 2020 voorzieningen binnen de WMO te ontwikkelen die de instroom in beschermd wonen zullen verminderen in 2021 en verder. Het van de gemeente Enschede ontvangen overschot uit 2018 van € 2.068.745 voor de uitvoering van het convenant Beschermd wonen, opvang en begeleiding kwetsbare burgers is hieraan gedoteerd.

980.7 Mutaties reserves programma 7 (€ 2.294.000)

Proeftuin Nijverheid aardgasvrij

Zoals uit de toelichting bij de algemene reserve saldobestemming 2018 wordt aangegeven, is, in 2018 het eerste deel van de rijksbijdrage van € 3,1 mln. voor de Proeftuin Nijverheid aardgasvrij ontvangen en uiteindelijk in 2019 gestort in een daarvoor ingerichte reserve. Daarnaast is in 2019 de tweede tranche ad € 1,1 mln. zoals begroot ontvangen en eveneens in deze reserve gestort

Bij de reserve bodemsanering heeft een onttrekking plaatsgevonden (€ 500.000) welke in 2016 reeds is goedgekeurd door de raad ter dekking van de kosten van de aanleg van het Warmtenet Hengelo.

9.80.9 Mutaties reserves programma 9

Allereerst wordt hieronder ingegaan op de saldobestemming van Jaarstukken 2018. Dit geeft een helder inzicht in de onderstaande verklaringen bij de reserves die in deze bestemming zijn betrokken.

Algemene reserve saldobestemming 2018 (€ 12.239.000 voordeel)

De werkelijke boeking van het jaarrekeningssaldo 2018 (€ 12.239.000) vindt in het boekjaar 2019 plaats als onttrekking aan de algemene reserve. Het saldo is toegevoegd aan de volgende reserves conform het bestemmingsvoorstel in de Jaarstukken 2018:

Reserve Onderhoudswerkzaamheden Schouwburg	538.000
Reserve Convenant Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang	2.069.000
Reserve Proeftuin de Nijverheid Aardgasvrij	3.094.000
Algemene reserve i.v.m. budgetoverheveling 2018 naar 2019	1.010.000
Reserve decentralisatie-uitkeringen - Informatieplicht energie besparende maatregelen	13.000
Reserve decentralisatie-uitkeringen - Onderuitputting Rijksuitgaven 2018	368.000
Reserve decentralisatie-uitkeringen - Schulden en Armoede	45.000
Algemene reserve - restant rekeningresultaat 2018	5.102.000

Algemene reserve (€ 6.853.000 nadeel)

Het restant rekeningresultaat 2018 is toegevoegd aan de algemene reserve (nadeel € 5.102.000). Als gevolg van de budgetoverheveling van 2018 naar 2019 is ruim € 1.010.000 (nadeel) toegevoegd aan de algemene reserve.

In werkelijkheid is in het kader van de budgetoverheveling een lager beroep op de algemene reserve, waardoor een nadeel ontstaat van bijna € 179.000. Dit nadeel is het resultaat van de volgende onderdelen. De daadwerkelijke start van de pilot perspectiefjaar werkloze jongeren heeft vertraging (nadeel € 125.000) opgelopen ten opzichte van de oorspronkelijk geplande start in 2018, waardoor de pilot langer zal doorlopen. Zie ook het budgetoverhevelingsvoorstel 2019. Daarnaast zijn er geen uitgaven geweest in het kader van Duurzaamheid (€ 31.000 nadeel) en zijn minder uitgaven gemaakt voor de bommenkaart (ruim € 22.000 nadeel).

In de 1e Beleidsrapportage 2019 is er voor Innovatiemaatregelen Wmo & Jeugd bijna € 453.000 beschikbaar gesteld als onttrekking uit de algemene reserve. De werkelijke onttrekking was € 56.000, zodat het om een nadeel gaat van bijna € 397.000. In de raadsbrief 'Voorstel inzet middelen innovatie, preventie en versnelling sociaal domein' (zaaknummer 3002129) bent u hierover al uitgebreid geïnformeerd.

Als gevolg van het opheffen van de reserve onderwijshuisvesting is bijna € 173.000 (nadeel) meer gestort in de algemene reserve dan begroot. Zie hiervoor de verklaring bij de reserve onderwijshuisvesting.

Op basis van eerdere besluitvorming is er nog een bedrag van € 8.000 (voordeel) onttrokken uit de algemene reserve voor gemaakte kosten naar aanleiding van Klaos an de Brug.

Reserve Grex algemeen (€ 2.801.000 nadeel)

De reserve grondexploitatie is in de actuele herziening met 2,8 mln verbeterd daardoor wordt er meer gedoteerd in de reserve grondexploitatie. De oorzaken zijn voornamelijk de nog niet in exploitatie genomen gronden zijn opnieuw getaxeerd en vallen 1,9 mln gunstiger uit. De grondexploitatie BXL is met 9,0 mln verbeterd daarvan is 23% voor het deel van de Gemeente Hengelo. De overige bedrijventerreinen zijn meer uitgefaseerd en dit kost 1,3 mln. De erfpacht valt € 200.000 hoger uit dan geraamd.

Reserve vastgoedbedrijf (471.000 voordeel)

Het voornaamste deel van de onttrekkingen uit de reserve vastgoed wordt veroorzaakt doordat een aantal panden in afwachting van de verkoop zijn ondergebracht binnen het vastgoedbedrijf. De exploitatie- en verkoopkosten van deze panden zullen bij verkoop weer verrekend worden met de eventuele verkoopresultaten.

Reserve decentralisatie-uitkeringen (€ 488.000 nadeel)

In 2019 zijn wij gestart met de voorbereiding van de pilot veranderopgave inburgering. Echter de daadwerkelijke onttrekking uit de reserve decentralisatie-uitkeringen zal pas in 2020 plaatsvinden (nadeel € 75.000). Daarnaast zijn in de Jaarstukken 2018 de volgende middelen gereserveerd middels bestemming van het jaarrekeningssaldo: onderuitputting rijksuitgaven 2018 (€ 368.000 nadeel), schulden en armoede (45.000 nadeel) en Informatieplicht energie besparende maatregelen (€ 13.000 nadeel). Er zijn geen extra kosten gemaakt voor de informatieplicht en daardoor zijn de middelen uit de reserve niet ingezet en vallen vrij (€ 13.000 voordeel). Dit betreffen incidentele effecten.

Reserve organisatieontwikkeling (€ 117.000 nadeel)

Het incidenteel nadeel wordt veroorzaakt door onttrekking van personeelslasten conform door een eerder genomen directiebesluit.

6

Paragrafen

6.1	Lokale heffingen	132
6.2	Weerstandsvermogen en risicobeheersing	142
6.3	Onderhoud kapitaalgoederen	151
6.4	Grondbeleid	160
6.5	Financiering	167
6.6	Verbonden partijen	171
6.7	Bedrijfsvoering	181
6.8	Investerings	190

6.1 Lokale heffingen

Lokale heffingen stellen de gemeente in staat eigen middelen te verkrijgen. Die middelen worden ingezet voor uitgaven voor de uitvoering van de gemeentelijke taken. De invoering, wijziging of intrekking van lokale heffingen vindt plaats door middel van een verordening, die door de gemeenteraad wordt vastgesteld.

De lokale heffingen bestaan uit gemeentelijke belastingen en rechten. Deze vormen een belangrijke inkomstenbron voor de gemeente, die vooral door de burgers wordt opgebracht. Lokale heffingen worden onderscheiden in heffingen waarvan de besteding ongebonden dan wel gebonden is. Ongebonden lokale heffingen zijn belastingen, zoals b.v. OZB en hondenbelasting. Belastingen rekenen we tot de algemene dekkingsmiddelen, omdat zij niet aan een inhoudelijk begrotingsprogramma zijn gerelateerd. De besteding is niet gebonden aan een bepaalde taak. Gebonden heffingen, zoals de afvalstoffen- en rioolheffing, worden verantwoord op het betreffende programma en worden niet tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend. Hiervoor geldt het uitgangspunt dat ze kostendekkend zijn.

Rechten worden opgelegd als de gemeente diensten levert. De kosten van de gemeentelijke dienstverlening worden doorberekend in de tarieven. Het beleid is er op gericht deze kosten zoveel mogelijk te beperken en rechtvaardig te verdelen.

In deze paragraaf geven we inzicht in:

1. de geraamde en gerealiseerde inkomsten (6.1.1);
2. het beleid ten aanzien van de lokale heffingen (6.1.2);
3. een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen, waarin inzichtelijk wordt gemaakt hoe bij de berekening van tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de daarmee samenhangende geraamde lasten niet overschrijden, wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd (6.1.3);
4. een aanduiding van de lokale lastendruk (6.1.4);
5. een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid (6.1.5).

6.1.1 Verantwoording van de inkomsten

Heffingsbedragen 2019

Heffing	Begroot 2018	Werkelijk 2018	Begroot 2019	Werkelijk 2019
Ongebonden heffingen				
Hondenbelasting	501	516	504	518
OZB eigenaren niet-woning	7.231	7.415	7.814	7.963
OZB eigenaren woning	10.446	10.450	10.760	10.783
OZB gebruikers niet-woning	4.854	4.961	5.291	5.343
Parkeerbelasting	1.665	1.768	1.656	1.837
Precariobelasting	298	269	300	234
Toeristenbelasting	131	145	132	139
Gebonden heffingen				
Afvalstoffenheffing	7.488	7.301	7.578	7.076
Begraafrechten	524	524	502	411
BIZ	239	203	200	190
Havengelden	492	452	455	452
Leges burgerzaken (incl. rijksleges)	1.677	1.563	978	1.135
Leges omgevingsvergunning	2.115	2.014	1.679	1.466
Leges overig	100	87	80	73
Marktgelden	98	89	104	147
Rioolaansluitrecht	-	-	75	77
Rioolheffing	8.840	8.888	9.270	9.346
Totaal heffing	46.700	46.641	47.380	47.189

Materiële verschillen worden toegelicht in de programma's.

6.1.2 Beleid ten aanzien van de lokale heffingen

Beleidskaders

Het beleid voor de lokale heffingen is opgenomen in:

- de diverse belastingverordeningen en -regelingen;
- het coalitieprogramma 2018-2022;
- landelijke wet- en regelgeving.

Ontwikkeling tarieven

De tarieven voor de riool- en afvalstoffenheffingen zijn geraamd op basis van het uitgangspunt dat wordt gestreefd naar 100% kostendekking. De rioolheffing steeg daarom met 3,5% en bij de afvalstoffenheffing steeg het vaste bedrag en ook het tarief voor de ledigingen is gestegen. De gebruikersvergoeding voor de keuzecontainer is gedaald. De OZB tarieven zijn gestegen met 1,2% en de tarieven voor de toeristenbelasting zijn gestegen met 2,25%. De voor 2019 vastgestelde tarieven voor de overige belastingen en rechten stegen met een inflatiecorrectie van 0,6%, met uitzondering van de tarieven, die het rijk heeft vastgesteld of gemaximeerd.

Zonnepanelen

Steeds meer mensen besluiten om zonnepanelen te laten plaatsen. Zonnepanelen behoren tot de onroerende zaak. Gemeente en GBTwente hebben geen beleidsvrijheid om zonnepanelen niet in de waarde te betrekken. De WOZ-waarde wordt bepaald op basis van de Wet WOZ. GBTwente voert dit uit namens onze gemeente. De waarde in het economisch verkeer wordt bepaald op basis van marktgegevens. In hoeverre de aanwezigheid van zonnepanelen van invloed is op de waarde, blijkt

uit de beschikbare marktinformatie. Uit de permanente marktanalyse tot nu toe is niet gebleken dat de aanwezigheid van zonnepanelen van invloed is op de verkoopwaarde.

Als in de toekomst uit onze permanente marktanalyse blijkt dat de aanwezigheid van zonnepanelen wel van invloed is op de verkoopwaarde, dan heeft een gemeente bij een *positieve* invloed de mogelijkheid een facultatieve vrijstellingsbepaling op te nemen. Het GBT zal dan per object met zonnepanelen moeten bepalen wat de waarde is van de zonnepanelen op basis van o.a. levensduur, kwaliteit, aantal en ligging.

Dossier hervorming lokaal belastinggebied

Het streven van gemeenten naar meer belastingautonomie vergt een lange adem. Door gemeenten meer mogelijkheden te geven voor lokale belastingheffing, krijgen gemeenten de mogelijkheid om hun beleid in het toegenomen takenpakket beter te sturen. De lastenverzwaring voor inwoners wordt vervolgens teruggedrukt via lagere inkomstenbelastingen. Bouwstenen en varianten worden opnieuw tegen het licht gehouden. In het eerste kwartaal 2020 verschijnt het ambtelijke rapport. Besluitvorming wordt niet meer in deze kabinetsperiode verwacht.

Registratieplicht voor toeristische woningverhuur

Bij de begroting 2019 informeerden wij over een wettelijke registratieplicht voor woningbezitters die hun huis aanbieden voor toeristische verhuur. Minister Ollongren heeft dit aan de kamer meegedeeld en wil hiervoor de Huisvestingswet 2014 wijzigen, waarna gemeenten een wettelijke bevoegdheid krijgen om een registratieplicht te kunnen opleggen aan aanbieders van woningen voor toeristische verhuur. De wetwijziging is er nog niet. Deze is nodig om eventueel toeristenbelasting op te kunnen leggen.

Wet Kwaliteitsborging voor het Bouwen (WKB)

Op 14 mei 2019 is deze wet aangenomen. De wet treedt in 2021 in werking. De Wet WKB beoogt de bouwkwaliteit in Nederland te verhogen. De wijze van implementeren van de wet ligt nog niet vast. Er wordt aangesloten bij de Omgevingswet. Gemeenten blijven verantwoordelijk voor het toezicht op de bestaande bouw en omgevingsveiligheid. Nieuw is, dat de kwaliteit niet meer een papieren toets bij de gemeente is, maar dat de bouwer verplicht is om een gecertificeerde marktpartij in te schakelen die op locatie toetst of aan de bouwvoorschriften uit het Bouwbesluit wordt voldaan. De wijziging zal gevolgen hebben voor de kostprijsberekening van de dienst van de gemeente en dus voor de te berekenen leges. Gemeenten kunnen ook in 2020 al proefprojecten opstarten om te leren conform de nieuwe wet te werken.

Amendement Omtzigt : woningtarief voor instellingen van sociaal belang

Door een aangenomen amendement op het Belastingplan 2019 van het CDA (Pieter Omtzigt), krijgen gemeenten de vrijheid om voor 'instellingen van sociaal belang' het woningtarief voor de OZB toe te passen in plaats van het vaak hogere tarief voor niet-woningen (artikel 220f Gemeentewet). De voorgestelde wetwijziging roept veel vragen op die niet eenvoudig te beantwoorden zijn. Deze richten zich o.a. op de interpretatie van de term "instelling van sociaal belang". Voor de gemeentelijke uitvoeringspraktijk wordt de heffing van OZB een stuk ingewikkelder. Het toepassen van de mogelijkheid van tariefdifferentiatie op basis van de voorgestelde wettekst brengt risico's met zich mee en kan leiden tot juridische procedures. Het opheffen van de onduidelijkheid vereist een wetwijziging, waardoor de onduidelijkheid nog wel 2 jaren kan blijven bestaan.

Fiscalisten adviseren, dat gemeenten die de strekking van het amendement willen invoeren zo duidelijk mogelijk toelichten wat men onder het woningtarief wil laten vallen en wat niet. In Hengelo volgen we het advies van juristen van het GBTwente om vooralsnog geen gebruik te maken van de wetwijziging.

Bezwaar en beroep bij kwijtschelding uitgesteld

Nu is geen bezwaar mogelijk tegen een beschikking uitstel van betaling. Tegen een beschikking kwijtschelding van gemeentelijke belastingen is nu administratief beroep bij het college mogelijk. In

de toekomst is in beide gevallen eerst bezwaar bij de invorderingsambtenaar mogelijk en daarna bij de fiscale rechter (rechtbank, gerechtshof in hoger beroep en Hoge Raad in cassatie). De geplande inwerkingtredingsdatum van 1 januari 2019 is niet gehaald. Het voorstel is namelijk onderdeel van de stroomlijning van de invorderingsregelgeving voor belastingsschulden en toeslagschulden door de Belastingdienst. De verwachting is dat de stroomlijning pas na 2021 te realiseren is.

De macronorm OZB verdwijnt

In 2019 was de macronorm OZB gesteld op 4%. Dat betekent, dat de OZB van alle gemeenten samen niet meer dan 4% mocht stijgen. In Hengelo blijven we daar met een stijging van 1,2% ruim onder. Vanaf 2020 komt in de plaats van deze vergelijkingsnorm een nieuw instrument voor vergelijking tussen gemeenten, waar naast OZB ook afvalstoffenheffing en rioolheffing in opgenomen worden.

6.1.3 Overzicht op hoofdlijnen van diverse heffingen

Gemeenten zijn beperkt in de soorten belastingen die ze mogen heffen. Deze zijn limitatief opgesomd in de wet. Naast belastingen, heft de gemeente rechten en leges voor individuele dienstverlening aan haar burgers. De tarieven van deze rechten en leges dienen zodanig vastgesteld te worden dat de geraamde opbrengsten de geraamde kosten voor het verlenen van de diensten niet overschrijden. De opbrengst van deze zogeheten gebonden heffingen dient alleen ter bestrijding van de kosten die de gemeente voor de betreffende dienstverlening maakt.

De gemeente is vrij in de besteding van de opbrengst van de ongebonden heffingen (algemene belastingen).

De gemeentelijke belastingen en retributies die in 2020 in Hengelo worden geheven zijn:

Ongebonden belastingen	Gebonden belastingen
Hondenbelasting	Afvalstoffenheffing
Onroerende- zaakbelastingen	Baatbelasting
Parkeerbelastingen	Bijdrage Bedrijven Investerings Zone
Precariobelasting	Leges en Rechten
Toeristenbelasting	Rioolheffing

Ongebonden belastingen

De ongebonden belastingen zijn algemene dekkingsmiddelen, die niet aan uitgaven van de gemeente te relateren zijn. Daarom wordt in deze subparagraaf geen analyse van deze belastingen opgenomen. De achtergronden van de heffingen zijn in de begroting 2019 opgenomen en worden hier niet herhaald.

Gebonden belastingen

Mate van kostendekking van de gebonden belastingen

Per heffing wordt in onderstaande overzichten de mate van kostendekking weergegeven. Op begrotingsbasis moet steeds sprake zijn van maximaal 100% kostendekking. In werkelijkheid kan dit licht afwijken. Op grond van de regelgeving kan voor de bepaling van de mate van kostendekkendheid naast de directe kosten een bedrag voor overhead en BTW worden toegerekend. Voor de toerekening van de overhead is uitgegaan van de werkelijk aan de relevante kosten toe te rekenen uren vermenigvuldigd met het bij de begroting vastgestelde voorcalculatorische tarief.

Afvalstoffenheffing

De kosten van de inzameling en verwerking van afval worden betaald uit de afvalstoffenheffing.

Afvalstoffenheffing	lasten taakveld	overhead	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten
7.3 Afval	8.299	106	1.367	9.772	7.323	2.954	10.277
6.3 Inkomensregelingen	505	-	-	505	-	-	-
Totaal	8.804	106	1.367	10.277	7.323	2.954	10.277
% Kostendekking							100

De kosten in het taakveld afval zitten vooral in het daadwerkelijk inzamelen en verwerken van het bedrijfs- en huishoudelijke afval. Ook het scheiden van afval en het recyclen ervan valt hieronder. Daarnaast begroten wij € 106.000 voor aan dit taakveld toe te rekenen overhead. Dit zijn kosten die worden gemaakt door de sturing en ondersteuning van medewerkers in brede zin. De tweede regel in de tabel betreft kwijtscheldingen van afvalstoffenheffing. Deze worden als kosten voor de afvalexploitatie beschouwd.

Rioolheffing

In de rioolheffing worden kosten doorgerekend die verbonden zijn aan het in stand houden van het gemeentelijk rioleringsstelsel (afvoer van afvalwater en regenwater) en de gemeentelijke watertaken, zoals de zorgplicht voor het grondwater. De rioolheffing is een bestemmingsheffing (bestemming is watertaken). Er staan geen individueel aanwijsbare -, maar collectieve tegenprestaties tegenover. De gemeente Hengelo hanteert één rioolheffing voor alle watertaken. De kosten die hiervoor worden gemaakt, worden met de rioolheffing verhaald op de gebruikers van woningen en niet-woningen. Om het rioolstelsel op lange termijn in orde te houden, stelt de gemeente elke 4 jaren een Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) vast. Dit plan is een opsomming van in tijd uitgezet onderhoud en vervanging in de toekomst met de bijbehorende geldbedragen en gevolgen voor de heffing.

Rioolheffing	lasten taakveld	overhead	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten
7.2 Riolering	7.590	242	917	8.749	9.346	139	9.485
6.3 Inkomensregelingen	736	-	-	736	-	-	-
Totaal	8.326	242	917	9.485	9.346	139	9.485
% Kostendekking							100

De kosten van het uitvoeren van onze gemeentelijke watertaken op het gebied van afvalwater, hemelwater en grondwater. Daarnaast begroten wij € 242.000 door aan dit taakveld toe te rekenen overhead. Dit zijn kosten die wij maken door de sturing en ondersteuning van medewerkers in brede zin.

Bijdrage Bedrijven Investerings Zones (BIZ)

Op basis van de Wet Bedrijven investeringszones kan een bijdrage Bedrijven Investerings Zones worden opgelegd. Met deze bijdrage kunnen bedrijven in een bepaald gebied binnen de gemeente worden verplicht om voor een periode van maximaal vijf jaar een financiële bijdrage te leveren. Deze bijdrage wordt gebruikt om investeringen in het betreffende gebied ter bevordering van de leefbaarheid, de veiligheid, de ruimtelijke kwaliteit of nader publiek belang in de openbare ruimte te bekostigen. Bij de uitvoering wordt om doelmatigheidsredenen zoveel mogelijk aangesloten bij de Wet WOZ en de OZB. In 2016 is een BIZ voor de gebruikers van niet-woningen in het centrum van Hengelo voor een nieuwe periode ingevoerd.

BIZ	lasten taakveld	overhead	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	195	-	-	195	186	-	186
Totaal	195	-	-	195	186	-	186
% Kostendekking							95

Leges en rechten

Leges

De mogelijkheid tot het heffen van leges is geregeld in artikel 229, lid 1, b van de Gemeentewet. De gemeente levert op aanvraag van individuele burgers een uiteenlopend pakket aan diensten. Door het heffen van leges worden de kosten die hiervoor worden gemaakt verhaald op de burger die de dienst afneemt. Voorbeelden zijn het verstrekken van een paspoort of het verlenen van een vergunning. De heffingsmaatstaf is zeer divers en wordt vermeld in de tarieventabel die hoort bij de Legesverordening.

Kostendekkendheid

De leges zijn in de tarieventabel van de legesverordening ingedeeld in drie titels:

- titel 1, algemene dienstverlening;
- titel 2, dienstverlening vallend onder de fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning;
- titel 3, dienstverlening vallend onder Europese Dienstenrichtlijn.

Op grond van artikel 229b van de Gemeentewet mag de Legesverordening als geheel gezien maximaal kostendekkend zijn. Niet elke post zal dus afzonderlijk op zijn kostendekkendheid worden beoordeeld. Hiervoor zou een economisch niet verantwoorde bijhouding van tijd en kosten per dienst moeten plaatsvinden. Een gemeente mag wel een kostendekkendheid per dienst of per samenhangende groep van diensten nastreven, als de gemeente in dit opzicht maar een consequente lijn volgt.

Het is mogelijk om tarieven van leges voor sommige diensten hoger vast te stellen om daarmee de tarieven voor andere diensten laag te kunnen houden. Dit heet kruissubsidiëring. Daarnaast kan bij de tariefstelling uitdrukking worden gegeven aan het profijtbeginzel. Dat is een aparte beleidsmatige afweging. Onderlinge verschillen in - op zichzelf geoorloofde - kostendekkingspercentages tussen groepen van diensten zijn niet in strijd met de wet of met enig algemeen rechtsbeginzel.

Titel 3 gaat over diensten onder de Europese Dienstenrichtlijn. De EDR regelt vergunningen aan dienstverrichters die bedrijfsactiviteiten uitvoeren. Kruissubsidiëring is hier mogelijk binnen een cluster van samenhangende vergunningen.

Bij de introductie van de Wabo in 2010 (omgevingsvergunning, zie Titel 2 van de Legesverordening) ging de wetgever ervan uit dat kruissubsidiëring tussen het cluster omgevingsvergunning en andere in de legesverordening opgenomen dienstverleningen niet mogelijk is. De wens van de wetgever is echter niet in een wettelijke bepaling vastgelegd, zodat in principe artikel 229b van de Gemeentewet onverkort geldt. Wij gaan echter uit van maximaal 100% kostendekkendheid binnen titel 2.

Voor een aantal tarieven binnen titel 1 geldt dat deze door het rijk zijn gemaximeerd: paspoorten, rijbewijzen, kansspelen en wet bescherming persoonsgegevens.

Leges	lasten taakveld	overhead	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten
Titel 1 Algemene dienstverlening:							
0.2 Burgerzaken	2.898	1.282	-	4.180	1.135	8	1.143
Totaal	2.898	1.282	-	4.180	1.135	8	1.143
% Kostendeckking							27
Titel 2 Omgevingsvergunning:							
8.3 Wonen en bouwen	1.363	742	36	2.141	1.466	15	1.481
Totaal	1.363	742	36	2.141	1.466	15	1.481
% Kostendeckking							69
Titel 3 Dienstverlening Europese dienstenrichtlijn:							
1.2 Openbare orde en veiligheid	835	458	-	1.293	65	-	65
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	302	93	-	395	8	-	8
Totaal	1.137	551	-	1.688	73	-	73
% Kostendeckking							4

Begraafrechten

Op grond van artikel 229 van de Gemeentewet wordt een vergoeding gevraagd voor het gebruik van de begraafplaatsen en voor het door de gemeente verlenen van diensten in verband met de begraafplaatsen. De heffing wordt geheven naar de maatstaven en de tarieven zoals die in de Verordening begraafrechten zijn opgenomen.

Begraafrechten	lasten taakveld	overhead	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	675	1	-	676	411	-	411
6.3 Inkomensregelingen	2	-	-	2		-	-
Totaal	677	1	-	678	411	-	411
% Kostendeckking							61

Havengeld

Onder de naam havengeld wordt op grond van artikel 229 Gemeentewet een recht geheven. De gebruiker betaalt voor het gebruik van de haven en voor het genot van de diensten die daarmee worden verleend.

Haven	lasten taakveld	overhead	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten
2.4 Economische havens en waterwegen	324	54	-	378	452	24	476
Totaal	324	54	-	378	452	24	476
% Kostendeckking							126

De kosten zijn incidenteel lager dan geraamd, doordat er minder uren dan normaal zijn gemaakt voor de havens en omdat de investeringen in de haven later starten dan was voorzien. De kostendeckkendheid is incidenteel hoger dan de begrote 99%.

Marktgelden

Op grond van artikel 229 van de gemeentewet kan de gemeente een recht heffen voor het ter beschikking stellen van een standplaats op een deel van de openbare ruimte die gebruikt wordt voor een markt. Belastingplichtig is degene aan wie de standplaats beschikbaar is gesteld.

Markt	lasten taakveld	overhead	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	169	49	3	221	147	-	147
Totaal	169	49	3	221	147	-	147
% Kostendeckking							67

Rioolaansluitrecht

Op grond van artikel 229 van de gemeentewet kan de gemeente een rioolrecht heffen. Dit recht ziet toe op het doorberekenen van de kosten die verbonden zijn aan het maken van een verbinding tussen het hoofdriool en een nog niet aangesloten pand.

Rioolaansluitrecht	lasten taakveld	overhead	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten
7.2 Riolering	77			77	77		77
Totaal	77	-	-	77	77	-	77
% Kostendeckking							100

6.1.4 Aanduiding van de lokale lastendruk

Onder gemeentelijke woonlasten verstaan we: onroerende-zaakbelastingen, afvalstoffen- en rioolheffing. Het zijn belastingen en tarieven die ieder huishouden in een gemeente jaarlijks opgelegd krijgt.

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) publiceert jaarlijks de Atlas van lokale lasten. Men vergelijkt daarin per gemeente de woonlasten van een woning met een voor die gemeente gemiddelde waarde. In volgende tabel wijkt het bedrag voor afvalstoffenheffing af van de Coelo-cijfers. Coelo berekent de bedragen voor afval in gemeenten die diftar hanteren op basis van het gemiddeld aantal kilo rest- en gft-afval per inwoner per gemeente zoals gepubliceerd door het CBS. Omdat deze gegevens met twee jaar vertraging openbaar worden en wij recent vanuit diftar overgegaan zijn naar omgekeerd inzamelen, zijn de verouderde cijfers voor ons zonder betekenis. Wij gaan daarom uit van een samengesteld bedrag, gebaseerd op de ca. 37.000 aansluitingen/gezinnen, waarvan bijna 34.000 omgekeerd (restafval) in de ondergrondse containers storten en eveneens een zeer groot aandeel een groene minicontainer voor lediging aanbiedt. Samen met het vaste deel van het afvaltarief zijn de genoemde afvalinzamelingskeuzes de beste weergave van de afvalaanbieding van de gemiddelde Hengeloër.

De tariefsaanpassingen voor de OZB, afval- en rioolheffing leiden voor een gemiddeld gezin (met eigen woning) tot de volgende woonlastenontwikkeling in de periode 2016-2019:

Woonlastenontwikkeling	2016	2017	2018	2019
OZB Eigenaar	259,78	264,38	276,28	281,24
Afvalstoffenheffing (meerpersoons)	281,59	247,64	213,24	201,84
Rioolheffing	205,68	212,88	220,32	228,00
Totaal	747,05	724,90	709,84	711,08
Eigenaar		-3,1%	-2,1%	0,2%
Huurder		-5,6%	-5,9%	-0,9%

Door de gewijzigde berekening t.o.v. de Coelo-cijfers wijken de bedragen voor de afvalstoffenheffing af van de jaarstukken 2018 (bedragen in de jaarstukken 2018 zijn over 2018 en 2017 288,75 resp. 303,08).

De lasten stijgen in 2019 ten opzichte van 2018 met 0,2% voor de eigenaar/bewoner van een woning. Voor de huurder van een woning dalen de woonlasten met 0,9%, omdat een huurder geen onroerende-zaakbelastingen betaalt en daarom relatief meer voordeel verkrijgt uit de verlaging van de afvalstoffenheffing.

Lastendruk volgens Coelo

De door Coelo gepubliceerde woonlasten geven volgens ons niet het juiste beeld voor onze positie ten opzichte van andere gemeenten. Zoals hiervoor aangegeven is de afvalstoffenheffing de oorzaak hiervan. Maar eenzelfde argumentatie kan ook gelden voor andere gemeenten, die hun afvalbeleid aangepast hebben. Daarom nemen we onderstaand toch de vergelijkende cijfers van de Twentse gemeenten ongewijzigd op vanuit de Coelo-atlas 2019. Voor de vergelijkbaarheid van de heffing voor het afvalaanbod gebruikt Coelo het aanbod van restafval en gft-afval per inwoner per gemeente zoals door het CBS gepubliceerd. De meest recente cijfers hebben betrekking op 2017. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat het afvalaanbod lager is als een gemeente diftar hanteert. Bij hogere tarieven daalt het afvalaanbod in diftargemeenten ook. De cijfers van 2017 worden daarom gecorrigeerd voor ontwikkelingen (verandering van tarief of tariefsysteem) in 2018 en 2019. Deze algemene landelijke vergelijking leidt daarmee tot een hoger aandeel van de afvalstoffenheffing in de totale lokale lasten dan het in Hengelo gehanteerde uitgangspunt van het gemiddelde aanbod in een jaar.

Woonlasten éénpersoonshuishouden

	2018		2019		stijging 2019 in % tov 2018	
	bedrag	rangorde	bedrag	rangorde		rangorde
Almelo	781	14	808	14	3,5%	11
Borne	744	8	769	10	3,4%	10
Dinkelland	746	9	744	8	-0,3%	1
Enschede	747	10	773	11	3,5%	12
Haaksbergen	769	12	778	12	1,2%	5
Hellendoorn	683	6	718	6	5,1%	13
Hengelo	714	7	728	7	2,0%	7
Hof van Twente	748	11	746	9	-0,3%	2
Losser	775	13	792	13	2,2%	8
Oldenzaal	638	3	637	3	-0,2%	3
Rijssen-Holten	566	1	579	1	2,3%	9
Tubbergen	654	4	666	4	1,8%	6
Twenterand	657	5	710	5	8,1%	14
Wierden	620	2	626	2	1,0%	4
Overijssel	688		708		2,9%	
Nederland	651		672		3,2%	

Woonlasten meerpersoonshuishouden

	2018		2019		stijging 2019 in % tov 2018	
	bedrag	rangorde	bedrag	rangorde		rangorde
Almelo	781	8	808	10	3,5%	12
Borne	744	5	769	6	3,4%	11
Dinkelland	774	7	769	6	-0,6%	3
Enschede	787	9	808	10	2,7%	9
Haaksbergen	820	14	829	13	1,1%	6
Hellendoorn	797	12	836	14	4,9%	13
Hengelo	787	10	788	9	0,1%	5
Hof van Twente	790	11	778	8	-1,5%	1
Losser	806	13	817	12	1,4%	8
Oldenzaal	668	2	662	2	-0,9%	2
Rijssen-Holten	602	1	620	1	3,0%	10
Tubbergen	684	3	692	3	1,2%	7
Twenterand	697	4	745	4	6,9%	14
Wierden	764	6	763	5	-0,1%	4
Overijssel	755		743		-1,6%	
Nederland	721		740		2,6%	

6.1.5 Beschrijving kwijtscheldingsbeleid

De gemeente past bij het vaststellen van kwijtschelding landelijke regels toe. Binnen de mogelijkheden zijn de volgende eigen beleidskeuzes gemaakt:

- Voor de OZB, onderhoudsrecht begraven, rioolheffing en voor het vast recht bij de afvalstoffenheffing is kwijtschelding mogelijk, waardoor minima geen of lage gemeentelijke woonlasten betalen;
- voor extra containers wordt geen kwijtschelding afvalstoffenheffing verleend evenals voor rioolheffing bij een grondslag > 500m³ ;
- bij de normkosten van bestaan wordt uitgegaan van 100% van de bijstandsnorm;
- ondernemers voor de privébelastingen zijn gelijk gesteld met particulieren;
- kosten voor kinderopvang worden in aanmerking genomen als uitgaven bij de berekening van de betalingscapaciteit;
- bij de normkosten van bestaan voor AOW'ers wordt uitgegaan van 100% van de netto AOW-norm.

In 2019 is in totaal € 1.250.000 kwijtgescholden. Dit bedrag is als volgt onder te verdelen naar de soorten heffing:

Kwijtschelding per heffing	Begroot 2018 gewijzigd	Werkelijk 2018	Begroot 2019 gewijzigd	Werkelijk 2019
Rioolheffing	734	715	749	736
Afvalinzameling	404	455	400	505
OZB	2	11	2	7
Begraafrechten	3	2	3	2
Totaal kwijtschelding	1.144	1.182	1.155	1.250

6.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het formuleren van ambities en beleid maken én de uitvoering hiervan gaan gepaard met het maken van keuzes en het bewust afwegen van risico's. De aandacht voor dit onderwerp is dan ook actueler dan ooit. De gemeente bevindt zich in een zeer dynamische omgeving. De regeldruk neemt toe, het takenpakket wordt uitgebreid en de verwachting van de burger wordt steeds duidelijker hoorbaar via openbare kanalen. Hierdoor bevindt de gemeente zich in een glazen huis en neemt de kans op imago- en financiële schade toe en kan de impact hiervan groot zijn. De gemeente moet daarom op gestructureerde en transparante wijze de risico's beheersen.

De gemeente Hengelo heeft een integraal risicomanagementbeleid. Integraal risicomanagement is een brede invulling van risicomanagement, waarbij niet alleen de (wettelijke) kaders worden gevolgd, maar het risicobewustzijn breed wordt gestimuleerd. Risicomanagement is immers geen afzonderlijke activiteit, maar maakt integraal deel uit van alle (management)processen.

Om vast te stellen dat wij voldoende in staat zijn risico's op te vangen, maken we een inschatting van het zogenaamde *benodigde weerstandsvermogen*.

Het weerstandsvermogen geeft inzicht in de gezondheid van de financiële positie op langere termijn van de gemeente.

Om het benodigde weerstandsvermogen te berekenen is een goede risico-inventarisatie nodig met een inschatting van het gevolg, de kans dat het risico zich voordoet en de financiële impact. Daarnaast is een kansberekening nodig, omdat het niet waarschijnlijk is dat meerdere risico's zich op eenzelfde moment én in volle omvang zullen voordoen. Deze kansberekening voeren we uit met de zogenaamde Monte Carlo-analyse.

Risico's kunnen zich incidenteel voordoen, zoals eenmalige negatieve exploitatieresultaten. Deze risico's worden gedekt uit de algemene reserve. De vrij aanwendbare reserves vormen daarmee de zogenaamde *incidentele weerstandscapaciteit*.

Wanneer de financiële impact van risico's een structureel karakter heeft, is de algemene reserve als dekkingsmiddel niet toegestaan. Dan zal de *structurele weerstandscapaciteit* moeten worden aangesproken. De structurele weerstandscapaciteit bestaat uit de onbenutte belastingcapaciteit uit hoofde van de overige heffingen.

6.2.1 Beleidsnotities

Titel	Raadsbesluit
Beleidsnota Integraal Risicomanagement Weerstandsvermogen 2018-2022	2271956

6.2.2 Doelen

Bereiken?	Doen?
We overzien de consequenties van onze keuzes en zetten daar gericht actie op, zodat we onze doelstellingen bereiken	In het beleid risicomanagement dat in 2018 is vastgesteld is de omslag gemaakt naar integraal risicomanagement. Deze omslag heeft als gevolg dat niet alleen de (wettelijke) kaders worden gevolgd, maar het risicobewustzijn breed wordt gestimuleerd in alle lagen van de organisatie. Risicomanagement is geen afzonderlijke activiteit, maar maakt integraal deel uit van alle (management)processen. Om een integraal beeld te krijgen van de risico's, worden risico's tijdens de risico identificatie vanuit verschillende invalshoeken in kaart gebracht. Daarbij wordt niet alleen gekeken naar risico's met financiële impact, maar ook risico's zonder direct financiële impact, zoals imago-, fraude-, juridisch,- en bestuurlijke risico's. Het uitgangspunt is dat de bewustwording van de risico's en het beheersen daarvan doorlopend de aandacht heeft. In 2019 hebben we gewerkt aan verdere bewustwording van de functie en meerwaarde van integraal risicomanagement. De risico's voor de hoofdthema's en grote projecten inventariseren we volgens deze methode. Concreet gaat het dan om de risico's op het gebied van: - Jeugd - Wmo - Participatiewet - Inkoop en aanbesteden - Omgevingswet - Grondexploitaties - Gegevensbescherming (AVG) - Duurzaamheid - Open bestuursstijl - Organisatie (juridisch, personeel, informatie, veiligheid) - Binnenstad - Hart van Zuid - Renovatie stadhuis & Nieuwbouw stadskantoor - Warmtenet In 2019 zijn de risico's van bovenstaande 14 thema's in beeld gebracht. Deze 14 thema's worden periodiek geactualiseerd en waar nodig gewijzigd. Een uitgebreide beschrijving van integraal risicomanagement en de gehanteerde methode is te lezen in het risicomanagementbeleid 2018-2022.

6.2.3 Indicatoren

De indicatoren zijn opgesteld conform het risicomanagement beleid dat in 2018 is vastgesteld.

Indicator	Waarde
Begrotingssaldo (* € 1.000)	De meerjarenbegroting is minimaal financieel sluitend per 31-12-2019. <i>Stand van zaken</i> Het verloop van het meerjarenperspectief in de Beleidsbegroting 2020-2023 toont een begrotingssaldo na wijzigingen van: 2020: 248 2021: 453 2022: 834 2023: 402

Incidentele weerstands-capaciteit (* € 1.000)	Het vrij aanwendbare deel van de reservepositie beschouwen we als de incidentele weerstandscapaciteit. Dit zijn concreet de: - de vrij aanwendbare reserves (excl. onderwuisvesting en dekking kapitaallasten) en - de post onvoorzien <i>Stand van zaken</i> De incidentele weerstandscapaciteit is ultimo 2019: - vrij aanwendbare reserves: 51.786 - resultaat rekening 2019: 8.149 - post onvoorzien (begroting): 0
Structurele weerstands-capaciteit	De vrij aanwendbare reserves zijn de algemene reserve en de bestemmingsreserves van samen € 54,3 miljoen, uitgezonderd de bestemmingsreserve dekking kapitaallasten van € 2,5 miljoen. Het nog niet het bestemde jaarrekeningresultaat 2019 is hierin nog niet meegenomen. De structurele weerstandscapaciteit is de onbenutte belastingcapaciteit. Voorgeschreven is dat de gemeentelijke tarieven, leges en heffingen voor maximaal 100% kostendekkend zijn. In Hengelo is dat ook het uitgangspunt voor de belangrijkste tarieven. Tenzij een risico zich manifesteert in deze tarieftaken, biedt dit geen ruimte aan structurele weerstandscapaciteit. Wanneer een structureel risico optreedt, is het niet altijd mogelijk de financiële impact op korte termijn in de begroting op te vangen. In dat geval kan een gemeente onder zeer strikte voorwaarden een beroep doen op extra financiering van het Rijk (artikel 12 Gemeentewet). Eén van de voorwaarden is dat de gemeente de belastingcapaciteit ten volle benut. Dat kan uiteraard niet oneindig. Daarom is door het Rijk een norm gesteld tot welk niveau het nog aanvaardbaar is lokale belastingen te verhogen, de zogenaamde artikel 12 norm. Elke gemeente mag de ozb-tarieven overigens zo hoog maken als zij wil. Maar de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft met het Rijk een afspraak gemaakt over de maximale stijging van de landelijke ozb-opbrengst. Dit heet de <i>macronorm</i>. Het verschil tussen de werkelijke hoogte van de onroerende zaakbelastingen en de aanvaardbare hoogte van de artikel 12 norm noemen we de <i>onbenutte belastingcapaciteit</i> en betreft de <i>structurele weerstandscapaciteit</i>. <i>Stand van zaken</i> De gemiddelde ozb-last voor een gezin (eigenaar/bewoner) in de gemeente Hengelo bedraagt in 2019 € 711. Het landelijk gemiddelde is € 740. Voor 2019 is de benutte belastingcapaciteit dus 96,1% van het landelijk gemiddelde. Als we de onbenutte belastingcapaciteit van 3,9%, in bedrag € 29, vermenigvuldigen met het aantal huishoudens, circa 37.500, komen we uit op een onbenutte belastingcapaciteit van € 1.087.500.
Benodigde weerstands-capaciteit (* € 1.000)	Het benodigde weerstandsvermogen bepalen we door de geïdentificeerde risico's uit te drukken in euro's. Omdat de kans dat alle risico's zich tegelijkertijd voordoen zeer beperkt is, passen we een zogenaamde Monte Carlo-analyse toe. Bij deze techniek wordt het optreden van de verschillende risico's in diverse scenario's vele malen gesimuleerd. Door deze methode hebben we een beeld van het benodigde weerstandsvermogen in vrijwel alle denkbare scenario's. We streven ernaar dat de hoogte van de algemene reserve 50% van het benodigde weerstandsvermogen is. <i>Stand van zaken</i> Alle risico zijn opgenomen in ons risicomanagement systeem Naris. In dit systeem wordt er de Monte Carlo-analyse (zekerheidspercentage 90%) uitgevoerd. Hieruit blijkt dat de benodigde weerstandscapaciteit €26.536 is.
Weerstands-vermogen (* € 1.000)	De weerstandscapaciteit zijn de middelen en mogelijkheden die de gemeente heeft om onverwachte, niet-begrote kosten of tegenvallende inkomsten te kunnen dekken. De weerstandscapaciteit (weerstandsratio) berekenen we als volgt: $\frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \text{Ratio weerstandsvermogen}$ Uit deze berekening volgt een ratio. Om te bepalen of het weerstandsvermogen op het gewenste niveau is, bekijken we in welke waarderingscategorie de ratio valt. We hanteren de waarderingscategorieën zoals hieronder weergegeven:

Klasse - Ratio- Betekenis

A - > 2,0 - Uitstekend
 B - 1,4 tot 2,0 - Ruim voldoende
 C - 1,0 tot 1,4 - Voldoende
 D - 0,8 tot 1,0 - Matig
 E - 0,6 tot 0,8 - Onvoldoende
 F - < 0,6 - Ruim onvoldoende

Stand van zaken

De beschikbare weerstandcapaciteit is € 52.874

De benodigde weerstandscapaciteit is € 26.536

De ratio die hieruit volgt is 2,0 en is daarmee ruim voldoende. In de jaarrekening 2018 was de ratio 2,1. Reserves en onbenutte belastingcapaciteit samen zijn in 2019 naar verhouding evenveel toegenomen dan de de gekwantificeerde risico's. De toename in reserves worden met name veroorzaakt door het resultaat 2018 van € 12,2 miljoen.

Opname van alle reserves, uitgezonderd reserve dekking kaptiaallasten, geeft een verstoring van het juiste beeld van de weerstandscapaciteit. Dit beeld is geflatteerd. Op een deel van de beschikbare weerstandscapaciteit liggen al claims, waardoor herbestemmen niet kan. Voorbeelden hiervan zijn de "geoordeelde gelden sociaal domein" binnen de algemene reserve (de zgn. stroppenpot) en de reserve Proeftuin Nijverheid Aardgasvrij. Als we de geclaimde reserves buiten de weerstandscapaciteit laten, daalt het bedrag echt vrije reserves tot € 28,3 miljoen. De ratio is dan 1,1 en kwalificeert dan als voldoende.

6.2.4 Overzicht belangrijkste risico's

Thema	Risicogebeurtenis	Mogelijk gevolg
Organisatierisico - Juridisch	De kans dat ten gevolge van een rechterlijke uitspraak is de Parkeergarage BP Hofstedestraat niet langer aangemerkt als een Dienst Algemeen Economisch Belang (DAEB).	De boekwaarde van de activa moet worden gewaardeerd tegen de waarde in het economisch verkeer en gegeven de exploitatie verliezen is die waarde nihil.
AVG	De kans bestaat dat de gemeente niet voldoet aan de wetgeving omtrent de privacywet	Boetes, imago schade doordat de gemeente Hengelo negatief in het nieuws komt.
Sociaal Domein	De bezuinigingen die vanuit het inkooptraject zijn voorzien leveren niet het beoogde resultaat en de doelstelling wordt niet gerealiseerd.	Er moeten aanvullende maatregelen worden genomen.
Grondexploitatie	De in de grondexploitatie gehanteerde uitgangspunten (uitgiftetempo, grondprijzen, rente en inflatie) vallen in de praktijk negatiever uit dan begroot en de gevolgen daarvan kunnen financieel niet binnen de grondexploitaties worden opgevangen.	Extra verliesvoorziening voor grondexploitaties vormen.
Grondexploitatie	De gemeente heeft een convenant afgesloten met de provincie over de ladder van duurzame verstedelijking.	Projecten moeten worden afgewaardeerd en er is minder flexibiliteit.
Grondexploitatie	Projecten kunnen niet worden uitgegeven door de stikstofproblematiek / PFAS.	Inkomsten kunnen dalen/uitgesteld worden en/of kosten worden hoger door de problematiek.
Binnenstad	Economische ontwikkelingen zorgen ervoor dat de leegstand in de binnenstad zal toenemen. Geen invulling marktplaats.	Onaantrekkelijk binnenstad, daling werkgelegenheid.
Omgevingswet	De doelstellingen in het programmaplan worden niet gerealiseerd.	Omgevingswet/visie niet operationeel, ICT niet gereed, geen optimale leefomgeving.
Hart van Zuid	Claim boekelosebrug, VDL vertrekt uit Hengelo, Van Wijnen bouwt onvoldoende/geen woningen.	Betalen claim, werkgelegenheid/aantrekkelijk gebied.
Duurzaamheid	De gemeente behaalt de doelstellingen m.b.t. duurzaamheid niet.	Duurzaamheidsprojecten gaan niet door, energiearmoede, milieu.
Renovatie stadhuis en nieuwbouw stadskantoor	Claims van aannemers worden gegrond verklaard.	De gemeente moet een schadevergoeding betalen aan de aannemer (s)

Zoals blijkt uit het benodigde weestandsvermogen is het risicoprofiel van de gemeente toegenomen. Op een aantal onderdelen is het risicoprofiel gedaald. Bijvoorbeeld doordat er voor een aantal incurante leningen voorzieningen zijn getroffen. Feitelijk bestaat het risico nog steeds, echter is hier een specifieke voorziening voor getroffen. En hoeft er geen aanspraak gemaakt te worden op de algemene reserves door het weerstandsvermogen.

De stijging van het risicoprofiel is voor het overgrote deel toe te wijzen aan de grondexploitaties. De woningbouwvoorraad, rente en de stikstof / PFAS problematiek zijn hier debet aan. In paragraaf 6.4 wordt hier verder op ingegaan.

De betrokkenheid bij **Warmtenet** is afgebouwd. Daarmee zijn ook de financiële risico's afgenomen. Dit blijkt ook uit het risicoprofiel van Warmtenet (nihil).

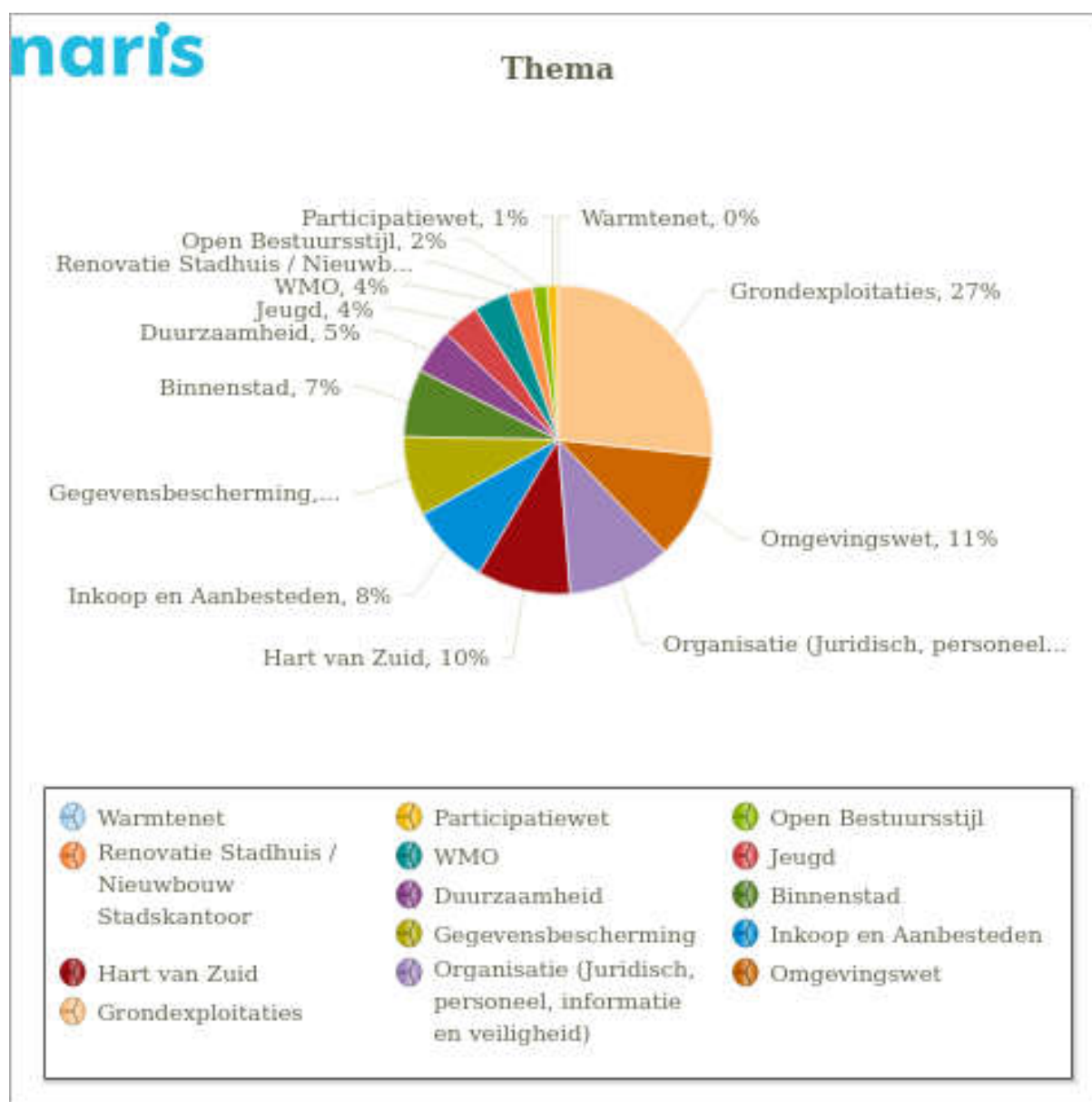
Binnen het **sociaal domein** is meer zekerheid gekomen over aanvullende middelen vanuit het Rijk, respectievelijk ruim € 2 miljoen in 2019, € 1,57 miljoen in 2020 en € 1,57 miljoen in 2021. Op dit moment wordt er vanuit de VNG actie gevoerd voor extra rijksmiddelen binnen het sociaal domein. Er is structureel meer geld nodig om de zorg te kunnen blijven leveren.

Het risico met betrekking tot **inkoop en aanbesteden** is gedaald. We hebben de weg vooruit ingeslagen. Er zijn goede stappen genomen om te voldoen aan de wetgeving. Dit wordt bevestigd door de accountant in haar managementletter over 2019.

Ten aanzien van **Grondexploitaties** wordt verwezen naar de paragraaf 'grondbeleid'. De meeste impact op dit gebied is de nieuwe regelgeving over stikstof en PFAS.

Het risicoprofiel van de **Parkeergarage BP Hofstedestraat** is ongewijzigd gebleven. Binnen dit lopende dossier zijn wel ontwikkelingen, maar deze leiden op dit moment nog niet tot een ander risicoprofiel.

Onderstaande cirkeldiagram geeft de verdeling van de risico's per thema weer.

6.2.5 Kengetallen

De volgende kengetallen worden door alle gemeenten gepubliceerd. Met deze kengetallen kan inzicht worden verkregen in de financiële positie van de gemeente. Na de afzonderlijke beoordeling van de kengetallen kijken we naar de algehele financiële positie.

1. Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Kengetal	rekening 2018	begroting 2019	rekening 2019
Netto schuldquote	196,8%	224,8%	208,8%
Netto schuldquote gecorrigeerd	71,3%	95,2%	89,0%

De netto schuldquote geeft de verhouding aan tussen de vaste en vlottende schulden en de eigen middelen. De totale baten vóór reservemutaties. Het kengetal beoogt een indicatie te geven van de druk van de kapitaallasten op de exploitatie. De VNG adviseert om boven de 130% schulden af te bouwen.

Het tweede kengetal corrigeert voor aan derden (woningbouw en instellingen) doorverstrekte leningen. Omdat wij de lokale woningbouwcorporatie Welbions financieren en hiervoor leningen hebben aangetrokken, is de netto schuldquote zeer hoog. Met de veel lagere gecorrigeerde netto schuldquote staan wij in de middenmoot. VNG: boven de 120% risicovol.

2. Solvabiliteitsratio

Kengetal	rekening 2018	begroting 2019	rekening 2019
Solvabiliteitsratio	7,5%	4,9%	7,8%

De solvabiliteitsratio geeft de verhouding aan tussen het eigen vermogen (de reserves) en het balanstotaal. Een groot aandeel eigen vermogen betekent veel mogelijkheden om risico's op te vangen, en meer mogelijkheden om toekomstige investeringen te financieren. Een laag percentage daarentegen betekent veel vreemd vermogen en dus ook daarbij behorende financieringslasten. VNG en provincie hanteren als signaleringswaarde 20% (minimaal gewenst eigen vermogen).

3. Grondexploitatie

Kengetal	rekening 2018	begroting 2019	rekening 2019
Grondexploitatie	26,3%	26,1%	27,9%

Het kengetal grondexploitatie geeft de verhouding tussen de boekwaarde van de grond en de totale baten vóór reservemutaties. Een hoog percentage wordt als kwetsbaar gezien. De boekwaarde moet immers worden terugverdiend. Dit kengetal is signalerend, maar geeft naar onze mening geen inzicht in de risico's van grondexploitaties. De jaarlijkse herzieningen en de voorzichtigheid die wordt betracht bij het voorspellen van resultaten zijn veelzeggender. Zie hiervoor de paragraaf grondbeleid. De signaalgrens is maximaal 20%.

4. Structurele exploitatieruimte

Kengetal	rekening 2018	begroting 2019	rekening 2019
Structurele exploitatieruimte	6,7%	0,1%	-0,1%

In het totale rekeningsaldo is geen rekening gehouden met het onderscheid tussen structurele en incidentele baten en lasten. Om de structurele begrotingsruimte te bepalen worden de totale lasten en baten verminderd met de incidentele lasten en baten. De incidentele lasten en baten zijn in bijlage

9.1 weergegeven. De totale incidentele baten zijn in 2019 hoger dan de totale incidentele lasten. Dit heeft een negatief effect op het structurele begrotingssaldo. Het structurele begrotingssaldo ziet er als volgt uit (bedragen * € 1.000):

	rekening 2018	begroting 2019	rekening 2019
Totale structurele lasten	286.625	297.892	287.137
Totale structurele baten	296.789	298.668	288.823
Totale structurele toevoegingen aan de reserves	11.362	10.038	9.310
Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	22.263	9.437	7.461
Totale structurele resultaat	21.065	175	-163
Totale saldo van baten (excl. mutaties reserves)	316.599	290.034	298.029
Structurele exploitatieruimte	6,7%	0,1%	-0,1%

5. Belastingcapaciteit

Kengetal	jaarverslag 2018	begroting 2019	jaarstukken 2019
Belastingcapaciteit	96,6%	96,6%	96,1%

Met dit kengetal wordt de hoogte van de lokale lastendruk vergeleken met het landelijk gemiddelde. Tussen de 95 en 105% wordt als "neutraal" geduid.

De financiële positie van de gemeente

Wij hebben een relatief lage eigen vermogenspositie van 7,8%. Dat is ruim lager dan de signaleringswaarde van VNG en provincie, die op 20% is gesteld. De vermogensverhouding is ontstaan, doordat we in het (nabije) verleden hebben besloten om taken uit te voeren en investeringen te doen, waarvoor we hebben moeten lenen. Investeren trekt altijd een wissel op de toekomst. Lasten worden naar de toekomst verschoven. Dit betekent, dat relatief veel van onze inkomsten ingezet moeten worden om renteverplichtingen af te dekken. Daardoor wordt de ruimte om baten in te zetten voor nieuwe doelen beperkter. We begroten wel zodanig, dat we aan onze verplichtingen kunnen blijven voldoen.

Wij zorgen er voor, dat het eigen vermogen in balans blijft met de risico's die wij lopen. In dat kader is ons standpunt, dat het eigen vermogen voldoende buffer biedt voor de onderkende risico's. We voldoen niet aan de gemiddelde richtlijn, maar wel aan de vermogenspositie volgens eigen beleidsrichtlijn, die weergegeven wordt in de weerstandscapaciteit.

De solvabiliteit wordt negatief beïnvloed door de financiering van de woningbouwcorporatie. Hierdoor staat er naar verhouding meer vreemd vermogen op de balans en dus relatief (t.o.v. het totaal vermogen) minder eigen vermogen. Indien de woningbouwfinanciering buiten beschouwing wordt gelaten zou de solvabiliteit 14% bedragen.

Voor het versterken van het eigen vermogen gelden als mogelijkheden:

- investeringen beperken, waardoor minder financieringslasten en beter resultaat
- bezittingen verkopen en de opbrengst aan het eigen vermogen toevoegen
- jaarlijks een positief begrotingsresultaat creëren en het overschot aan de reserve toevoegen.

Dit staat op gespannen voet met het willen besteden van middelen aan nieuwe activiteiten.

6.3 Onderhoud kapitaalgoederen

Een groot deel van het gemeentelijk vermogen is geïnvesteerd in kapitaalgoederen. De kapitaalgoederen zijn van groot belang voor het functioneren van onze gemeente, onder andere op het gebied van leefbaarheid, veiligheid, verkeer, vervoer en recreatie. Onderhoud en beheer is nodig om kapitaalvernietiging te voorkomen en om veiligheid te waarborgen.

Met het beheer en onderhoud van onze wegen, riolering, water, openbaar groen en gemeentelijke gebouwen is een grote inzet van onze middelen gemoeid. De lasten van onze kapitaalgoederen zijn onderdeel van de verschillende programma's. Deze paragraaf geeft een integraal inzicht in de kaders, ontwikkelingen, onderhoudstoestand en kosten van onze kapitaalgoederen over de programma's heen.

De afgelopen 10 jaren is er veel bezuinigd op het onderhoud van kapitaalgoederen in de openbare ruimte, met name op wegen, straten, en pleinen. In 2016 is er een verkenning gedaan waarbij het onderhoud van de kapitaalgoederen is bekeken. Uit deze verkenning is gebleken dat de begrote lasten niet toereikend zijn om het areaal duurzaam goed te kunnen onderhouden. Het beschikbare onderhoudsbudget was niet toereikend. De exploitatiebegroting voor de noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden wordt jaarlijks verhoogd met een bedrag van € 50.000, oplopend tot € 200.000 in 2021 (Kadernota 2018 – 2021). Deze bedragen zijn nodig om het wegenareaal op een goed en veilig niveau te houden.

Per 1 januari 2017 is het beheer en onderhoud van de openbare ruimte ondergebracht bij de SWB/Gildebor. Speerpunten zijn het op peil houden van de dienstverlening en de kwaliteit van de openbare ruimte en het creëren van arbeidsplaatsen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Na het opstartjaar 2017 is er ook in 2018 gestreefd naar een vitale organisatie waarmee efficiencyvoordelen kunnen worden gerealiseerd. Hiermee kan SWB/Gildebor meer mensen met een arbeidsbeperking aan het werk helpen en tevens de vastgestelde kwaliteit van dienstverlening en beheer en onderhoud van de openbare ruimte leveren.

In 2019 is gestart met een doorkijk naar de toekomst voor de kapitaalgoederen. Qua afschrijvingstermijnen is een aantal onderdelen van het kapitaal aan vervanging toe. Dit betekent dat het einde van de financiële levensduur bereikt is. Technisch kan een deel van de kapitaalgoederen met goed onderhoud nog een aantal jaren mee.

Voor de kapitaalgoederen wegen, civiele kunstwerken, openbare verlichting, groen en rioleringen wordt in 2020 een voorstel gedaan om dit op te nemen in de meerjarenbegroting. Hiermee worden de structurele financiële consequenties en de mogelijke kwaliteitskeuzes in beeld gebracht.

6.3.1 Wegen

Volumes

Cementbeton	139.419 M ²
Dicht asfaltbeton	1.930.372 M ²
Elementen	2.688.595 M ²
Halfverharding	142.158 M ²
Overige	56.358 M ²
Totaal	4.956.901 M²
Waaronder	
Fietspad	352.503 M ²
Rijbanen	2.749.340 M ²
Voetpad	1.160.873 M ²

Onderhoudssystematiek

De gemeente Hengelo hanteert voor het beheer en onderhoud van wegen het kwaliteitsniveau zoals deze omschreven zijn in de landelijke richtlijnen van het CROW. De wegen worden volgens een programma beheerd en onderhouden. Daarnaast worden kleine reparaties uitgevoerd naar aanleiding van meldingen van burgers.

Veranderingen in het onderhoudsniveau

Het onderhoudsniveau wordt niet veranderd. Hengelo streeft er naar om de richtlijnen van het CROW te handhaven.

Relevante veranderingen t.o.v. vorig jaar

Er zijn geen relevante veranderingen ten opzichte van vorig jaar.

Relevante beleidsnota's

Zie: 5.2.2 Verkeer, wegen en water

Grote projecten en ontwikkelingen

- Dalmeden en Medaillon; de komende jaren blijft de gemeente Hengelo inzetten op gebiedsontwikkelingen. In 2018 en 2019 zijn opnieuw deelgebieden in Dalmeden en Medaillon ontwikkeld en zijn kavels uitgegeven. Het areaal wegen en trottoirs neemt hierdoor verder toe.
- De Lansinkesweg tussen de Emmaweg en de Industriestraat en een deel van de Industriestraat worden opnieuw ingericht in combinatie met rioolvervanging/verzwaring en de aanleg van een bergingsvijver bij het ROC. De voorbereiding is in 2019 afgerond.
- In de Gieskesstraat is een ondergrondse verbinding gerealiseerd tussen de Veldbeek bij het Brouwerijterrein en de Veldbeek op het Industrieplein.
- De Deldenerstraat tussen Thiemsbrug en de Langestraat is opnieuw ingericht in combinatie met rioolvervanging en de aanleg van een blauwe ader.
- Het klimaat-robust inrichten deel Enschedesestraat is afgerond.
- De H. Dunantstraat wordt herstraat in combinatie met het afkoppelen van hemelwater. De voorbereiding hiervan is in 2019 afgerond.
- De Rudolfstraat wordt heringericht in combinatie met rioolvervanging/relining. Met de werkzaamheden is in 2019 begonnen.
- Industrieplein met de Veldbeek is in 2019 afgerond.
- In de Adamsweg in drainage aangelegd. Het verhard oppervlak is afgekoppeld.
- De reconstructie van de Kuipersdijk met rioolvervanging en aanleg blauwe ader is in 2019 afgerond.
- De parkeerplaats van Welbions wordt duurzaam ingericht. In 2019 is hiervoor een samenwerkingsovereenkomst ondertekend tussen gemeente, welbions en waterschap Vechtstromen.
- De riolering in de Dijksweg en de Buitenweg is vervangen.

Huidige staat van onderhoud

Er is geen sprake van achterstallig onderhoud op verhardingen. Wel is er nog steeds sprake van achterstanden in de vervangingen. Dit geldt zowel op het gebied van verharding als verlichting. Deze wordt onder andere veroorzaakt doordat in de jaren '70 en '80 veel infrastructurele voorzieningen zijn aangelegd, welke nu toe zijn aan vervanging. De afgelopen jaren zijn de budgetten verlaagd door bezuinigingen, maar inmiddels zijn de kosten voor het uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden verhoogd. De budgetten zijn wel toereikend om de staat van onze wegen aan de landelijke CROW richtlijnen te laten voldoen. De veiligheid zal gewaarborgd blijven.

Kort cyclisch onderhoud wordt sinds 1 januari 2017 uitgevoerd door Gildebor. Hierbij worden meldingen verholpen en kleine reparaties aan straatwerk uitgevoerd. Het grote onderhoud aan de wegen, trottoirs en andere verhardingen wordt hoofdzakelijk uitgevoerd door aannemers in opdracht van de gemeente. Opdrachten worden verstrekt als er niet meer voldaan wordt aan de landelijke richtlijnen voor wegen of wanneer er schades geconstateerd zijn waarbij onderhoud vereist is. Zo

blijft de veiligheid gewaarborgd. Wel is het nodig kritisch te blijven nadenken over het gewenste beheerniveau.

Financiën

De budgetten zijn voldoende om de wegen te blijven laten voldoen aan de landelijke CROW richtlijnen. De budgetten waren niet voldoende om vervangingen uit te kunnen voeren. Ook wegen die wel voldoen aan de gestelde normen hebben onderhoud nodig. Dit wordt nu uitgesteld. Wanneer wegen onder het gestelde onderhoudsniveau dreigen te komen, krijgen deze een hogere prioriteit en worden deze eerder aangepakt.

Er wordt voor het onderhoud van de wegen niet jaarlijks gereserveerd. Er wordt wel gereserveerd als er vanuit onderhoud geld aan projecten moet worden bijgedragen en als er gecombineerde onderhoudsactiviteiten plaatsvinden. Als er achterstallig onderhoud is waar geen budget voor is, wordt hiervan melding gemaakt aan de raad en wordt om extra budget gevraagd.

De budgetten zijn:

Wegen, Verkeer en Vervoer	begroting gewijzigd 2019	rekening 2019	restant 2019
Salarissen en sociale lasten	517.050	460.506	56.544
Kapitaallasten	348.962	337.826	11.136
Exploitatie- en onderhoudslasten	5.397.572	5.592.911	-195.339
	6.263.584	6.391.243	-127.659

6.3.2 Groen

Volumes

Bomen	35.812 st.
Natuurlijke beplanting	725.332 M ²
Cultuurlijke beplanting	245.847 M ²
Gras	3.799.293 M ²

Onderhoudssystematiek

Het onderhoud van het groen wordt sinds 1 januari 2017 uitgevoerd door Gildebor. In de beheercatalogus 2007 is aangegeven hoe het groen beheerd moet worden. Er is bijvoorbeeld vermeld hoe lang het gras mag zijn, hoeveel onkruid aanwezig mag zijn, hoeveel overhang er mag zijn. Ook zijn hierin zaken vermeld zoals minimale vlakheid, minimale bedekking etc. De beheercatalogus maakt onderscheid in niveau "Hoog", niveau "Basis" en niveau "Laag". Bedrijventerreinen worden beheerd op niveau "Laag". Het centrum en de wijkwinkencentra worden beheerd op niveau "Hoog". De rest van Hengelo wordt beheerd op niveau "Basis".

Veranderingen in het onderhoudsniveau

Het onderhoudsniveau is niet veranderd.

Relevante beleidsnota's

Zie: 5.2.7 Beheer Openbare Ruimte en Duurzaamheid.

Grote projecten en ontwikkelingen

Uitbreidingslocaties

De komende jaren wordt er steeds meer openbare ruimte aangelegd in de uitbreidingsgebieden Dalmeden, Medaillon en 't Rot. Als gevolg hiervan neemt ook het areaal openbare ruimte en daarmee het groenareaal toe.

In Dalmeden worden steeds meer deelgebieden woonrijp opgeleverd. Dit is mede het gevolg van het aantrekken van de woningbouw van de afgelopen twee jaar.

In 2018 is Kern Noord grotendeels afgerond (nog twee bouwlocaties in te vullen). In 2019 worden ook Kern Zuid, de noordelijke weg van Stroom, het oostelijk deel van Bos Zuid en het eerste deel van Kamers woonrijp afgerond.

De fases 1a en 1b van 't Rot zijn in de afrondingsfase. De aanleg van het natuurgasveld start in maart en het veld is bespeelbaar vanaf maart 2020. Voor fase 2 en fase 3 starten de werkzaamheden in het najaar van 2019.

Reconstructies

- De Lansinkesweg tussen de Emmaweg en de Industriestraat en een deel van de Industriestraat worden opnieuw ingericht in combinatie met rioolvervangings/verzwaring en de aanleg van een bergingsvijver bij het ROC. De voorbereiding is in 2019 afgerond.
- De Deldenerstraat tussen Thiemsbrug en de Langestraat is opnieuw ingericht in combinatie met rioolvervangings en de aanleg van een blauwe ader.
- Het klimaat-robuust inrichten deel Enschedesestraat is afgerond. Het vervolg van de Enschedesestraat en Lange Wemen is/wordt in 2019 en 2020 uitgevoerd.
- De H. Dunantstraat wordt herstraat in combinatie met het afkoppelen van hemelwater. De voorbereiding is in 2019 afgerond.
- De Rudolfstraat wordt heringericht in combinatie met rioolvervangings/relining. de voorbereiding is in 2019 afgerond.
- Industrieplein met de Veldbeek is aangelegd.
- In 2018 zou een investering worden gedaan van € 150.000 voor de aanleg van een nieuwe vijver in het Park Bataafse Kamp. De bestaande vijver is aangelegd in de jaren 50 en verkeert inmiddels in een erg slechte staat. Dit project is stil gelegd in verband met de verkoop van het gebouw van de Bataafse Kamp, waarbij is afgesproken dat het terrein voor de Bataafse Kamp heringericht en gefinancierd moet gaan worden door de aankopende partij.

Huidige staat van onderhoud

De norm om in Hengelo minimaal 90% van het onderhoud uit te voeren conform het vastgestelde beeldkwaliteitsniveau (IBOR) is voor alle onderhoudscategorieën behaald. Vanwege de storm in januari 2018, de explosieve toename van de eikenprocessierups en de langdurige droogte in de zomer heeft Gildebor hiervoor wel extra inspanningen moeten leveren. Het budget voor de bestrijding van de eikenprocessierups is incidenteel verhoogd in 2019 en 2020. De structurele effecten worden betrokken in de Kadernota 2021-2024. Voor het herstel van de stormschade heeft de gemeente eenmalig extra budget beschikbaar gesteld. Als gevolg van de extreme droogte in 2018 en 2019 is er schade ontstaan aan het openbare groen. Daarbij gaat het onder andere om gazons, bomen en heestervakken die gestorven zijn. De schade is in kaart gebracht. In 2020 wordt bekeken op welke wijze deze schade zal worden hersteld.

Financiën

De budgetten zijn voldoende voor het regulier onderhoud om de vastgestelde onderhoudsniveaus te behouden. Er wordt jaarlijks niet voor groot onderhoud gereserveerd. Wanneer er onvoldoende budget beschikbaar is voor groot onderhoud en achterstanden, wordt hiervoor aan de raad een krediet gevraagd. Ook wordt gekeken of een combinatie kan worden gevonden met projecten en andere onderhoudswerkzaamheden die plaatsvinden, zoals rioleringswerkzaamheden en herstraten. De budgetten zijn:

Spelen	begroting gewijzigd 2019	rekening 2019	restant 2019
Salarissen en sociale lasten	75.300	20.043	55.257
Kapitaallasten	2.442	5.542	-3.100
Exploitatie-en onderhoudslasten	475.076	402.048	73.028
	552.818	427.633	125.185

Groen	begroting gewijzigd 2019	rekening 2019	restant 2019
Salarissen en sociale lasten	415.128	491.728	-76.600
Kapitaallasten	37.193	37.042	151
Exploitatie-en onderhoudslasten	4.584.055	4.468.561	115.494
	5.036.376	4.997.330	39.046

6.3.3 Water en riolering

Volumes

Vrij-verval riool	614.542 M ³
Mechanisch riool	89.951 M ³
Kolken	34.000 St.
Riool pompgemalen	85 St.
Drukriool-installaties	292 St.
Drainage	220.000 M ³

Onderhoudssystematiek

Het in stand houden van de riolering moet tegen zo laag mogelijke kosten gebeuren. Concreet betekent dit dat riolen niet worden vervangen zolang uitstel verantwoord is of alternatieven doelmatiger zijn. Het rioolvervangingsplan is gebaseerd op risico gestuurd beheer. Hierbij worden de onderhoudsinspanningen gestuurd op de gevolgen van schade. De keuze voor vervanging, relining of deelreparaties blijft maatwerk.

De gevolgen van de klimaatveranderingen maken steden minder leefbaar. Hitte, droogte, luchtkwaliteit en wateroverlast stellen ons voor nieuwe opgaven. We willen maatregelen voor extra groen en water in de stad combineren om de wateroverlast en hittestress terug te dringen en om Hengelo veel minder stenig en dus groener te maken. Bij alle projecten nemen we dit als uitgangspunt. Door het slim combineren is er beperkt aanvullende financiering nodig.

Relevante beleidsnota's

Zie: 5.2.7 Beheer Openbare Ruimte en Duurzaamheid.

Grote projecten en ontwikkelingen; wat hebben we gedaan.

- We zijn begonnen met het klimaat-robust inrichten van een deel van de binnenstad (Enschedesestraat, Langestraat, Willemstraat, en Lange Wemen). Het hemelwater is afgekoppeld van de gemengde riolering en wordt afgevoerd naar de Drienerbeek.
- In de Adamsweg is drainage aangelegd en is een deel van de riolering vervangen. Het wegprofiel is klimaat-robust ingericht. De verharding is afgekoppeld.
- De klimaatatlas van Twente is in november gepresenteerd. De effecten van de klimaatverandering zoals hittestress, wateroverlast en droogte zijn voor Twente in beeld gebracht.
- De reconstructie van de Kuipersdijk inclusief rioolvervanging en blauwe ader is gerealiseerd.

- De rioolvervanging en reconstructie van de Deldenerstraat tussen Thiemsbrug en de Langestraat is gerealiseerd. het verhard oppervlak is afgekoppeld van de gemengde riolering. Hemelwater wordt afgevoerd naar de Drienerbeek.
- De voorbereiding van de rioolvervanging en reconstructie van de Deldenerstraat tussen de Geerdinksweg en de Tuindorpstraat is begonnen.
- We zijn begonnen met de rioolvervanging in een deel van de Rudolfstraat.
- De nieuwe Veldbeek is met de aanleg van het Industriebrein voltooid. Na een periode van circa 10 jaar is er een groen/blauwe ader in het stedelijk gebied gerealiseerd.
- De blauwe ader kaart is voltooid. Op deze kaart is de toekomstige blauwe aderstructuur aangegeven. De blauwe ader transporteert afgekoppeld hemelwater en overtollig grondwater naar de beken.
- Het beheer- en onderhoudsplan van de drainage is gereed.
- We zijn begonnen met het duurzaam inrichten van de parkeerplaats van Welbions. Hiertoe is een samenwerkingsovereenkomst tussen gemeente, Welbions en het waterschap Vechtstromen aangegaan. De Deltacommissaris heeft het project bezocht. Voor dit project is een INTERREG subsidie verkregen.
- Het voorlopig ontwerp van de herinrichting van de Elsbeek tussen de Koekoeksweg en de Oude Molenweg is gereed. Aanwonenden hebben geparticipeerd in het ontwerpproces.
- Er zijn een aantal rioolgemaal gereviseerd.
- Het ontwerpproces voor de inpassing van de Berflobeek en de woninglocatie Marskant is gestart.
- Het bestek voor de herinrichting van de H. Dunantstraat inclusief het afkoppelen en afvoer naar de wadi's is gereed.
- Het ontwerp voor de rioolvervanging in de Industriestraat en Lansinkesweg is gereed. Het ontwerp voor de bergingsvijver op het ROC terrein is gereed.
- Het bestek voor de aanleg van drainage in de Hazelaarweg is gereed.
- De nieuwe Balktsbeek langs de Laan Hart van Zuid is gereed inclusief het inlaatwerk op de Omloopleiding.
- De riolering in de Dijksweg en de Buitenweg is vervangen.
- De grondwateronderzoeken in de Vikkerhoek en Nijhofshoek zijn uitgevoerd.
- In opdracht van de gemeente is een film over de Hengelose beken gemaakt door de Hengelose Videoclub.
- De voorbereiding van de vervanging van het (grote) rioolgemaal aan de Zeggersweg is begonnen.

Financiën

De budgetten voor regulier en groot onderhoud zijn vastgesteld in het GRP. Op basis van het GRP 2018-2022 zijn de budgetten voldoende. Hoewel het beheer meer risicogestuurd plaats vindt is de verwachting dat dit voldoende is om de eisen die aan de functionaliteit en veiligheid worden gesteld te waarborgen. Mocht een riolering onverhoopt eerder moeten worden vervangen dan gepland dan kan dit vaak worden opgelost door een andere geplande vervanging wat naar achteren te schuiven.

Op het gebied van riolering en waterhuishouding wordt samengewerkt met de Twentse gemeenten en het Waterschap Vechtstromen (Twents waternet). Met zogenaamde werkplaatsen wordt door gezamenlijk onderzoek geprobeerd kostenbesparingen te realiseren in de waterketen.

Water, onderdeel Riolering	begroting gewijzigd 2019	rekening 2019	restant 2019
Salarissen en sociale lasten	328.429	376.205	-47.776
Mutatie voorzieningen	1.683.321	2.012.904	-329.583
Kapitaallasten	1.738.696	1.706.673	32.023
Exploitatie- en onderhoudslasten	4.360.793	4.090.797	269.996
Overhead en BCF	1.159.069	1.159.070	-1
Belastingen op producenten en huishoudens	-9.270.308	-9.345.650	75.342
	0	0	0

Water, onderdeel Waterlopen	begroting gewijzigd 2019	rekening 2019	restant 2019
Salarissen en sociale lasten	28.944	2.727	26.217
Kapitaallasten	805	805	0
Exploitatie-en onderhoudslasten	40.027	45.046	-5.019
	69.776	48.578	21.198

6.3.4 Gebouwen

Volumes

Gebouwen	Aantal
Wettelijke taak (onderwijs)	76
Gemeentelijk beleid (kunst & cultuur, sport, welzijn, parkeren, kinderboerderij)	57
Huisvesting eigen organisatie en Gildebor	13
Herontwikkeling (grondexploitaties)	6
Afstoten (heroverweging eigendom, verkoop of sloop)	25

Het gemeentelijk vastgoed bestaat uit 177 gebouwen (één gebouw kan uit meerdere adressen bestaan). Deze zijn voor € 620,5 miljoen verzekerd (herbouwwaarde). Het gemeentelijk bezit aan objecten bestaat onder andere uit scholen, sporthallen, buurthuizen en aankopen in het kader van grondverwerving. Als gevolg van deze diversiteit zijn de onderhoudskosten voor de gebouwen onderdeel van verschillende beleidsprogramma's.

Beheer

Het Vastgoedbedrijf beheert de gemeentelijke vastgoedobjecten. Met 'de gemeentelijke vastgoedobjecten' worden alle verhuurbare objecten bedoeld die in gemeentelijk bezit zijn. De gemeente bezit dit vastgoed als middel om beleidsdoelstellingen te halen. Het hebben van vastgoed is geen doel op zich.

Gemeentelijke objecten die nog niet door het Vastgoedbedrijf worden beheerd zijn: het Twentebad en het stadhuis. Dit in verband met de geplande renovaties. Deze objecten zullen in een later stadium overgaan naar het Vastgoedbedrijf.

Schoolgebouwen worden ook niet beheerd door het Vastgoedbedrijf. Schoolgebouwen zijn juridisch eigendom van de schoolbesturen. Pas op het moment dat een school leeg komt te staan komt het volledige eigendom en beheer bij het Vastgoedbedrijf te liggen. Objecten die in een grondexploitatie zijn aangekocht voor de ontwikkeling van een locatie blijven in principe in de grondexploitatie zitten en vallen onder de verantwoordelijkheid van de projectorganisatie. Het Vastgoedbedrijf zorgt wel voor het beheer en onderhoud van deze objecten.

Onderhoudssystematiek

In opdracht van het Vastgoedbedrijf is in 2016 voor een groot deel van het gemeentelijk vastgoed (met uitzondering van de onderwijsgebouwen en de objecten die op korte termijn worden afgestoten) het onderhoudsniveau inzichtelijk gemaakt conform de NEN 2767-systematiek (conditiemeting van gebouwen en installaties door middel van een vastgelegde meet- en registreermethode). Deze informatie is in een meerjarenonderhoudsplanning gezet. Deze onderhoudsplanning bestrijkt een periode van 40 jaar die elk jaar, ten aanzien van de tijdstippen van onderhoud, wordt geactualiseerd. Aan de hand van het huidige en toekomstig gebruik van de vastgoedobjecten wordt dan beoordeeld welke onderhoudswerkzaamheden voor dat doel noodzakelijk zijn, er wordt uit gegaan van minimaal onderhoudsniveau 3 (redelijke conditie) zonder ernstige gebreken.

Veranderingen in het onderhoudsniveau

Een groot deel van het gemeentelijk vastgoed is in 2016 geïnspecteerd om zodoende goed te kunnen sturen op de onderhoudskosten van het vastgoed en inzicht te hebben in de risico's en de werkelijke

oppervlakte van de objecten. Uit de inspecties is gebleken dat een overgroot deel van de objecten niveau 3 (redelijke conditie) of beter heeft. In 2020 wordt het onderhoudsniveau van de objecten doormiddel van een herinspectie opnieuw vastgesteld.

Relevante beleidsnota's

- Businessplan oprichting Vastgoedbedrijf 2012

Grote projecten en ontwikkelingen

- In 2019 is gestart met het aanbesteden van het onderhoud aan het vastgoed. De aanbesteding heeft betrekking op planmatig-, regulier- en serviceonderhoud. Vanaf medio 2020 kan gewerkt worden op basis van de nieuwe werkwijze.
- Er is in 2019 gestart met het voorbereiden van het aanbesteden voor de herinspecties. Door middel van deze herinspecties wordt het onderhoudsniveau van de objecten in 2020 opnieuw vastgesteld.
- in 2019 heeft de raad een krediet beschikbaar gesteld voor het verduurzamen van het gemeentelijk vastgoed, met als doel om het strategisch vastgoed naar A-label te brengen. In 2020 wordt er gestart met het uitvoeren van de duurzaamheidsmaatregelen.

Huidige staat van onderhoud

Uit de inspecties die in 2016/2017 zijn uitgevoerd is gebleken dat een overgroot deel van de objecten niveau 3 (redelijke conditie) of beter heeft. Alle onderhoudsniveaus en de daar bijbehorende budgetten zijn hiermee in beeld. Voor de objecten die op korte termijn in aanmerking komen voor verkoop/sloop zijn er geen onderhoudsinspecties uitgevoerd. Het onderhoudsniveau kan voor deze objecten wat lager liggen.

Financiën

De getroffen onderhoudsvoorzieningen en de bestemmingsreserve zijn toereikend om het huidige onderhoudsniveau te bestendigen. De budgetten zijn:

2019	Begroot	Werkelijk
Regulier onderhoud	1.206.277	1.200.326
Groot onderhoud	1.745.548	1.116.480
Totaal	2.951.825	2.316.806

Deze budgetten zijn uitsluitend ten behoeve van kosten derden. Voor het onderhoud dat door ons eigen personeel wordt gedaan (personeelslasten) zijn separate budgetten opgenomen.

Het onderhoud voor de onderwijsgebouwen (met uitzondering van noodlokalen en leegstaande schoolgebouwen) en de gebouwen die in de grondexploitaties zitten, worden niet vanuit bovengenoemde budgetten bekostigd. Het onderhoud van de objecten in de grondexploitaties worden binnen de grondexploitaties gedekt. Voor de onderwijsgebouwen krijgen de schoolbesturen een rechtstreekse bijdrage van het rijk voor het onderhoud.

6.4 Grondbeleid

Visie gemeentelijk grondbeleid

De gemeenteraad heeft de nota grondbeleid 2017-2021 op 19 december 2017 vastgesteld. De gemeente Hengelo wil met haar grondbeleid een bijdrage leveren aan de invulling van haar ambities op het terrein van o.a. wonen en economie. Het grondbeleid heeft daarmee een volgend karakter voor andere beleidsvelden en programma's. Gelet op de huidige grondvoorraad zal een actief grondbeleid voor nieuwe projecten situationeel worden toegepast. Maar maatschappelijk kan het wenselijk zijn om bepaalde ontwikkelingen in de stad te stimuleren of juist af te remmen. Waar nodig pakt het grondbedrijf dan een actieve rol op om zorg te dragen voor een evenwichtige ontwikkeling van de stad.

Actualiteit gemeentelijk grondbeleid

Het gemeentelijk grondbeleid vergt maatwerk. In de nota grondbeleid is er daarom voor een situationeel grondbeleid gekozen. Deze flexibele aanpak is aan te passen naar aanleiding van doelen en omstandigheden. De grondposities van de gemeente en marktpartijen zijn sterk bepalend voor de strategie die kan worden gevolgd. De gemeente heeft een sterkere ontwikkelingspositie wanneer gronden in eigendom zijn, dan in de gevallen waar ze geen grondpositie heeft. Met het innemen van strategische posities verkrijgt de gemeente een meer sturende rol in het proces en de planning van gronduitgifte. Het afgelopen jaar heeft de Raad daarom bijvoorbeeld een strategische aankoop gedaan aan het Burgemeester Jansenplein om de realisatie van de horecawand mogelijk te maken. Het is wenselijk om beleid te ontwikkelen voor strategische aankopen om zodoende sneller te kunnen anticiperen op ontwikkelingen uit de markt.

De economische ontwikkelingen op de woningmarkt hebben gevolgen voor de gebiedsontwikkeling. Door de grote vraag ontstaat druk om meer woningbouw te gaan ontwikkelen dan dat er feitelijk door modellen als Primos worden voorspeld. Gezien de huidige vraag uit de markt en de signalen dat er voorlopig nog geen sprake is van krimp, is dat een logische en gewenste ontwikkeling. Omdat onzeker is in hoeverre in de toekomst de modellen werkelijkheid worden, ontstaat hierdoor een risico dat er meer wordt geprogrammeerd dan de lange termijn behoefte. Het onderhanden werk van de gemeente kan dan minder waard worden. Er zal dan, conform wetgeving, meer voorziening getroffen moeten worden. Naast deze economische en demografische ontwikkelingen is er de noodzaak om woningen te verduurzamen en moeten er keuzes gemaakt worden in de bestaande woningvoorraad.

Bedrijventerreinen vormen een belangrijke pijler voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat. Vitale toekomstbestendige bedrijventerreinen zijn belangrijk voor de stad. Voor de bedrijventerreinen geldt dat de verwachte vraag en het aanbod in evenwicht zijn. De regionale programmeringsafspraken tussen de 14 Twentse gemeenten zijn in december 2019 formeel bekrachtigd na ondertekening door de gemeente Almelo. Specifiek inzake PFAS en stikstof worden ontwikkelingen actief gevolgd en worden bedrijven daar waar mogelijk actief ondersteund bijvoorbeeld bij het berekenen van stikstof emissies.

In 2015 is de Omgevingswet door de Tweede Kamer aanvaard. De inwerkingtreding wordt in 2021 verwacht. In februari 2019 is het wetsvoorstel Aanvullingswet grondeigendom ingediend bij de Tweede Kamer. Hierin worden regels toegevoegd aan de Omgevingswet voor instrumenten die ingrijpen op het eigendom van gronden. De Aanvullingswet beoogt onder andere de Wet Voorkeursrecht gemeenten (Wvg), de Onteigeningswet (Ow) en de Wet inrichting landelijk gebied (Wilg) op te nemen in de Omgevingswet. De inhoud van de Omgevingswet zal gevolgen hebben voor het grondbeleid, maar het is nu nog onduidelijk hoe de concrete invulling gaat worden.

Gezien de economische, demografische, wettelijke, milieutechnische en stedelijke ontwikkelingen zal de gemeente een weloverwogen ontwikkelstrategie moeten realiseren. De ambities, de aanpak en de risico's moeten zorgvuldig op elkaar afgestemd worden. Het grondbeleid zal daar waar het nodig is, aangepast moeten worden. Vooralsnog houden we het situationeel grondbeleid in stand.

De gemeente laat uiteraard haar grondexploitaties aansluiten bij het BBV. Kort gaan we hieronder nog in op een aantal punten van het BBV die een nadere toelichting behoeven:

Looptijd langer dan tien jaar.

De volgende gemeentelijke grondexploitaties hebben een looptijd langer dan tien jaar. In de grondexploitaties is geen opbrengstenindexering gerekend na tien jaar. Dit is een risico beperkende maatregel.

De volgende vier gemeentelijk grondexploitaties hebben een looptijd langer dan tien jaar:

- In Dalmeden verkopen we voornamelijk grotere kavels. Het is de verwachting dat er na de gestelde tienjaarstermijn nog steeds vraag is naar deze kavels;
- Hart van Zuid is opgedeeld in diverse deelprojecten. De meeste grondexploitaties vallen ruim binnen de tienjaarstermijn. Uitzondering hierop vormt het WTC Businessdistrict waarin de laatste investeringen (woonrijp maken) geraamd zijn in 2034. Het WTC Businessdistrict is een compacte kantorenlocatie waarvoor de lange looptijd op zich een risico beperkende maatregel is;
- In Oosterveld en Campus vielen de verkopen tegen. Uit voorzichtigheid is de planning voor de uitgifte daarom naar achteren bijgesteld. Daarmee wordt de tienjaarstermijn overschreden.

Daarnaast neemt de gemeente deel in de volgende twee projecten met een looptijd langer dan tien jaar:

- Businesspark XL heeft een looptijd tot en met 2030 en valt daarmee net buiten de tienjaarstermijn. Er is op dit moment veel vraag naar deze kavels. Verwacht wordt dat er ook na de gestelde tien jaar voldoende vraag is voor deze kavels;
- De Hemmelhorst is sterk uit gefaseerd omdat er niet veel vraag naar grote, agrarische kavels voor wijkers is. Het verlengen van de looptijd is daarmee een risico beperkende maatregel.

Planresultaten en parameters grondexploitaties

Alle gemeentelijke grondexploitaties worden jaarlijks middels de herziening grondexploitaties vastgesteld door de Raad. De Raad heeft de parameters, die in de grondexploitaties gebruikt worden, op 3 december 2019 vastgesteld. Deze parameters worden gebruikt om het resultaat te bepalen. Het gaat om de volgende parameters:

omschrijving	2021	2022	2023	2024 t/m 2029	2030
Kostenindexering	2%	2%	2%	2%	2%
Rente	2%	2%	2%	2%	2%
Opbrengstenindex bedrijven	2%	2%	2%	2%	0%
Opbrengstenindex woningbouw	2%	2%	2%	2%	0%
Opbrengstenindex kantoren	0%	0%	2%	2%	0%
Opbrengstenindex overig	0%	0%	2%	2%	0%

In de onderstaande tabel staan de resultaten per grondexploitatie:

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2019	Eindwaarde jaarstukken 2019	Voorziening 31-12-2019	Einde looptijd
Verliesgevend				
<i>Woningbouw</i>				
104 Lange Wemen	1.120	-2.403	2.310	2021
006 Landmanserve	7.388	-4.811	4.272	2025
028 Marskant	2.539	-2.326	2.025	2026
036 Kristenbos	-	-	-	2026
101 Broek Noord	10.209	-5.653	5.019	2025
102 Broek Oost	3.193	-1.336	1.210	2024
<i>HART VAN ZUID</i>				
701 Lansinkveld Noord	10.397	-6.042	5.260	2026
702 Langeler Erve	2.001	-2.940	2.610	2025
703 hoofdinfrastructuur	585	-3.583	3.376	2022
704 EMGA	4.103	-5.117	4.727	2023
711 fase 2a Industrieplein e.o.	7.457	-7.308	5.430	2034
712 Vereenigingsgebouw	-1.059	804	-686	2027
713 Noordelijke laan HvZ	-1.256	780	-666	2027
714 Woonstad Noord	2.351	911	-762	2028
715 Zuidelijke laan HvZ	3.310	-4.053	3.459	2027
716 Kanaalzone	2.169	970	-861	2025
790 HvZ verspreide gronden	2.052	-2.102	1.942	2023
<i>Bedrijventerrein</i>				
016 Gezondheidspark	13.747	-7.178	5.889	2029
035 Oosterveld	16.161	-7.009	4.907	2037
096 Campus	18.439	-9.895	7.802	2031
<i>Exploitaties buiten gemeentelijke administratie</i>				
De Veldkamp	48.100	-29.355	16.752	2029
BBV De Veldkamp	-	-	1.797	2029
Businesspark XL	82.429	-14.785	2.735	2030
Totaal verliesgevend	235.435	-112.431	78.548	
			Contante waarde	
Winstgevend				
<i>Woningbouw</i>				
044 Veldwijk Noord	-2.124	1.392	1.286	2023
052 Dalmeden	30.059	19.632	14.301	2035
054 Medaillon	-1.838	1.736	1.669	2021
069 Brouwerijterrein	-0	61	60	2020
XXX Wijkerslocatie Hemmelhorst	4.682	759	511	2039
<i>Bedrijventerrein</i>				
103 Watertorenpark	-191	134	131	2.020
Totaal winstgevend	30.589	23.713	17.957	

Grondexploitaties die in de bovenstaande tabel bij de boekwaarde een positief bedrag hebben staan, hebben een spaarsaldo. De boekwaarden van De Veldkamp, wijkerslocatie Hemmelhorst en Businesspark XL zijn niet opgenomen in de gemeentelijke administratie. De boekwaarde van wijkerslocatie Hemmelhorst en De Veldkamp is opgenomen in de administratie van de gemeente Borne en de boekwaarde van Businesspark XL is opgenomen in de administratie van de Gemeenschappelijke Regeling BXL. De gemeente Hengelo is (risicodragend) deelnemer in deze grondexploitaties.

De grondexploitaties met een negatief bedrag op eindwaarde zijn de grondexploitaties met een verlies. We presenteren de verschillende deelprojecten van Hart van Zuid, maar voor Hart van Zuid als totaal wordt één voorziening getroffen. Vandaar dat sommige winstgevendende deelprojecten (712, 713, 714 en 716) in de bovenstaande tabel toch als verliesgevend wordt gepresenteerd. Voor het verlies treffen we (voor ons aandeel) op contante waarde een voorziening. Die voorziening is per 31 december 2019 € 78,5 miljoen. De voorziening was bij de laatst vastgestelde jaarrekening per 31 december 2018 € 75,4 miljoen.

Ontwikkeling Reserve Grondexploitaties

De laatste jaren zijn er grote stappen gezet om de reserve grondexploitaties op een goed peil te krijgen. Het ging dusdanig goed dat er vorig jaar bij de kadernota besloten is om geen rente toe te voegen aan deze reserve, omdat er voldoende middelen in de reserve zaten om de eigen risico's op te vangen. In 4 jaar tijd wordt er daarom € 6 miljoen uit deze reserve gehaald.

Maar bij de actualisatie van de grondexploitaties komt naar voren dat de risico's met ruim 12 miljoen zijn toegenomen (zie de risico's in deze paragraaf, het gaat voornamelijk over het mogelijk toevoegen van programma) en blijkt dat nieuwe initiatieven meer en meer gericht worden op binnenstedelijke projecten. Waar het grondbedrijf voorheen "weiland" projecten had om geld te verdienen is er nu de situatie dat de nieuwe projecten voornamelijk geld gaan kosten. Om nieuwe projecten mogelijk te kunnen maken zal er dan een beroep gedaan worden op de reserve grondexploitaties.

Stand van de reserve grondexploitatie

Naar verwachting bedraagt het vrij besteedbare deel van de reserve eind 2020 € 8,0 miljoen. De reserve staat naar verwachting op € 7,1 miljoen in 2022. In de tabel hieronder staat de verwachte stand van de reserve per 31-12 in de komende jaren (* miljoen):

	2019	2020	2021	2022
Reserve grondexploitatie	5,5	8,0	7,7	7,1

Ten opzichte van de vastgestelde herzieningen van 2019 wordt de reserve € 2,7 miljoen hoger. Deze verbetering wordt met name veroorzaakt door de verbetering van de grondexploitatie BXL en de verbetering van de Materiele Vaste Activa (dit jaar zijn alle complexen getaxeerd en deze vallen gunstiger uit dan verwacht). Daar staat tegenover dat de eigen bedrijventerreinen uit voorzichtigheid het verwachte uitgiftetempo verlaagd hebben (en er dus een verslechtering optreedt).

Voortgang projecten

Navolgend staat een korte omschrijving van de grootste wijzigingen in de vastgestelde grondexploitaties in 2019. Tussen haakjes staat de wijziging van het verwachte resultaat ten opzichte van vorig jaar (prijspeil 01-01-2020).

Lange Wemen (-/- € 1,2 miljoen)

De civiele kosten zijn toegenomen met € 0,7 miljoen conform het raadsbesluit van juli 2019 (zaaknummer 2368599). Daarnaast is de staat van het pand aan het Burgemeester Jansenplein 11-17 en het naastgelegen pand zo precair dat er veel extra onderzoek en begeleiding nodig is, waardoor de kosten met € 0,2 miljoen toenemen. De bijdragen voor riolering en verlichting van de algemene dienst mogen niet meer verantwoord worden in de grondexploitatie (€ - 0,3 miljoen). Deze bijdragen worden nu gestort in de reserve grondexploitaties.

Dalmeden (-/- € 1,7 miljoen)

Dalmeden verslechtert met € 1,7 miljoen op contante waarde. Deze verslechtering wordt veroorzaakt door het uitfasen van het project met 4 jaar; afsluiting van het project vindt volgens verwachting plaats in 2035. Deze uitfasering heeft een kostenverhogend gevolg op de bouw- en woonrijp

maakkosten, de plankosten en de beheerskosten. Ook heeft de uitfasering gevolgen op de rentekosten. Verder zijn de plankosten, de bouw- en woonrijp maakkosten en de beheerskosten geïndexeerd. De verslechtering wordt wat afgevlakt doordat alle nog uit te geven kavels gewaardeerd zijn tegen de grondprijzen zoals deze zijn vastgelegd in de grondprijnsnotitie van 2020.

Medaillon (-/- € 0,2 miljoen)

Medaillon verslechtert met € 0,2 miljoen op contante waarde. Deze verslechtering wordt veroorzaakt door het uit faseren van een extra jaar. Door deze uit fasering worden er meer plankosten gemaakt dan geraamd. Ook is er extra krediet opgenomen voor de herstelwerkzaamheden van de reeds bouw- en woonrijp aangelegde openbare ruimte. Dura Vermeer Bouw Hengelo BV is nog aan het ontwikkelen op deelgebied 1 en afrondende werkzaamheden aan het uitvoeren op deelgebieden 2 en 3. Door het niet kunnen afronden en overdragen van woonrijpe openbare ruimten, blijven herstelkosten drukken op het project. Naar verwachting heeft Dura Vermeer Bouw Hengelo BV in 2021 alle bouwwerkzaamheden afgerond en kan Medaillon compleet woonrijp gemaakt en overgedragen worden.

Broek Oost (-/- € 0,4 miljoen)

In 2019 heeft de gemeente met BPD Ontwikkeling B.V. een vaststellingsovereenkomst gesloten betreffende de invulling en uitoefening van de bouwclaim in het gebied Broek Noord. Onderdeel daarvan is dat een kavel, die eerder in Broek Oost lag, als gevolg van een nieuw verkavelingsplan in Broek Noord is komen te liggen. Dit betekent dat deze opbrengst niet meer in Oost wordt verantwoord, maar nu deel uitmaakt van de begrote grondopbrengsten in Broek Noord en dus aan die exploitatie is toegevoegd. De grondopbrengst in Oost neemt hierdoor af met € 0,2 miljoen. Als gevolg van prijsaanpassingen stijgt de begrote opbrengst van de overige bouwgrond met € 0,1 miljoen. De kosten van verwerving, civiele techniek en plankosten nemen toe met totaal € 0,2 miljoen. De kosten van indexering en rente nemen als gevolg van de wijzigingen toe met € 0,1 miljoen.

Gezondheidspark (-/- € 0,4 miljoen)

Het Gezondheidspark verslechtert met € 0,4 miljoen op contante waarde. Deze verslechtering wordt veroorzaakt door het uit faseren en het aanvullen van het krediet van de plankosten. Er zijn wat extra bijdragen en opbrengsten binnen gekomen waar niet op gerekend was in de grondexploitatie, maar deze vallen in het niet bij de extra kosten. Het project is met 4 jaar uit gefaseerd. Hiervoor is extra krediet nodig voor met name de plankosten. Verder zijn de plankosten, de bouw- en woonrijp maakkosten en de beheerskosten geïndexeerd. Deze kostenverhogende maatregelen werken ook door op met name de financieringskosten. Afronding en afsluiting van het project gezondheidspark, staat gepland voor 2029.

Oosterveld (-/- € 1,4 miljoen)

Evenals bij Campus loopt ook bij Oosterveld de feitelijke uitgifte van bedrijfskavels achter t.o.v. de prognose. Daarom is het project uit-gefaseerd. De plankosten en beheerskosten zijn verhoogd met € 0,9 miljoen. De rentelasten en de indexeringskosten nemen toe met € 1,9 miljoen. Het resultaat is dat het tekort toeneemt met € 2,8 miljoen tot € 7,0 miljoen op eindwaarde 31-12-2036. Op netto contante waarde 1-1-2020 is de verslechtering € 1,4 miljoen.

Campus (-/- € 0,4 miljoen)

De feitelijke uitgifte van bedrijfskavels loopt al enige tijd achter t.o.v. de prognose. Daarom is het project uit-gefaseerd en is de prognose van de jaarlijkse uitgifte meer in overeenstemming met het gerealiseerde langjarig gemiddelde gebracht. De plankosten en beheerskosten zijn daarom verhoogd met € 0,2 miljoen. De rentelasten en indexeringskosten nemen toe met € 0,9 miljoen. Het resultaat is dat het tekort toeneemt met € 1,1 miljoen tot € 9,9 miljoen op eindwaarde 31-12-2030. Op netto contante waarde 1-1-2020 is de verslechtering € 0,4 miljoen.

BXL (+/+ € 9,0 miljoen)

De verbetering van de grondexploitatie van BXL hangt vooral samen met een bijstelling van de grondprijs en de verbeterde gronduitgiftevooruitzichten. Het afgelopen jaar zijn overeenkomsten gesloten over een oppervlak van 13,4 hectare. Als gevolg van deze overeenkomsten wordt de looptijd van het project met vier jaar verkort en dat heeft een positief effect op de begroting van rente-, plan- en beheerskosten.

Risico's

De risico's van het grondbedrijf hebben met name betrekking op de vastgestelde grondexploitaties. Voor de risico's van de grondexploitaties geldt dat er een wisselwerking is tussen de herziening van de grondexploitaties en de risico's. Wanneer een risico (financieel) wordt verwerkt in de grondexploitatie vervalt daarmee dat specifieke risico, het wordt dan voorzien. Het geraamde financiële gevolg van het totale risicoprofiel is fors toegenomen van € 6,0 miljoen bij de vastgestelde herzieningen 2019 naar € 18,2 miljoen bij deze begroting (bij 90% zekerheid). De oorzaak van de verhoging van het risico is dat de druk om woningbouw toe te voegen fors is toegenomen. Met de provincie zijn aanvullende woonafspraken gemaakt. Alvorens overgegaan wordt tot realisatie van woningbouwlocaties zal bestuurlijke besluitvorming moeten plaatsvinden. Daarnaast is er nog steeds geen duidelijkheid over de stikstofproblematiek en PFas. Deze zijn daarom als nieuw risico toegevoegd.

Hieronder staan de tien grootste risico's vermeld (tussen haakjes staat vermeld welke invloed het betreffende risico heeft).

Algemeen risico: woningbouwvoorraad

Door de grote vraag naar woningbouw ontstaat er druk om meer woningbouw te gaan ontwikkelen dan dat er feitelijk door modellen als Primos worden voorspeld. Omdat onzeker is in hoeverre in de toekomst de modellen werkelijkheid worden, ontstaat hierdoor een risico dat er meer wordt geprogrammeerd dan de lange termijn behoefte. Het onderhanden werk van de gemeente kan dan minder waard worden (55%);

Algemeen risico: Rente

In de grondexploitaties wordt meerjarig gerekend op een rente van 2% conform de voorschriften van het BBV. Gezien de ontwikkeling van de rente is het te verwachten dat de rente tijdens de looptijd van de projecten gaat stijgen ten opzichte van de inflatie en moet er een grotere voorziening worden getroffen (13%);

Algemeen risico: Door de stikstof en PFas problematiek vervallen uitgeefbare kavels

Er is nog geen duidelijkheid over de te volgen regels over PFas en stikstof. In theorie kunnen de regels dusdanig streng worden dat we uitgeefbare kavels niet kunnen aanbieden (3%);

Hart van Zuid fase 1: Lansinkveld Noord

Er moet meer openbare ruimte in Lansinkveld Noord worden gerealiseerd dan aangenomen (3%);

Algemeen risico: Maatschappelijke Vaste Activa

De verkeerswaarde van de gronden, die (nog) niet in exploitatie zijn genomen daalt, waardoor een grotere voorziening getroffen moet worden (2%);

Ketelfabriek Hart van Zuid

De helft van de Ketelfabriek (voorheen woonstad Noord) moet worden ingericht als openbare ruimte om ruimte te bieden aan stedelijkheid (2%);

Ketelfabriek Hart van Zuid

Na 2021 wordt geen bankgarantie afgegeven door de ontwikkelaar. Na 2021 zijn er wel afspraken gemaakt over de huur en afname van grond in Ketelfabriek Hart van Zuid. Wanneer de ontwikkelaar haar afspraken niet nakomt, heeft de gemeente geen (financieel) vangnet (2%);

WTC business district: Programma en grondprijzen

De markt voor de grondverkopen verslechtert, waardoor de grondprijzen onder druk komen te staan en/of het niet volledig kunnen realiseren van het beoogde programma (2%);

Algemeen risico: Grondprijzen dalen

De markt voor de grondverkopen verslechtert, waardoor de grondprijzen onder druk komen te staan (2%);

Hart van Zuid fase 1: Sanering

De door de ontwikkelaar voorgestelde saneringsaanpak van EMGA Zuid blijkt niet haalbaar (2%).

De tien grootste risico's bepalen afgerond 86% van de benodigde weerstandscapaciteit van het grondbedrijf.

6.5 Financiering

Inleiding

De paragraaf financiering beschrijft de beleidsrealisatie van het beheer van de financieringsportefeuille. Een tekort aan geldmiddelen frustreert andere beleidsterreinen. Een te grote mate van uitzetten van overtollig geld is risicovol. Daarom is financiering sterk wettelijk verankerd. Met name de Wet Fido en de uitvoeringsregeling van deze wet, Ruddo, geven de kaders aan waarbinnen wij mogen handelen. Het verplichte schatkistbankieren bij het Rijk heeft de mogelijkheden om overschotten te beleggen beperkt. Daarnaast hebben we als gemeente in de "Verordening op het financiële beleid en beheer van de gemeente Hengelo 2018" (art. 10) en in het Treasurybesluit 2014 regels met betrekking tot de financieringsfunctie opgesteld. In 2014 hebben we de mogelijkheden van geld uitlenen en garanties afgeven aan stringente voorwaarden gebonden in de "Beleidsregels publieke taak leningen en garanties gemeente Hengelo 2014".

Wat wilden we bereiken

1. over voldoende financiële middelen beschikken om de begrotingstaken binnen de door de raad vastgestelde kaders van de begroting uit te kunnen voeren (aantrekken of uitzetten);
2. een duurzame toegang tot financiële markten verkrijgen tegen acceptabele condities;
3. de risico's verbonden aan de treasuryfunctie beheersen (renterisico's, liquiditeitsrisico's en kredietrisico's).

Hoe hebben we dit aangepakt

a. We hebben geanticipeerd op onze liquiditeitsbehoefte

We stellen prognoses op van onze toekomstige liquiditeitsbehoefte. We houden daarbij rekening met mutaties in de huidige leningenportefeuille, waardeontwikkeling van bestaande activa en de voorgenomen vervangingsinvesteringen. Begin 2019 hebben we grote investeringen voorgefinancierd met kasgeldleningen. Investeren moeten we met lang vermogen financieren (gouden financieringsregel), omdat we anders veel te kwetsbaar zijn als de rente stijgt. We hebben daarom in 2019 geldleningen aangetrokken voor 9, 10 en 30 jaren. De lage rentes in 2019 hebben ons doen besluiten om de 30-jarige geldlening van € 40 miljoen als basisfinanciering voor de komende jaren zonder tussentijdse aflossingen aan te houden. De gemiddelde rentelast daalt hierdoor, maar de keerzijde is dat we op korte termijn niet meer zoveel konden profiteren van de negatieve rente op kasgeldleningen.

b. We leggen goede contacten met relaties die kennis hebben van de geld- en kapitaalmarkt

Als overheidsinstelling hebben we in de basis een goede toegang tot de kapitaalmarkt. We moeten dan wel financieel gezond blijven. Afgelopen jaar hebben we al onze korte en lange leningen uitgezet bij de sectorbanken BNG Bank en NWB Bank en 5 verschillende tussenpersonen, die gespecialiseerd zijn in transacties op de geld- en kapitaalmarkten.

c. We hebben onze risico's beperkt

We hebben risico's beperkt door tijdige omzetting van aangetrokken kort geld in lange geldleningen. We hebben in 2019 geen nieuwe leningen verstrekt en geen nieuwe garanties afgegeven. In 2014 hebben we de beleidsregels aangescherpt voor het uitlenen en garant staan. In de 5 jaren voorafgaand hadden we 25 leningen verstrekt voor een bedrag van € 34 miljoen. Na de beleidswijziging zijn er nog slechts 2 leningen en 3 garanties verstrekt voor in totaal minder dan € 5 miljoen. Vier geldleningen aan derde partijen zijn (regulier) afgelost. Twee leningen aan woningcorporatie Ons Huis zijn overgedragen aan de BNG onder garantie van het Waarborgfonds Sociale Woningbouw. Aan verzoeken tot renteverlaging werken we niet mee. Als alternatief hebben we aangeboden algeheel af te lossen en tegen een lagere rente in de markt te lenen.

Onze portefeuille uitgeleend geld aan woningcorporatie Welbions neemt jaarlijks af en bedraagt eind 2019 nog € 314,4 miljoen. We hebben een 200% hypothecaire dekking voor deze geldleningen.

We lopen ook risico's door het financieren van verbonden partijen en deelneming in andere rechtspersonen.

De risico's van verbonden partijen worden toegelicht in de betreffende paragraaf.

De risico's op verliezen bij deelnemingen zijn in materiële zin beperkt tot de boekwaarde. Vaak heeft financiering in een ver verleden plaatsgevonden, waardoor de boekwaarde vele malen lager is dan de reële waarde van de deelneming. De aandelen zijn in de meeste gevallen alleen overdraagbaar aan mede-overheden. Dit beperkt de verhandelbaarheid. Er hebben zich geen mogelijkheden voorgedaan om deelnemingen af te stoten.

In de volgende tabel zijn de deelnemingen opgenomen, die een meer dan symbolische balanswaarde vertegenwoordigen of een dividendinkomst genereren. De waardes zijn weergegeven in euro en hebben betrekking op de aandelen die we zelf bezitten.

Aandelen van	Aantal aandelen Hengelo	Boekwaarde aandelen	Marktwaaarde aandelen ¹⁾	Dividend 2018 (ontv.2019)	Borgstel-lingspro-visie	Baten deelnemingen 2019
BNG Bank NV	174.486	436.215	15.300.000	497.000		497.000
Enexis NV	213.109	40.840	6.600.000	174.000		174.000
Twence BV	105.681	0	14.600.000	420.000	210.000	630.000
OL Crematoria Twente		0	1.100.000	14.000		14.000
Twente Milieu NV	340	154.285	1.800.000			0
Totaal alg. middelen in programma 8		631.340	39.400.000	1.105.000	210.000	1.315.000
Twence BV (in afvalbegroting in programma 7 verwerkt)				482.000		482.000
Totaal				1.587.000	210.000	1.797.000

¹⁾ Omdat de aandelen niet vrij verhandelbaar zijn, is de marktwaaarde indicatief, een theoretisch concept, berekend met vuistregels. Ze geven de waarde aan van onze aandelen in relatie tot de intrinsieke waarde van de onderneming. Bij Enexis volgen we de waarderingsofinie van Deloitte.

De mogelijkheid om rood te staan of kasgeld aan te trekken wordt beperkt door de wettelijke bepalingen van de kasgeldlimiet: we mogen op grond van de Wet Fido niet langdurig meer dan 8,5% van onze begrotingsomvang kort financieren. Een enkele overschrijding mag. Als we 3 kwartalen achtereenvolgens overschrijden moeten we dit melden aan de provincie en een herstelplan voorstellen. Deze bepaling voorkomt dat nadelige effecten ontstaan als de variabele rente snel stijgt. Het volgende overzicht toont de toetsing per kwartaal in 2019 aan de kasgeldlimiet. De kasgeldlimiet is niet overschreden.

Omschrijving	Eerste kwartaal	Tweede kwartaal	Derde kwartaal	Vierde kwartaal
Begrotingstotaal per 1-1-2019	303.839	303.839	303.839	303.839
Percentage cf regeling	8,50%	8,50%	8,50%	8,50%
Toegestane kasgeldlimiet	25.826	25.826	25.826	25.826
Opgenomen gelden < 1 jr	47.667	0	0	0
Schulden in rekening courant	796	854	834	914
Gestort door derden < 1 jr	91	91	90	90
1. Omvang vlottende schuld	48.554	945	924	1.004
Contant in kas	110	114	72	79
Tegoeden in rekening courant banken	1.926	2.531	2.606	2.097
Tegoeden RC overig	-216	30	216	238
Overige uitstaande gelden < 1 jr	50.419	50.156	39.389	25.267
2. Omvang vlottende middelen	52.239	52.831	42.283	27.681
3. Omvang netto vlottende schuld	-3.685	-51.886	-41.359	-26.677
Toegestane kasgeldlimiet	25.826	25.826	25.826	25.826
Netto vlottende schuld	-3.685	-51.886	-41.359	-26.677
Ruimte (+) of overschrijding (-)	29.511	77.712	67.185	52.503

Een tweede norm, waar we aan toetsen is de renterisiconorm. Door te zorgen voor spreiding in aflossen van bestaande leningen voorkomen we dat we in enig jaar een te groot deel van onze schuld opnieuw moeten afsluiten. Dit zou in een periode van hoge rentes kunnen leiden tot een forse stijging van onze structurele rentelasten en daardoor een te zware aanslag vormen op de beschikbare algemene middelen. We mogen maximaal 20% van het begrotingstotaal per 1/1 van elk jaar oversluiten. In 2019 zijn we binnen de norm gebleven.

Renterisiconorm	2019
1 Begrotingstotaal	303.839
2 Vastgesteld percentage	20%
3 Renterisiconorm (1 x 2)	60.768
Renterisico (volume renteherzieningen en	
4 aflossingen)	43.172
5 Ruimte onder de risiconorm (3 - 4)	17.596

Verdere beleidsuitgangspunten

- **We passen totaalfinanciering toe**

Bij de financiering van de gemeentelijke activiteiten wordt de gemeente als één geheel beschouwd. We spreken van totaalfinanciering of integrale financiering. Dat houdt in dat bij het bepalen van de financieringsbehoefte alle inkomsten en uitgaven betrokken worden, zowel reguliere activiteiten als projecten. Door totaalfinanciering worden de rentekosten geminimaliseerd. Leningen worden op de meest optimale momenten aangetrokken, rekening houdend met de gemeentelijke rentevisie, de Wet Fido, de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

- **We rekenen reële rente toe aan de taakvelden**

We rekenen een reële rente toe aan de taakvelden. Op basis van de werkelijke kosten van geld lenen bepalen we de omslagrente voor de toerekening aan de taakvelden. De omslagrente in 2019 was 2%. Dit is ook de rente die (verplicht) aan de grondexploitaties wordt toegerekend.

Inzicht in rentelasten, renteresultaat en wijze van toerekenen van rente

De volgende tabel geeft voor het 2019 aan hoe vanuit rentelasten, rentebaten en rentetoerekening het renteresultaat tot stand komt.

	Omschrijving	Bedrag
a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering	21.113
b.	De externe rentebaten over de korte en lange financiering	-15.789
	Saldo externe rentelasten en rentebaten	5.324
c1.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-2.834
c2.	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0
	De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken	
c3.	(= projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	1.753
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	4.243
d1.	Rente over eigen vermogen	0
d2.	Rente over voorzieningen	0
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	4.243
e.	De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-5.657
f.	Renteresultaat op het taakveld Treasury 1)	-1.414

¹⁾Het renteresultaat is een positief renteresultaat; deze tabel is op deze wijze geadviseerd door de commissie BBV.

De aan de taakvelden toegerekende rente (e.) is 2%. Herberekening van de werkelijke rentelasten in 2019 ten opzichte van de boekwaarde van de betreffende activa zou leiden tot een door te belasten

percentage van 2,17%. Dit is 0,17% boven de toegepaste omslagrentevoet van 2%. De afwijking valt binnen de toegestane marge van 0,5%.

6.6 Verbonden partijen

Waar gaat deze paragraaf over

Voor de uitvoering van taken kan de gemeente een beroep doen op andere organisaties of een andere organisatie oprichten. Als we taken hebben uitbesteed aan een organisatie, waarin we een bestuurlijk én financieel belang hebben is deze partij een verbonden partij. We zitten dan in het bestuur van deze organisatie of hebben stemrecht in de ledenvergadering/aandeelhoudersvergadering én lijden verlies als de organisatie failliet gaat of als wij aangesproken kunnen worden als ze haar verplichtingen niet kan nakomen. De beleidskaders rondom verbonden partijen liggen vast in de nota "Beleidskader Verbonden Partijen Hengelo 2013", hierna "beleidskader" genoemd. Voor een betere beoordeling van de bijdrage van de verbonden partij aan de doelstellingen van de gemeente is dit onderdeel in de betreffende programma's opgenomen. Deze paragraaf blijft dan beperkt tot de visie en beleidsvoornemens en een totaalbeeld van verbonden partijen in een samenvattende lijst.

Visie en beleidsvoornemens

Beleidskaders, visie en beleidsvoornemens

In het beleidskader is de visie op verbonden partijen uitgebreid weergegeven. We volstaan hier met de hoofdlijn van het beleid. Aan de basis staat, dat we alleen samenwerken met verbonden partijen als dit het geëigende middel is om onze beleidsdoelstellingen te realiseren. Het uitbesteden van taken aan een regionaal samenwerkingsverband betekent dat besluiten in organisatiebesturen en niet meer in de gemeenteraad genomen worden. De invloed moet gedeeld worden met andere gemeenten. Dit is inherent aan samenwerken. Samenwerken is balanceren tussen stevige democratische controle en effectief en efficiënt samen onze doelen bereiken.

De samenwerking met verbonden partijen kent twee invalshoeken:

- de bijdrage van de verbonden partij aan de doelstellingen van de gemeente (nut);
- het risico dat de gemeente loopt door de deelname, met name financieel, maar ook bestuurlijk.

Het financiële risico is het risico, dat de gemeente loopt als de verbonden partij failliet gaat of aanspraak maakt op niet begrote bijdragen van de gemeente. Bestuurlijke risico's treden op als de gemeente aangesproken kan worden op haar bestuurlijke rol in de verbonden partij.

Deze invalshoeken moeten in balans zijn; een groter risico kunnen we pas accepteren als de bijdrage aan de doelstellingen eveneens groot is. Daaruit volgt dat we activiteiten, uitgevoerd door partijen die marginaal bijdragen aan onze doelstellingen maar wel een groot financieel risico opleveren, beter anders kunnen organiseren. We willen een methodiek toepassen waarin de begrippen "nut" en "risico" vanuit een duidelijk kader objectief worden bepaald. Tezamen zijn nut (kwaliteit van de samenwerking) en risico de bestanddelen van de "waarde" van de samenwerking.

We zijn er nog niet in geslaagd om de uitgangspunten van een vernieuwde nota samenwerking met de raad te bespreken. We willen de visie van de raad op sturing verbonden partijen opnemen en verbreden van het aandachtsgebied "verbonden partijen" tot samenwerkingsrelaties. Steeds meer ontstaat bij gemeenten het besef, dat niet alleen de verbonden partijen risico's met zich meebrengen. Ook bij samenwerkingsrelaties die niet kwalificeren als "verbonden partij" kunnen financiële of bestuurlijke risico's spelen. Deze kunnen eveneens een grote impact hebben op de financiën of de reputatie van ons als gemeente. We hebben stappen gezet om een systematiek voor risicosignalering voor deze instellingen te ontwikkelen. Het effectieve gebruik van de interne risicoanalyse is nog beperkt geweest in 2019.

Bijdrage van verbonden partijen aan gemeentelijke doelstellingen

Het gewijzigde Besluit Begroting en Verantwoording beoogt het inzicht van raadsleden in nut en risico van de verbonden partijen te vergroten. Dat inzicht ontstaat als in de programma's het samenwerken met de verbonden partij en de bijdrage aan de programmadoelstellingen worden toegelicht.

In deze paragraaf beperken we ons tot het benoemen van het openbaar belang dat wordt gediend en benoemen we het programma waarin de relatie met doelstellingen wordt gelegd.

Wetswijziging versterking positie van gemeenteraden

Minister Ollongren van BZK heeft aangegeven de positie van gemeenteraden te willen versterken en daartoe o.a. de Wet op de Gemeenschappelijke Regelingen te willen aanpassen. In oktober 2019 sloot de internetconsultatie, waarbij reactie kon worden gegeven op het voorgenomen wetsvoorstel. De wetswijziging is eind 2019 nog niet aan de Tweede kamer aangeboden.

Risicomanagement bij de verbonden partijen

De risicobeoordeling van verbonden partijen wordt nu nog gedaan op basis van een beoordeling van de jaarstukken en begrotingen van deze partijen. Daarmee oordelen we met algemeen aanvaarde normen over in rapportages zichtbare grootheden zoals bijvoorbeeld weerstandsvermogen, schuldpositie en resultaten in de meerjarenbegroting. Steeds meer voeren verbonden partijen een eigen analyse van risico's, die hun succes bedreigen. Hierover rapporteren ze in de begrotings- en verantwoordingsstukken. De wijze waarop risico's worden benoemd en geobjectiveerd verschilt sterk per partij. In de beoordeling van de jaarstukken 2018 en conceptbegrotingen 2020 hebben we kritische kanttekeningen geplaatst. Daarom kunnen we nu nog onvoldoende steunen op de gerapporteerde resultaten.

In onze regio werken al enkele gemeenten samen in een gezamenlijke risico-uitvraag richting de verbonden partijen. De gevolgde methodiek sluit aan bij onze opvattingen m.b.t. risicoanalyse. Daarom hebben we ons hierbij aangesloten met ingang van de P en C-cyclus 2020.

Ontwikkelingen verbonden partijen

In de begroting staan we uitgebreid stil bij de ontwikkelingen van verbonden partijen. In deze jaarstukken zullen we compact de meest ingrijpende ontwikkelingen weergeven. De jaarstukken 2019 zijn nog niet bekend bij het schrijven van deze paragraaf.

Regio Twente

In het jaar 2019 is flink gediscussieerd over de toekomst van Regio Twente. Doelen: focus, eenvoud en minder bestuurlijke drukte. De organisatie gaat als het plan 6 maart 2020 wordt omarmd ontvlechten in 4 delen:

- onderwijs, ondernemers en overheid gaan de sociaal economische structuurversterking oppakken;
- een GR Gezondheid (GGZ, VVT, OZJT/Samen 14, omvat ca 75% van de huidige Regio Twente);
- de coalitions of the willing (naar gastgemeenten?);
- recreatieve voorzieningen (GR of BV of naar gemeenten?).

De bedrijfsvoering gaat ten dele mee naar de gezondheids-GR, maar moet daarnaast verder inkrimpen. Twee uitdagingen ontstaan er. Vanuit het verleden moeten financiële nadelen door het uittreden van de Veiligheidsregio Twente, het stoppen met de salarisadministratie en tekorten op het gebied van ICT worden opgelost. Tegelijk ontstaan er verdere nadelen als de coalities buiten de Regio Twente worden geplaatst. De te behalen voordelen door meer eenvoud kunnen deze nadelen niet compenseren.

Veiligheidsregio Twente

Geen ontwikkelingen te vermelden.

SWB Midden-Twente

SWB werkt voortvarend aan het verbeteren van de basis. De laatste P&C-stukken geven meer informatie dan voordien. Dit is een goede ontwikkeling. De komende jaren worden verliezen geraamd in het werkleerbedrijf door lagere rijksbijdragen, maar er wordt geen beroep op extra bijdragen van de deelnemende gemeenten gedaan. Ook in het derde jaar van haar bestaan heeft Gildebor de gestelde doelstellingen behaald. De openbare ruimte voldoet aan de gestelde kwaliteitseisen, de dienstverlening is op orde en ook de participatiedoelstelling is gerealiseerd. Punt van zorg is het teruglopend aantal WSW-ers. Aan het eind van 2019 bedroeg het aantal WSW- medewerkers 113 fte,

17 fte minder dan volgens bedrijfsplan. Desondanks is SWB-Gildebor in 2019 in staat geweest om het te kort aan WSW-medewerkers binnen de financiële kaders te compenseren.

Stadsbank Oost-Nederland

De Stadsbank heeft in 2019 een gevoelige tik gehad doordat ze op last van de rechter - samen met 14 andere dienstverleners - tot 1 maart 2020 geen nieuwe klanten bewindvoering meer mocht aannemen, omdat de administratieve verantwoording niet op orde was. De organisatie heeft onmiddellijk stappen ondernomen om de geconstateerde tekorten op te heffen. In 2019 hebben wij de intake schuldhelpverlening weer teruggenomen van de Stadsbank.

Regionaal Bedrijventerrein XL

In 2019 is de positieve ontwikkeling van XL Park doorgezet. Kavels kunnen per direct worden uitgegeven, wanneer bedrijven daarom vragen. De samenwerking onder de noemer Port of Twente heeft verder vorm gekregen. De vooruitzichten zijn zo goed, dat de bandbreedte van risico's aan de bovenkant fors naar beneden is bijgesteld. Voor deze risico's hebben deelnemende gemeenten een voorziening gevormd, waardoor het "extra risico" eigenlijk nihil is geworden. Als de onderbandbreedte van de risico's bewaarheid wordt kunnen we de verliesvoorziening ten dele terugnemen.

Gemeentelijk Belastingkantoor Twente

Het GBT is (verkort) GBTwente gaan heten. Het GBTwente heeft een nieuwe missie en visie voorbereid. Ze gaat voor kwaliteit, excellence, in uitvoering. Er is een optimale organisatieomvang bereikt met mogelijkheid voor geringe groei. Begin 2019 is het GBT verhuisd naar een eigen pand aan de Demmersweg 140 in Hengelo. Belangrijkste project waar men midden in zit is de omzetting van de vastgoedwaardering op basis van kubieke meters naar vierkante meters.

Crematoria Twente

Het vernieuwen en uitbreiden van de crematielocaties is klaar, op wat buitenwerk na. In 2019 is Harriët Tomassen als opvolger van Peter Molema aangetrokken als directeur/bestuurder. In 2019 kwamen er winstwaarschuwingen toen bekend werd dat in 2018 het aantal crematies, mede onder invloed van de verbouwingen, was gedaald. Dit zette nog door in begin 2019, opgevolgd door een vierde kwartaal 2019 met de hoogste kwartaalomzet in de historie. Ook de vraag uit de rand van het traditionele verzorgingsgebied begint te herstellen. In 2019 is afgesproken, dat raadsleden via de griffies inzage kunnen krijgen in de jaarstukken van de BV. Het publieke karakter van de crematoria is opnieuw ter discussie gesteld door enkele gemeenten die vertegenwoordigd zijn in het Algemeen Bestuur.

Omgevingsdienst Twente (ODT)

2019 is het eerste jaar van de ODT geweest. Dit eerste jaar heeft in het teken gestaan van opstarten en inrichten, waarbij de uitvoering en de dienstverlening aan bedrijven gewoon is doorgelopen. Bij de start van de ODT was sprake van een forse onderbezetting. Dit heeft voor 2019 geleid tot een positief financieel resultaat, maar echter ook tot achterstanden in het werk of niet uitgevoerde controles. De meest risicovolle bedrijven zijn allemaal wel gecontroleerd. In overleg met de deelnemer zal nog worden besloten hoe om te gaan met het resultaat en in hoeverre dit aan te wenden voor het eventueel inlopen van achterstanden. Inmiddels heeft de ODT haar bezetting op orde en wordt verwacht dat de planning voor 2020 gewoon kan worden gerealiseerd.

Twente Milieu

Twente Milieu heeft het kostprijs-plus systeem herzien. Deze gaat in 2020 in. Deze heeft geleid tot een lagere belasting van de gemeente Hengelo op het gebied van afvalinzameling. De burger verkrijgt hiervan de voordelen via het tarief. Daarentegen gaan we meer betalen voor de gladheidsbestrijding, waardoor de gemeentelijke exploitatie er nadeel van ondervindt. In 2019 heeft Twente Milieu een nieuwe strategienota uitgebracht. De gemeenteraden zijn hierin meegenomen. Eind 2019 heeft de directeur, Lisette Bosch, afscheid genomen. Haar opvolger is gevonden, maar op dit moment nog niet benoemd.

Twence

Twence herzielt haar strategie in samenwerking met de aandeelhoudende gemeenten. Het beleidsplan 2020-2023 kent de volgende strategische lijnen:

- een actieve en substantiële bijdrage leveren aan de duurzame regionale energievoorziening;
- meer waardevolle grondstoffen uit afval en biomassa produceren om de grondstofkringlopen te sluiten.

Twence zal steeds meer haar rol als duurzaamheidsbevorderaar vervullen en blijft voorlopig onze afvalverwerker. We zien de rol als warmteleverancier toenemen. De goede financiële resultaten lijken structureel te zijn.

Warmtenetwerkbedrijf Hengelo en Warmtebedrijf Hengelo

In 2019 is de DEC, het tussenwarmtestation in Hart van Zuid, opgeleverd. Deze centrale verhoogt de temperatuur van de restwarmte van Nouryon, zodat deze geschikt is om huizen en bedrijven te verwarmen. Ennatuurlijk is de energieleverancier die de warmte levert. Alliander is het netwerkbedrijf, dat verantwoordelijk is voor de infrastructuur. Deze bedrijven voeren tevens de administraties voor beide verbonden partijen. De gemeente heeft naast het aandeelhouderschap nog een belang doordat ze aan beide bedrijven een achtergestelde lening van € 1 miljoen heeft verstrekt en aan Warmtebedrijf Hengelo nog een lening van € 4,4 miljoen, die begin 2020 wordt afgelost.

Lijst van verbonden partijen

Overzicht gemeentelijke verbonden partijen (per 30 juni 2018)

Naam verbonden partij	Juridische vorm	Vertegenwoordiging / aandeelhouderschap	Verplichte samenw.
1. Gemeenschappelijke regelingen			
Regio Twente	Openbaar lichaam	College	Taakafh.
Veiligheidsregio Twente	Openbaar lichaam	College	J
Sociaal Werk- en leerbedrijf Midden-Twente	Openbaar lichaam	College	N
Stadsbank Oost-Nederland	Openbaar lichaam	College	N
Crematoria Twente	Openbaar lichaam	College	N
Regionaal Bedrijventerrein Twente	Openbaar lichaam	College	N
Omgevingsdienst Twente	Openbaar lichaam	College	J
Gemeentelijk Belastingkantoor Twente	Openbaar lichaam	College	N
Gemeenschappelijke regeling samenwerking sociale zaken Borne, Haaksbergen en Hengelo	Centrumgemeente regeling	College	N
Centrumgemeenteregeling samenwerking ICT Hengelo	Centrumgemeente regeling	College	N
2. Vennootschappen en coöperaties			
BNG Bank N.V.	N.V.	College	N
Twente Milieu N.V.	N.V.	College	N
Twence B.V.	B.V.	College	N
Enexis Holding B.V.	B.V.	College	N
Warmtenetwerk Hengelo B.V.	B.V.	College	N
Warmtebedrijf Hengelo B.V.	B.V.	College	N
CSV Amsterdam B.V. *	B.V.	College	N
Verkoop Vennootschap B.V. *	B.V.	College	N
Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. *	B.V.	College	N
CBL Vennootschap B.V. *	B.V.	College	N
Vordering op Enexis B.V. *	B.V.	College	N
3. Stichtingen en verenigingen			
4. Overige verbonden partijen			
Euregio	Nederlands-Duitse GR	College (raadsleden in Euregiaraad)	N
5. Instellingen met bestuurlijk belang overwegend met publieke middelen gefinancierd			
Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)	Vereniging	College	nvt
VNG Overijssel	Vereniging	College	nvt

* de gemerkte BV's komen voort uit de verkoop van Essent aan RWE .

Van alle verbonden partijen vermelden we een aantal kerngegevens, waarvan de informatieve waarde en de onderverdeling in categorieën verbonden partijen zoals in het BBV is bepaald. Voor de overzichtelijkheid en leesbaarheid van de tabellen splitsen we de tekstuele toelichting en de cijfermatige gegevens.

Toelichting gegevens

De balansgegevens van de verbonden partijen ontleen we aan de jaarstukken 2019 (in de meeste gevallen nog niet bekend) of 2018 of de geprognosticeerde balans in de meerjarenbegroting. Door de gemeenschappelijke regelingen worden toekomstige balansgegevens wel verstrekt. De geprivatiseerde bedrijven doen dit niet. Hier is de laatste balans de basis. De jaarresultaten zijn gelijk gesteld aan de mutatie in het eigen vermogen, dus resultaat voor resultaatbestemming. Wij doen geen aanname m.b.t. de resultaten van private partijen, als deze niet door hen gecommuniceerd zijn.

Voor het financieel belang hanteren we een gewijzigde berekening. In navolging van de regionale gemeenten waarmee we samen de risico-analyse uitvoeren is het financieel belang de optelsom van de jaarlijkse exploitatiebijdrage, evt. aangevuld met de subsidiebijdrage en inkoopbedrag voor dienstverlening, het jaarlijkse dividend, het ingebrachte kapitaal en de verstrekte leningen en garanties. Dit is dan het maximale verlies dat zou kunnen optreden bij bedrijfsdiscontinuïteit. Jaarlijkse bijdragen zullen nooit geheel verloren gaan, deze worden (pragmatisch) voor 50% meegenomen.

Wat hier niet in meegenomen is: de waarde van de deelneming in het economisch verkeer.

Hypothetisch voorbeeld: wij lijden geen boekverlies als crematoria Twente het hoofd niet boven water zou kunnen houden. Maar vanwege de waarde van alle activa in de BV verliezen we dan wel de potentiële opbrengst hiervan.

Gemeenschappelijke regelingen

Naam verbonden partij	Openbaar belang dat gediend wordt	Bestuurlijk belang	Beleid in programma
Regio Twente	Gemeentelijke beleidsvoering primaire gemeentelijke processen	Deelname algemeen bestuur en afstemmingsberaden	2,3,5,6,7
Veiligheidsregio Twente	(Voorbereiding op) bestrijding van rampen en incidenten	Deelname algemeen en dagelijks bestuur	1
Sociaal Werkleerbedrijf Midden Twente (SWB)	Ondersteuning mensen met afstand tot de arbeidsmarkt en samenwerking beheer en onderhoud openbare ruimte	Deelname algemeen en dagelijks bestuur	6
Stadsbank Oost Nederland	Hulpverlening aan mensen met financiële problemen en schulden	Deelname algemeen en dagelijks bestuur	6
Crematoria Twente	Lijkbezorging met inachtneming van wettelijke voorschriften	Deelname dagelijks bestuur	7
Regionaal Bedrijventerrein Twente	Regionale afstemming en ontwikkeling XL-businesspark	Deelname algemeen en dagelijks bestuur	3,8
Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (GBT)	Gemeentelijke heffing en invordering lokale belastingen	Deelname algemeen en dagelijks bestuur	9,7
Omgevingsdienst Twente (ODT)	Handhaving wetgeving milieu	Deelname algemeen bestuur	7
Gemeenschappelijke regeling samenwerking sociale zaken Borne, Haaksbergen en Hengelo (Hengelo Centrumgemeente)	Schaal- en kwaliteitsvoordelen behalen en kwetsbaarheidsbeperking van aangesloten gemeenten op het gebied van sociale zaken	Verantwoordelijkheid gemeentebestuur Hengelo, inbreng deelnemende gemeenten via portefeuillehoudersoverleg	6
Centrumgemeenteregeling samenwerking ICT Hengelo (Hengelo Centrumgemeente)	Schaal- en kwaliteitsvoordelen behalen en kwetsbaarheidsbeperking van aangesloten gemeenten op ICT-gebied	Verantwoordelijkheid gemeentebestuur Hengelo, inbreng deelnemende gemeenten via portefeuillehoudersoverleg	9

Naam verbonden partij	Financiële belang	Eigen vermogen 01-01-2019	Eigen vermogen 31-12-2019	Vreemd vermogen 01-01-2019	Vreemd vermogen 31-12-2019	Resultaat 2019	Aandeel belang
Regio Twente	2.281	10.034	10.019	13.653	12.460	-15	12,9%
Veiligheidsregio Twente	2.949	1.319	1.597	55.048	53.356	278	7,1%
Sociaal Werkleerbedrijf Midden Twente (SWB)	13.021	5.651	4.846	5.729	5.729	-805	67,8%
Stadsbank Oost Nederland	416	1.080	1.081	15.042	14.797	0	8,7%
Openbaar Lichaam Crematoria Twente	50	1.591	1.591	87	0	0	16,4%
Regionaal Bedrijventerrein Twente	4.715	207	207	114.990	114.990	0	23,0%
Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (GBTwente)	947	323	348	16.838	5.000	25	9,4%
Omgevingsdienst Twente (ODT)	Vanaf de jaarstukken 2019 komt er een verantwoording beschikbaar.						
Gemeenschappelijke regeling samenwerking sociale zaken Borne, Haaksbergen en Hengelo (Hengelo Centrumgemeente)	Geen rechtspersoon; maakt onderdeel uit van de financiën van de gemeente Hengelo.						
Centrumgemeenteregeling samenwerking ICT Hengelo (Hengelo Centrumgemeente)	Geen rechtspersoon; maakt onderdeel uit van de financiën van de gemeente Hengelo.						

Opmerkingen over bovenstaande tabel:

- Regio Twente heeft veel bestemmingsreserves, maar een lage algemene reserve.
- De risico's bij Regionaal Bedrijventerrein zijn volledig voorzien bij de deelnemende gemeenten.
- Het negatieve resultaat van SWB is het verwachte gevolg van dalende rijkssubsidies.
- Het vreemd vermogen van GBTwente was per 1-1-2019 hoog omdat afstortingen aan gemeenten nog niet hadden plaatsgevonden.

Vennootschappen en corporaties

Naam verbonden partij	Wijze van belang	Openbaar belang dat gediend wordt	Beleid in programma
Twente Milieu NV	Aandeelhouder en deelname bestuur	Gezamenlijke efficiënte duurzame afvalinzameling	7
Twence Holding BV	Aandeelhouder	Milieuverantwoordelijke afvalverwerking en kenniscentrum CO2-neutraliteit	7
Bank Nederlandse Gemeenten	Aandeelhouder	Financiering publieke sector: laag houden kosten maatschappelijke voorzieningen	9
Enexis NV	Aandeelhouder	Beschikbaarheid van het energienet, duurzame energiesystemen en energietransport	9
CBL Vennootschap BV	Aandeelhouder	Afhandeling rechten en plichten n.a.v. verkoop Essent	9
Vordering op Enexis BV	Aandeelhouder	Afhandeling rechten en plichten n.a.v. verkoop Essent	9
Verkoop Vennootschap BV	Aandeelhouder	Afhandeling rechten en plichten n.a.v. verkoop Essent	9
CSV Amsterdam B.V.	Aandeelhouder	Afhandeling rechten en plichten n.a.v. verkoop Essent en Attero	9
Publiek Belang Electriciteitsproductie BV	Aandeelhouder	Afhandeling rechten en plichten n.a.v. verkoop Essent	9
Warmtenetwerk Hengelo BV	Financier en aandeelhouder	Duurzame energieproductie	7
Warmtebedrijf Hengelo BV	Aandeelhouder	Duurzame energieleverantie	7

Naam verbonden partij	Financiële belang	Eigen vermogen 01-01- 2019	Eigen vermogen 31-12- 2019	Vreemd vermogen 01-01- 2019	Vreemd vermogen 31-12- 2019	Solva- biliteit	Resultaat 2019	Aandeel belang
Twente Milieu NV	2.506	9.636	9.636	17.848	17.848	35%	n.b.	19,1%
Twence Holding BV	2.216	133.428	138.428	173.808	173.808	44%	n.b.	10,6%
Bank Nederlandse Gemeenten	836	4.991.000	4.887.000	132.518.000	144.802.000	3%	163.000	0,3%
Enexis NV	130	4.024.000	4.112.000	3.691.000	4.146.000	50%	210.000	0,14%
CBL Vennootschap BV (CBL)	nihil	136	125	22	5	96%	-11	0,2%
Vordering op Enexis BV (VoE)	nihil	-3	-9	356	90	-11%	-6	0,2%
Verkoop Vennootschap BV (VV)	nihil	112	71	30	16	82%	-41	0,2%
CSV Amsterdam B.V. (CSV)	nihil	746	452	45	84	84%	-294	0,2%
Publiek Belang Electriciteits productie BV (PBE)	nihil	1.605	1590	24	455	78%	-15	0,2%
Warmtenetwerk Hengelo BV	1.040	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	5,0%
Warmtebedrijf Hengelo BV	5.000	1.050	972	6.838	7.279	12%	-78	5,0%

Voor banken is de solvabiliteit per definitie zeer laag. Daarom wordt bij banken naar de Tier 1 ratio gekeken. Deze geeft de verhouding van de vrije reserves ten opzichte van de (risico gewogen) verstrekte leningen aan. Voor BNG Bank is de Tier 1 eind 2018 38%.

CBL, VoE, VV en PBE zullen in 2020 worden ontbonden. CSV behandelt nog claims van en aan de voormalige aandeelhouders van Essent. In april wordt een schikkingsvoorstel voorgelegd. Het risico in al deze BV's in relatie tot de verkoop van Essent is beperkt tot het aandeelkapitaal in de BV.

Verenigingen en stichtingen

Wij hebben geen gecombineerd bestuurlijk en financieel belang in verenigingen of stichtingen.

Overige verbonden partijen

Naam verbonden partij	Openbaar belang dat gediend wordt	Bestuurlijk belang	Beleid in programma
Euregio (Openb. Lichaam volgens NL-Duits recht, volgt niet BBV)	Belangenbehartiging gemeenten NL-Duitse grensstreek	Deelname algemeen bestuur en Euregioraad	9

Bestuurlijk belang	Financiële belang	Eigen vermogen 01-01-2019	Eigen vermogen 31-12-2019	Vreemd vermogen 01-01-2019	Vreemd vermogen 31-12-2019	Resultaat 2019	Aandeel belang
Deelname algemeen bestuur en Euregioraad	24	1.607	1.652	34.244	34.199	45	5%

Het vreemd vermogen van de Euregio bestaat voor € 33 miljoen uit de verplichting om bij de Euregio gestalde middelen van het Interreg-V-programma terug te betalen. Zonder deze middelen is er een normale verhouding eigen/vreemd vermogen.

Instellingen met bestuurlijk belang overwegend met publieke middelen gefinancierd

Bij de volgende verenigingen is in strikte zin geen sprake van een verbonden partij, omdat er geen sprake is van een financiële impact bij faillissement of aansprakelijkheid door garantstelling.

Naam verbonden partij	Aard van het belang	Openbaar belang dat gediend wordt	Beleid in programma
VNG, Vereniging Nederlandse Gemeenten	Lid van de vereniging met stemrecht	Krachtiger lokale overheid door samenwerking en belangenbehartiging	9
Vereniging van Gemeenten Aandeelhouders Noord Nederland	Lid van de vereniging	Belangenbehartiging gemeenten in deelnemingen, w.o. Enexis NV en maatschappijen inzake verkoop Essent	9

Naam verbonden partij	Financiële belang	Eigen vermogen 01-01-2019	Eigen vermogen 31-12-2019	Vreemd vermogen 01-01-2019	Vreemd vermogen 31-12-2019	Solvabiliteit	Resultaat 2019
VNG, Vereniging Nederlandse Gemeenten	355	61.975	56.627	78.875	78.875	42%	n.b.
Vereniging van Gemeenten Aandeelhouders Noord Nederland				n.v.t.			

In bijlage 9.4 is een overzicht opgenomen van de vertegenwoordiging namens onze gemeente bij de verbonden partijen.

In de paragraaf 6.5 Financiering is een overzicht van de deelnemingen opgenomen.

6.7 Bedrijfsvoering

6.7.1 Organisatie

De ambtelijke organisatie van de gemeente Hengelo is continu in beweging.

Maatschappelijke ontwikkelingen

Maatschappelijke ontwikkelingen en ingrijpende veranderingen in wet- en regelgeving zijn van grote invloed op ons werk; op wat we doen, hoe we dit doen en met wie we dit doen. Complexe vraagstukken en samenwerkingsvormen (zowel lokaal als regionaal) vergen andere sturing en flexibele inzet van mensen en middelen.

Ambities

Daarnaast vragen onze eigen ambities en het streven naar optimale dienstverlening aan de stad om een duidelijke focus op onze doelen en op een excellente taakuitvoering. Het college zet vol in op samenwerking, vernieuwing en transparantie. Met de samenleving werken wij aan een leefbare stad.

Doorontwikkeling organisatie

De visie op de doorontwikkeling van onze organisatie is samengevat in een beeld:

Een organisatie waarin de inwoner en ondernemer centraal staan.

Waarin wij op een logische manier en met de juiste houding kunnen doen waar de gemeente voor is: Ervoor zorgen dat de Hengeloërs hier fijn en goed samen kunnen leven, wonen en werken.

Dat is onze taak, daar werken wij dagelijks aan. Dit doen wij met behulp van drie kernwaarden als leidraad voor onze houding en onze manier van werken:

- De logica van de Hengeloër als uitgangspunt;
- Lef hebben; keuzes maken en daadkracht tonen;
- Dingen voltooien, door goed samen te werken.

Deze kernwaarden geven richting aan de manier waarop we de doorontwikkeling van onze organisatie vormgeven. In 2019 hebben we deze kernwaarden meer inhoud gegeven in verschillende sessies met medewerkers en CMT.

Er vinden ontwikkelingen plaats in alle domeinen, zoals bijvoorbeeld de transformatie én bezuinigingen binnen het sociaal domein en de invoering van de Omgevingswet. Onze visie op dienstverlening wordt steeds concreter toegepast en we zetten in op optimalisatie en professionalisering van onze bedrijfsvoering. In 2019 is de samenvoeging van de sectoren

Dienstverlening en Middelen tot één sector Bedrijfsvoering voorbereid. In 2020 zal de uitvoering hiervan verder vorm krijgen.

Bezuinigingstaakstelling

Als ambtelijke organisatie kijken we voortdurend kritisch naar onszelf. We kijken permanent of we zaken anders, slimmer, beter en efficiënter kunnen uitvoeren. Als bijdrage ter dekking van de in de Kaderbrief 2019-2022 opgenomen investeringsagenda is de ambtelijke organisatie een efficiency taakstelling opgelegd die op termijn oploopt naar 2% van de totale bruto loonsom (€ 400.000 in 2020 die oploopt naar € 840.000 structureel van 2022). Deze taakstelling is in het najaar van 2019 door het concern managementteam voor 2019 incidenteel ingevuld. Voor 2020 en verder is deze taakstelling structureel ingevuld. Hierbij is ook de taakstelling op de ambtelijke organisatie van € 500.000 (structureel) als gevolg van de gemeente brede efficiencyopbrengst door het nieuwe stadhuis/stadskantoor meegenomen. Deze laatste taakstelling is ingeboekt in de Kadernota 2017-2020 n.a.v. het definitieve besluit tot de renovatie van het stadhuis en de bouw van het nieuwe stadskantoor.

Hengelo's werken

In 2019 zijn we bezig geweest met de voorbereiding voor de verhuizing naar onze nieuwe werkomgeving in de binnenstad per februari 2020. Dit vergt een andere manier van werken; Hengelo's werken. Bewust werken, gericht op samenwerken en verbinden, met openheid en transparantie. Een goede manier van samenwerken draagt daarnaast bij aan de mate waarin we als gemeente in control zijn. Wij handelen naar besluiten en werken met de planning- & control cyclus als belangrijkste sturingsinstrument.

Alle kernwaarden komen hier samen: de logica van de Hengeloër, keuzes maken en dingen voltooien.

Bereiken?	Doen?
Een resultaatgerichte, effectieve en efficiënte organisatie	Scherpe focus op de te bereiken resultaten vanuit de logica van de Hengeloër. Optimaliseren van de bedrijfsvoering en (concern) control, onder meer door het optimaliseren van de P&C-cyclus. Hiervoor is het programma 'P&C als belangrijkste sturingsinstrument' in 2019 gestart. De belangrijkste doelen van dit programma zijn het verbeteren van de inhoud van de P&C producten, het verbinden van de P&C producten met interne sturing en soepeler P&C processen. Door het innoveren van werkprocessen onder meer met behulp van informatietechnologie kan efficiënter worden gewerkt en de dienstverlening verder worden verbeterd. De opgelegde taakstelling aan de ambtelijke organisatie is gerealiseerd.
Een flexibele organisatie met een grote mate van samenwerking, transparantie, creativiteit en innovatie	Het aanpassen van onze organisatie aan alle veranderende eisen en omstandigheden is een continu proces. We zetten onder meer in op: <i>Dienstverlening:</i> doorontwikkelen van ons dienstverleningsconcept vanuit de logica van de Hengeloër. Bij het ontwerp van de publieksbalies in het nieuwe stadhuis zijn bijvoorbeeld de dienstverleningsformules als uitgangspunt genomen. <i>Sociaal:</i> vanuit de transities in het sociaal domein is de fase van transformatie ontstaan. Dit betekent écht anders samenwerken met partners en burgers, meer vernieuwen en keuzes maken met lef. Hier wordt aan gewerkt, onder andere door middel van het interventieprogramma sociaal domein. <i>Fysieke keten:</i> de veranderende omgeving vraagt om een open houding, gericht op samenwerking intern en extern. Denken in mogelijkheden, handelen met lef vanuit vertrouwen en rugdekking. De Omgevingswet zal vanuit deze grondwaarden worden ingevoerd. In 2019 zijn hiervoor verdere voorbereidingen getroffen. <i>Cultuur:</i> inzetten op de ontwikkeling van persoonlijk leiderschap en op het laden van de kernwaarden lef, logica en voltooien door samenwerken. Hierover is het CMT in 2019 in gesprek gegaan met de medewerkers.

6.7.2 Personeel

Veranderingen in de organisatie en de wijze waarop het personeelsbeleid wordt vormgegeven en uitgevoerd, moeten goed op elkaar aansluiten. Een modern personeelsbeleid dat aansluit bij de wensen van werknemers en de organisatiedoelstellingen is een voorwaarde voor goed en aantrekkelijk werkgeverschap en een goed presterende organisatie.

Goed werkgeverschap gaat om meer dan het optimaal benutten en inzetten van de aanwezige competenties en kwaliteiten van medewerkers. Het moet uitnodigen tot ontwikkelen en leren, tot veranderen en verbreden van de inzetbaarheid. Dat laatste is juist in tijden van ontgroening en vergrijzing in combinatie met de te verwachten krapte op de arbeidsmarkt van groot belang.

Bereiken?	Doen?
Modern en aantrekkelijk werkgeverschap	Zorgdragen voor een prettig werkklimaat waarin medewerkers werken met plezier, met ruime ontwikkelmogelijkheden en aandacht voor talentontwikkeling. Hiervoor is onder andere aandacht in het introductieprogramma voor nieuwe medewerkers. Daarnaast wordt dit onderdeel van het organisatie-ontwikkelprogramma Hengelo's Werken in 2020.
Sociale werkgever die haar maatschappelijke verantwoordelijkheid neemt	In het sociaal akkoord hebben het kabinet en sociale partners in 2013 afgesproken dat ze banen creëren bij reguliere werkgevers voor mensen met een arbeidsbeperking. Het quotum voor 2019 was voor overheidswerkgevers 1,93%. Voor Hengelo zou dit uitkomen op ongeveer 17 banen. Binnen Hengelo wordt inzet gepleegd om banen te creëren. Meerdere personen hebben inmiddels een proefplaatsing gehad. Afgelopen jaar zijn er 8 personen werkzaam (geweest) binnen de gemeente Hengelo, waarvan op dit moment 4 personen een aanstelling hebben gekregen. We streven naar 6 extra banen/plaatsingen. Bovendien verrichten bij Gildebor, Sodexo en het Twentebad ongeveer 100 mensen met een arbeidsbeperking werkzaamheden voor de gemeente Hengelo.
Vergroten leervermogen en verbreden inzetbaarheid	De Twentse School draagt bij aan de ontwikkeling en duurzame inzetbaarheid van onze medewerkers door middel van het aanbieden van een ruim assortiment aan opleidingen, trainingen en workshops. De Twentse School is er voor de 14 Twentse gemeenten en voor enkele andere, aan gemeenten gelieerde, (semi)overheidsinstanties. De inbreng van Hengelo is gewaarborgd door de Hengelose deelname in de Adviesgroep Twentse School. In de Hengelo Academie worden alleen nog trainingen aangeboden die specifiek zijn voor Hengelo. Hierbij valt te denken aan de Introductiedagen, 'Avondje Politiek' of de training van de BHV-ers.
Vergroten van mobiliteit	Het Hengelose loopbaancentrum adviseert en begeleidt medewerkers met een loopbaanvraag(stuk). Dit kan gaan om een eenmalig loopbaanadviesgesprek of om een traject van meerdere gesprekken. In totaal zijn 44 medewerkers in 2019 begeleid door het loopbaancentrum. In het kader van de samenwerking binnen het project Twentse Kracht heeft de Hengelose loopbaanadviseur ook 28 medewerkers uit andere Twentse gemeenten begeleid.
Optimaal benutten van talenten en het stimuleren van persoonlijk leiderschap	In 2019 is het programma Hengelo's Werken voorbereid. In 2020 zal middels dit programma aandacht zijn voor bewustwording van het belang van persoonlijk leiderschap in de organisatie. Hiervoor zullen diverse activiteiten worden ontwikkeld.
Leiderschapsontwikkeling	In 2019 is het organisatie-ontwikkelprogramma Hengelo's werken voorbereid. In 2020 gaan we hiermee aan de slag. Een belangrijk onderdeel daarvan is het organiseren van activiteiten met betrekking tot leiderschapsontwikkeling en instrumenten ontwikkelen ter ondersteuning van leidinggevers.
Integriteitsbewustzijn bevorderen	Integriteit heeft voortdurend onze aandacht in de organisatie, en wordt waar relevant onder de aandacht gebracht bij alle medewerkers.
Goede arbeidsomstandigheden (veiligheid, gezondheid en welzijn)	Onderhouden van maatregelen gericht op fysiek en mentaal gezonde medewerkers waaronder extra aandacht voor agressie en geweld. In 2019 hebben medewerkers die regelmatig klantcontacten hebben, een agressietraining gevolgd. In 2020 zal dit een vervolg krijgen door middel van een e-learning voor de hele organisatie.
Contracteren nieuwe arbodienstverlener	Het contract met arbodienstverlener is op 1 april 2019 afgelopen. In samenwerking met de andere Twentse gemeenten heeft een aanbestedingsprocedure plaatsgevonden en is er per 1 april 2020 De Bedrijfspoli uit Nijmegen als nieuwe arbodienstverlener gecontracteerd.
Een verlaging van het ziekteverzuim naar maximaal 4,5%	In 2019 was het totale ziekteverzuim 5,26%. Dit is een verlaging ten opzichte van 2018 (5,43%), maar nog niet onder de streefwaarde. Vanaf 2020 gaan we samenwerken met een nieuwe arbodienst waarmee we hernieuwde afspraken gaan maken over verzuimpreventie en verzuimbegeleiding. Daarnaast is er blijvend aandacht voor verzuimpreventie en de eigen regierol van leidinggevers bij (langdurig) verzuim.

6.7.3 Arbeidsvoorwaarden

Woon-werkvervoer naar het nieuwe stads kantoor

Bij het nieuwe stads kantoor zijn geen parkeerplaatsen voor medewerkers voorzien. Uitgangspunt is duurzaamheid, daarom wordt vooral ingezet op stimulering van fiets- en OV-gebruik. Er blijft echter een groep medewerkers over die toch met de auto reist. Voor deze groep moest een parkeeroplossing komen die overlast in de wijken rond het stads kantoor zo laag mogelijk zou maken. Tegelijk was het streven die parkeeroplossing niet zo aantrekkelijk te maken dat deze auto gebruik zou stimuleren.

De stimuleringsmaatregelen en de parkeeroplossingen zijn beschreven in het Mobiliteitsplan woon-werkvervoer dat het college heeft vastgesteld op 17 december 2019. In 2020 zullen we de effecten van de ingevoerde maatregelen monitoren en evalueren en waar nodig tot aanpassingen komen.

Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra)

Een ander belangrijk thema wordt gevormd door de wet normalisering rechtspositie ambtenaren. Deze wet is op 1-1-2020 in werking getreden en heeft tot doel om de rechtspositie van ambtenaren en werknemers uit het bedrijfsleven zoveel mogelijk gelijk te trekken. De arbeidsvoorwaarden van ambtenaren vallen niet langer onder het bestuursrecht maar onder het civiele arbeidsrecht. Ten gevolge van deze wet zijn onder andere de aanstellingen van ambtenaren gewijzigd, is nu een ander ontslagstelsel van toepassing en is de totstandkoming van collectieve arbeidsvoorwaarden gewijzigd. Ook de geschilbeslechting en de medezeggenschap hebben een andere vorm gekregen: we kennen geen bezwaren meer maar geschillen en het Lokaal Overleg komt in de plaats van het Georganiseerd Overleg. De komende jaren blijft de verdere implementatie van de gevolgen van de wet een belangrijk aandachtspunt.

Bereiken?	Doen?
Een zo duurzaam en overlastvrij mogelijk woon-werkvervoer naar het nieuwe stadskantoor	We hebben in 2019 verschillende maatregelen voorbereid. Het bedrag waarover medewerkers belastingvoordeel kunnen krijgen bij de aanschaf van een (elektrische)fiets is eenmalig (tot 31 december 2020) verhoogd van € 750,- naar € 1250,-. Het OV-gebruik wordt gestimuleerd doordat medewerkers die verder dan 15 km van het werk wonen een tegemoetkoming van € 10,- per maand kunnen krijgen, als zij regelmatig met het OV reizen. In het stadhuis is een fietsparkeergarage gerealiseerd met parkeerplekken voor verschillende soorten fietsen, laadpalen voor elektrische fietsen, douche- en omkleedfaciliteiten en een droogruimte voor fietskleding. Er is voorzien in duurzaam deelvervoer voor dienstreizen waardoor medewerkers niet langer hun eigen auto nodig hebben voor dienstreizen. Medewerkers die 15 km of verder van het nieuwe stadhuis wonen en met de auto reizen krijgen een tegemoetkoming van € 10,- per maand bij het afsluiten van een parkeerabonnement in parkeergarage de Beurs. Daarnaast zijn medewerkers via diverse communicatiekanalen gewezen op de mogelijkheden voor abonnementen bij andere parkeergarages of dagparkeerterreinen.
De wet normalisering rechtspositie ambtenaren en de gevolgen daarvan volledig geïmplementeerd.	In 2019 zijn alle noodzakelijke voorbereidingen getroffen voor de implementatie van de Wnra. De eenzijdige aanstellingen die medewerkers hadden zijn omgezet in tweezijdige arbeidsovereenkomsten. Alle medewerkers hebben eind 2019 de mogelijkheid gekregen hun nieuwe arbeidsovereenkomst te tekenen. De Hengelose Arbeidsvoorwaarden Regeling (HAR) bestaat niet meer sinds 1 januari 2020. Deze is vervangen door de Cao gemeenten en het Personeelshandboek. De landelijke bepalingen uit de HAR staan nu in de Cao. De lokale bepalingen uit de HAR zijn omgezet naar civiel recht en staan nu in het Personeelshandboek. Daarnaast zijn diverse werkprocessen aangepast op de nieuwe wet- en regelgeving en zijn brief formats omgezet. Er is een geschillencommissie in het leven geroepen die geschilbeslechting zal verzorgen voor functiewaardering en de individuele toepassing van het sociaal statuut en van het Van Werk Naar Werk traject. Deze commissie heeft een regionaal karakter: andere gemeenten hebben de mogelijkheid om hun geschillen voor te leggen aan de Hengelose commissie. Inmiddels hebben de gemeenten Almelo, Borne, Haaksbergen, Noaberkracht, Oldenzaal en Twenterand en de Regio Twente zich aangesloten bij Hengelo. Naast Hengelo heeft Enschede ook een regionale geschillencommissie. De geschillenreglementen van Enschede en Hengelo zijn gelijklopend, met uitzondering van de samenstelling van de commissie. Hengelo heeft gekozen voor een tripartite samenstelling (met vakbondsvertegenwoordiging) van de commissie. Er is in 2019 met de medezeggenschap afgesproken dat de omzetting van de lokale bepalingen een technische omzetting zou zijn (geen nieuw beleid). Tijdens de omzetting is gebleken dat een aantal bepalingen geactualiseerd moet worden. Daarmee gaan we in 2020 (en verder) samen met het Lokaal Overleg aan de slag.
Generatiepact	In 2019 is onderzocht of het generatiepact opnieuw opengesteld zou kunnen worden. Het college heeft besloten het generatiepact niet opnieuw open te stellen. Enerzijds omdat de leeftijdsopbouw in de organisatie (in tegenstelling tot in 2016) in balans is waardoor er geen behoefte is aan extra instroom van jonge medewerkers. Anderzijds omdat er in het Georganiseerd Overleg geen overeenstemming is bereikt over het gelijktijdig afschaffen van de 60+ verlofregeling.

6.7.4 P&O-processen

In het kader van het organisatiedoel om een resultaatgerichte, effectieve en efficiënte organisatie te zijn, zetten we in op verdere optimalisatie van de P&O-processen.

Bereiken?	Doen?
De juiste HR-informatie optimaal, tijdig en digitaal beschikbaar op de juiste plek.	We werken aan registratie aan de bron (eenmalig en eenduidig) voor meervoudig gebruik middels toekomstbestendige ICT-technologie, die waar nodig wordt uitgebreid of vernieuwd. De volgende projecten zijn in 2019 onder andere uitgevoerd: Invoer EDI-koppeling Workbee, waarmee verzuimgegevens via een beveiligde verbinding naar de arbodienst verstuurd worden. Hierdoor hoeft het verzuim niet dubbel geadministreerd te worden. Invoer eSigning, waarmee documenten digitaal in het proces van Youforce getekend kunnen worden. Hierdoor hoeft de administratie minder documenten te printen, handmatig te laten tekenen en in te scannen in de personeelsdossiers. Vastleggen van declaraties en aanvragen tegemoetkoming in onkosten worden door de medewerker zelf digitaal in Youforce vastgelegd (inclusief bijlagen ter onderbouwing) en gecontroleerd door leidinggevende en salarisadministratie. Daarnaast is er gewerkt aan een dashboard met sturingsinformatie voor leidinggevend, waarin ook diverse P&O-informatie beschikbaar is.
Medewerkers die goed toegerust zijn om binnen veranderende werkprocessen en met vernieuwende ICT-technologie te functioneren	Bij het implementeren van nieuwe technologieën en systemen en bij het aanpassen van werkprocessen is veel aandacht voor betrokkenheid en training van medewerkers. In het introductieprogramma is aandacht voor het gebruik van diverse applicaties. Daarnaast heeft P&O tijdens de IT-skillsweek in 2019 uitleg gegeven over het gebruik van Youforce. Deze uitleg is goed bezocht door medewerkers.

6.7.5 Informatievoorziening en technologie

De organisatie blijft sterk inzetten op het verhogen van de efficiency van de bedrijfsvoering en verbetering van de dienstverlening. Het belang van ICT als middel om dit te bereiken neemt nog steeds toe: ICT als middel om strategische resultaten te behalen.

Bereiken?	Doen?
Dienstverlening aansluiten op de digitale agenda 2017 en 2020 : realiseren van een verbeterde interne/externe (elektronische) dienstverlening	In 2019 heeft het Programma Dienstverlening een belangrijke rol gespeeld bij de implementatie van innovaties en verbeteringen rondom verbeterde dienstverlening naar onze inwoners en ondernemers. Zo hebben we in 2019 de wettelijk verplichte aansluiting op eIDAS gerealiseerd. Hierdoor kunnen burgers uit heel Europa zich met hun eigen nationale inlogmechanisme veilig aanmelden op formulieren van de gemeente Hengelo. Eventueel bekende gegevens worden dan voor ingevuld. Daarnaast hebben we MijnHengelo voor het domein Werk & Inkomen (specifiek: uitkeringsgerechtigden) verder uitgebreid met extra digitale formulieren en digitale taken. De focus lag op het uit faseren van papieren transacties. Uiteraard alleen daar waar mogelijk. We blijven rekening houden met de voorkeurskanalen en digivaardigheid van onze inwoners. In 2019 hebben we de voorgenomen blockchaintechnologie niet verder uitgebreid. We hebben besloten om vooralsnog digitale documenten niet in MijnHengelo te publiceren. In 2020 gaan we gebruik maken van de Berichtenbox voor het publiceren van deze digitale documenten. In 2019 zijn we met betrekking tot Common Ground op twee manieren actief geweest. Enerzijds door actief een bijdrage te leveren aan de landelijke werkgroep Serviceformules van de VNG. Anderzijds door te participeren in Fieldlabs van de VNG met als doel onze informatievoorzieningen meer wendbaar te laten worden, zodat we sneller kunnen anticiperen op veranderingen in de maatschappij.
Innovatie in bedrijfsvoering: Implementeren van efficiënte processen door innovatieve technologieën	In 2019 zijn we gestart met het implementeren van een no-coding platform. Zoals de naam al zegt gaat het hier om een platform waarmee je zonder programmeren softwareapplicaties kunt realiseren. Door middel van simpel klikken en slepen, kan een medewerker zelfstandig een eigen stukje software "bouwen". In 2019 hebben we een eerste applicatie voor de sector Sociaal in productie genomen. De resultaten zijn veelbelovend. De doorlooptijd van het ontwerp tot en met realisatie is met een factor 2

verkort. Ook de kosten zijn met een factor 2 gedaald. In 2020 gaan we hier verder op in zetten.

In 2019 zijn de voorbereidingen getroffen voor het betrekken van de nieuwe huisvesting. Zo is het rekencentrum verhuisd van het stads kantoor aan de Hazenweg naar het stadhuis. Ook is er een nieuw Wifi netwerk aangelegd in het stadhuis en alle overige locaties (SWB, Oldenzaal, Twentebad en ROZ). Gestart is om in het vergadercentrum van het nieuwe stadhuis alle vergaderkamers uit te rusten met moderne gebruiksvriendelijke audio visuele middelen. Ter ondersteuning van het Hengelo's werken zijn alle Cad-werkplekken gevirtualiseerd. Tot slot is de migratie naar Windows 10 en Office 2016 in juli 2019 afgerond.

Beveiliging en Privacy: Optimale bescherming bieden van ons netwerk en data

Informatiebeveiliging neemt een steeds prominentere plaats in in de informatie huishouding. Begin 2019 is een pentest op de CCTG-omgeving uitgevoerd. De aanbevelingen uit deze pentest zijn projectmatig opgepakt. Voor 2020 is een nieuwe pentest gepland met eenzelfde scope. Op het gebied van awareness zijn diverse projecten uitgevoerd. Iedere medewerker van de gemeente Hengelo heeft verplicht een film over informatieveiligheid bekeken en een aantal vragen over dit onderwerp moeten beantwoorden. Daarnaast zijn nog een aantal andere activiteiten ondernomen om dit onderwerp onder de aandacht te brengen, waaronder een koffiebekeractie. Gestart is met de uitvoering van de ENSIA 2019. De zelfevaluatie voor Burgerzaken, Reisdocumenten, BAG, BGT en de BRO is succesvol verlopen. De audit voor DigiD en Suwinet is eveneens geslaagd. Voor Suwinet is een aanbeveling gedaan, die in de loop van 2020 wordt opgepakt.

Samenwerken: samenwerking in Twente verstevigen en uitbouwen

In 2019 hebben we de samenwerking met het IT platform geïntensiveerd door naast het participeren in de Kerngroep ook deel te nemen aan Strategiegroep. De samenwerking met onze partners Oldenzaal en SWB verloopt naar ieders tevredenheid. Zoals al eerder gememoreerd zijn de omgevingen van Oldenzaal en SWB gemigreerd naar Windows 10 en Office 2016. Streven is nog steeds om de A-laag voor CCTG-deelnemers gelijk te houden.

6.7.6 Inkopen van diensten, leveringen en werken

In 2019 is de professionalisering van de inkoopfunctie verder vormgegeven. Als gevolg van diverse maatregelen is het rechtmatigheidsprobleem inmiddels onder controle. Over 2018 heeft de accountant een goedkeurende verklaring afgegeven. Naar verwachting valt de onrechtmatigheid over het jaar 2019 nog lager uit.

Om te komen tot een professionele(re) inkooporganisatie is uitvoering gegeven aan het inkoopverbeterplan. De meeste verbeteracties zijn inmiddels afgerond of gestart. Hieronder een overzicht van de belangrijkste verbeteracties die in 2019 zijn uitgevoerd:

- Opzetten contractbeheer
- Bouwen aanbestedingskalender
- Laden inkoopbeleid
- Vormgeven inkooporganisatie (ontwerp gereed, inrichting loopt)
- Ontwikkelen standaardprocessen

Het afgelopen jaar is ook ingezet op het vergroten van de inkoop bewustwording in de organisatie. Dit is een continu proces wat ook de komende jaren aandacht zal vragen. De formatie van het centrale inkoopcluster is uitgebreid naar drie inkoopadviseurs en één inkoopanalist. De inkoopadviseurs sturen op een doelmatige en rechtmatige inkoop en zij staan in nauwe verbinding met de inkopers in de organisatie. Met de aanstelling van de inkoopanalist zijn belangrijke stappen gezet bij het ontwikkelen en verbeteren van stuurinformatie. Ook is hier de eerstelijnscontrole op rechtmatige inkoop belegd.

Als gevolg van de resultaten in het afgelopen jaar is het fundament voor een professionele inkooporganisatie bijna gereed. In de eerste helft van 2020 worden de laatste activiteiten uit het

inkoopverbeterplan afgerond. Hiermee staat er weer een goed functionerende inkoopfunctie. Aansluitend kan de focus verschuiven naar inkoop als instrument om bij te dragen aan bestuurlijke doelen. Bijvoorbeeld in de primaire processen of op het gebied van duurzaamheid.

6.7.7 Huisvesting

In 2016 heeft de raad ingestemd met de renovatie van het stadhuis en de nieuwbouw van het stadskantoor. In 2017 zijn de werkzaamheden voor de nieuwbouw van het stadskantoor en de renovatie van het stadhuis gestart en in 2018 is begonnen met de (voorbereidende) werkzaamheden van de implementatie van een flexibel en innovatief kantoor- en dienstverleningsconcept.

Het jaar 2019 heeft in het teken gestaan van de afronding van de bouwwerkzaamheden en de inrichting van de nieuwe huisvesting met o.a. meubilair en ICT. Per 1 november 2019 is de nieuwe huisvesting opgeleverd met een ingebruikname van deze huisvesting door bestuur en ambtelijk apparaat op 3 februari 2020. Uitzondering hierop is de raadzaal, die naar verwachting in 2020 wordt opgeleverd. Daarnaast is het stadhuis beschikbaar voor de Hengelose gemeenschap voor de zaken die daarvoor in aanmerking komen.

In de 1e Beleidsrapportage 2019 hebben wij uw gemeenteraad opnieuw geïnformeerd over de (geactualiseerde) risico's binnen het project. Hierbij gaat het o.a. om bouwtijdverlenging (29 i.p.v. 21 maanden bouwtijd), de (financiële) afwikkeling van de gewijzigde vloer van het nieuwe stadskantoor (dit vanwege een incident met en de landelijke discussie over de "bollenvloer") en de ontwikkeling van het meerwerk in met name het stadhuis.

Bereiken?	Gedaan?
Nieuwbouw van het stadskantoor en renovatie van het stadhuis.	Oplevering van de nieuwe huisvesting door de betreffende aannemers op 1 november 2019. Inrichting van de diverse ruimten in beide panden met werkgroepen en extern advies. Implementatie van activiteit gerelateerd werken (als onderdeel van het Hengelo's Werken). Het gedachtengoed van de Hengelose serviceformules terug laten komen in het publieksdeel van het stadhuis. Oplossen vraagstuk parkeerbehoefte medewerkers d.m.v. o.a. stimuleren fiets en openbaar vervoer en het aanbieden van parkeerabonnementen.

6.7.8 Covid-19

De uitbraak van COVID-19 (corona) eind februari 2020 heeft een enorme impact op ons allemaal. De wereldwijde pandemie leidt tot ongekende omstandigheden. Voor de aanpak van COVID-19 kijken wij wat we, aanvullend op de landelijke maatregelen van het Rijk, kunnen doen. Dit raakt veel beleidsterreinen van onze organisatie. We streven naar een zo adequaat mogelijke uitvoering van de landelijke en lokale maatregelen en naar zoveel mogelijk continuïteit van de reguliere werkzaamheden en van noodzakelijke (digitale) besluitvorming en hebben daarvoor de nodige interne maatregelen genomen.

6.8 Investerings

Stand van zaken projecten - Grondexploitaties

HvZ Ketelfabriek HvZ (voorheen Woonstad Noord)

Van Wijnen ontwikkelt een plan voor Ketelfabriek HvZ, zodat dit gebied uiterlijk per 1 juli 2027 tot ontwikkeling wordt gebracht. In de tussengelegen periode verhuurt de gemeente het terrein aan Van Wijnen voor een jaarlijks vast bedrag. Van Wijnen kan het terrein voor eigen rekening en risico doorverhuren aan derden. Van Wijnen is bezig met het maken van plannen voor een tijdelijke invulling, maar boekt hierin weinig zichtbare vooruitgang.

De erfpachter van hal 16 vordert gestaag met zijn werkzaamheden voor de ombouw van hal 16 in een stalling voor klassieke automobielen in combinatie met een bed & breakfast en woning.

HvZ Laan Noord en Laan Zuid

De brug is in het weekend van 1 juni 2019 in gebruik genomen. Met betrokken partijen is op 14 juni stilgestaan bij deze bijzondere mijlpaal. Op 15 november 2019 is hier met de stad nogmaals bij stil gestaan met de lichtshow Hart van Zuid op het Twentekanaal.

Het opleverdossier met de aannemer is afgerond. Wel loopt er momenteel nog een ingebrekestelling, n.a.v. de monitoring van het water dat nog uit de ontwateringspunten van de brug stroomt.

Het project Boekelosebrug heeft vertraging opgelopen en is uiteindelijk te laat opgeleverd. Dura Vermeer is van mening dat de reden van de vertraging bij de gemeente ligt en stelt dat zij met recht aanspraak maakt op vergoeding van de vertragingsschade door de gemeente. Er zijn hierover vele overleggen in verschillende samenstellingen gevoerd. Dit heeft niet geleid tot de overtuiging bij de gemeente dat er sprake is van een terechte aanspraak. Dura Vermeer betwist dit en heeft op 24 januari 2020 een memorie van eis bij de Raad van Arbitrage voor de bouw ingediend. Daarmee heeft Dura Vermeer officieel een procedure aanhangig gemaakt. Wij wachten het verdere verloop van deze procedure af. Mocht de claim in dat kader onverhoopt worden toegewezen dan kan deze waarschijnlijk niet binnen de kaders van de grondexploitatie worden opgevangen.

Voor de maatregelen aan aanpalende infrastructuur (aansluiting Havenstraat) die als gevolg van de aanleg Laan Hart van Zuid noodzakelijk zijn, zijn middelen geraamd in de grondexploitatie Hart van Zuid. De uitvoering van deze maatregelen moeten op korte termijn ter hand worden genomen ten behoeve van de leefbaarheid van het gebied voor omwonenden en i.v.m. subsidiedeadlines.

HvZ Langler Erve, EMGA, Hoofdinfra 1e fase

Van Wijnen is verantwoordelijk voor de ontwikkeling van EMGA Zuid en Langler Erve, waarbij de gemeente zorgdraagt voor de inhoudelijke toetsing van de ontwikkelplannen en het bouw- en woonrijp maken van de locaties. Van Wijnen is verantwoordelijk voor het opstellen van een bouwplan en een stedenbouwkundig ontwerp voor respectievelijk Langler Erve en EMGA-Zuid. Daarnaast moeten zij voor EMGA-Zuid ook een functioneel saneringsplan opstellen. Alle plannen worden door de gemeente getoetst en na akkoord kan de gemeente beide gebieden bouwrijp maken. We zijn voor de voortgang grotendeels afhankelijk van het tempo van Van Wijnen en de inhoudelijke kwaliteit van de ingediende plannen. Samen met het Supervisieteam wordt er hard aan getrokken om Van Wijnen langs de Laan Hart van Zuid het gewenste kwaliteitsbeeld te laten ontwikkelen. Dat is tot nu toe nog niet gelukt.

Het terrein EMGA Zuid is op 8 januari 2020, conform afspraken in de vaststellingsovereenkomst, geleverd aan Van Wijnen.

In het gemeentelijk woningbouwprogramma werd ervan uitgegaan dat in 2020 52 woningen in deelgebied Langler Erve zouden worden opgeleverd en dat in 2021 55 woningen in deelgebied EMGA

Zuid worden worden opgeleverd. Gelet op de geringe voortgang bij Van Wijnen verwachten wij hierin een vertraging van minimaal 1 jaar.

De werkzaamheden aan de Industriestraat en Lansinkesweg starten in maart 2020. Naar aanleiding van het aanbestedingsresultaat van de herinrichting van de Lansinkesweg/Industriestraat, dat beduidend lager ligt dan de raming die ten grondslag lag aan de kredietaanvraag, zal een deel van de dekkingsmiddelen die voor de herinrichting gereserveerd zijn, vrijvallen zodat deze middelen elders in het exploitatiegebied Hart van Zuid ingezet kunnen worden. Omdat de uitvoering nog moet starten, houden we daarbij (financiële) ruimte voor de dekking van onvoorziene kosten..

HvZ Lansinkveld

Van Wijnen heeft aangegeven deze locatie te zullen herontwikkelen binnen de vastgelegde kaders van het vigerende bestemmingsplan. Het is Van Wijnen echter nog niet gelukt een (haalbaar) ontwikkelplan op te stellen en bij de gemeente ter toetsing in te dienen. De gemeente is afhankelijk van het tempo van Van Wijnen. Gelet op de naderende afname (januari 2021) gaat dit tempo hopelijk omhoog. Voorbereiding op verkoop van deze locatie door de gemeente aan Van Wijnen in januari 2021 is binnen de gemeente in gang gezet.

HvZ Inrichting Industrieplein

De realisatie van dit project is afgerond en het plein is helemaal in gebruik genomen. Op 4 november is het plein feestelijke geopend. Eind december zijn alle bloembollen, planten en bomen aangeplant.

De verwachting is dat het project binnen de financiële kaders is uitgevoerd, maar er moet financieel nog worden afgewikkeld, waarbij subsidie en bijdragen van derden moeten worden afgerekend.

HvZ WTC Businessdistrict, Vereenigingsgebouw, Stationsplein incl. fietsenstalling

De kantoorunits in bouwdeel 6 zijn in de verhuur, maar de verhuur loopt terug, dit vraagt aandacht.

Verder loopt met Vincent Spikker het onderzoek om te kijken hoe het vliegwiel naar een definitieve ontwikkeling vormgegeven kan worden. De verdere uitwerking had in het vierde kwartaal van 2019 moeten uitmonden in een Nota van Uitgangspunten, die kon worden voorgelegd aan de raad. Als gevolg van de complexiteit van / en de verschillende vraagstukken verbonden aan de ontwikkeling van dit gebied is de planning hiervoor opgeschoven naar het 2e kwartaal 2020.

Het Vereenigingsgebouw is op 18 juli 2019 geleverd aan Infestos. Infestos heeft in het najaar achter de schermen gewerkt aan de voorbereiding van de start van de werkzaamheden. In januari 2020 is er gestart met de werkzaamheden.

Lange Wemen

Het project lange Wemen bestaat uit verschillende onderdelen, de aanleg van de openbare ruimte, de ontwikkeling van de horecawand en de herontwikkeling van het vastgoed naast Thiemsbrug.

De aanleg van de openbare ruimte is gekoppeld aan de bouw van het stadskantoor. De herinrichting van de openbare ruimte rondom het stadhuis/stadskantoor wordt wat betreft de kwaliteit gekoppeld aan het ontwerp van het project "Enschedesestraat binnenstad". De middelen voor de inrichting van de openbare ruimte rondom het stadhuis/stadskantoor zijn inmiddels door de raad beschikbaar gesteld. De aannemer is inmiddels gestart met de werkzaamheden. Het parkeerterrein Kloosterhof is inmiddels gereed en in gebruik.

Wat betreft de ontwikkeling van de horecawand is AM-red bezig met de ontwikkeling van de plannen. Medio 2020 hopen zij hier meer duidelijkheid over te kunnen geven.

De gemeente heeft de panden van Ebenau gekocht. Deze worden medio 2020 gesloopt en de bouwrijpe grond zal vervolgens aan AM-red worden verkocht. Door technische problemen loopt de sloop enige vertraging op.

Over de herontwikkeling van het vastgoed op de locatie naast Thiemsbrug geven partijen aan bezig te zijn met de verkoop aan een derde partij. De gemeente heeft met goedkeuring van de eigenaren het Kloosterhof terrein tijdelijk ingericht als parkeerplaats. De partijen hebben hiermee ingestemd. De dekking voor de kosten van de aanleg van dit parkeerterrein komen uit een ander budget dan de grondexploitatie.

Veldwijk Noord

Delen van Veldwijk Noord – midden zijn nog in aanbouw of in ontwikkeling. Daar waar huizen gereed zijn, wordt door gemeente woonrijp gemaakt.

Met Welbions zijn ambtelijk principe afspraken gemaakt over het ontvlechten van de realisatieovereenkomst voor de deelgebieden noord en zuid. Bestuurlijke besluitvorming wordt voorzien in 2020. Dit heeft voor de gemeente positieve financiële gevolgen.

De ontwikkeling van de 2e woontoren bij het winkelcentrum is aanstaande. Welbions heeft principe afspraken met ontwikkelaar Ter Steege gemaakt dat zij de locatie koopt voor het ontwikkelen van de woontoren met circa 48 wooneenheden. Dit past binnen het vigerend bestemmingsplan.

Dalmeden

De afname van het kavel voor de CPO woningen in Kamers is vertraagd. Ook de start bouw van deze CPO woningen is iets vertraagd en wordt nu voorzien voor begin 2020.

De verkoop van de afzonderlijke kavels loopt volgens planning. De verkoop van de tweede fase in Meander Zuid wordt voorbereid.

Met de bewoners in Stromen zijn afspraken gemaakt over het plaatsen van nestkasten voor de steenuil. Nadat deze kasten zijn opgehangen zijn de werkzaamheden voor het bouwrijp maken van Stromen-Zuid hervat. De uitgifte van de kavels is daardoor iets vertraagd, maar dit heeft verder geen (financiële) gevolgen.

Broek

In 2019 zijn voor Broek Oost (Koopmans) en Broek Noordrand (BPD en Hegeman) overeenkomsten afgesloten met de bouwclaimhouders. Hierin is vastgelegd welke woningen (aantallen en typologieën) er nog gerealiseerd kunnen worden en welke planning daarbij gehanteerd wordt. Daarnaast zijn de stedenbouwkundige ontwerpen afgerond en ambtelijk vastgesteld. Voor beide locaties is sprake van deprogrammering van de reeds ingecalculerde woningaantallen.

Voor Broek Oost is het nieuwe bestemmingsplan eind 2019 in voorbereiding genomen.

Marskant

Het project moet 4 jaar verder uitgefaseerd worden. Dit geeft een verslechtering van €230.000,- op eindwaarde en deze komt ten laste van de reserve grondexploitatie. Deze verslechtering wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de extra rentekosten en de kostenindexering. De fasering is grotendeels te wijden aan de complexiteit van de aansluiting tussen dit project en diverse direct aansluitende projecten. Hierin is communicatie met omwonenden en andere geïnteresseerden cruciaal. Hier wordt de nodige aandacht en tijd aan besteed.

Medaillon

Alle gemeentelijke kavels zijn verkocht en op één woning na zijn alle woningen inmiddels bewoond. Het woonrijp maken van de openbare ruimte, ter hoogte van de gemeentelijke kavels, is afrond. Dura Vermeer is bezig met plannen om de laatste delen op hun grond in te vullen. Het bestemmingsplan voor Medaillon is geactualiseerd, waarin het plan van Dura Vermeer voor 6 patiowoningen in deelgebied 1 is meegenomen. Door de nog uit te voeren bouwactiviteiten van Dura Vermeer wordt het project met een jaar verlengd. Er moeten daardoor extra plankosten gemaakt worden, de indexering over de kosten komt ten laste van het resultaat en er zullen extra herstelwerkzaamheden uitgevoerd moeten worden voordat de openbare ruimte overgedragen kan worden. Afronding vindt plaats in 2021.

Gezondheidspark

De verkoopakte met de Nije stichting voor de boerderij aan de bruinsweg is gepasseerd. De eindwaarde van de grondexploitatie is verslechterd. Dit wordt met name veroorzaakt door de indexering en het uitfasen van het project.

't Rot / Landmanserve

In 2019 is het nieuwe natuurgrasveld van HVV Tubantia aangelegd. Het veld is eind 2019 opgeleverd en zal in goed overleg met HVV Tubantia in het voorjaar 2020 geleidelijk aan in gebruik worden genomen. In november 2019 is gestart met het bouwrijp maken van fase 2 en 3, waar we 33 kavels bouwrijp maken voor particuliere bouw. Er is een gevarieerd aanbod met mogelijkheden voor vrijstaande en twee-onder-één kap woningen. Start uitgifte zal starten in de eerste helft van 2020.

Bedrijventerreinen Hengelo

De interesse voor de terreinen is er, het blijft moeite kosten om de interesse om te zetten in opties en verkopen. De pfas- en stikstofdiscussies helpen daar niet bij. We zullen met de geformuleerde profielen voor de terreinen nadrukkelijker actief de markt moeten opzoeken om het gewenste uitgiftetempo vast te houden. Gesprekken met ondernemersverenigingen van bestaande en nieuwe terreinen zijn geïntensiveerd, om ook gezamenlijk strategie te kunnen bepalen. De gesprekken worden ook gebruikt om verbeteringen in gang te zetten op het vlak van fysieke omgeving, communicatie en economische structuur en eventueel voorstellen voor te bereiden voor herstructurering.

Stand van zaken Projecten - Investerings

Enschedesestraat Binnenstad

Het project Enschedesestraat binnenstad is opgeleverd. De werkzaamheden zijn begin maart 2018 gestart en zijn afgerond in december 2019. Het doel was, doormiddel van de herinrichting van de openbare ruimte tussen het Drienerstraat en de Deldenerstraat de verblijfskwaliteit van het gebied te verbeteren waardoor het centrum van de binnenstad aantrekkelijker wordt. Dit doel is bereikt.

Het proces om te komen tot een breed gedragen ontwerp is tot stand gekomen via een participatieproces waarvoor de gemeente Okra landschapsarchitecten de opdracht heeft gegeven. Het project is binnen de gestelde kaders uitgevoerd.

Reconstructie Kuipersdijk

Conform planning is de Kuipersdijk vlak voor de bouwvakvakantie 2019 opengesteld voor alle verkeer. Op 24 juli 2019 was de officiële opening door gedeputeerde Bert Boerman en wethouder Gerard Gerrits. Aanplant van groen (bomen, hagen etc.) is in november gebeurd. Project is daarmee afgerond conform opdrachtkaders kwaliteit, tijd en geld.

Herhuisvesting ambtelijk apparaat

De bouwwerkzaamheden zijn inmiddels per 1 november 2019 afgerond en er wordt gewerkt aan inrichting, nazorg en oplever- en naleverpunten. Ingebruikname van de nieuwe huisvesting per 3 februari 2020.

Rioolvervanging en reconstructie Deldenerstraat, deelgebied 1 + 2

De Deldenerstraat wordt opnieuw ingericht vanaf de Geerdinksweg tot de Langestraat, inclusief aanpassingen aan het Mitchamplein en de Marskant (tot Willemstraat). Het deel Bornsestraat-Oldenzaalsestraat tot Langestraat is in 2019 al gerealiseerd. Met de aanleg van vrijliggende fietspaden en een smallere rijbaan verbetert de verkeersveiligheid en de doorstroming van het verkeer. Goede inpassing van de fietssnelweg F35 op het Mitchamplein en Marskant maakt onderdeel uit van het project. Schoon regenwater sluit straks aan op een nieuwe blauwe ader die een aansluiting krijgt op de BerflobEEK. Tevens versterken we de groenstructuur door aanplant van meer bomen. In 2019 is het ontwerp van deel Geerdinksweg-Tuindorpstraat definitief gemaakt, zodat begin 2020 gestart kan worden met de uitvoering. Ook zijn in 2019 de eerste schetsontwerpen gemaakt voor het deel Tuindorpstraat-Langestraat, inclusief Mitchamplein en Marskant. Uitvoering van dit gedeelte wordt verwacht in 2021.

Rioolvervanging en reconstructie Deldenerstraat, deelgebied 3

Het deel van de Deldenerstraat vanaf de Langestraat tot en met kruising Oldenzaalsestraat/Bornsestraat is uitgevoerd. Het werk is binnen 4 maanden uitgevoerd, zodat e.e.a. gereed was vóór oplevering van de parkeerplaatsen op het Kloosterhofparkeerterrein en de ingebruikname van het stadhuis. Het restkrediet voldoet naar verwachting om kosten van de laatste werkzaamheden van de uitvoering en de nazorg te dekken.

Twentebad

Het einde van fase 3 komt in zicht. Dit betekent dat de meeste bouwkundige en installatie werkzaamheden zijn afgerond. Het resultaat mag er zijn gezien de reacties van de omliggende gemeenten en de bezoekers. Financieel lijkt het er ook op dat we het goed kunnen afsluiten. Mede doordat er tijdens het project goede keuzes zijn gemaakt die minder kosten met zich meebrachten, maar die niet ten koste van de kwaliteit zijn gegaan.

Tijdens het project bleek de wandafwerking en de tegelvloer van het wedstrijdbad in dusdanig slechte staat dat dit ook aan vervanging toe is. Met name de veiligheid (scherpe randen) en hygiëne (vuil) spelen hierin een belangrijke rol. Bij de start van het project in 2015 is hier geen rekening mee gehouden, maar nu blijkt dit toch noodzakelijk. We zijn op dit moment bezig om te onderzoeken wat de kosten hiervoor zijn en hoe deze kosten gedekt kunnen worden. Naar verwachting (schatting) zullen de kosten voor het renoveren van de perrons en wanden zo'n € 150.000 met zich meebrengen.

Exploitatieovereenkomsten

Hart van Zuid

Het woningbouwperspectief 'Perspectief voor een gezonde woningmarkt', dat 11 juli 2019 met de provincie Overijssel is ondertekend, biedt ruimte om volop in te zetten op de woningbouwontwikkeling in Hart van Zuid.

De partners in Hart van Zuid, EMGA Dijkers/ ICOON vastgoed, Van Wijnen, Lansinkveste, Etef Journée/Vincent Spikker B.V. en BOEI/Hazemeijer, staan klaar om aan de volgende fase van de gebiedsontwikkeling te beginnen. De afgelopen periode hebben wij samen met deze partijen in de zogenoemde 'markttafel Hart van Zuid' toegewerkt naar het gezamenlijk handelingsperspectief Hart van Zuid, welke op 15 november 2019 door alle partijen ondertekend is. Partijen leggen hierin op hoofdlijnen vast op welke wijze zij de komende jaren de verdere ontwikkeling van Hart van Zuid vorm willen geven. Daarbij focussen zij zich op de ontwikkeling van een gevarieerd woningbouwprogramma met een stedelijk karakter. Partijen willen een woonmilieu creëren dat nog niet te vinden is in Hengelo mede omdat er volop aandacht wordt gegeven aan:

- Duurzaamheid en slimme toepassingen op gebied van mobiliteit;
- Vasthouden en uitbouwen van de ruimtelijke kwaliteit en de identiteit van het industrieel erfgoed;
- Een gedifferentieerde wijk met aantrekkelijke woningen voor diverse groepen mensen.

Voor het project "Herontwikkeling Dikkersterrein" is op 17 juli 2019 de anterieure overeenkomst ondertekend. Inmiddels is gestart met het opstellen van het bestemmingsplan om woningbouw op deze locatie mogelijk te maken. Met Vincent Spikker BV is een intentieovereenkomst voorbereid voor woningbouw op het terrein van ETEF Journée, welke begin 2020 is ondertekend. Deze gebieden kunnen als vliegwiel fungeren voor de verdere (woningbouw-)ontwikkeling in Hart van Zuid.

Badhuis - Ariënschool

Eind 2019 is Domain gestart met de verkoop van de appartementen. Er is veel animo voor de woningen. De sloop en saneringswerkzaamheden van het Badhuis en de Ariënschool zijn gestart.

Er zijn onderhandelingen gevoerd met Domain over de aankoop van het sportveld.

Seahorse complex

Het bestemmingsplan Seahorse en het beeldkwaliteitsplan Woolderlanen zijn vastgesteld door de raad op 18 december 2018. Bewoners Woolderesweg hebben beroep aangetekend en een voorlopige voorziening aangevraagd bij de Raad van State tegen het bestemmingsplan. Dit heeft de verdere uitvoering vertraagd. Zitting inzake de voorlopige voorziening is geweest. Het verzoek is door de RvS afgewezen. De hoofdzaak (het beroep) is behandeld op 4 september 2019. Beroep is ongegrond verklaard. Bestemmingsplan is onherroepelijk. De ontwikkelaar is begonnen met het bouwrijp maken. De omgevingsvergunning voor 79 woningen is aangevraagd.

Elisabethstraat

In augustus 2019 is het nieuwe bestemmingsplan onherroepelijk geworden. In het najaar heeft Plegt-Vos een omgevingsvergunning aangevraagd. Eind 2019 is deze verleend.

De bestekken voor het bouwrijp maken zijn goedgekeurd en het bouwrijp maken is door Plegt-Vos opgestart. Ontwikkelaar BEMOG heeft zich uit de VOF Elisahof teruggetrokken en hun contractpositie is overgenomen door Plegt-Vos (de andere ontwikkelaar uit de VOF). De financiële afspraken met de gemeente (over de vergoeding van de ambtelijke inzet) zijn volledig door Plegt-Vos overgenomen.

Vitens Locatie

In 2019 is door ontwikkelaar en gemeente gezamenlijk gewerkt aan een plan dat recht doet aan de contractueel gemaakte afspraken tussen gemeente en Ter Steege. De op dat plan gebaseerde ontwikkelcriteria zijn vastgesteld door de gemeenteraad op 3 september 2019. Het plan wordt juridisch vertaald in een bestemmingsplan.

Hengelose Es

Het woonrijp maken van de openbare ruimte door Koopmans rondom de gerenoveerde flats is nagenoeg afgerond en deze wordt begin 2020 opgeleverd.

Nagenoeg alle grondgebonden woningen in fase 1 zijn verkocht en de woningen worden opgeleverd en voor een deel al bewoond. Ook hier is door Koopmans gestart met woonrijp maken.

De grond voor de tweede fase grondgebonden woningen wordt momenteel door Koopmans bouwrijp gemaakt. Start verkoop wordt begin 2020 verwacht.

Projecten die in 2018 / 2019 afgerond zijn en worden afgesloten in 2020

HOV Hengelo – Enschede

Alle werkzaamheden ten behoeve van de uitvoering zijn afgerond. In het kader van de nazorg zijn nog enkele herstelwerkzaamheden (inboet groen en verkeersschades) uitgevoerd. Het werk overgedragen aan Gildebor. De eindafrekening van de BDU subsidie vindt in 2020 plaats.

HOV Enschedesestraat

Alle werkzaamheden ten behoeve van de uitvoering zijn afgerekend. Ook de nazorg inclusief herstelwerkzaamheden is afgerond. Uitgaande van het uitvoeringskrediet is er sprake van een onderschrijding van de geraamde kosten. De eindafrekening van subsidies (BDU en ontwikkelagenda) vindt in 2020 plaats.

Rioolvervanging Ketelstraat

Uit een rioolinspectie in het voorjaar van 2011 is gebleken dat het riool in de Ketelstraat, deel van de Weversweg en plein 1918 aan vervanging toe was. Daarnaast is de inrichting van de openbare ruimte in het plangebied verbeterd. Het projectgebied ligt in een beschermd stads- en dorpsgezicht, met als extra aandachtspunt het rijksmonument Plein 1918. Daarom zijn naast de bewoners, de monumentencommissie, Stichting Tuindorp, en de Natuur en Milieuraad betrokken bij het tot stand komen van dit plan. In overleg met alle belanghebbenden is een ontwerp gemaakt waarbij de monumentale bomen op Plein 1918 zijn behouden. Het onderzoek naar de gesteldheid van de bomen en de uitgevoerde trekproef gaven aan dat het mogelijk was om de bomen te behouden mits er voldaan zou worden aan de beschermende maatregelen zoals deze zijn weergegeven in het onderzoek en het rapport van de trekproef. De uitvoering is in het najaar van 2017 gestart en het project is augustus 2018 opgeleverd. Het project is tot augustus 2020 in de nazorgfase.

F35 Kuipersdijk - Centrumring

Het project is opgeleverd. Grijs en groen zijn overgedragen aan beheer met ingang van 01-01-2020. Het krediet wordt overschreden met een bedrag van € 129.000. Vanaf medio 2020 zal duidelijk zijn hoeveel de overschrijding op het krediet exact is. Vervolgens zal aan de raad een kredietvoorstel worden voorgelegd hoe dit te dekken.

Watertorenpark

Het project is klaar. De officiële opening was op 15 maart 2018. Formele overdracht van het project naar beheer / Gildebor moet nog plaatsvinden. Dit is gepland in januari/februari 2020.

7

Jaarrekening

7.1	Balans	198
7.2	Het overzicht van baten en lasten	202
7.3	Toelichtingen	204
7.4	Verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen	238
7.5	Verantwoordingsinformatie IMG, BDU & Ontwikkelagenda	240
7.6	WNT-verantwoording 2019	241
7.7	Gerealiseerde baten en lasten	242

7.1 Balans

Balans per 31 december (activa)

A C T I V A	31-dec-2019	31-dec-2018
Vaste activa		
Immateriële vaste activa		
Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en saldo van agio en disagio	423	448
Bijdrage aan activa in eigendom van derden	9.838	9.103
Immateriële vaste activa	10.261	9.551
Materiële vaste activa		
Gronden uitgegeven in erfpacht	24.763	24.183
Investerings met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	35.278	35.277
Investerings met economisch nut	190.427	155.477
Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	29.642	26.349
Materiële vaste activa	280.109	241.286
Financiële vaste activa		
Kapitaalverstrekkingen aan:		
- Deelnemingen	632	632
- Gemeenschappelijke regelingen	129	129
Leningen aan:		
- Woningcorporaties	314.423	350.785
- Deelnemingen	5.207	6.540
Overige langlopende leningen	37.581	38.895
Uitzettingen:		
- Overige uitzettingen met een looptijd van 1 jaar of langer	1.676	1.954
Financiële vaste activa	359.648	398.933
Vaste activa	650.017	649.770
Vlottende activa		
Voorraden		
Onderhanden werk, waaronder bouwgrond in exploitatie	83.182	82.947
Gereed product en handelsgoederen	17	21
Voorraden	83.199	82.968
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar		
Vorderingen op openbare lichamen	12.924	24.336
Rekening courant verhouding met het Rijk	6.819	-
Rekening courant verhouding met niet financiële instellingen	3.708	5.439
Overige vorderingen	6.202	7.186
Overige uitzettingen	81	81
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar	29.734	37.042
Liquide middelen		
Kas- en banksaldi	1.709	277
Liquide middelen	1.709	277
Overlopende activa		
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel uitgesplitst naar de nog te ontvangen bedragen van:		
- Europese overheidslichamen	291	-
- Het rijk	1.400	1.400
- Overige Nederlandse overheidslichamen	1.988	4.733
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	19.050	17.947
Overlopende activa	22.729	24.079
Vlottende activa	137.372	144.367
Activa	787.389	794.137

Balans per 31 december (passiva)

P A S S I V A	31-dec-2019	31-dec-2018
Vaste passiva		
Eigen vermogen		
Algemene reserve	32.565	27.333
Bestemmingsreserve	20.904	20.431
Gerealiseerd resultaat	8.149	12.239
Eigen vermogen	61.618	60.003
Voorzieningen		
Voorzieningen	47.609	49.699
Voorzieningen	47.609	49.699
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer		
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	606.578	592.642
Onderhandse leningen van buitenlandse instellingen	15.000	15.000
Waarborgsommen	91	88
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer	621.668	607.729
Vaste passiva	730.896	717.431
Vlottende passiva		
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar		
Overige kasgeldleningen	-	32.000
Kas- en banksaldi	-	1.685
Overige vlottende schulden	9.384	11.129
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar	9.384	44.814
Overlopende passiva		
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren:		
- Het Rijk	996	233
- Overige Nederlandse overheidslichamen	2.141	2.105
Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	43.971	29.554
Overlopende passiva	47.108	31.892
Vlottende passiva	56.493	76.706
Passiva	787.389	794.137
Gewaarborgde geldleningen	36.822	39.198
Garantstellingen	342	661

Consolidatie (bedragen x € 1.000)					rekening 2018			primitieve begroting 2019			gewijzigde begroting 2019			rekening 2019		
Resultaat voor bestemming					baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo
1. Veiligheid					138	8.209	-8.071	102	8.241	-8.139	82	8.287	-8.205	86	8.214	-8.128
2. Verkeer, vervoer en waterstaat					1.000	8.082	-7.082	945	9.711	-8.766	860	9.385	-8.525	987	9.441	-8.453
3. Economie					2.535	3.500	-965	5.727	6.470	-743	4.173	5.171	-998	2.528	3.507	-979
4. Onderwijs					2.407	10.460	-8.053	1.850	11.410	-9.560	3.016	14.517	-11.501	3.014	14.155	-11.141
5. Sport, cultuur en recreatie					4.651	23.668	-19.017	3.858	22.718	-18.860	4.109	24.223	-20.114	4.747	24.573	-19.826
6. Sociaal domein					50.755	134.041	-83.286	45.389	131.330	-85.941	43.564	137.067	-93.503	45.809	133.093	-87.284
7. Volksgezondheid en milieu					20.424	22.753	-2.329	20.476	21.440	-964	20.587	22.684	-2.097	20.257	23.579	-3.322
8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing					35.841	38.465	-2.624	25.068	27.862	-2.794	28.560	31.987	-3.427	25.032	29.491	-4.459
9. Bestuur en ondersteuning					6.242	10.827	-4.586	2.537	12.248	-9.711	2.741	8.240	-5.499	3.452	10.186	-6.734
Resultaat voor bestemming					123.991	260.005	-136.014	105.952	251.430	-145.478	107.691	261.560	-153.869	105.913	256.239	-150.325
Algemene dekkingsmiddelen																
1. Lokale heffingen					23.658	-	23.658	23.929	-	23.929	24.802	-	24.802	24.926	-	24.926
2. Algemene uitkering					147.268	-	147.268	140.063	-	140.063	145.278	-	145.278	146.673	-	146.673
3. Dividend					857	-	857	815	-	815	1.300	-	1.300	1.315	-	1.315
4. Saldo financieringsfunctie					17.076	13.691	3.385	16.397	13.948	2.449	15.401	11.951	3.499	15.789	12.670	3.119
5. Overige algemene dekkingsmiddelen					539	-	539	537	-	537	487	-	487	517	-	517
Algemene dekkingsmiddelen					189.398	13.691	175.706	181.741	13.948	167.793	187.268	11.951	175.366	189.220	12.670	176.550
Vennootschapsbelasting/overhead																
5. Overhead					3.211	26.490	-23.279	2.342	27.424	-25.082	2.206	27.570	-25.364	2.898	27.507	-24.609
6. Vennootschapsbelasting					-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vennootschapsbelasting/overhead					3.211	26.490	-23.279	2.342	27.424	-25.082	2.206	27.570	-25.364	2.898	27.507	-24.609
Gerealiseerd totaal van baten en lasten					316.599	300.187	16.412	290.035	292.802	-2.766	297.165	301.081	-3.867	298.030	296.416	1.614
Mutaties reserves																
1. Veiligheid					-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Verkeer, vervoer en waterstaat					20	45	-25	-	45	-45	-	45	-45	-	45	-45
3. Economie					-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4. Onderwijs					6.146	5.452	694	6.862	6.137	725	10.735	6.137	4.598	10.628	6.137	4.491
5. Sport, cultuur en recreatie					269	-	269	-	-	-	-	-	-	-	595	-595
6. Sociaal domein					-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2.069	-2.069
7. Volksgezondheid en milieu					3.075	930	2.145	251	930	-679	320	2.082	-1.762	1.120	5.176	-4.056
8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing					356	540	-184	-	-	-	500	189	311	500	189	311
9. Bestuur en ondersteuning					14.480	21.550	-7.070	6.725	3.927	2.798	12.112	9.597	2.515	25.909	17.413	8.496
Mutaties reserves					24.344	28.517	-4.173	13.838	11.039	2.799	23.666	18.050	5.616	38.157	31.624	6.533

Consolidatie (bedragen x € 1.000)		rekening 2018			primitieve begroting 2019			gewijzigde begroting 2019			rekening 2019		
Gerealiseerd resultaat		baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo
1. Veiligheid		138	8.209	-8.071	102	8.241	-8.139	82	8.287	-8.205	86	8.214	-8.128
2. Verkeer, vervoer en waterstaat		1.020	8.127	-7.107	945	9.756	-8.811	860	9.430	-8.570	987	9.486	-8.498
3. Economie		2.535	3.500	-965	5.727	6.470	-743	4.173	5.171	-998	2.528	3.507	-979
4. Onderwijs		8.553	15.912	-7.359	8.712	17.547	-8.835	13.750	20.654	-6.904	13.642	20.292	-6.650
5. Sport, cultuur en recreatie		4.919	23.668	-18.749	3.858	22.718	-18.860	4.109	24.223	-20.114	4.747	25.168	-20.421
6. Sociaal domein		50.755	134.041	-83.286	45.389	131.330	-85.941	43.564	137.067	-93.503	45.809	135.162	-89.353
7. Volksgezondheid en milieu		23.498	23.683	-185	20.727	22.370	-1.643	20.906	24.766	-3.859	21.377	28.755	-7.378
8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing		36.197	39.005	-2.808	25.068	27.862	-2.794	29.060	32.176	-3.116	25.532	29.680	-4.148
9. Bestuur en ondersteuning		213.330	72.558	140.770	193.345	57.547	135.799	204.327	57.358	146.968	221.479	67.776	153.703
Gerealiseerd resultaat		340.943	328.704	12.239	303.873	303.841	32	320.832	319.131	1.701	336.186	328.039	8.149

7.3 Toelichtingen

7.3.1 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de verordening ex artikel 212 Gemeentewet, waarin door de gemeenteraad op 13 februari 2018 de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld.

7.3.2 Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De lasten en baten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het besluit tot toekenning aan het dividend door de Algemene vergadering van de vennootschap is genomen.

De eindresultaten van de vastgestelde grondexploitaties worden verrekend met de algemene reserve grondexploitatie. De verrekening is in de meerjarenraming gefaseerd in het jaar dat verwacht wordt dat de grondexploitatie kan worden afgesloten. In enkele gevallen vindt er een tussentijdse verrekening plaats. Een tussentijdse verrekening kan alleen plaatsvinden, wanneer er aan onderstaande regels wordt voldaan:

Verliezen zullen worden genomen in het jaar waarin deze tot uitdrukking komen (onafwendbaar zijn);

Tussentijdse winst dient genomen te worden conform de Percentage of completion (Poc) methode. Naar rato van gerealiseerde kosten en opbrengsten wordt de winst genomen.

De balans geeft de stand van zaken weer voor wat betreft de omvang en samenstelling van het vermogen, zowel per balansdatum alsmede de cijfers van de balans van het vorige begrotingsjaar (artikel 30 BBV). De balans bestaat uit Activa en Passiva.

Activa wordt onderscheiden in vaste en vlottende activa, al naar gelang zij zijn bestemd om de uitoefening van de werkzaamheid van de gemeente al dan niet duurzaam te dienen. Passiva wordt onderscheiden in vast en vlottend.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume worden daarentegen overeenkomstig de voorschriften van het BBV toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Voor het bepalen van het "jaarlijks vergelijkbaar volume" is een tijdperiode van vier jaar gehanteerd.

Met betrekking tot de verwerking van de algemene uitkering is in de jaarrekening de algemene uitkering opgenomen conform de in het jaar laatst gepubliceerde accresmededeling.

Met betrekking tot de eigen bijdragen die het CAK int en aan de gemeente afdraagt geldt op basis van de Kadernota rechtmatigheid 2017 van de commissie BBV het volgende. Gemeenten kunnen op basis van de overzichten van het CAK wel de aantallen personen, soort en omvang van de zorgverlening beoordelen met de eigen WMO-administratie. Probleempunt is dat door het ontbreken van inkomensgegevens op deze overzichten de informatie over de eigen bijdrage ontoereikend is om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dat betekent dat door de gemeenten geen zekerheden over omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen als gevolg van het niet kunnen vaststellen van de juistheid op persoonsniveau, zoals hiervoor is toegelicht.

Ten opzichte van de jaarstukken 2018 is de indeling van de programma's gewijzigd. De cijfers 2018 in de jaarstukken 2019 zijn hierop aangepast en niet vergelijkbaar met de jaarstukken 2018.

Bedragen opgenomen in financiële tabellen zijn x € 1.000. Bij de tekstuele toelichting op de balans is de afronding gedaan tot miljoenen euro's, tenzij anders is aangegeven.

Vaste Activa

Onder de vaste activa worden afzonderlijk opgenomen de immateriële, de materiële en de financiële vaste activa (artikel 33 BBV).

Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa zijn, evenals materiële vaste activa, niet financieel van aard. Ze zijn niet tastbaar, in tegenstelling tot materiële vaste activa. Alle activa worden gewaardeerd op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs (artikel 63 BBV), verminderd met de ontvangen subsidies en bijdragen van derden, de jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen.

De kosten van het sluiten van geldleningen (incl. de betaalde boetrente) worden geactiveerd en over maximaal de looptijd van de lening volledig afgeschreven. Indien geen nieuwe lening wordt aangetrokken zijn de kosten van vervroegde aflossing (boetrente) niet geactiveerd, maar als last verantwoord.

De kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief worden volledig afgeschreven in maximaal 5 jaar.

Bijdragen aan activa in eigendom van derden worden gewaardeerd tegen het bedrag van de verstrekte bijdrage verminderd met de afschrijvingen. Op de geactiveerde bijdragen aan activa in eigendom van derden wordt afgeschreven als was het actief waarvoor de bijdrage wordt verstrekt in bezit van de gemeente.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa (inclusief Software) zijn te onderscheiden in investeringen met een economisch nut (het is verhandelbaar / kan opbrengst genereren). Investerings met een economisch nut waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven (deze categorie is m.i.v. 2014 in de jaarrekening verwerkt). Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut (artikel 35 BBV).

Activa met een economisch nut zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs verminderd met de ontvangen subsidies en bijdragen die direct gerelateerd zijn aan het actief, de jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen.

Activa met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs verminderd met de ontvangen subsidies en bijdragen die direct gerelateerd zijn aan het actief, de jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen. Tevens zijn de uit de spaarcomponent van heffingen gevormde voorzieningen voor toekomstige vervangingsinvesteringen met economisch nut in mindering gebracht op de in het boekjaar gepleegde investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van kosten een heffing is geheven. Over het resterende bedrag wordt afgeschreven.

Activa in de openbare ruimte met uitsluitend een maatschappelijk nut worden gewaardeerd tegen historische kostprijs verminderd met de ontvangen subsidies en bijdragen die direct gerelateerd zijn aan het actief, de jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen.

In de "Financiële verordening gemeente Hengelo" en de "Nota investerings- en activeringsbeleid 2017" zijn de regels omtrent waarden en afschrijven van activa nader vastgelegd.

In beginsel wordt lineair afgeschreven. Slechts in incidentele gevallen wordt een afwijkende afschrijvingsmethode gekozen, bijvoorbeeld omdat wet- en regelgeving dit voorschrijft of om fluctuaties in tarieven te voorkomen. Afschrijvingen geschieden op basis van een bestendige gedragslijn en zijn onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar. De op de oorspronkelijke verkrijgings- of vervaardigingsprijs toegepaste jaarlijkse afschrijvingen corresponderen met een stelsel dat is afgestemd op de verwachte toekomstige gebruiksduur (kortste van de geschatte levensduur óf technische gebruiksduur) van de geactiveerde objecten en voorzieningen.

De meest gangbare afschrijvingstermijnen zijn:

Soort actief	Afschrijving
Onderzoek en ontwikkeling	20,0%
Grond	0,0%
Riolering	2 - 3,3%
Openbare verlichting	4,0%
Wegen	3,3%
Parkeerapparatuur	6,67 - 10,0%
Gebouwen	2,5%
Vervoermiddelen	10 - 12,5%
Soft- en hardware	16,6 - 33,3%

De lasten samenhangend met de uitvoering van klein en groot onderhoud, bodemsaneringen en het baggeren van watergangen zijn niet levensduur verlengend en zijn daarom niet geactiveerd, maar direct ten laste van de exploitatie of de gevormde voorziening gebracht.

De in erfpacht uitgegeven percelen zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, waarbij de uitgifteprijs van de eerste uitgifte geldt als verkrijgingsprijs. Indien de gronden in eeuwigdurende erfpacht zijn uitgegeven vindt waardering tegen registratiewaarde plaats.

Financiële vaste activa

Uitzettingen met een rentetypische looptijd van langer dan één jaar worden onder de financiële vaste activa opgenomen. Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar behoren tot de vlottende activa.

Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en overige verbonden partijen, alsmede de verstrekte leningen zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs (de inkoopprijs en

de bijkomende kosten), de jaarlijkse aflossingen, afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid op de boekwaarde in mindering gebracht. Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's (kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de marktwaarde van de deelneming duurzaam lager is dan de verkrijgingsprijs zal afwaardering tot marktwaarde plaatsvinden.

Vlottende activa

Onder de vlottende activa worden afzonderlijk opgenomen de voorraden, de uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar, de liquide middelen en de overlopende activa (Artikel 37 BBV).

Voorraden

De grond- en hulpstoffen zijn gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs, worden vermeerderd met de toegerekende algemene beheerskosten (inclusief rente) en verminderd met de gerealiseerde verkopen. Indien de marktwaarde lager is dan de verkrijgingsprijs, vindt waardering plaats tegen deze lagere marktwaarde.

De onderhanden werken incl. de bouwgronden in exploitatie zijn opgenomen tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs vermeerderd met de vervaardigingskosten verminderd met de opbrengsten wegens gerealiseerde verkopen en ontvangen (rijks)subsidies, dan wel de lagere marktwaarde.

Voor verwachte incourantheid van de voorraad of voor verwachte verliezen op grondexploitatie is een voorziening in mindering gebracht. Deze voorziening is bepaald op de contante waarde van de voorraad.

Voor winstneming geldt de percentage of completion methode: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd kan tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Indien is voldaan aan de volgende voorwaarden, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat.
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht.
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar

De vorderingen zijn opgenomen tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. Deze voorziening wordt statisch bepaald.

Liquide middelen en overlopende activa

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen. Kas- en Banksaldi worden daarbij afzonderlijk opgenomen.

Vaste passiva

Onder de vaste passiva worden afzonderlijk opgenomen het eigen vermogen, de voorzieningen en de vaste schulden met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer (Artikel 41 BBV).

Eigen vermogen

Het eigen vermogen kent geen eigenstandige waardering. Feitelijk vormt het eigen vermogen de

resultante van alle overige in de balans opgenomen posten, die wel een eigenstandige waardering kennen.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De pensioenverplichting ten behoeve van de wethouders is echter op de contante waarde van de (reeds opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd, o.a. o.v.v. gehanteerde rekenrente.

De voorzieningen ter egalisering van kosten stoelen op een actuele meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud. Uitgevoerd achterstallig onderhoud is daarbij ten laste van de exploitatie verantwoord. Deze lasten zijn niet ten laste van de gevormde voorziening gebracht. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen is het beleid ter zake nader uiteengezet.

De vorming van voorziening, dan wel een dotatie aan de reeds bestaande voorziening, is als een last in het betreffende boekjaar verantwoord. Alle aanwendungen aan voorzieningen zijn rechtstreeks ten lasten van de voorziening gebracht en in het verslagjaar niet ten laste van de exploitatie verantwoord.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Verplichting voortvloeiend uit leasing

De waardering van de verplichting uit hoofde van de financial leasing van de vervoermiddelen vindt plaats tegen de contante waarde van de contractueel verschuldigde leasetermijn.

Vlottende passiva

Onder de vlottende passiva worden afzonderlijk opgenomen de netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar en de overlopende passiva.

Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar

De netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar worden gesplitst in kasgeldleningen, bank- en girosaldi alsmede in overige schulden. De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Overlopende passiva

Overlopende passiva zijn verplichtingen jegens een derde om op een bepaalde manier te handelen of presteren. De Verplichting is in het begrotingsjaar opgebouwd en komt in een volgend begrotingsjaar tot betaling. Hieronder vallen ook van overheidswege ontvangen maar nog niet bestede voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel, die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Aan de passiefzijde van de balans worden buiten de balanstelling opgenomen het bedrag waartoe aan natuurlijke en rechtspersonen een borgstelling of garantstelling is verstrekt (Artikel 50 BBV).

Borgstelling

Bij een borgstelling wordt altijd waarborg voor een bepaald bedrag verleend. Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten telling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. Overigens is in de toelichting op de balans nadere informatie opgenomen.

Garantstelling

Bij een garantstelling kan in principe ook een garantstelling worden gedaan zonder een maximumbedrag.

Overige niet uit de balans blijvende verplichtingen

Hier wordt melding gemaakt van de financiële verplichtingen waarbij de gemeente Hengelo voor een aantal toekomstige jaren is verbonden, voor zover dit niet blijkt uit de balans.

Overige gegevens

Alle ten tijde van het opmaken van de jaarrekening beschikbare informatie omtrent de feitelijke situatie per balansdatum is bij het opmaken van de jaarrekening in aanmerking genomen en verwerkt.

7.3.3 Toelichting op de balans per 31 december 2019

Vaste activa

Immateriële vaste activa

Het hierna opgenomen overzicht geeft het verloop weer van de immateriële vaste activa gedurende het jaar 2019:

Immateriële vaste activa	Boekwaarde 01-01-2019	Invest.	Des- invest.	Bijdr.	Afwaar- dering	Afschrijv- ing	Boekwaarde 31-12-2019
Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en saldo van agio en disagio	448	-	-	-	-	25	423
Kosten onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	-	-	-	-	-	-	-
Bijdrage aan activa in eigendom van derden	9.103	2.484	-	-	1.361	388	9.838
Totaal immateriële vaste activa	9.551	2.484	-	-	1.361	413	10.261

De immateriële vaste activa betreft het disagio op de lening van de Deutsche Bank AG. De lening werd in 2011 verstrekt tegen een koers van 95,583%, een disagio derhalve van € 622.050. Dit disagio wordt, gekoppeld aan de looptijd van de lening afgeschreven met € 25.000 per jaar. De lening loopt af in 2036.

Daarnaast betreft de immateriële activa de bijdragen aan activa in eigendom van derden zoals de Stichting Schouwburg en de bijdrage voor de kunstijsbaan in Enschede.

De Wilhelminaschool is verkocht waardoor er een afwaardering heeft plaats gevonden van € 1,4 miljoen.

Aan de stichting Vrienden van Boei is een eenmalige subsidie van € 1.260.000 toegekend ter dekking van de kosten voor de modernisering, instandhouding en verbetering van de panden t.b.v. de huisvesting van Oyfo op het Hazemeijercomplex. Daarnaast is aan Oyfo een eenmalige subsidie van € 1.500.000 toegekend ter dekking van de museale inrichtingskosten en de verhuiskosten. Van beide investeringsbijdragen is 90% als voorschot uitbetaald in totaal € 2.484.000.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa bestaan uit de volgende onderdelen: (zie volgende bladzijde)

Desinvesteringen : betreffen € 0,8 miljoen verkoop gronden.

Bijdragen derden: de bijdragen van derden betreffen voornamelijk onder:

- Economisch nut: € 1,4 miljoen
- € 1,0 miljoen Project Coördinatie CEF Haven

- € 0,4 miljoen Project Opwaardering Haveninfrastructuur
- Maatschappelijk nut: € 1,9 miljoen, met name:
 - € 0,9 miljoen Project Uitvoering F35 en Veldbeek Watertorenlaan/Parallelweg LS
 - € 0,4 miljoen Project Industrieplein/Skatepark
 - € 0,2 miljoen Project F35 door Watertorenpark
 - € 0,2 miljoen Project F35 Uitvoering oversteekplaats Kuipersdijk

Afwaardering: betreft € 0,1 miljoen ten behoeve van de verkoop pand Wemenstraat.

Overig: betreffen met name interne bijdragen uit voorzieningen.

Afschrijvingen: betreft de reguliere afschrijving ($\pm$ € 7,4 miljoen).

Op de boekwaarde van materiële vaste activa "Gronden en terreinen met economisch nut" wordt de Voorziening "Voormalige Niet in exploitatie genomen bouwgronden" in mindering gebracht. De kolom Boekwaarde is exclusief de genoemde voorziening, de kolom balanswaarde is inclusief de voorziening NIEGG. De voorziening NIEGG bedraagt ultimo 2018 € 15,6 miljoen.

De voorziening en de balanswaarde zijn in aparte kolommen zichtbaar gemaakt.

Materiële vaste activa	Balanswaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2018	Invest. Desinvest.	Bijdr.	Afwaar- dering	Overig	Afschrijving	Boekwaarde 31-12-2019	Voorziening NIEGG	Balanswaarde 31-12-2019
M.V.A. met economisch nut:	155.477	171.120	43.746	813	4	131	6.114	204.260	13.833	190.427
Gronden en terreinen	37.489	53.131	3.469	813	-	-	3.278	52.509	13.833	38.676
Woonruimten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bedrijfsgebouwen	94.816	94.816	26.001	-	-	131	267	117.343	-	117.343
Grond, weg en waterbouwkundige werken	470	470	135	-	-	-	21	583	-	583
Vervoermiddelen	105	105	-	-	-	-	21	84	-	84
Machines, apparaten en installaties	14.128	14.128	9.974	-	4	-	2.166	21.933	-	21.933
Ov. materiële vaste activa	8.470	8.470	4.167	-	-	-	830	11.808	-	11.808
M.V.A. met econ. nut door heffingen:	35.277	35.277	4.191	-	1.413	-	678	35.278	-	35.278
Gronden en terreinen	147	147	-	-	-	-	-	147	-	147
Woonruimten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bedrijfsgebouwen	486	486	-	-	-	-	14	472	-	472
Grond, weg en water- bouwkundige werken	33.562	33.562	4.056	-	1.413	-	516	33.725	-	33.725
Vervoermiddelen	11	11	-	-	-	-	2	8	-	8
Machines, apparaten en installaties	1.025	1.025	135	-	-	-	135	886	-	886
Ov. materiële vaste activa	46	46	-	-	-	-	7	39	-	39
M.V.A. met econ. nut in erfpacht:	24.183	24.183	580	-	-	-	-	24.763	-	24.763
M.V.A. met maatschappelijk nut:	26.349	26.349	9.645	-	1.935	-	600	29.642	-	29.642
Gronden en terreinen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Woonruimten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bedrijfsgebouwen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Grond, weg en water- bouwkundige werken	22.926	22.926	8.380	-	1.913	-	479	25.096	-	25.096
Vervoermiddelen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Machines, apparaten en installaties	3.325	3.325	616	-	22	-	121	3.799	-	3.799
Ov. materiële vaste activa	98	98	649	-	-	-	-	747	-	747
Totaal	241.286	256.929	58.163	813	3.351	131	7.392	293.942	13.833	280.109

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa bestaat uit de volgende onderdelen (zie tabel volgende bladzijde):

De financiële vaste activa bestaat uit kapitaalverstrekkingen en leningen. Deze activa neemt af met € 19 miljoen en bestaat uit de aflossingen en afschrijvingen. In 2019 zijn de waarderingen van de aandelen Verkoop Vennootschap BV als ook de hiervoor ingestelde voorziening afgewaardeerd naar € 0.

De gemeentelijke deelnemingen bestaan met name uit aandelen in:

- BNG Bank € 436.215
- Twente Milieu N.V. € 154.285

De kapitaalverstrekking aan de gemeenschappelijke regeling betreffen de inleggeden in de Stadsbank Oost Nederland.

Het bedrag aan uitgezette leningen aan woningbouwcorporaties van € 314 miljoen betreft leningen aan de Hengelose woningcorporatie Welbions. De leningen zijn voor 100% bestemd voor investeringen in de sociale huisvesting en zijn als zodanig "staatssteunproof". Leningen aan woningbouwcorporaties werden verstrekt tegen de leningsvoorwaarden waartegen de gemeente de lening afsluit, vermeerderd met een opslag van 0,065%.

De leningen worden gedekt door een recht van eerste hypotheek, gevestigd ten gunste van de gemeente. De overwaarde van deze hypotheek is in overeenstemming gebracht met de WSW-norm (200% van de WOZ-waarde van de woningen). De geldleningen aan woningcorporatie Ons Huis van € 20 miljoen zijn overgedragen aan BNG Bank.

Onder leningen aan Deelnemingen zijn de leningen aan Warmtenetwerk Hengelo BV (€ 1,04 miljoen) en Warmtebedrijf Hengelo BV (€ 3,95 miljoen en € 1,04 miljoen) opgenomen. De lening van € 3,95 miljoen wordt in 2020 afgelost. De terugbetaling van 2 achtergestelde leningen van € 1,04 miljoen is afhankelijk van de toekomstige resultaten van de opgerichte BV's. Bij de achtergestelde lening van € 1,04 miljoen aan Warmtebedrijf Hengelo B.V zal vanaf het boekjaar 2022 een bedrag worden afgelost dat gelijk is aan het verschil tussen het netto resultaat en een bedrag gelijk aan 8% van het zichtbaar eigen vermogen van Warmtebedrijf Hengelo B.V. Bij de achtergestelde lening van € 1,04 miljoen aan Warmtenetwerk Hengelo B.V. zal na afloop van respectievelijk het boekjaar 2032 en boekjaar 2047 een bedrag worden afgelost, indien en voor zover het gemiddeld rendement gerekend over 15 jaar hoger is dan 8,5%.

Het bedrag in de voorziening onder Deelnemingen en Overige langlopende geldleningen is € 2,4 miljoen, waarvan € 0,5 miljoen op basis van door de raad genomen besluiten en € 1,9 miljoen op basis van eigen beoordeling van de ontvangen jaarstukken en op basis van informatie van de organisatie zelf, de accounthouder of de financiële administratie m.b.t. betalingsgedrag. In 2019 hebben we de systematiek van oninbaar beoordelen aangescherpt. Kritische beoordeling van de vorderingen levert een bijna 0,5 miljoen hogere voorziening op. De samenstelling wordt door de accountant getoetst. De hypotheekverstrekking aan (ex-)ambtenaren is een aflopende regeling. Er wordt wel afgelost. Er kunnen geen nieuwe leningen meer verstrekt worden. Bruto staat nog 4,5 miljoen uit. Onder aftrek van door deelnemers gestorte spaarbedragen vorderen we nog ruim € 4 miljoen.

De overige financiële vaste activa zijn als volgt te specificeren:

Het saldo uitzettingen met een looptijd van 1 jaar of langer bestaat uit een bijdrage aan de Stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVN) voor het verstrekken van startersleningen. Dit bedrag is opvraagbaar, omdat op dit moment geen nieuwe leningen kunnen worden aangevraagd.

De herrubricering van € 0,5 miljoen heeft betrekking op het restant van de geldleningsovereenkomst inzake het Warmtenet. In 2018 is bedrag abusievelijk opgenomen onder de overlopende activa.

Financiële vaste activa	Balanswaarde 31-12-2018	Boekwaarde 31-12-2018	Herru- bricing	Invest.	Desinvest.	Afwaar- dering	Afschrijving / Aflossing	Boekwaarde 31-12-2019	Voorziening	Balanswaarde 31-12-2019
Kapitaalverstrekkingen aan:										
- Deelnemingen	632	632	-	-	-	-	-	632	-	632
- Gemeenschappelijke regelingen	129	129	-	-	-	-	-	129	-	129
Kapitaalverstrekkingen aan:	760	760	-	-	-	-	-	760	-	760
leningen aan:										
- Woningbouwcorporaties	350.785	350.785	-	-	-	-	36.361	314.424	-	314.424
- Deelnemingen	6.540	6.540	-501	-	-	-	-	6.039	832	5.207
- Overige langlopende leningen	38.894	40.793	-	-	-	-	1.663	39.130	1.549	37.581
leningen aan:	396.219	398.118	-501	-	-	-	38.024	359.593	2.381	357.212
Uitzettingen:										
- Overige uitzettingen met een looptijd van 1 jaar of langer	1.954	1.954	-	-	-	-	278	1.676	-	1.676
Uitzettingen:	1.954	1.954	-	-	-	-	278	1.676	-	1.676
Totaal financiële vaste activa	398.933	400.832	-501	-	-	-	38.302	362.029	2.381	359.648

Vlottende activa

Vorraden

Vorraden worden uitgesplitst naar de volgende categorieën:

Voorraad	Boekwaarde 31-12-2018	Herrubricering	Voorziening 31-12-2018	Balanswaarde 31-12-2018
Onderhanden werk, waaronder:				
bouwgronden in exploitatie	132.725	-5.666	52.722	74.338
Tussentijdse winstneming	2.944	5.666	-	8.610
Gereed product en handelsgoederen	21	-	-	21
Totaal	135.690	-	52.722	82.969

Voorraad	Vermeerderingen 2019	Verminderings 2019	Boekwaarde 31-12-2019	Voorziening 31-12-2019	Balans 31-12-2019
Onderhanden werk, waaronder:					
bouwgronden in exploitatie	13.648	9.843	130.865	57.264	73.601
Tussentijdse winstneming	973	-	9.583	-	9.583
Gereed product en handelsgoederen	-	4	17	-	17
Totaal	14.621	9.847	140.465	57.264	83.199

De herrubricering ad € 5.666.000 heeft betrekking op de winstnemingen van 2017 en ouder. Ten behoeve van aansluitingen zijn deze winstnemingen naar het onderdeel tussentijdse winstnemingen overgeheveld.

De waardering van de gronden in exploitatie per 31 december 2019 is gebaseerd op de geactualiseerde grondexploitaties per 1 januari 2020 en de uitkomsten van de door de gemeente uitgevoerde risicoanalyses ter zake. Dit betreft de beste inschatting op dit moment die omgeven is door de nodige risico's, aannames en veronderstellingen die periodiek (jaarlijks) worden herzien.

Deze periodieke herziening kan leiden tot een aangepaste waardering van de gronden in Exploitatie, de hiermee samenhangende voorziening voor verlieslatende grondexploitaties en de hiermee samenhangende tussentijdse winst voor winstgevendende grondexploitaties. De belangrijkste risico's zijn gelegen in de rente, de uitgifte prijzen en de ladder van duurzaamheid.

In regionaal verband worden in het kader van de ladder afspraken gemaakt over de hoeveelheid te realiseren bedrijventerrein en woningbouw. In beide gevallen is de verwachte vraag bijna volledig ingevuld met het huidige aanbod. Er is daarmee nauwelijks ruimte voor nieuwe initiatieven.

Voor een gedetailleerde toelichting op de grondexploitaties, de gehanteerde uitgangspunten alsmede risico's en onzekerheden van grondexploitaties verwijzen wij naar de paragraaf grondbeleid.

Onderhanden werk	31-12-2019	31-12-2018
Gronden in exploitatie	53.648	48.444
Bedrijventerreinen	32.561	34.502
Totaal	86.209	82.946
Nog te maken kosten	122.191	112.517
Nog te verwachten opbrengsten	169.609	158.280
Verwacht exploitatieresultaat	38.790	37.183

Het eindresultaat van de in exploitatie genomen gronden bedraagt -€ 38,8 miljoen op eindwaarde. Dit wil zeggen dat de verliesgevende exploitaties € 38,8 miljoen meer middelen uit de Reserve Grondbedrijf vragen dan de winstgevende exploitaties aan de reserve toevoegen.

Uit winstgevende exploitaties vloeit € 27,4 miljoen naar de Reserve en de verliesgevende complexen vragen € 66,4 miljoen. Deze bedragen zijn de totale eindwaarden van de complexen.

Voor de te verwachten verliezen zijn voorzieningen gevormd. Voor de € 66,4 miljoen aan verliezen voor exploitaties in de gemeentelijke administratie is € 57,3 miljoen aan voorzieningen getroffen. Dit wil zeggen dat nu €57,3 miljoen beschikbaar is om € 66,4 miljoen aan verliezen in de toekomst te kunnen betalen. Het verschil wordt in de loop van de tijd overbrugd door rente bijschrijvingen.

Wetgeving 10-jaars termijn

De volgende gemeentelijke grondexploitaties hebben een looptijd langer dan tien jaar. In de grondexploitaties is geen opbrengstenindexering gerekend na tien jaar. Dit is een risico beperkende maatregel.

De volgende vier gemeentelijk grondexploitaties hebben een looptijd langer dan tien jaar:

- In Dalmeden verkopen we voornamelijk grotere kavels. Het is de verwachting dat er na de gestelde tienjaarstermijn nog steeds vraag is naar deze kavels;
- Hart van Zuid is opgedeeld in diverse deelprojecten. De meeste grondexploitaties vallen ruim binnen de tienjaarstermijn. Uitzondering hierop vormt het WTC Businessdistrict waarin de laatste investeringen (woonrijp maken) geraamd zijn in 2034. Het WTC Businessdistrict is een compacte kantorenlocatie waarvoor de lange looptijd op zich een risico beperkende maatregel is.
- In Oosterveld en Campus vielen de verkopen tegen. Uit voorzichtigheid is de planning voor de uitgifte daarom naar achteren bijgesteld . Daarmee wordt de tienjaarstermijn overschreden.

Daarnaast neemt de gemeente deel in de volgende twee projecten met een looptijd langer dan tienjaar:

- Businesspark XL heeft een looptijd tot en met 2034. Er is op dit moment veel vraag naar deze kavels. Verwacht wordt dat er ook na de gestelde tien jaar voldoende vraag is voor deze kavels;
- De Hemmelhorst is sterk uit gefaseerd omdat er niet veel vraag naar grote, agrarische kavels voor wijkers is. Het verlengen van de looptijd is daarmee een risico beperkende maatregel.

Complex en omschrijving	Boekwaarde 31-12-2018	Vermeerde- ringen	Verminde- ringen	Boekwaarde herziening 31-12-2019	Boekwaarde balans	Geraamde kosten	Geraamde opbrengsten	Verwacht eindresultaat
104 Lange Wemen	-87	1.407	200	1.120	1.120	1.539	325	2.403
06 't Rot	6.757	821	191	7.388	7.388	1.050	4.229	4.811
101 Broek Noord	9.710	499	-	10.209	10.209	2.490	7.819	5.653
102 Broek Oost	3.399	147	353	3.193	3.193	1.149	3.161	1.336
28 Marskant	101	2.438	-	2.539	2.539	1.321	1.845	2.326
44 Veldwijk Noord	-2.241	227	110	-2.124	-2.124	1.525	670	-1.392
52 Dalmeden	32.879	2.358	5.178	30.059	30.059	10.597	56.665	-19.632
54 Medailon	-2.167	329	-	-1.838	-1.838	173	-	-1.736
701 Lansinkveld Noord	10.370	241	214	10.397	10.397	2.285	7.524	6.042
702 Langeler Erve	2.612	142	754	2.001	2.001	622	-	2.940
703 Hoofdinfrastructuur	257	327	-	585	585	3.671	833	3.583
704 Deelplan 10	4.083	107	87	4.103	4.103	2.718	2.081	5.117
711 Fase 2a Industrieplein eo	7.547	296	386	7.457	7.457	4.314	6.588	7.308
712 Vereenigingsgebouw	-1.046	4	17	-1.059	-1.059	950	570	-804
713 Noordelijke laan HvZ	-1.452	200	4	-1.256	-1.256	440	-104	-780
714 Woonstad Noord	2.438	80	167	2.351	2.351	3.465	6.671	-911
715 Zuidelijk Laan HvZ	1.379	2.055	125	3.310	3.310	2.712	2.614	4.053
790 Verspreide gronden Hart van Zuid	2.013	173	134	2.052	2.052	558	670	2.102
Voorraden - Woningbouw in exploitatie	76.552	11.853	7.918	80.486	80.486	41.578	102.164	22.419
790 Verspreide gronden Hart van Zuid			51					
Voorraden - Nog te betalen "onderhanden werk"				80.538				
Woningbouw in exploitatie	76.552	11.853	7.918	80.486	80.538	41.578	102.164	22.419
16 Gezondheidspark	14.983	385	1.621	13.747	13.747	771	8.787	7.178
92 Veldkamptunnel	-	-	-	-	-	-	-	-
35 Oosterveld	15.971	420	230	16.161	16.161	1.515	13.449	7.009
94 Twentekanaal Zuid 4	-	-	-	-	-	-	-	-
96 Westermaat Campus	17.980	463	3	18.439	18.439	640	11.507	9.895
103 Watertorenpark	-201	11	-	-191	-191	61	-	-134
716 Kanaalzone	1.722	517	70	2.169	2.169	237	3.327	-970
Voorraden - Bedrijvencomplexen in exploitatie	50.455	1.795	1.924	50.326	50.326	3.224	37.071	22.978
Subtotaal Onderhanden werk woningbouw en bedrijven	127.007	13.648	9.843	130.813	130.864			
Totalen grondexploitatie cf herziening	159.801	17.218	13.934	163.084	163.136	44.802	157.372	58.821

Uitzettingen met een rente-typische looptijd korter dan 1 jaar

De in de balans opgenomen uitzettingen met een looptijd van één jaar of minder zijn als volgt verdeeld:

Uitzettingen met rentetypische looptijd korter dan 1 jaar	Boekwaarde 31-12-2019	Voorziening oninbaarheid	Balanswaarde 31-12-2019	Balanswaarde 31-12-2018
Vorderingen op openbare lichamen	12.924	-	12.924	24.336
Rekening courant verhouding met het Rijk	6.819	-	6.819	-
Rekening courant verhouding met niet financiële instellingen	4.199	491	3.708	5.439
Overige vorderingen	10.802	4.600	6.202	7.186
Overige uitzettingen:				
- Overige uitzettingen	81	-	81	81
Uitzettingen met rentetypische looptijd korter dan 1 jaar	34.825	5.091	29.734	37.042

De uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar zijn met 7,3 miljoen afgenomen. Deze afname bestaat voornamelijk uit een vordering op de belastingdienst betreffende de aangifte BCF en een vordering op de het ministerie van BZK voor 11,4 miljoen. De toename op de rekening-courantverhouding ad € 5,1 miljoen betreft:

Toename:

- RC verhouding met het Rijk € 6,8 miljoen
- RC SVN € 0,3 miljoen

Afname:

- RC GBT € 2,0 miljoen

De overige vorderingen (debiteuren) laten een verlaging zien van 0,6 miljoen en bestaan voornamelijk uit de volgende mutaties:

Afname:

- Debiteuren algemeen € 0,7 miljoen
- Bijstandsdebiteuren € 0,5 miljoen
- Voorziening debiteuren + € 0,6 miljoen

De overige vorderingen bestaan voor € 8,5 miljoen uit bijstandsdebiteuren. Van deze vordering is € 4,6 miljoen aangemerkt als dubieus en hiervoor is een voorziening getroffen.

De gemeente is verplicht om overtollige middelen, boven het drempelbedrag, onder te brengen bij het ministerie van financiën via het zogenaamde schatkistbankieren. Eventuele overtollige middelen mogen niet worden belegd bij andere partijen. Onder voorwaarde mogen wel leningen worden verstrekt aan andere decentrale overheden. Het drempelbedrag bedroeg € 2,3 miljoen euro in 2019. Uit onderstaande tabel blijkt dat de gemeente in 2019 het drempelbedrag niet heeft overschreden.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1.000)					
Verslagjaar 2019					
(1)	Drempelbedrag	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
		2.279			
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	1.337	1.633	1.910	1.574
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	942	646	369	705
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	303.839			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	303.839			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-			
(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van €250.000	Drempelbedrag	2.279			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	120.339	148.602	175.751	144.767
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	1.337	1.633	1.910	1.574

Liquide middelen

Het saldo van de liquide middelen wordt gevormd door de gemeente aangehouden kas en bankrekeningen.

Liquide middelen	31-12-2019	31-12-2018
Banksaldi	1.653	207
Kassaldi	56	70
Liquide middelen	1.709	277

Het saldo van de liquide middelen is toegenomen met € 1,4 miljoen.

In het banksaldi is ook de derdenrekening Rabobank ROZ opgenomen. Alleen de ROZ kan hierover beschikken.

Overlopende activa

De overlopende activa wordt als volgt verdeeld:

Overlopende activa	31-12-2019	31-12-2018
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel uitgesplitst naar de nog te ontvangen bedragen van:		
- Europese overheidslichamen	291	-
- Het rijk	1.400	1.400
- Overige Nederlandse overheidslichamen	1.988	4.733
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	19.050	17.947
Overlopende activa	22.729	24.079

De overlopende activa is in 2019 afgenomen met € 1,3 miljoen.

De onderbouwing van de Nog te ontvangen bijdragen van EU, Rijk en overige Nederlandse overheidslichamen kunt u terugvinden in onderstaande tabel.

De boekwaarde van € 19,3 miljoen betreffende de nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen bestaat voornamelijk uit:

Nog te ontvangen bedragen ad. € 18,1 miljoen:

- € 6,6 miljoen nog te ontvangen rente van uitstaande geldleningen
- € 2,0 miljoen nog te ontvangen gelden debiteuren BBZ
- € 9,7 miljoen diverse nog te ontvangen bedragen, deze bestaan voornamelijk uit:
 - € 0,2 miljoen afwikkeling Metropool
 - € 0,8 miljoen gemeentefonds 2018/2019
 - € 1,4 miljoen Sociaal domein
 - € 0,1 miljoen reclameopbrengsten
 - € 0,3 miljoen verpakkingsmateriaal en oud papier
 - € 1,5 miljoen afvalstoffenheffing
 - € 0,6 miljoen Bijdrage De Veldkamp, Industrieplein en exploitatie Brouwerij
 - € 1,7 miljoen Bijdrage beschermd wonen
 - € 0,9 miljoen suppletie BTW
 - € 0,4 miljoen leges riolering
 - € 0,7 miljoen overige nog te ontvangen bedragen
 - € 0,7 miljoen nog te ontvangen afwikkeling Warmtenet
 - € 0,1 miljoen CAK

Van de post debiteuren BBZ ad. € 2,0 miljoen is 25% voorzien en voor 75% opgenomen als af te dragen aan het rijk. Deze post is opgenomen onder de overlopende passiva.

De boekwaarde op vooruitbetaalde bedragen ad. € 0,9 miljoen wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- € 0,3 miljoen huur stadskantoor Hazenweg
- € 0,1 miljoen VNG contributie
- € 0,3 miljoen RC BBZ opdrachtgevende gemeenten
- € 0,2 miljoen overige diverse posten

Omschrijving NTO overheidssubsidies	31-12-2018	Toegevoegd in 2019	Vrijgevallen in 2019	31-12-2019
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel uitgesplitst naar de nog te ontvangen bedragen van:				
Nog te ontvangen bedragen Europese Overheidslichamen:	-	291	-	291
NTO EU ESF	-	260	-	260
NOT EU CEF Kanaal	-	31	-	31
Nog te ontvangen bedragen Rijk:	1.400	-	-	1.400
WRN nto Rijk Greendeal 2017/0285987	600	-	-	600
WRN nto Rijk Greendeal 2015/0144554	800	-	-	800
Nog te ontvangen bedragen overige Nederlandse overheidlichamen:	4.733	1.488	4.233	1.988
Provincie 550 Duurzaam veilig 2016	503	54	503	54
Gemeente Enschede 517 HOV Enschedesestraat	500	-	-	500
Provincie Stadsarrangement Hengelo	-	81	-	81
Provincie gebiedsgerichte aanpak energietransitie	-	10	-	10
Provincie Cultuur a/d basis 2017-2020	-	2	-	2
Provincie subsidie ZON	-	24	-	24
Provincie Mobiliteit Overijssel	-	263	-	263
Provincie BDU subs. 2013, prj F35 Berflo Es	-	883	-	883
Provincie Mobiliteit Overijssel, 3 schakels F35	-	171	-	171
Provincie Nieuwe brug Twentekanaal	2.890	-	2.890	-
Waterschap Nieuwe brug Twentekanaal	560	-	560	-
Agenda van Twente HTSP	280	-	280	-
Totaal	6.133	1.779	4.233	3.679

Vaste passiva

Eigen Vermogen

Het verloop van de reserves in 2019 per soort reserve:

Eigen vermogen	Boekwaarde 31-12-2018	Toevoegingen		Onttrekkingen		Afschrijving op activa	Boekwaarde 31-12-2019
		Bestemming resultaat vorig boekjaar	via resultaat- bestemming bij het overzicht van baten en lasten	Te bestemming resultaat 2019	via resultaat- bestemming bij het overzicht van baten en lasten		
Algemene reserves:							
Algemene reserve	24.348	6.112	2.754	-	6.182	-	27.032
Reserve grondexploitatie	2.985	-	7.723	-	5.175	-	5.533
Overige bestemmingsreserves	20.431	6.127	8.907	-	14.561	-	20.904
Bestemd resultaat 2018	12.239	-12.239	-	-	-	-	-
Te bestemmen resultaat 2019	-	-	-	8.149	-	-	8.149
Totaal eigen vermogen	60.003	-	19.384	8.149	25.918	-	61.618

Het eigen vermogen is in 2019 toegenomen met € 1,6 miljoen.

Het te bestemmen resultaat voor 2019 is € 8,1 miljoen. Het voorstel voor bestemming van dit resultaat is opgenomen in Hoofdstuk 4.

De overige mutaties zijn voornamelijk ontstaan door:

Een toename van:

- Algemene reserve € 2,7 miljoen
- Reserve grondexploitatie € 2,5 miljoen
- Reserve proeftuin de Nijverheid Aardgasvrij € 4,2 miljoen
- Reserve beschermd wonen en maatschappelijke omvang € 2,1 miljoen

Een afname van:

- Reserve onderwijshuisvesting € 4,5 miljoen

Mutaties in de reserve

Reserves	nr.	Boekwaarde 31-12-2018	Toevoeging	Onttrekking	Bestemming resultaat 2018	Te bestemmen resultaat 2019	Boekwaarde 31-12-2019
Algemene Reserves							
Alg. reserve (rentedragend)	102	24.348	2.754	6.182	6.112	-	27.032
Alg. reserve grondexploitatie	103=150	2.985	7.723	5.175	-	-	5.533
Subtotaal algemene reserves		27.334	10.477	11.357	6.112	-	32.565
Bestemmingsreserves							
Best.Res. Centr. opleidingsbudget	310	100	-	-	-	-	100
Best.Res. Communicatiebeleid	311	23	-	7	-	-	16
Best.Res. Verevening binnenstad	313	200	-	-	-	-	200
Best.Res. Ruimtelijke kwaliteit binnenstad	314	632	190	500	-	-	322
Best.Res. Arbeidsvoorwaarden	316	30	-	30	-	-	-
Best.Res. Warmtenet	319	-	-	-	-	-	-
Best.Res. Kapitaallasten	320	2.736	-253	-	-	-	2.483
Best.Res. Egalisatie accommodaties	326	169	69	54	-	-	184
Best.Res. Vastgoedbedrijf	327	2.019	42	921	-	-	1.140
Best.Res. Duurzaamheid	328	84	-	-	-	-	84
Best.Res. Fietspadenplan	329	255	-	-	-	-	255
Best.Res. Twentehaven	331	505	45	-	-	-	550
Best.Res. Bodemsanering	332	3.636	930	1.120	-	-	3.446
Best.Res. Proeftuin de Nijverheid Aardgasvrij	334	-	1.152	-	3.094	-	4.246
Best.Res. Onderhoudswerkzaamheden Schouwborg	350	-	-	-	538	-	538
Best.Res. Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang	351	-	-	-	2.069	-	2.069
Best.Res. Onderwijshuisvesting	367	4.490	6.137	10.627	-	-	-
Best.Res. Decentralisatie-uitkering	371	937	507	890	426	-	980
Best.Res. Organisatieontwikkeling	372	2.750	32	412	-	-	2.370
Best.Res. Groencomp.bomen	374	208	57	-	-	-	265
Best.Res. Prj.bestrijd. Jwerkloos	375	49	-	-	-	-	49
Best.Res. Ondhoud buurtcentra	398	40	-	-	-	-	40
Best.Res. ARI (Investeringen)	399	1.568	-	-	-	-	1.568
Subtotaal bestemmingsreserves		20.430	8.908	14.561	6.127	-	20.904
Saldo van de rekening		12.239	-	-	-12.239	8.149	8.149
Totaal Eigen vermogen		60.003	19.385	25.918	-	8.149	61.618

Toelichting reserves

Algemene reserve (102): € 27.032

Doel: Gevormd vanuit resultaten van algemene middelen zonder directe bestemming, nodig t.b.v. het weerstandsvermogen van de gemeente (o.a. voor calamiteiten).

<i>Toevoegingen:</i>	<i>Onttrekkingen:</i>
€ 1.011 Budget overheveling 2018-2019	€ 587 Sociaal Domein Kadernota 2018-2021
€ 45 Boekwaarde Wilhelminaschool	€ 3.337 Kaderbrief 2019-2022
€ 5.102 Rekeningresultaat 2018	€ 832 Budget overheveling 2019
€ 100 Rente	€ 1.361 verkoop Wilhelminaschool
€ 58 Special Olympics Twente 2022	€ 56 Denktank innovatie Jeugd/Wmo
€ 1.108 Koersvast in krappe tijden	€ 8 Kloas an de Brug
€ 32 ISV gelden Prairies	
€ 1.410 Vrijval reserve Onderwijshuisvesting	

Bestemming resultaat 2018: € 12.239

<i>Toevoegingen:</i>	<i>Onttrekkingen:</i>
Geen	€ 538 naar Reserve onderhoudswerkzaamheden Schouwborg
	€ 2.069 naar Reserve Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang
	€ 3.094 naar Reserve Proeftuin Nijverheid Aardgasvrij
	€ 1.011 naar Algemene reserve (budgetoverheveling)
	€ 5.102 naar Algemene reserve (rekeningresultaat 2018)
	€ 426 naar Reserve Decentralisatie-uitkeringen

Reserve grondexploitatie incl. Hart van Zuid (103=150): € 5.533

Doel: Buffer ter afdekking van de risico's grondexploitatie.

<i>Toevoegingen:</i>	<i>Onttrekkingen:</i>
€ 16 Verkoopresultaat perceel grond	€ 541 Bijdrage BXL 2019 (incl. parkmanagement + afdr. Fonds bovenwijks)
€ 7 Vrijval perceel grond	€ 6 Stimulering grondverkoop
€ 500 Bijdrage reserve ruimtelijke kwaliteit binnenstad	€ 4.542 Voorziening GREX
€ 1.110 Winstname Dalmeden	€ 22 Personeelslasten Grondzaken
€ 1.001 Resultaat erfpacht en verhuurde gronden	€ 102 Nadelen NIEGG
€ 61 Resultaat verhuur	€ 212 Verrek. rentecomp 2018 De Veldkamp (gem Borne)
€ 32 Winstname Veldwijk Noord	€ -250 Terugstorting Lange Wemen
€ -3 Winstname Waterwinpark Veldwijk Noord	
€ -166 Winstname Medaillon	
€ 1.803 Voorziening NIEGG 2019	
€ 1.397 Voorziening derden complexen 2019	
€ 1.965 Rentecompensatie 2019 Reserve + voorz grondexpl.	

Reserve Centraal Opleidingsbudget (310): € 100

Doel: Afzondering 0,4% van loonsom als buffer voor tegenvallers in reguliere opleidingsbudgetten.

<i>Toevoegingen:</i>	<i>Onttrekkingen:</i>
Geen	Geen

Reserve communicatiebeleid (311): € 16

Doel: Reservering bij verkoop van St. Kabeltevee Hengelo met doel deze te besteden ter dekking van kapitaallasten van investeringen op het gebied van informatie- en communicatietechnologie. Besteding dient plaats te vinden t.b.v. de burgers van de Gemeente Hengelo conform de oorspronkelijke doelstellingen van de stichting.

<i>Dotaties:</i>	<i>Onttrekkingen:</i>
Geen	€ 7 Bijdrage aan project Breedband

Vereveningsreserve binnenstad (313): € 200*Doel:* Compactere binnenstad

<i>Toevoegingen:</i>	<i>Onttrekkingen:</i>
Geen	Geen

Reserve ruimtelijke kwaliteit binnenstad (314): € 322

Doel: Ter verbetering van de ruimtelijke kwaliteit in de binnenstad o.a. voor de herinrichting van de openbare ruimte van het kernwinkelgebied, het versterken en ondersteunen van de woonfunctie in de binnenstad.

<i>Toevoegingen:</i>	<i>Onttrekkingen:</i>
€ 101 Wonen Boven Winkel	€ 500 Aankoop Burg. Jansenplein 11-17 (naar GREX Algemeen)
€ 88 ISV gelden Gevels en Wanden	

Reserve arbeidsvoorwaarden (316): € 0

Doel: In 1999 door de raad afgezonderde middelen ter dekking van niet direct voorzienbare kosten van arbeidsvoorwaarden. Over aanvragen en omvang vindt structureel georganiseerd overleg plaats met werknemers (niet tijdgebonden).

<i>Toevoegingen:</i>	<i>Onttrekkingen:</i>
Geen	€ 30 Kerstmarkt arbeidsvoorwaarden

Reserve Kapitaallasten (320): € 2.483*Doel:* Reserve dekking kapitaallasten

Door de wijziging van de BBV-systematiek, met ingang van 2017, voor investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut zal voor de oude 'probleemgevallen' en nieuwe gevallen gebruik kunnen worden gemaakt van de dekkingsreserve kapitaallasten. Het gereserveerde bedrag in deze nieuwe reserve kan worden gebruikt voor de dekking van de jaarlijkse kapitaallasten, die voortvloeien uit de betreffende investeringen. Op basis van de vastgestelde nota Investerings- en activeringsbeleid gaat de voorkeur bij alle uitbreidings- en vervangingsinvesteringen uit naar het toepassen van de reguliere afschrijvings- en rentesystematiek. Na afloop van de gebruiksduur van het actief vallen de kapitaallasten vrij in de exploitatie en ontstaat er ruimte om een nieuwe vervangingsinvestering met bijbehorende kapitaallasten te ramen.

<i>Toevoegingen:</i>	<i>Onttrekkingen:</i>
€ -250 Terugstorting GREX Lange Wemen	Geen
€ -3 Vrijval rente evenementenplein	

Reserve egalisatie accommodaties (326): € 184

Doel: Ter dekking van (groot) onderhoud van gebouwen, welke niet direct meer in gemeentelijk gebruik zijn, maar nog wel eigendom van de gemeente zijn.

<i>Toevoegingen:</i>	<i>Onttrekkingen:</i>
€ 1 Brinkstraat	€ 43 Panden Innocent en Cerberus
€ 9 Deurningerstraat 250 loods	€ 5 OL Vrouwestraat
€ 2 Deurningerstraat 250 kantine	€ 5 Kuipersdijk 46 wedstrijdsec
€ 1 Deurningerstraat 262 berging	€ 1 Deurningerstraat 262 berging
€ 3 Kuipersdijk 46 wedstrijdsec	
€ 10 Onze Lieve Vrouwenstr 10 tm 20	
€ 1 Prins Bernhardplatoen Koepel	
€ 1 van Alphenstraat kapschuur	
€ 2 Wegtersweg 11	
€ 2 Wegtersweg 13	
€ 2 Wegtersweg 15	
€ 24 Wegtersweg 9 stalling	
€ 11 Wegtersweg 9 zoutloods	

Reserve vastgoedbedrijf (327): € 1.140

Doel: Bestemd om voor- en nadelige verkoopresultaten op vastgoed te plooiën. Daarnaast geeft het jaarlijks financieel rendement en vangt het vermogensrisico op van het gemeentelijk vastgoed. Ook ondersteund het de monitoring en effectuering van de gemeentelijke bezuinigingen op het vastgoed.

<i>Toevoegingen:</i>	<i>Onttrekkingen:</i>
€ 42 Verkoop perceel grond Geleenstraat	€ 253 Aankoop locatie Beckumer-/W. de Clerqstraat
	€ 78 Voorbereiding sloop Bandoengstraat
	€ 87 bezuinigingstaakstelling 2019
	€ 73 Advieskosten Vastgoed
	€ 430 Kosten 2019 af te stoten panden

Reserve duurzaamheid (328): € 84

Doel: De reserve Duurzaamheid heeft tot doel de dekking van (meerjarige) duurzaamheidsopgaven te borgen en bestaat voornamelijk uit afgezonderde middelen uit de algemene uitkering.

<i>Toevoegingen:</i>	<i>Onttrekkingen:</i>
Geen	Geen

Reserve fietspadenplan (329): € 255

Doel: Als correctie op de negatieve boekwaarde van cpl. 42 Fietspadenplan is deze vermogens-toename ondergebracht in deze reserve.

<i>Toevoegingen:</i>	<i>Onttrekkingen:</i>
Geen	Geen

Reserve Twentehaven (331): € 550

Doel: Bestemd voor toekomstig incidenteel groot onderhoud van de haven.

<i>Toevoegingen:</i>	<i>Onttrekkingen:</i>
€ 45 Conform begroting	Geen

Reserve bodemsanering (332): € 3.446

Doel: Middelen ter dekking van lasten bodemsaneringen, waarvoor binnen de beschikbare ISV-gelden geen ruimte is.

<i>Toevoegingen:</i>	<i>Onttrekkingen:</i>
€ 930 Conform begroting Middelen ontv. van het Rijk	€ 251 Kosten taakveld bodem conform begroting
	€ 50 Bodemsanering Enschedesestraat
	€ 19 Bodemsanering Dalmeden
	€ 800 Afwikkeling Warmtenet

Reserve Proeftuin Nijverheid Aardgasvrij(334) : € 4.246

Doel: Deze bestemmingsreserve is om de meerjarige besteding van middelen van het project Aardgasvrije Nijverheid goed te kunnen volgen. Het betreft een lang lopende inzet om een hele wijk aardgasvrij te maken, waarbij de aard en fasering van besteding op voorhand nog niet volledig bekend is.

<i>Toevoegingen:</i>	<i>Onttrekkingen:</i>
€ 3.094 Rijksbijdrage Nijverheid Aardgasvrij 2018	Geen
€ 1.152 Rijksbijdrage Nijverheid Aardgasvrij 2019	

Reserve onderhoudswerkzaamheden Schouwburg (350) : € 538

Doel: Onderhoudswerkzaamheden aan het pand van de Schouwburg aan Beurstraat 44 in Hengelo. Deze werkzaamheden mogen pas worden uitgevoerd zodra aan de daarvoor gestelde voorwaarden wordt voldaan; waaronder overdracht van het pand aan de gemeente (conform Raadsbesluit).

<i>Toevoegingen:</i>	<i>Onttrekkingen:</i>
€ 538 Resultaatbestemming 2018	Geen

Reserve Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang (351) : € 2.069

Doel: Deze reserve wordt ingezet om de toekomstige verwachte tekorten op beschermd wonen en maatschappelijke opvang deels op te kunnen vangen en om in 2019 en 2020 voorzieningen binnen de WMO te ontwikkelen die instroom in beschermd wonen zullen verminderen in 2021 en verder.

<i>Toevoegingen:</i>	<i>Onttrekkingen:</i>
€ 2.069 Resultaatbestemming 2018	Geen

Reserve algemene onderwijshuisvesting (367): € 0

Doel: Vanuit de algemene uitkering afgezonderde middelen ter dekking van uitgaven binnen het meerjaren investeringsprogramma onderwijshuisvesting.

<i>Toevoegingen:</i>	<i>Onttrekkingen:</i>
€ 6.137 Uitkering uit gemeentefonds	€ 3.135 Samenwerking Schoolbesturen Primair Onderwijs
	€ 6.083 Onderwijshuisvesting
	€ 1.409 Opheffing reserve (naar Algemene Reserve)

Reserve decentralisatie-uitkeringen (371): € 980

Doel: Afgezonderde middelen uit de algemene uitkering ter dekking van uitgaven die gemoeid zijn met decentralisatie uitkeringen. Het gaat om incidentele middelen voor een beperkte periode.

<i>Toevoegingen:</i>	<i>Onttrekkingen:</i>
€ 275 Pilots veranderopgave inburgering	€ 343 project HvZ Industrieplein
€ 45 Schulden en armoede (resultaatbestemming 2018)	€ 121 Gevels en Wanden en Prairies
€ 368 Onderuitputting Rijksuitgaven 2018 (resultaatbestemming 2018)	€ 368 Onderuitputting rijksuitgaven
€ 13 Informatieplicht energie besparende maatregelen (resultaatbestemming 2018)	€ 45 Schulden en armoede (decembercirculaire)
€ 232 Stelpost afvlakking accressen	€ 13 Informatieplicht energie besparende maatregelen

Reserve organisatieontwikkeling (372): € 2.370

Doel: Bestemd voor de transitie van meer mobiliteit in de organisatie naar een flexibele organisatie met de juiste medewerker op de juiste plek.

<i>Toevoegingen:</i>	<i>Onttrekkingen:</i>
€ 32 Generatiepact	€ 215 Generatiepact
	€ 197 Personele ontwikkelingen

Reserve groencompensatie bomen (374): € 265

Doel: Baten en lasten van de bomenverordening te egaliseren.

<i>Toevoegingen:</i>	<i>Onttrekkingen:</i>
€ 57 Compensatie 2019	Geen

Reserve Project bestrijden Jeugdwerkloosheid (375): € 49

Doel: Projecten van bestrijding van jeugdwerkloosheid.

<i>Toevoegingen:</i>	<i>Onttrekkingen:</i>
Geen	Geen

Reserve onderhoud buurtcentra (398): € 40

Doel: Meerjarig onderhoud buurtcentra. Met amendement 147062 heeft de raad besloten dat € 108.609 beschikbaar moet blijven.

<i>Toevoegingen:</i>	<i>Onttrekkingen:</i>
Geen	Geen

Reserve Algemene Investerings (ARI) (399): € 1.568

Doel: Bestemd ter dekking van toekomstige lasten die voortvloeien uit de ARI-investeringen.

<i>Toevoegingen:</i>	<i>Onttrekkingen:</i>
Geen	Geen

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor verplichtingen, verliezen en risico's, ter egalisering van vooral onderhoudskosten dan wel tarieven en voor van derden verkregen middelen, die specifiek besteed moeten worden.

Het verloop van de voorzieningen in 2019 per soort voorziening:

Voorzieningen	Saldo 31-12-2018	Toevoegingen	Vrijval	Aanwendungen	Saldo 31-12-2019
Verplichtingen, verliezen en risico's	31.473	5.391	232	4.891	31.741
Egalisatie onderhoud	3.448	739	-	1.205	2.982
Voorzieningen voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is	14.778	2.045	-	3.937	12.886
Totaal eigen vermogen	49.699	8.175	232	10.033	47.609

Uit bovenstaande tabel blijkt dat de voorzieningen van de gemeente Hengelo met € 2,0 miljoen is afgenomen in het verslagjaar 2019.

Dit wordt grotendeels veroorzaakt door:

Een toename van:

- Voorziening riolering € 1,0 miljoen
- Voorziening onderhoud vastgoed € 0,5 miljoen

Een afname van:

- Voorziening verlieslatend contract onderhoud stadskantoor € 0,8 miljoen
- Voorziening afvalverwerking € 0,3 miljoen
- Complexen derden € 1,0 miljoen
- Warmtenet Hengelo € 0,5 miljoen

Mutaties in de voorzieningen

Voorzieningen	nr.	Boekwaarde 31-12-2018	Dotatie	Aanwending	Vrijval	Boekwaarde 31-12-2019
1. Risico, Verplichtingen						
Voorz. Pensioen wethouders	503	5.859	1.473	351	32	6.949
Voorz. Complexen derden	512	22.680	783	1.980	200	21.283
Voorz. Wachtgeld Muziekschool	522	564	-	284	-	280
Voorz. Afwikkeling Warmtenet	523	2.369	-	2.276	-	93
Voorz. Samenwerking schoolbesturen PO	536	-	3.135	-	-	3.135
Subtotaal risico, verplichtingen		31.473	5.391	4.891	232	31.741
2. Egalisatie Onderhoud						
Voorz. Renovatie sportvelden	527	116	36	-	-	152
Voorz. Gebouwen/install. Sport	528	234	33	267	-	-
Voorz. Onderhoud vastgoed	533	3.098	670	938	-	2.830
Subtotaal egalisatie onderhoud		3.448	739	1.205	-	2.982
3. Beklemden middelen						
Voorz. Rioolrenovatie	508	11.710	2.013	3.584	-	10.139
Voorz. Gebiedsgericht grondwaterbeleid	510	1.372	32	-	-	1.404
Voorz. Afvalverwerking	511	1.696	-	353	-	1.343
Subtotaal beklemden middelen		14.778	2.045	3.937	-	12.886
Totaal		49.699	8.175	10.033	232	47.609

Toelichting voorzieningen

Voorziening pensioen wethouders (503): € 6.949

Doel: Te verwachten verplichtingen jegens de pensioenen en wachtgeldten wethouders, waarvan de omvang redelijkerwijs in te schatten is.

<i>Dotatie:</i>	<i>Aanwendungen:</i>
€ 1.473 Wethouders	€ 351 Salaris voormalig wethouders
	€ 32 Vrijval gedeelte voorziening

Voorziening rioolrenovatie (508): € 10.139

Doel: Bestemd voor de vervangingsinvesteringen van het rioolstelsel, evenals egalisatie van de tarieven rioolrecht.

<i>Dotatie:</i>	<i>Aanwendungen:</i>
€ 2.013 Dotatie volgens Onderhoudsplan	€ 75 Sportcenter
	€ 135 Renovatie rioolgemaal
	€ 51 Wadi's Drienerbeek
	€ 100 wateroverlast Breemarsweg
	€ 500 rioolverzwarend Mozartlaan
	€ 427 herinrichting Adamsweg
	€ 180 Bijdrage uitvoering High Tech Systems
	€ 202 rioolverzwarend Deurnigerstraat
	€ 5 rioolvervanging Rudolfstraat
	€ 1.352 uitvoeringskrediet Enschedesestraat
	€ 17 relinen Transportriool
	€ 26 rioolvervanging Ketelstraat
	€ 137 rioolwerkzaamheden Buitenweg
	€ 185 aansluiting Veldbeek van de brouwerij naar het Industrieplein
	€ 57 afkoppelen H. Dunanstraat
	€ 134 aanpassen riolering Dijksweg

Voorziening gebiedsgericht grondwaterbeleid (510): € 1.404

Doel: Ter dekking van grondwaterverontreiniging in centrumgebied.

<i>Dotatie:</i>	<i>Aanwendungen:</i>
€ 32 Storting afkoopsom Hazemeijer	Geen

Voorziening afvalverwerking (511): € 1.343

Doel: Reserve vanuit toevallige meevallers product afvalverwerking/-verwijdering ten behoeve van egalisatie mogelijk toekomstige tegenvallers. Geen gebonden besteding.

<i>Dotatie:</i>	<i>Aanwendungen:</i>
Geen	€ 353 Resultaat 2019

Voorziening Complexen derden (512): € 21.283

Doel: Voorziening t.b.v. grondcomplexen, waarvan we de administratie niet zelf voeren

<i>Dotatie:</i>	<i>Aanwendungen:</i>
€ 419 De Veldkamp	€ 1.980 Businesspark XL
€ 364 BBV De veldkamp	€ 200 Vrijval BBV De Veldkamp

Voorziening wachtgeld Muziekschool (522): € 280

Doel: Te verwachten verplichtingen wachtgeld i.v.m. reorganisatie Muziekschool.

<i>Dotatie:</i>	<i>Aanwendungen:</i>
Geen	€ 284 Frictiekosten 2018/2019

Voorziening afwikkeling Warmtenet(523): € 93

Doel: Verliesvoorziening en afwikkeling

<i>Dotatie:</i>	<i>Aanwendungen:</i>
Geen	€ 2.276 Afwikkeling Warmtenet 2019

Voorziening renovatie sportvelden (527): € 152

Doel: T.b.v. het toekomstig groot onderhoud van sportvelden afgezonderde middelen.

<i>Dotatie:</i>	<i>Aanwendungen:</i>
€ 1 Renovatie Sportpark Wilbert Natuurvelden	Geen
€ 35 Renovatie velden Sportpark	

Voorziening onderhoud Twentebad (528): € 0

Doel: T.b.v. het toekomstig groot onderhoud voor gebouwen en installaties Twentebad middelen zonder dat er een directe onderbouwing is via een meerjarig onderhoudsplan.

<i>Dotatie:</i>	<i>Aanwendungen:</i>
€ 33 Groot onderhoud Twentebad	€ 267 Project Twentebad 3e fase

Voorziening onderhoud vastgoed (533): € 2.830

Doel: Ter dekking (groot) onderhoud van panden vastgoed

<i>Dotatie</i>	<i>Aanwending</i>
€ 670 groot onderhoud 2019	€ 458 B.P. Hofstedestraat 41 (Parkeergarage P1 Hengelo)
	€ 15 Bataafse Kamp 4 (Conciërgewoning)
	€ 12 Bataafse Kamp 5 (Conciërgewoning)
	€ 57 Henry Woodstraat 60 (Sporthal Hasseler Es)
	€ 15 Jan Prinsstraat 1 (Gymlokaal)
	€ 13 Jan van der Heydenstraat 22 (Gymlokaal)
	€ 33 Klaas de Rookstraat 61 (Gymlokaal)
	€ 39 Kuipersdijk 40 (02) (Sportpark Veldwijk-FBK-Stad)
	€ 15 Mozartlaan 161 (Voorm. Ekkelkamp)
	€ 37 St. Janstraat 5 (Voorm. Roncallischool)
	€ 17 Straatsburg 1 t/m 7 (MC Slangenbeek)
	€ 19 Twijnstraat 6 t/m 8 ('t Lansink speeltuingebouw)
	€ 13 van Alphenstraat 25 (01) (Educatief Centr kinderb)
	€ 61 Vöckersweg 24 (Oelerschool)
	€ 11 Wolter Ten Catestraat 54A (Gymlokaal)
	€ 20 Woolderesweg 126 (Gymlokaal)
	€ 103 Overige panden (bedragen < € 10)

Voorziening samenwerking schoolbesturen (536): € 3.135

Doel: Bijdragen aan de samenwerking van de schoolbesturen primair onderwijs.

<i>Dotatie</i>	<i>Aanwending</i>
€ 3.135 vanuit de reserve Onderwijshuisvesting	Geen

Vaste schulden met looptijd langer dan één jaar

Verloop vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar in 2019 is als volgt:

Vaste schulden met rentetypische looptijd van 1 jaar of langer	Boekwaarde 31-12-2018	Vermeer- deringen	Aflossingen	Boekwaarde 31-12-2019
Onderhandse leningen van:				
- binnenlandse				
..pensioenfondsen en verz. Instellingen	-	-	-	-
..banken en ov. Financiële instellingen	592.642	92.108	78.172	606.578
..bedrijven	-	-	-	-
..overige binnenlandse sectoren	-	-	-	-
- buitenlandse instellingen	15.000	-	-	15.000
Door derden belegde gelden	-	-	-	-
Waarborgsommen	88	9	3	91
Vaste schulden met rentetypische looptijd van 1 jaar of langer	607.729	92.117	78.175	621.668

In 2019 zijn de vaste schulden op balansdatum toegenomen met € 13,9 miljoen.

De totale rentelast voor de vaste schulden bedroeg € 20 miljoen. Dit bedrag bestaat uit €8,2 miljoen rentelasten eigen financiering en € 12,0 miljoen rentelasten in verband met de financiering van de woningcorporatie welbions. De geleende middelen voor financiering van de Welbions worden 1 op 1 door verstrekt aan Welbions en zijn eveneens opgenomen onder kapitaalverstrekking in de Financiële vaste activa.

In de paragraaf 6.5 Financiering is een nadere toelichting gegeven inzake het risicobeheer van de financieringsportefeuille van de gemeente Hengelo.

Vlottende passiva

Netto-vlottende schulden

De netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar worden als volgt gespecificeerd:

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar	31-12-2019	31-12-2018
Overige kasgeldleningen	-	32.000
Kas- en banksaldi	-	1.685
Overige vlottende schulden	9.384	11.129
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar	9.384	44.814

De vlottende schuld is met € 35,4 miljoen in 2019 afgenomen. Deze afname is voornamelijk ontstaan door de afname van:

- Kasgeldlening € 32 miljoen
- Saldo Bank € 1,7 miljoen
- Saldo crediteuren € 1,7 miljoen

Overlopende passiva

De specificatie van de overlopende passiva is als volgt:

Overlopende passiva	31-12-2019	31-12-2018
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren:		
- Europese overheidslichamen	-	-
- Het Rijk	996	233
- Overige Nederlandse overheidslichamen	2.141	2.105
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	43.971	29.554
Overlopende passiva	47.108	31.892

De overlopende passiva bestaat uit verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, vooruitontvangen bijdragen van Europese of Nederlandse overheidslichamen en overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen.

Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen bestaan uit:

- € 10,6 miljoen Nog te betalen nieuwbouw Twickelcollege
- € 10,0 miljoen Nog te betalen Rente geldleningen
- € 7,0 miljoen Nog te betalen GWS4ALL/WMO/BBZ
- € 5,0 miljoen Nog te betalen afwikkeling Warmtenet
- € 3,5 miljoen Nog te betalen inzake personeel
- € 1,4 miljoen Nog te betalen sociaal domein
- € 2,0 miljoen Nog te betalen BTW/BCF/SPUK
- € 1,3 miljoen Nog te betalen bedragen overig
- € 0,9 miljoen Nog te betalen BTW 4e kw
- € 0,8 miljoen Nog te betalen gemeentefondsuitkering
- € 0,4 miljoen Nog te betalen SMS Haaksbergen/Borne
- € 0,2 miljoen Nog te betalen kwijtschelding afvalstoffenheffing
-
- De overige vooruitontvangen bedragen bestaan uit:
- € 0,5 miljoen Vooruitontvangen erfpacht 2019
- € 0,2 miljoen Vooruitontvangen overig
- € 0,1 miljoen Vooruitontvangen Doorontwikkeling van klantmanagement in Hengelo

De onderverdeling van de ontvangen voorschotbedragen voor overheidssubsidies is als volgt:

Vooruitontvangen subsidie Rijk	Boekwaarde 31-12-2018	Ontvangen	Terugbetaling	Vrijgevallen	Boekwaarde 31-12-2019
Rijk Onderwijsachterstandenbeleid	-	2.012	-	1.397	615
Rijk RMC	10	-	-	10	-
Rijk 584 Uitvoeringskosten Enschedesestraat	88	3	-	4	87
Rijk 583 Voorbereiding geluidsanering Deldenerstraat	66	-	-	-	66
VO Rijk PS676 Gevelmaatregelen Breemarsweg Oost	-	84	-	-	84
VO Rijk Circulaire Ambachtscentra	-	75	-	8	67
Rijk PS 612 Uitvoeringskosten gevelmaatregelen Enschedesestraat	69	7	-	-	76
Totaal vooruitontvangen subsidie Rijk	233	2.181	-	1.419	996

Omschrijving vooruitontvangen subsidie Provincie/gemeenten/Regio	Boekwaarde 31-12-2018	Ontvangen	Terugbetaling	Vrijgevallen	Boekwaarde 31-12-2019
Prov. 510 Marskant-Berfloboek, ruimtelijke kwaliteit	70	-	-	19	51
Prov. PS 454 Energieloket Hengelo 2.0	12	-	-	12	-
Prov. 529 Oplaatpunt elektrische voertuigen	19	-	-	15	4
Prov. 458 Cultuur in de stad Tuindorp 't Lansink	14	-	-	14	-
Prov. PS 453 Voorbereiding geluidsanering Breemars (oost)	59	-	-	34	25
Prov. 552 Zichtwal Oele	66	-	-	-	66
Prov. PS 541 Stadsentree Hengelo	186	-	-	146	40
Prov. PS 562 Doorontwikkeling energieloket	50	-	-	17	33
Prov. PS 586 Leren transformeren	10	5	-	15	-
Prov. PS 321 Herstructurering Twentekanaal	862	-	-	70	792
Prov. PS 627 Cultuur aan de basis 2017-2020	22	21	-	31	12
Prov. Binnenstad Hengelo	10	-	-	10	-
Prov. Kansen kwetsbare groepen arbeidsmarkt	360	-	-	25	335
Prov. PS 634 Huys Hengelo Erfgoed	23	-	-	-	23
Prov. Subsidie Stadsarrangement Hengelo	200	-	-	150	50
VO Prov Verb en verdiepen kades Twentekanaal	-	559	-	-	559
VO Prov Inkoop duurz. lokaal opgewekte, energie	-	72	-	17	55
VO Prov Energiecorridor Rijkswegen	-	58	-	45	13
VO Prov Stimuleren energieadvies aan huis	-	14	-	-	14
Gemeente Enschede High Tech Systems	-	280	-	280	-
VO WTS Veldbeek voeding	-	10	-	-	10
Regio 412 Ritmobiel	32	-	-	18	14
Regio 613 Agenda van Twente WTC PvA	110	-	-	65	45
Totaal vooruitontvangen subsidie Provincie/gemeente/Regio	2.105	1.019	-	983	2.141

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Gewaarborgde geldleningen

De gewaarborgde geldleningen voor particulieren betreft de door de gemeente verstrekte gemeentegaranties voor geldleningen voor het verkrijgen en verbeteren van eigen woningen. Sinds 1 januari 1995 worden ze niet meer verstrekt. De afname betreft de reguliere afloop.

Aard Instelling	Oorspronkelijk bedrag	Perc. Borgstelling	Betaling in 2019	Restant 31-12-2018	Restant 31-12-2019
Instellingen	45.474	100%	1.071	33.537	32.466
Particulieren	41.000	100%	1.305	5.661	4.356
Totaal gewaarborgde geldleningen	86.474		2.376	39.198	36.822

Garanties

Wij staan met andere deelnemende gemeenten borg voor een lening die Twence bij de Waterschapsbank heeft afgesloten bij de bouw van de eerste verbrandingslijn van Twence in 1996. Deze lening en de borgstelling loopt af in 2020. Per 31-12-2019 bedroeg de schuld nog € 2.749.560 en ons aandeel in de garantstelling € 342.197. De kans dat wij worden aangesproken voor deze borgstelling is nihil.

Overige niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen

De gemeente Hengelo is voor een aantal toekomstige jaren verbonden aan verschillende, niet uit de balans blijvende, financiële verplichtingen. Hieronder volgt een opsomming van de belangrijkste van deze verplichtingen:

Huuroverkomst pand Hazenweg 121 (De Lage Landen Vastgoedfinanciering BV, vanaf 2005 FGH Bank N.V.) Oorspronkelijk is een overeenkomst aangegaan waarbij de gemeente het stadskantoor voor 10 jaarhuurt voor de periode 1 april 2003 tot 1 april 2013. Deze overeenkomst is verlengd en onlangs is er een nieuwe overeenkomst afgesloten tot en met 31-12-2019 voor een huurprijs van € 1,7 miljoen. Voor 2020 is er nog een verlenging tot maart voor 0,3 miljoen.

Alle verschuldigde lasten, belastingen, heffingen, verzekeringspremies, boeten en kosten terzake van het object en het gebruik daarvan, waaronder begrepen de zowel op de eigenaar als de gebruiker drukkende onroerendezaakbelasting, zijn voor rekening van de huurder.

In onderstaand overzicht zijn, m.u.v. de lopende contracten voor energie en schoonmaak, de overige niet uit de balans blijvende verplichtingen groter dan € 200.000 opgenomen, niet zijnde raamcontracten.

Werk of dienst	Verplichting	I/U	Toelichting	Einddatum
Huurovereenkomst Hazenweg	287	U	Zie bovenstaande toelichting	03-2020
De Beurs	onbekend	U	geschil parkeertarieven	onbekend
Boekelose brug	onbekend	U	Wederzijdse claims	onbekend
Realisatie brouwerijterrein	372	I	Eenmalig contract . Bouw is nog niet gerealiseerd	onbekend

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

De openstaande vakantiedagen van medewerkers op 31 december 2019 bedraagt 5.289 dagen.

Eigen bijdragen van Centraal AdministratieKantoor (CAK)

Aanvragers van een voorziening op grond van de Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO) zijn op grond van de WMO een eigen bijdrage verschuldigd. De wetgever heeft bepaald dat het CAK de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdragen uitvoert. Het CAK verstrekt aan de gemeente een totaaloverzicht waarbij maandelijks afstorting plaatsvindt van de geïncasseerde bijdragen.

De gemeente kan met deze overzichten van het CAK de aantallen personen, de soort en omvang van de zorgverlening beoordelen in relatie tot de eigen WMO-administratie. Door het ontbreken van inkomensgegevens op de CAK-overzichten heeft de gemeente Hengelo onvoldoende informatie over de eigen bijdragen om de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen.

Door de keuze van het CAK de berekening, oplegging en incasso van de eigen bijdragen te laten uitvoeren, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dat betekent dat de gemeente Hengelo geen zekerheid kan verkrijgen over de omvang en hoogte van de eigen bijdragen.

Vennootschapsbelasting

De inventarisatie van de activiteiten over 2019 op basis van de huidig bekende gegevens en de huidige feiten en omstandigheden laten zien dat er geen vennootschapsbelastingplicht over 2019 bestaat. (zie programma 8)

Achternvangfunctie voor de WEW

Vanaf 1995 zijn de gemeentegaranties niet meer mogelijk. De waarborgfunctie is ondergebracht bij de stichting Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW). WEW voert de NHG, nationale

hypotheekgarantie, uit en staat garant voor hypotheek van particuliere woningbezitters die vanaf 1995 onder NHG-condities zijn afgesloten.

Van 1995 tot 2011 zijn gemeenten en rijk, elk voor 50%, aanspreekbaar voor schulden als de WEW onvermogen zou worden. Van 2011 ligt deze verantwoordelijkheid voor 100% bij het rijk.

WEW heeft een garantievermogen van 1 miljard euro. De kans, dat de gemeente als achtervang wordt aangesproken is bijna nihil. Omdat banken de restantschulden niet doorgeven aan WEW is het niet mogelijk om het totale achtervangrisico te kwantificeren.

Onrechtmatigheden

Op grond van de nieuwe richtlijnen moet, indien sprake is van een onrechtmatigheid, de gehele contractwaarde als onrechtmatigheid worden opgenomen. De hieruit voortvloeiende toekomstige fouten worden in deze paragraaf opgenomen. Voor de gemeente Hengelo is de waarde van deze toekomstige fouten € 60.000.

7.3.4 Toelichting op de staat van baten en lasten

7.3.4.1 Overige toelichtingen

Gebeurtenissen na balansdatum

Het COVID-19 (corona) virus heeft geen financiële gevolgen voor de jaarrekening 2019, maar wel voor naar verwachting veel beleidsterreinen van onze begroting 2020 en mogelijk voor de jaren daarna. Hoe groot de financiële impact zal zijn is nu onmogelijk te bepalen. We monitoren onze risico's en die van onze partners voortdurend. Onze organisatie loopt geen risico voor de continuïteit. We bewaken onze liquiditeitspositie goed en nemen zo nodig maatregelen om onze taken gedurende deze crisis zo goed mogelijk te blijven uitvoeren.

7.3.5 Begrotingsrechtmatigheid

Op grond van de Gemeentewet zijn alle overschrijdingen op de lasten ten opzichte van de begroting (na wijziging) onrechtmatig. In de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV staan de uitgangspunten voor de begrotingsrechtmatigheid. Op basis hiervan is van lastenoverschrijdingen groter dan € 100.000 getoetst of deze rechtmatig zijn.

In onderstaande tabel zijn de lastenoverschrijdingen (x € 100.000) opgenomen per programma met vermelding of de overschrijding wel of niet meetelt voor het accountantsoordeel.

Lastenoverschrijdingen	Per programma:	Taakveld	Afwijking		Onrechtmatig Telt niet mee / telt wel mee
programma:			Begrotingsafwijking op taakveld:	Meer uitgegeven	
5	24.223		24.573	350	
		5.2	Sportaccomodaties	790	wel

Lastenoverschrijdingen	Per programma:	Taakveld	Afwijking		Onrechtmatig Telt niet mee / telt wel mee
programma:			Begrotingsafwijking op taakveld:	Meer uitgegeven	
7	22.684		23.579	895	
		7.4	Milieubeheer	1.460	niet

Lastenoverschrijdingen	Per programma:	Taakveld	Afwijking		Telt niet mee / telt wel mee
programma:			Begrotingsafwijking op product:	lasten: Meer uitgegeven	
9	8.240		10.186	1.946	
		0.1	Bestuur	588	niet
		0.2	Burgerzaken	465	niet
		0.8	Overige baten en lasten	903	niet

Lastenoverschrijdingen	Per programma:	Taakveld	Afwijking		Telt niet mee / telt wel mee
programma:			Begrotingsafwijking op product:	lasten: Meer uitgegeven	
Algemene dekkingsmiddelen	11.951		12.670	719	
		0.5	Treasury	719	niet

Lastenoverschrijdingen	Per programma:	Taakveld	Afwijking		Telt niet mee / telt wel mee
programma:			Begrotingsafwijking op product:	lasten: Meer uitgegeven	
Reserves	18.050		31.624	13.574	
		0.10	Mutaties reserves	13.574	niet

Toelichting lastenoverschrijding programma 5

De overschrijding bij sportaccomodaties is veroorzaakt door hogere verbouwingslasten bij het Twentebad en deels door hogere bezoekersaantallen, waar een hogere omzet tegenover staat. De aard van deze overschrijding past binnen het bestaande beleid, maar het deel van de overschrijding op de verbouwingslasten (ca. € 280.000) had bijgeraamd moeten worden bij de 2e Berap. Hierdoor is sprake van geen acceptabele rechtmatigheidsfout.

Toelichting lastenoverschrijding programma 7

De belangrijkste oorzaak van deze overschrijding is de toevoeging aan de nog te betalen kosten, ter aanvulling op de bestaande voorziening. Deze omvang kon pas op balansmoment bepaald worden, waardoor dit niet eerder bekend was. Dit is dus een acceptabele rechtmatigheidsfout.

Toelichting lastenoverschrijding programma 9

- Bestuur: deze overschrijding is veroorzaakt door een hogere pensioenvoorzieningen van de (ex) wethouders door een lagere rente. De rekenrente waarmee gerekend mag worden heeft de peildatum 1-10-2019 en was dus nog niet bekend bij de tweede berap. De circulaire waarin

het percentage officieel wordt gekoppeld aan het komende pensioenjaar is van 18 december 2019.

Dit is dus een acceptabele rechtmatigheidsfout.

- Burgerzaken: De overschrijding wordt voornamelijk veroorzaakt door de personeelslasten. De personeelslasten worden op basis van vastgesteld beleid begroot voor de vastgestelde formatie, waarbij de salarislast wordt bepaald op het schaalbedrag van de voorlaatste periodiek. De werkelijke lasten kunnen pas aan het einde van het jaar definitief berekend worden. Dit is dus een acceptabele rechtmatigheidsfout.
- Treasury: de overschrijding komt voort uit een herziening van ons risico op de geldleningen. Hierbij hebben we de statische beoordeling toegepast, dus op balansmoment, waardoor dit niet eerder bekend was. Dit is dus een acceptabele rechtmatigheidsfout.
- Overige baten en lasten: Dit is een samenstelling van een aantal zaken. Tegenover de correctie s van uren (ca. € 550.000) staan inkomensten. Daarnaast zit er een claim op de belastingdienst in van ruim € 300.000. Per saldo beoordelen wij dit als een acceptabele rechtmatigheidsfout.

Toelichting lastenoverschrijding Algemene dekkingsmiddelen

- Treasury: de overschrijding komt voort uit een herziening van ons risico op de geldleningen. Hierbij hebben we de statische beoordeling toegepast, dus op balansmoment, waardoor dit niet eerder bekend was. Dit is dus een acceptabele rechtmatigheidsfout.
- Treasury: in verband met de overdracht van de leningovereenkomst aan de woningbouwvereniging Ons Huis is een extra last verantwoord van € 580.000. Hier staat een bate tegenover met dezelfde omvang. Er is geen sprake van een begrotingsonrechtmatigheid aangezien er een direct gerelateerde bate tegenover staat.

Toelichting lastenoverschrijding reserves

- Mutatie reserves: deze mutaties zijn het gevolg van de resultaatbestemming 2018 (ca. € 12,2 miljoen) en mutaties in de reserve grondexploitatie. De reserve grondexploitatie is in de actuele herziening verbeterd waardoor er meer gedoteerd wordt in de reserve grondexploitatie. Aangezien er besluitvorming onder de resultaatbestemming ligt en de mutatie in de grondexploitatie niet eerder bekend was, is sprake van een acceptabele rechtmatigheidsfout.

7.4 Verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2019 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 27 januari 2020																		
OCW	D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)	Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)												
				Aard controle R Indicatornummer: D8 / 01	Aard controle R Indicatornummer: D8 / 02	Aard controle R Indicatornummer: D8 / 03												
				€ 813.544	€ 564.300	€ 18.645												
				Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag											
				Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D8 / 04	Aard controle R Indicatornummer: D8 / 05	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D8 / 06	Aard controle R Indicatornummer: D8 / 07											
OCW	D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2018 (OAB)	Gemeenten	Correctie besteding 2018 aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO).	Correctie besteding 2018 aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO).	Correctie besteding 2018 aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO).	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)											
				Bij een lagere besteding dient u voor het bedrag een minteken op te nemen.	Bij een lagere besteding dient u voor het bedrag een minteken op te nemen.	Bij een lagere besteding dient u voor het bedrag een minteken op te nemen.	Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie											
				Aard controle R Indicatornummer: D9 / 01	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 02	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 03	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 04											
				€ 0	-€ 3.661	€ 0	€ 0											
				Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Correctie besteding 2018 aan andere gemeenten overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid. Bij een lagere besteding dient u voor het bedrag een minteken op te nemen. Bedrag	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Correctie besteding 2018 aan andere gemeenten overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid. Bij een lagere besteding dient u voor het bedrag een minteken op te nemen. Bedrag											
				Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9 / 05	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 06	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9 / 07	Aard controle R Indicatornummer: D9 / 08											
IenW	E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaa	Subsidieregeling sanering verkeerslawaa	Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van rijksmiddelen	Overige bestedingen (jaar T)	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt	Correctie over besteding (t/m jaar T)	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van rijksmiddelen								
											Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 01	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 02	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 03	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 04	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 05	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 06		
											1 IenW/BSK-2018/180858	€ 4.338	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0		
											2 IenW/BSK-2019/161710	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0		
											3 IenW/BSK-2019/266	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0		
											Kopie beschikingsnummer	Cumulatieve bestedingen ten laste van rijksmiddelen tot en met (jaar T)	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T)	Cumulatieve Kosten ProRail tot en met (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van rijksmiddelen	Correctie over besteding kosten ProRail (t/m jaar T)	Eindverantwoording Ja/Nee		
												Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie				
											Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 07	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 08	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 09	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 10	Aard controle R Indicatornummer: E3 / 11	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E3 / 12		
											1 IenW/BSK-2018/180858	€ 98.190	€ 8.175	€ 0	€ 0	Ja		
											2 IenW/BSK-2019/161710	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
											3 IenW/BSK-2019/266	€ 312.896	€ 74.045	€ 0	€ 0	Ja		
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeented eel 2019	Alle gemeenten verantwoordten hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAW	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAZ	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)									
										Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente			
										I.1 Participatiewet (PW)	I.1 Participatiewet (PW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)			
										Aard controle R Indicatornummer: G2 / 01	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 03	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 04	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 05	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 06			
													€ 29.391.034	€ 657.577	€ 2.290.972	€ 11.187	€ 275.759	€ 4.158
													Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk)	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee
													Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	
													I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	I.7 Participatiewet (PW)	I.7 Participatiewet (PW)	
													Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 08	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 09	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 10	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 11	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2 / 12
													€ 131.924	€ 27.436	€ 0	€ 1.097.663	€ 9.705	Ja
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) gemeented eel 2019	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) kapitaalverstreking (exclusief Bob)	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Baten (jaar T) kapitaalverstreking (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) Bob										
									Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 02	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 03	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 04	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 05	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 06				
									€ 203.335	€ 348.733	€ 58.376	€ 330.651	€ 0	€ 0				
									Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee							
				Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 08	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3 / 09												
				€ 0	€ 0	Ja												
VWS	H4	Specifieke uitkering Sport	Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T)	Projectnaam / nummer	Totale aanvraag per project (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen (automatisch berekend)	Verrekening (jaar T) Onroerende zaken (sportaccommodaties) per project ten laste van Rijksmiddelen	Verrekening (jaar T) Roerende zaken sportbeoefening en sportstimulering per project ten laste van Rijksmiddelen	Verrekening (jaar T) overige kosten per project ten laste van Rijksmiddelen									
				Aard controle R Indicatornummer: H4 / 01	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: H4 / 02	Aard controle R Indicatornummer: H4 / 03	Aard controle R Indicatornummer: H4 / 04	Aard controle R Indicatornummer: H4 / 05	Aard controle R Indicatornummer: H4 / 06									
				1 € 1.163.949	632832	€ 982.523	€ 277.081	€ 414.340	€ 291.102									
				Kopie projectnaam / nummer	Totale besteding (Jaar T) per project ten lasten van Rijksmiddelen (automatische berekening)	Percentage besteed (Jaar T) per project tenopzichte van totaal ten laste van Rijksmiddelen (automatische berekening)	Toelichting	Overig (Jaar T) ten opzichte van ontvangen Rijksbijdrage - automatisch ingevuld										
				Aard controle n.v.t. Indicatornummer: H4 / 07	Aard controle R Indicatornummer: H4 / 08	Aard controle R Indicatornummer: H4 / 09	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: H4 / 10	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: H4 / 11										
				1 632832	982523	84,41%	€ 181.426											

7.5 Verantwoordingsinformatie IMG, BDU & Ontwikkelagenda

Investeren Met Gemeenten (IMG)										
Project	Beschikking-nummer provincie	Project afgerond/eindverantwoording Ja-Nee	In de verlenings-beschikking opgenomen subsidie voor dit project	Besteed tiv provinciale middelen 2010 t/m 2018 (cf baten/lasten stelsel)	Besteed tiv gemeentelijke middelen 2010 t/m 2018 (cf baten/lasten stelsel)	Besteed tiv provinciale middelen 2010 t/m 2018 (cf baten/lasten stelsel)	Besteed tiv gemeentelijke middelen 2010 t/m 2018 (cf baten/lasten stelsel)	Cumulatief besteed tiv provinciale middelen (cf baten/lasten stelsel)	Cumulatief besteed tiv gemeentelijke middelen (cf baten/lasten stelsel)	
Herstructurering Twentekanaal	1244047	Ja	3.300.000	69.950	410.828	1.638.080	9.600.141	1.708.030	10.010.969	voor 31-12-2019 01-06-2010
Ontwikkelagenda Networkstad Twente										
Project	Kenmerk brief verlenings-beschikking Ontwikkel Agenda	Project afgerond/eindverantwoording Ja-Nee	In beschikking opgenomen subsidie voor dit project	Besteed tiv bijdrage KVO in 2019 (cf baten/lasten stelsel)	Besteed tiv bijdrage gemeente in 2019 (cf baten/lasten stelsel)	Besteed tiv bijdrage partners in 2019 (cf baten/lasten stelsel)	Cumulatief besteed tiv bijdrage KVO t/m 2019 (cf baten/lasten stelsel)	Cumulatief besteed tiv bijdrage gemeente t/m 2019 (cf baten/lasten stelsel)	Cumulatief besteed tiv bijdrage partners t/m 2019 (cf baten/lasten stelsel)	Geplande einddatum project
Geboortegedachtenisontwikkeling High Tech Systems Park	1500051528	Ja	1.400.000				1.400.000	351.822	2.623.000	31-12-2018
Toelichting										
HOV										
(Oostelijke stadsentree)										
Enschedeestraat										
Hengelo	1500049510	Ja	2.500.000	-	2.296.711	480.005	2.500.000	8.218.706	8.000.000	31-12-2019
Toelichting										

7.6 WNT-verantwoording 2019

bedragen x € 1	J. Eshuis	G.J. Eeftink
Functiegegevens	Gemeentesecretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2019	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	124.105	94.032
Beloningen betaalbaar op termijn	19.861	16.258
<i>Subtotaal</i>	<i>143.966</i>	<i>110.290</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	194.000	194.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Totale bezoldiging	143.966	110.290
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2018		
bedragen x € 1	J. Eshuis	G.J. Eeftink
Functiegegevens	Gemeentesecretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2018	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	121.998	91.748
Beloningen betaalbaar op termijn	18.210	15.243
<i>Subtotaal</i>	<i>140.208</i>	<i>106.991</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	189.000	189.000
Totale bezoldiging	140.208	106.991

7.7 Gerealiseerde baten en lasten

Taakveld	Baten 2019	Lasten 2019	Saldo 2019
0.1 Bestuur	90	4.785	-4.695
0.2 Burgerzaken	1.142	2.898	-1.756
0.4 Ondersteuning organisatie	2.898	27.507	-24.609
0.5 Treasury	17.107	12.671	4.437
0.62 OZB niet-woningen	13.271	90	13.181
0.61 OZB woningen	10.774	846	9.928
0.63 Parkeerbelasting	1.837	46	1.791
0.64 Belastingen Overig	743	34	709
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	146.673	-	146.673
0.8 Overige baten en lasten	1.033	1.486	-453
0.10 Mutaties reserves	38.157	31.623	6.534
Bestuur en ondersteuning	233.725	81.986	151.739
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	-	5.945	-5.945
1.2 Openbare orde en Veiligheid	86	2.269	-2.183
Veiligheid	86	8.214	-8.128
2.1 Verkeer, wegen en water	500	7.910	-7.411
2.2 Parkeren	11	929	-918
2.4 Economische Havens en waterwegen	476	324	152
2.5 Openbaar vervoer	-	277	-277
Verkeer, vervoer en waterstaat	987	9.441	-8.453
3.1 Economische ontwikkeling	-	304	-304
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1.795	1.909	-114
3.3 Bedrijfsloket en -regelingen	345	519	-174
3.4 Economische promotie	388	775	-387
Economie	2.528	3.507	-979
4.1 Openbaar basisonderwijs	52	36	16
4.2 Onderwijshuisvesting	596	10.113	-9.517
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	2.367	4.007	-1.640
Onderwijs	3.014	14.155	-11.141
5.1 Sportbeleid en activering	4	390	-386
5.2 Sportaccommodaties	3.661	7.885	-4.224
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	795	5.551	-4.756
5.4 Musea	13	1.727	-1.714
5.5 Cultureel erfgoed	15	315	-300
5.6 Media	54	2.544	-2.490
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	205	6.161	-5.957
Sport, cultuur en recreatie	4.747	24.573	-19.826
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	801	11.140	-10.339
6.2 Wijkteams	-	5.633	-5.633
6.3 Inkomensregelingen	41.533	49.933	-8.400
6.4 Begeleide participatie	-	12.593	-12.593
6.5 Arbeidsparticipatie	156	5.352	-5.195
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	18	2.081	-2.064
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	1.564	21.019	-19.455
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	-	21.014	-21.014
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	1.738	482	1.256
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	-	3.846	-3.846
Sociaal domein	45.809	133.093	-87.284
7.1 Volksgezondheid	-	3.162	-3.162
7.2 Riolering	9.470	7.574	1.896
7.3 Afval	10.030	8.056	1.975
7.4 Milieubeheer	347	4.113	-3.766
7.5 Begraafplaatsen	411	675	-264
Volksgezondheid en milieu	20.257	23.580	-3.322
8.1 Ruimtelijke Ordening	354	1.062	-709
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	22.884	25.131	-2.246
8.3 Wonen en bouwen	1.795	3.297	-1.502
Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	25.032	29.490	-4.457
Totaal	336.186	328.039	8.149

8

Overig

8.1 Controleverklaring

244

8.1 Controleverklaring

Ruimte voor controleverklaring van de onafhankelijke accountant

9

Bijlage

9.1	Overzichten	246
9.2	Staat van activa onderhanden complexen	248
9.3	Aanwending onvoorzien	255
9.4	Verbonden partijen en vertegenwoordiging	256
9.5	Verdeling taakvelden over programma's	261

9.1 Overzichten

9.1.1 Incidentele baten en lasten 2019

Product	Omschrijving incidentele baten/lasten vanaf € 100.000	B/L	2019
Programma 2:			
2.10.1	Incidentele bijdrage aan projecten	L	160
Programma 4:			
4.20.4-5	Ruimtebehoefte Havo/VWO	L	180
4.20.7	Dotatie voorziening samenwerking scholen	L	3.135
Programma 5:			
5.40.1	Afboeken boekwaarde Wilhelminaschool	L	1.361
Programma 6:			
6.50.3	Maatschappelijke begeleiding	L	154
6.67.1	Schuldhelpverlening Gezonde Toekomst	L	121
6.67.1	Schuldhelpverlening Gezonde Toekomst	B	99
6.71.6	Verrekening eigen bijdrages oude jaren	B	231
6.81.1	Uitkering n.a.v. afkomen reserve beschermd wonen bij centrumgemeente	B	1.738
Programma 7:			
7.10.1	Gezond in de stad	L	182
7.40.6	Provinciale subsidie gebiedsgerichte aanpak Overijssel	B	100
7.40.6	Besteding Provinciale bijdrage	L	100
7.40.9	Afwikkeling Warmtenet	L	1.598
Programma 8:			
820.3	Grondexploitaties Tussentijdse winstneming POC	B	941
820.3	Hart van Zuid Positionering en marketing	L	343
8.20.7	Een extra dotatie aan de voorziening groot onderhoud i.v.m. een dreigend tekort	L	106
8.30.1	Wonen boven winkels naar reserve ruimtelijke kwaliteit binnenstad	L	-101
8.30.2	Provinciale subsidie Stadsarrangement	B	231
8.30.2	Afboeking voorbereidingskrediet Marktplaats	L	202
Programma 9:			
010.6	Dotatie voorziening pensioen wethouders	L	674
0.50.0	Verhoging van de voorziening dubieuze geldleningen	L	483
0.50.0	Rente Ons Huis	B	580
0.50.0	Rente Ons Huis	L	580
0.70.1	Gemeentefonds - Gezond in de stad	B	182
0.70.1	Gemeentefonds - Bodemsanering	B	840
0.70.1	Gemeentefonds - Maatschappelijke begeleiding	B	154
0.70.1	Gemeentefonds - Aardgasvrije wijken	B	1.152
0.70.1	Gemeentefonds - Pilots verandering opvang inburgering	B	275
0.70.1	Gemeentefonds - Klimaatmiddelen transitieviesie warmte	B	202
0.70.1	Gemeentefonds - Klimaatmiddelen wijkaanpak	B	410
0.70.1	Gemeentefonds - Jeugdhulp extra incidentele middelen rijk	B	2.071
Subtotaal (t.b.v. kengetal structurele exploitatieruimte)		B	9.206
Subtotaal (t.b.v. kengetal structurele exploitatieruimte)		L	9.278
9.80.4	Onttrekking reserve onderwijshuisvesting vorming voorziening samenwerking scholen	B	3.135
9.80.4	Opheffen reserve onderwijshuisvesting; storting restant in algemene reserve	B	1.410
9.80.5	Storting reserve onderhoudswerkzaamheden schouwburg (jaarrekeningsaldo 2018)	L	538
9.80.6	Storting in reserve beschermd wonen en maatschappelijke opvang (jaarrekeningsaldo 2018)	L	2.069
9.80.7	Storting in reserve Proeftuin Nijverheid Aardgasvrij (jaarrekeningsaldo 2018 en sept.circ. 2019)	L	4.246
9.80.7	Toevoeging aan reserve bodemsanering	L	930
9.80.7	Onttrekking aan reserve bodemsanering	B	800
9.80.8	Toevoeging aan ruimtelijke kwaliteit binnenstad	L	101
9.80.8	Onttrekking aan ruimtelijke kwaliteit binnenstad (aan reserve grondexploitatie)	B	500
9.80.9	Algemene reserve (saldobestemming jaarrekening 2018)	B	12.239
9.80.9	Toevoeging aan algemene reserve (onderuitputting rijksuitgaven 2018 - jaarrekeningsaldo 2018)	L	368

Product	Omschrijving incidentele baten/lasten vanaf € 100.000	B/L	2019
9.80.9	Onttrekking uit algemene reserve i.v.m. sociaal domein o.b.v. Kadernota 2018-2021	B	587
9.80.9	Onttrekking uit algemene reserve o.b.v. Kaderbrief 2019-2022	B	3.337
9.80.9	Toevoeging aan algemene reserve restant jaarrekeningsaldo 2018	L	5.102
9.80.9	Toevoeging aan algemene reserve budgetoverheveling 2018-2019	L	1.011
9.80.9	Onttrekking uit algemene reserve budgetoverheveling 2018-2019	B	832
9.80.9	Onttrekking uit algemene reserve boekwaarde 31-12-2018 Wilhelminaschool	B	1.361
9.80.9	Storting saldo reserve Onderwijshuisvesting in algemene reserve	L	1.410
9.80.9	Onttrekking reserve decentralisatie-uitkeringen - Gereserveerde ISV middelen t.b.v. Hart van Zuid	B	343
9.80.9	Toevoeging aan reserve decentralisatie-uitkeringen - Pilots veranderopgave inburgering	L	275
9.80.9	Toevoeging aan reserve decentralisatie-uitkeringen - Stelpost afvlakking accressen	L	232
9.80.9	Onttrekking reserve decentralisatie-uitkeringen - restant ISV-gelden binnenstad	B	121
9.80.9	Toevoeging aan reserve grondexploitatie (vanuit reserve dekking kapitaallasten)	L	250
9.80.9	Onttrekking uit reserve dekking kapitaallasten (voor toevoeging aan reserve grondexploitatie)	B	250
9.80.9	Toevoeging aan reserve grondexploitatie (van reserve ruimtelijke kwaliteit binnenstad)	L	500
9.80.9	Toevoeging aan reserve grondexploitatie-tussentijdse winstneming POC	L	2.164
9.80.9	Onttrekking uit reserve vastgoed	B	879
Totaal baten		B	35.000
Totaal lasten		L	28.474

9.1.2 Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves 2019

Bedragen groter of gelijk aan €100.000			
Productcombinatie	Omschrijving structurele dotatie/onttrekking aan reserve	D / O	2019
9.80.4	Reserve onderwijshuisvesting	D	6.137
9.80.4	Reserve onderwijshuisvesting	O	6.083
9.80.7	Onttrekking aan reserve bodemsanering	O	251
9.80.9	Toevoeging aan algemene reserve	D	1.208
9.80.9	Onttrekking aan reserve vastgoedbedrijf	O	160
9.80.9	Onttrekking aan reserve organisatieontwikkeling	O	215
9.80.9	Toevoeging aan algemene reserve grondexploitatie	D	1.965
9.80.9	Onttrekking aan algemene reserve grondexploitatie (overig)	O	752
Totaal dotaties		D	9.310
Totaal onttrekkingen		O	7.461

9.2 Staat van activa onderhanden complexen

9.2.1 Verrekeningen met reserve grondbedrijf

Reserve per 31-12-2018	€ 2.985.317
Dotaties in de reserve:	
Rente	€ 1.965.244
Afwikkelen overeenkomsten	€ 250.000
Bijdrage Algemene Dienst	€ 500.000
Resultaten (erfpacht)	€ 1.062.088
Winst afsluiten grondexploitaties	€ -
Totaal dotaties	€ 3.777.332
Onttrekkingen uit de reserve:	
Personeel en stimulering grondverkoop	€ 28.217-
Afdrachten aan BXL en de Veldkamp	€ 752.267-
Overige onttrekkingen	€ 85.319-
Totaal onttrekkingen	€ 865.803-
Totaal mutaties	€ 2.911.529
Mutatie tussentijdse winst	€ 972.052
Mutatie voorzieningen	€ 1.335.539
Reserve per 31-12-2019	€ 5.533.358

9.2.2 Onderhanden complexen

Complex en omschrijving	31-12-2018	Vermeerderingen	Verminderen	31-12-2019	Boekwaarde balans
09 Verspreide gronden binnen de bebouwde kom	5.269	42	473	4.838	4.838
10 Huurgronden	1.105	-	395	710	710
22 Verspreide gronden buiten de bebouwde kom	5.775	2.789	488	8.076	8.076
62 Schalmeden	11.366	100	2.706	8.761	8.761
66 Sportpark Groot Driene	2.389	-	-	2.389	2.389
68 Stadspark Weusthag	1.874	17	29	1.862	1.862
81 Boeldershoek Oost	3.401	133	-	3.533	3.533
90 Westermaat Veld	1.615	488	-	2.103	2.103
Materiele Vaste Activa	32.793	3.569	4.091	32.271	32.271
Voorraden - Nog te betalen "Bouwgrond niet in exploitatie"					-
Nog niet in exploitatie genomen bouwgronden	32.793	3.569	4.091	32.271	32.271
104 Lange Wemen	-87	1.407	200	1.120	1.120
06 't Rot	6.757	821	191	7.388	7.388
101 Broek Noord	9.710	499	-	10.209	10.209
102 Broek Oost	3.399	147	353	3.193	3.193
28 Marskant	101	2.438	-	2.539	2.539
44 Veldwijk Noord	-2.241	227	110	-2.124	-2.124
52 Dalmeden	32.879	2.358	5.178	30.059	30.059
54 Medaillon	-2.167	329	-	-1.838	-1.838
701 Lansinkveld Noord	10.370	241	214	10.397	10.397
702 Langeler Erve	2.612	142	754	2.001	2.001
703 Hoofdinfrastructuur	257	327	-	585	585
704 Deelplan 10	4.083	107	87	4.103	4.103
711 Fase 2a Industrieplein eo	7.547	296	386	7.457	7.457
712 Vereenigingsgebouw	-1.046	4	17	-1.059	-1.059
713 Noordelijke laan HvZ	-1.452	200	4	-1.256	-1.256
714 Woonstad Noord	2.438	80	167	2.351	2.351
715 Zuidelijk Laan HvZ	1.379	2.055	125	3.310	3.310
790 Verspreide gronden Hart van Zuid	2.013	173	134	2.052	2.052
Voorraden - Woningbouw in exploitatie	76.552	11.853	7.918	80.486	80.486
790 Verspreide gronden Hart van Zuid					51
Voorraden - Nog te betalen "ohw"					51
Woningbouw in exploitatie	76.552	11.853	7.918	80.486	80.538
16 Gezondheidspark	14.983	385	1.621	13.747	13.747
35 Oosterveld	15.971	420	230	16.161	16.161
96 Westermaat Campus	17.980	463	3	18.439	18.439
103 Watertorenpark	-201	11	-	-191	-191
716 Kanaalzone	1.722	517	70	2.169	2.169
Voorraden - Bedrijvencomplexen in exploitatie	50.455	1.795	1.924	50.326	50.326
Bedrijvencomplexen in exploitatie	50.455	1.795	1.924	50.326	50.326
Subtotaal ohw woningbouw en bedrijven	127.007	13.648	9.843	130.813	130.864
Totalen GREX cf herziening	159.801	17.218	13.934	163.084	163.136
95 Erfpachtgronden	24.183	580	-	24.763	24.763
Totaal generaal	183.983	17.798	13.934	187.847	187.898

Complex en omschrijving	Kosten	Opbrengsten	Tijds- invloeden	eind- resultaat	Voor- ziening NIEGG	Verrekenen Reserve GREX	Verdeeld resultaat
09 Verspreide gronden binnen de bebouwde kom	-	3.945	-	892	892	-	892
10 Huurgronden	-	-	-	-	-	-	-
22 Verspreide gronden buiten de bebouwde kom	-	6.642	-	1.434	1.434	-	1.434
62 Schalmieden	-	2.537	-	6.224	6.224	-	6.224
66 Sportpark Groot Driene	-	342	-	2.046	2.046	-	2.046
68 Stadspark Weusthag	-	2.272	-	-410	-	-410	-410
81 Boeldershoek Oost	-	1.943	-	1.590	1.590	-	1.590
90 Westermaat Veld	-	457	-	1.647	1.647	-	1.647
Materiele Vaste Activa	-	18.138	-	13.423	13.833	-410	13.423
Voorraden - Nog te betalen "Bouwgrond niet in exploitatie"						-	-
Nog niet in exploitatie genomen bouwgronden	-	18.138	-	13.423	-	-410	13.423
104 Lange Wemen	1.539	325	70	2.403	-	2.403	2.403
06 't Rot	1.050	4.229	601	4.811	-	4.811	4.811
101 Broek Noord	2.490	7.819	773	5.653	-	5.653	5.653
102 Broek Oost	1.149	3.161	155	1.336	-	1.336	1.336
28 Marskant	1.321	1.845	311	2.326	-	2.326	2.326
44 Veldwijk Noord	1.525	670	-123	-1.392	-	-1.392	-1.392
52 Dalmeden	10.597	56.665	-3.623	-19.632	-	-19.632	-19.632
54 Medaillon	173	-	-71	-1.736	-	-1.736	-1.736
701 Lansinkveld Noord	2.285	7.524	885	6.042	-	6.042	6.042
702 Langelier Erve	622	-	317	2.940	-	2.940	2.940
703 Hoofdinfrastructuur	3.671	833	161	3.583	-	3.583	3.583
704 Deelplan 10	2.718	2.081	377	5.117	-	5.117	5.117
711 Fase 2a Industrieplein eo	4.314	6.588	2.126	7.308	-	7.308	7.308
712 Vereenigingsgebouw	950	570	-125	-804	-	-804	-804
713 Noordelijke laan HvZ	440	-104	-67	-780	-	-780	-780
714 Woonstad Noord	3.465	6.671	-56	-911	-	-911	-911
715 Zuidelijk Laan HvZ	2.712	2.614	645	4.053	-	4.053	4.053
790 Verspreide gronden Hart van Zuid	558	670	162	2.102	-	2.102	2.102
Voorraden - Woningbouw in exploitatie	41.578	102.164	2.518	22.419	-	22.419	22.419
790 Verspreide gronden Hart van Zuid							
Voorraden - Nog te betalen "ohw"							
Woningbouw in exploitatie	41.578	102.164	2.518	22.419	-	22.419	22.419
16 Gezondheidspark	771	8.787	1.447	7.178	-	7.178	7.178
35 Oosterveld	1.515	13.449	2.781	7.009	-	7.009	7.009
96 Westermaat Campus	640	11.507	2.323	9.895	-	9.895	9.895
103 Watertorenpark	61	-	-4	-134	-	-134	-134
716 Kanaalzone	237	3.327	-48	-970	-	-970	-970
Voorraden - Bedrijvencomplexen in exploitatie	3.224	37.071	6.499	22.978	-	22.978	22.978
Bedrijvencomplexen in exploitatie	3.224	37.071	6.499	22.978	-	22.978	22.978
Subtotaal ohw woningbouw en bedrijven	44.802	139.234	9.017	45.398	-	45.398	45.398
Totaal GREX cf herziening	44.802	157.372	9.017	58.821	-	44.988	58.821
95 Erfpachtgronden	-	24.763	-	-			-
Totaal generaal	44.802	182.135	9.017	58.821	-	44.988	58.821

9.2.3 Voorzieningen grondexploitaties

De totale voorziening bedraagt € 92,4 miljoen. Hiervan heeft € 78,6 miljoen betrekking op de verliesgevende grondexploitaties en € 13,8 miljoen op de (nog) niet in exploitatie genomen gronden.

Voorziening tekortexploitaties

Conform de "gedraglijn BBV en grondbedrijf" (raadsbesluit 20-03-2007) dient ten laste van de reserve een voorziening getroffen te worden om de contante waarde van de tekortexploitaties af te dekken. Per 31.12.2019 is er een voorziening getroffen van afgerond € 78,4 miljoen. Per 31-12-2018 was er een voorziening getroffen à € 75,4 miljoen, waarbij er verwacht werd dat de voorziening in 2019 zou toenemen tot € 76,7 miljoen (dit is de voorziening per 31-12-2018 vermeerderd met de rente, verminderd met de verwachte verrekeningen van de reserve).

Project	2020		2019		Verschil	
Woningbouw:						
Lange Wemen	2,3	miljoen	1,0	miljoen	1,3	miljoen
't Rot	4,3	miljoen	4,1	miljoen	0,2	miljoen
Broek Noord	5,0	miljoen	4,9	miljoen	0,1	miljoen
Broek Oost	1,2	miljoen	0,8	miljoen	0,4	miljoen
Marskant	2,0	miljoen	1,9	miljoen	0,1	miljoen
Kristenbos	-	miljoen	0,1	miljoen	-0,1	miljoen
Hart van Zuid	23,8	miljoen	23,7	miljoen	0,1	miljoen
Subtotaal Woningbouw:	38,6	miljoen	36,6	miljoen	2,0	miljoen
Bedrijventerreinen:						
Gezondheidspark	5,9	miljoen	5,3	miljoen	0,6	miljoen
Oosterveld	4,9	miljoen	3,5	miljoen	1,4	miljoen
De Veldkamp	16,8	miljoen	16,3	miljoen	0,5	miljoen
Campus	7,8	miljoen	7,3	miljoen	0,5	miljoen
Businesspark XL (o.b.v. laatste informatie)	2,7	miljoen	4,7	miljoen	-2,0	miljoen
Veldkamp (rente)	1,8	miljoen	1,6	miljoen	0,2	miljoen
Subtotaal Bedrijventerreinen:	39,9	miljoen	38,8	miljoen	1,1	miljoen
Totaal	78,5	miljoen	75,4	miljoen	3,1	miljoen

Voorziening Nog Niet In Exploitatie Genomen Gronden

Naast de bezittingen in de vastgestelde grondexploitaties heeft het grondbedrijf 184 hectare grond in eigendom. Dit zijn gronden waarvoor (nog) geen concrete plannen zijn.

In juli 2015 heeft een stuurgroep (onder leiding van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties) de brochure Hoofdpijnen vernieuwing Besluit Begroting en Verantwoording gepubliceerd met de voornemens tot verwerking van de adviezen voor het BBV. Deze adviezen zijn op 5 maart 2016 gepubliceerd in het Staatsblad 2016. Eén van de adviezen was het afschaffen van de Niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG) en deze opnemen bij terreinen en gronden bij de materiële vaste activa (MVA). Met ingang van 2016 wordt de activering van alle soorten grond in de eerste plaats tegen (historische) verkrijgingsprijs opgenomen. Het activeren van overige kosten is niet langer toegestaan. Op grond wordt niet afgeschreven. Grond wordt wel afgewaardeerd tot de marktwaarde indien er sprake is van een (duurzaam) lagere marktwaarde. Eventuele voorzieningen mogen bij een overboeking van de NIEGG naar de MVA gehandhaafd blijven. Voor een (verdere) afwaardering geldt de wettelijke overgangstermijn van 4 jaar. Mocht er sprake zijn van marktwaardestijging, dan kan de voorziening voor dit deel vrijvallen. In de jaarrekening van 2019 moeten, conform de wetgeving, de gronden dus worden opgenomen voor de boekwaarde of de lagere verkeerswaarde.

Alle zeven complexen zijn intern getaxeerd en vier complexen zijn, ter controle, door een externe beëdigde taxateur getaxeerd. De interne en externe taxaties laten, naar verwachting, verschillen zien. Uiteindelijk blijven de inschattingen wel binnen een bandbreedte die de gemeente acceptabel vindt (in totaal zitten de taxateurs 1,28% of € 69.000 uit elkaar). Ten opzichte van vorige jaar valt op dat de vierkante meters enorm zijn toegenomen door het meerekenen van wateroppervlaktes. De

verkeerswaarde is fors hoger dan in voorgaande jaren is ingeschat (€ 2,2 miljoen hoger). Daarom is er ten opzichte van 2018 € 1,9 miljoen minder voorziening nodig.

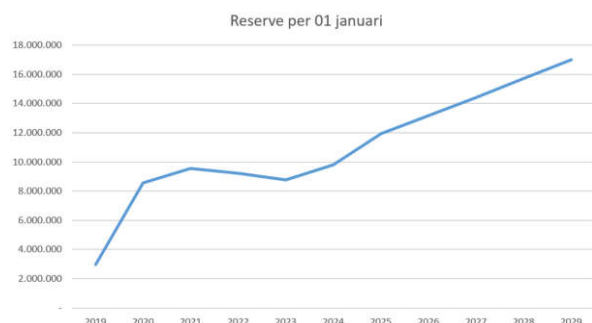
Project	Boekwaarde per m ²	Verkeerswaarde	Voorziening per m ²	Voorziening
Schalmeden	€ 35	€ 10	€ 25	€ 6,2 miljoen
Sportpark Groot Driene	€ 80	€ 11	€ 68	€ 2,0 miljoen
Stadspark Weusthag	€ 3	€ 4	€ 0	€ 0,0 miljoen
Westermaat Veld	€ 43	€ 9	€ 34	€ 1,6 miljoen
Milieubedrijvenpark	€ 27	€ 15	€ 12	€ 1,6 miljoen
Verspr.gr.buiten de kom	€ 14	€ 12	€ 2	€ 1,4 miljoen
Verspr.gr.binnen de kom	€ 24	€ 20	€ 4	€ 0,9 miljoen
Overig				miljoen
Totaal				€ 13,8 miljoen

9.2.4 Meerjarenraming reserve GREX

In navolgend overzicht staat de ontwikkeling van het eindsaldo van de reserve weergegeven. Het betreft het geprognosticeerde eindsaldi van de reserve op basis van de herzieningen van de grondexploitaties per 01 januari 2020.

De staven geven de stand van de reserve weer. Het gearceerde deel, is het deel van de reserve wat (naar verwachting) benodigd is voor het treffen van de voorziening. Hieruit blijkt dat naar huidige inzichten de reserve de komende jaren voldoende is om de voorziening te kunnen treffen.

Wanneer de huidige planningen worden gehaald, dan is het vrij besteedbare deel van de reserve niet eerder dan in 2020 groter dan de doelstelling van € 3,0 miljoen.

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Reserve per 1 januari	2.985	5.533	8.042	7.730	7.144	8.009	10.028	11.185	12.257	13.522	14.603
Rente / rentecompensatie	1.965	1.958	2.036	2.010	1.954	1.853	1.891	1.690	1.564	1.557	1.613
Mutaties in complexen:											
- Grondexploitatie met een positief eindresultaat	-	195	11	-	5	-	970	-	1.584	911	-
- Grondexploitatie met een negatief eindresultaat	-	-	-2.403	-3.583	-7.219	-1.336	-13.403	-8.368	-4.053	-	-27.599
Subtotaal mutaties in complexen	-	195	-2.392	-3.583	-7.214	-1.336	-12.433	-8.368	-2.469	911	-27.599
Reserve per 31 december na mutaties in complexen	4.951	6.707	5.650	4.147	907	8.526	-514	4.506	11.352	15.989	-11.383
Specifieke stortingen:											
Erfpachtresultaat	1.001	828	828	827	827	827	-	-	-	-	-
Afwikkelen exploitatie-overeenkomsten	250	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bijdrage Algemene Dienst	500	170	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bijdrage rioolfonds	-	1.205	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fonds bodemsanering	-	560	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bijdrage openbare verlichting	-	-	183	-	-	-	-	-	-	-	-
Bijdrage aanrijbeveiliging	-	-	60	-	-	-	-	-	-	-	-
Verhuurresultaat	61	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Subtotaal stortingen	1.812	2.763	1.071	827	827	827	-	-	-	-	-
Reguliere onttrekkingen:											
Stimulering grondverkoop	-6	-50	-50	-50	-50	-50	-	-	-	-	-
Personeelslasten Grondzaken	-22	-50	-50	-50	-50	-50	-	-	-	-	-
Reeds bestemd:											
Jaarlijkse afdracht bovo BXL (zaaknummer 2055845)	-205	-205	-205	-205	-205	-205	-205	-205	-205	-205	-205
Bestemmingsreserve BXL (zaaknummer 2055845)	-336	-336	-336	-	-	-	-	-	-	-	-
De veldkamp afrekening rente	-211	-200	-200	-200	-200	-200	-200	-200	-200	-200	-200
Nakomende kosten reeds afgesloten complexen (best res)	-	-13	-156	-	-	-	-	-	-	-	-
Nadelen NIEGG	-85	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ichtus ten laste van de voorziening NIEGG	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
kosten VMBO	-	-328	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Afdracht aan welbions	-	-287	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Afdrachten aan de Algemene Dienst:											
Ladder bedrijventerreinen (nog in te schatten)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lange wemen openbare ruimte	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Haalbaarheidsonderzoek zonnepark	-	-15	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Industrieplein (skaten)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tussentijds winst	972	1.520	1.001	470	895	1.060	884	777	948	739	665

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Toename voorziening tekortexploitaties	-4.542	-1.145	1.235	2.439	6.124	364	11.468	7.633	1.886	-1.456	6.604
Voorziening tekortexploitaties extern	1.397	-226	-230	-235	-239	-244	-249	-254	-259	-264	20.151
Voorziening Materiele vaste activa	1.810	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve bovenwijks:											
Verplichtingen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-239
Subtotaal specifieke onttrekkingen	-1.229	-1.429	1.009	2.170	6.275	675	11.698	7.751	2.169	-1.386	26.776
Mutatie saldo	583	1.335	2.080	2.997	7.102	1.502	11.698	7.751	2.169	-1.386	26.776
Reserve per 31 december na specifieke mutaties	5.533	8.042	7.730	7.144	8.009	10.028	11.185	12.257	13.522	14.603	15.392

9.3 Aanwending onvoorzien

Wijziging begroting	Stuk nummer	Omschrijving	Pr.	B&W datum	Mutatie	Nieuw Saldo
		<i>Ovz. Stelposten onvoorzien 2019</i>				
69221001		Primitieve begroting				166.000
19050	1e Beleidsrapportage	Herstel+Vernieuwen 2 speeltuinen		N.v.t.	-28.300	137.700
19068	2428600	Eikenprocessierups	9	10-9-2019	-75.000	62.700

9.4 Verbonden partijen en vertegenwoordiging

In het overzicht worden de volgende afkortingen gebruikt:

GR	Gemeenschappelijke regeling	Publieke rechtspersoon op grond van de Wet op de Gemeenschappelijke regelingen
OL	Openbaar lichaam	Gemeenschappelijke regeling met een geled bestuur (algemeen en dagelijks bestuur)
AB	Algemeen bestuur	Hoogste en besluitvormend orgaan in en publieke rechtspersoon
DB	Dagelijks bestuur	Dagelijks besluit voorbereidend orgaan in de rechtspersoon
BC	Bestuurscommissie	Bestuur van een activiteitendomein binnen een rechtspersoon
PFB	Portefeuillehoudersberaad	(Voor)overlegstructuur van portefeuillehouders t.b.v. inspraak van gemeenten
ALV	Algemene ledenvergadering	Hoogste en besluitvormend orgaan in een vereniging
AVA	Alg. vergadering van aandeelhouders	Hoogste en besluitvormend orgaan in een aandelenvennootschap

Benoeming gemeenteraad na voordracht college

Naam rechtspersoon (of onderdeel)	Juridische vorm	Organisatie orgaan	Vertegenwoordigd door	Plaatsver-vanger	Opmerkingen m.b.t. benoeming
Regionaal Bedrijventerrein Twente	GR - OL	AB	1. Gerrits 2. Ten Heuw	1. Van Wakeren 2. Bruggink	Per deelnemer 2 AB-leden, gemeenteraad besluit op voordracht van het college
		DB	Ten Heuw	Gerrits	Per deelnemer 1 AB-lid, college voordracht aan AB

Inmiddels is een statutenwijziging voorgelegd, die deze GR ook omvormt tot een college-GR.

Benoeming en voordracht door het college van B&W

1. Gemeenschappelijke regelingen

Regio Twente, bestuurscommissies en overlegstructuren

Naam verbonden partij	Juridische vorm	Organisatie orgaan	Vertegenwoordigd door	Plaatsvervanger	Opmerkingen m.b.t. benoeming
Regio Twente	GR - OL	AB	Bruggink	Van Wakeren	Collegeleden vormen het bestuur . Per gemeente neemt één raadslid deel in het Presidium, dat de Twenteraad bijeenkomsten voorbereidt.
		DB	Geen vertegenwoordiging	Geen vertegenwoordiging	
BC Publieke Gezondheid (PGZ)		BC	Bruggink	van Wakeren	Portefeuillehouder taakveld waarin de GGD opereert
BC Organisatie voor Zorg en Jeugdhulp Twente (OZJT)		BC	Bruggink	Van Wakeren	Portefeuillehouder taakveld Zorg en Jeugdhulp
BC Agenda van Twente		BC	Bruggink	Gerrits	Vervanging vanuit portefeuille Economische Zaken
Commissie Grens Twente		BC-DB	Schelberg	Bruggink	Euregio-raadsleden zijn tevens lid/adviseur van deze commissie, die de Twentse belangen in de Euregio behartigt.
PFB Mobiliteit		PFB	Gerrits	Bruggink	Portefeuillehouder taakveld Verkeer en vervoer
PFB Arbeidsmarkt/ Economische zaken		PFB	Arbeid: Ten Heuw	Arbeid: Gerrits	Overleg is feitelijk grotendeels al gesplitst; portefeuillehouder taakgebieden Werk resp. Econ. Zaken
			EZ: Gerrits	EZ: Ten Heuw	
PFB Middelen		PFB	Ten Heuw	Gerrits	Portefeuillehouder taakveld Middelen
PFB Belangenbehartiging		PFB	Bruggink	Nog te bepalen	Aandachtspunt: lobby mobiliteit borgen in het PFB
PFB Afval en Duurzaamheid		PFB	Bruggink	Van Wakeren	Portefeuillehouder taakveld Duurzaamheid en milieu
PFB Informatie Service Punt (ISP) Milieu		PFB	Bruggink	Van Wakeren	Portefeuillehouder taakveld Duurzaamheid en milieu
Portefeuillehouders overleg Sport		PFB	Bruggink	Van Wakeren	Portefeuillehouder taakveld Sport
PFB Vrijetijdseconomie		PFB	Gerrits	Bruggink	Portefeuillehouder taakveld Economische zaken; vervanging vanuit rol bij Agenda van Twente en AB Regio Twente
Kennispunt Twente		Netwerk organisatie	Bruggink	Hen Heuw	Portefeuillehouder taakveld Bedrijfsvoering (Coalition of the Willing)
Shared Services Netwerk Twente (SSNT)		Netwerk organisatie	Bruggink	Ten Heuw	Portefeuillehouder taakveld Bedrijfsvoering
Netwerkstad (ontwikkelagenda Netwerkstad)		Bestuurlijk overleg	Gerrits, Schelberg	Ten Heuw, locoburgemeester	Vertegenwoordiging vanuit rol bij regionale samenwerking
Bestuurlijk overleg drie Twentse steden		Bestuurlijk overleg	Schelberg, Ten Heuw	Locoburgemeester, Gerrits	Hengelo's initiatief als mogelijk alternatief voor netwerkstad (Coalitions of the willing). Eventueel Bruggink. Starten met brede Kick off drie steden
Eurocities: Social Affairs Forum		Netwerk organisatie	Van Wakeren	Bruggink	Op basis van de portefeuillevverdeling
Eurocities: Mobility Forum		Netwerk organisatie	Gerrits	Bruggink	Op basis van de portefeuillevverdeling

Overige gemeenschappelijke regelingen

Naam rechtspersoon (of onderdeel)	Juridische vorm	Organisatie orgaan	Vertegenwoordigd door	Plaatsvervanger	Opmerkingen m.b.t. benoeming
Veiligheidsregio Twente	GR- OL	AB	Schelberg (plv. voorzitter)	Loco-burgemeester	Regionale Brandweer, Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie Regio (GHOR), Bevolkingszorg (oude gemeentelijke crisisbeheersing)
Districtelijk Veiligheidsoverleg Twente		DB	Schelberg (plv. voorzitter)		Vervanging binnen het DB geregeld; Gerritsen (bm Almelo vervangt Schelberg)
		Bgm-overleg	Schelberg (plv vz)		Veiligheidsoverleg burgemeesters Twente
Sociaal Werkleerbedrijf Midden Twente (SWB)	GR- OL	AB	1. Gerrits		Elk van de deelnemende colleges wijst 2 leden aan.
			2. Ten Heuw (vz)		
Stadsbank Oost Nederland	GR- OL	DB	Ten Heuw (vz)	Gerrits	Het AB benoemt dan vervolgens 1 lid per gemeente in het DB.
		AB	Ten Heuw	Gerrits	De GR Son is in 2015 gewijzigd van een raadsregeling in een collegeregeling.
Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (GBT)	GR- OL	DB	Ten Heuw		Vervanging vanuit AB
		AB	Ten Heuw	Gerrits	Elk van de colleges B&W van de deelnemende gemeenten wijst een lid aan.
OL Crematoria Twente	GR- OL	DB	Geen vertegenwoordiging		Drie leden, waaronder de voorzitter. Twee leden van het DB worden aangewezen uit de deelnemers met een inwonertal van meer dan 50.000 inwoners. Van de deelnemende gemeente waar het DB-lid als voorzitter wordt benoemd, wordt een tweede AB-lid aangewezen. Nu geen zetel voor Hengelo.
		AB	Gerrits	Ten Heuw	Geen direct inhoudelijk belang; vertegenwoordiging vanuit algemeen/gemeentelijk belang
Omgevings Dienst Twente (ODT)	GR-OL	DB	n.t.b.		
		AB	Schelberg	Gerrits	De colleges wijzen uit hun midden ieder één lid van het algemeen bestuur aan.
Samenwerking sociale zaken Borne, Haaksbergen en Hengelo	GR- OL	DB	Geen vertegenwoordiging		De leden van het DB worden door het algemeen bestuur aangewezen.
		AB	Ten Heuw	Van Wakeren	Hengelo is centrumgemeente
Samenwerking ICT Hengelo	GR- OL	Portefeuillehouders overleg	Bruggink	Ten Heuw	Hengelo is centrumgemeente

2. Verenigingen en stichtingen

In deze categorie zijn we niet meer vertegenwoordigd.

3. Coöperaties en vennootschappen

Naam rechtspersoon (of onderdeel)	Juridische vorm	Organisatie orgaan	Vertegen- woordigd door	Plaatsver- vanger	Opmerkingen
BNG Bank N.V.	N.V.	AVA	Gerrits	Ten Heuw	Deelneming aandeelhoudersvergadering.
Enexis Holding N.V.	N.V.	AVA	Gerrits	Ten Heuw	Deelneming aandeelhoudersvergadering.
Verkoop Vennootschap B.V.	B.V.	AVA	Gerrits	Ten Heuw	Aflopende BV uit verkooptransactie Essent.
CBL Vennootschap B.V.	B.V.	AVA	Gerrits	Ten Heuw	Deelneming aandeelhoudersvergadering. Aflopende BV uit verkooptransactie Essent.
Claim Staat Vennootschap B.V.	B.V.	AVA	Gerrits	Ten Heuw	Deelneming aandeelhoudersvergadering. Aflopende BV uit verkooptransactie Essent.
Vordering op Enexis B.V.	B.V.	AVA	Gerrits	Ten Heuw	Deelneming aandeelhoudersvergadering. Aflopende BV uit verkooptransactie Essent.
Twente Milieu N.V.	N.V.	AVA	Gerrits	Ten Heuw	Deelneming aandeelhoudersvergadering.
Twence B.V.	B.V.	AVA	Gerrits	Ten Heuw	Deelneming aandeelhoudersvergadering.
Warmtebedrijf Hengelo B.V.	B.V.	AVA	Gerrits	Ten Heuw	Deelneming aandeelhoudersvergadering.
Warmtenetbedrijf Hengelo BV	B.V.	AVA	Gerrits	Ten Heuw	Deelneming aandeelhoudersvergadering.

4. Overige verbonden partijen en instellingen

Naam rechtspersoon (of onderdeel)	Juridische vorm	Organisatie orgaan	Vertegenwoordigd door	Plaatsver-vanger	Opmerkingen
Euregio	GR naar Duits recht	AB	1. Schelberg 2. Bruggink	1. Locoburge-meester Van Wakeren 2.	Raadsleden nemen deel aan de Euregioraad (hier buiten beschouwing gelaten). Hengelo mag 4 raadsleden in de Euregioraad afvaardigen.
Grote Stedenbeleid (G40)	Netwerk-organisatie	DB DB	Schelberg Geen vertegenwoordiging	Locoburge-meester Geen vertegenwoordiging	Vervanging uit AB Het G40-netwerk behartigt de belangen richting kabinet, 1 ^e en 2 ^e kamer en ministeries.
G40 Pijler Sociaal		Pijler	Nog te bepalen	Nog te bepalen	Actieve deelname voorgenomen gezien intenties coalitieprogramma.
Sterke keten van participatie, leren, werken en ondernemen		Themagroep onder pijler sociaal	Ten Heuw (vz)		Ten Heuw is voorzitter van deze nieuwe themagroep.
G40 Pijler Fysiek		Pijler	Geen vertegenwoordiging		Actieve deelname voorgenomen gezien intenties coalitieprogramma.
Pijler Economie en Werk		Pijler	Geen vertegenwoordiging		Actieve deelname voorgenomen gezien intenties coalitieprogramma.
Uitvoeringscommissie Saasveld-Gammelke	Provincie	Commissie provincie Overijssel	Gerrits		De taken van de uitvoeringscommissie zijn in 2018 afgerond.
Provincie Overijssel Uitvoeringscommissie Enschede-Zuid	Provincie	Commissie provincie Overijssel	1. Gerrits 2. Van Wakeren		
Regiegroep Nieuwe Energie Overijssel	Provincie	Regiegroep	Bruggink		
Cultuurconvenant Oost Nederland		Convenant	Van Wakeren		
Pact van Twickel		Uitvoerings programma	Gerrits		

5. Instellingen met bestuurlijk belang overwegend met publieke middelen gefinancierd

Naam rechtspersoon (of onderdeel)	Juridische vorm	Organisatie orgaan	Vertegenwoordigd door	Plaatsver-vanger	Opmerkingen
Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)	Vereniging	Algemene ledenvergadering	Een collegelid	Een collegelid	
VNG-Overijssel	Vereniging	Commissie Economie, klimaat, energie en Milieu	Bruggink		
		Platform Sociaal Domein	1. Bruggink 2. Van Wakeren	1. Ten Heuw 2. Gerrits	
		Platform Fysiek domein	Gerrits	Ten Heuw	
		Platform Financiën	Ten Heuw Ten Heuw	Gerrits Gerrits	
Vereniging van Gemeenten Aandeelhouders Noord Nederland (VEGANN)	Vereniging				
De "Overijsselse Ombudsman"	Vereniging		Geen vertegenwoordiging	Geen vertegenwoordiging	

9.5 Verdeling taakvelden over programma's

Programma 1 Veiligheid	Taakveld
	1.1 Crisisbeheersing en Brandweer
	1.2 Openbare orde en Veiligheid
Programma 2 Verkeer, Vervoer en Waterstaat	
	2.1 Verkeer, wegen en water
	2.2 Parkeren
	2.4 Economische Havens en waterwegen
	2.5 Openbaar vervoer
Programma 3 Economie	Taakveld
	3.1 Economische ontwikkeling
	3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur
	3.3 Bedrijfsloket en -regelingen
	3.4 Economische promotie
Programma 4 Onderwijs	Taakveld
	4.1 Openbaar basisonderwijs
	4.2 Onderwijshuisvesting
	4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken
Programma 5 Sport, cultuur en recreatie	Taakveld
	5.1 Sportbeleid en activering
	5.2 Sportaccommodaties
	5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie
	5.4 Musea
	5.5 Cultureel erfgoed
	5.6 Media
	5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie
Programma 6 Sociaal domein	Taakveld
	6.1 Samenkracht en burgerparticipatie
	6.2 Wijkteams
	6.3 Inkomensregelingen
	6.4 Begeleide participatie
	6.5 Arbeidsparticipatie
	6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)
	6.71 Maatwerkdienstverlening 18+
	6.72 Maatwerkdienstverlening 18-
	6.81 Geëscaleerde zorg 18+
	6.82 Geëscaleerde zorg 18-
Programma 7 Volksgezondheid en milieu	Taakveld
	7.1 Volksgezondheid
	7.2 Riolering
	7.3 Afval
	7.4 Milieubeheer
	7.5 Begraafplaatsen
Programma 8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	Taakveld
	8.1 Ruimtelijke Ordening
	8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)
	8.3 Wonen en bouwen
Programma 9 Bestuur en ondersteuning	Taakveld
	0.1 Bestuur
	0.2 Burgerzaken
	0.4 Ondersteuning organisatie
	0.5 Treasury
	0.61 OZB woningen
	0.62 OZB niet-woningen
	0.63 Parkeerbelasting
	0.64 Belastingen Overig

Programma 1 Veiligheid	Taakveld
	0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds
	0.8 Overige baten en lasten
	0.10 Mutaties reserves

10

Overige bijlage

10.1	Overzicht investeringsprojecten	264
10.2	Declaratiegedrag college (Motie Raad)	274
10.3	Overzicht subsidies 2019 (Motie Raad)	275
10.4	Realisatie interventieprogramma	277

10.1 Overzicht investeringsprojecten

10.1.1 Lopende grondexploitatieprojecten

Project		Boekwaarde 1-1-2019	Begroot 2019	Werkelijk 2019	Restant 2019	Boekwaarde 31-12-2019
6't Rot	Baten	3.276	-	191	191	3.466
6't Rot	Lasten	10.033	1.154	821	333	10.854
Saldo 't Rot		6.757	-1.154	-631	524	7.388
16Gezondheidspark	Baten	15.271	2.201	1.621	-580	16.892
16Gezondheidspark	Lasten	30.254	348	385	-37	30.639
Saldo Gezondheidspark		14.983	1.853	1.236	-617	13.747
28Marskant	Lasten	101	2.923	2.438	485	2.539
Saldo Marskant		101	-2.923	-2.438	485	2.539
35't Oosterveld	Baten	8.097	883	230	-653	8.327
35't Oosterveld	Lasten	24.069	921	420	501	24.489
Saldo 't Oosterveld		15.971	-38	-190	-152	16.161
44Veldwijk Noord	Baten	14.802	773	110	-663	14.913
44Veldwijk Noord	Lasten	12.562	1.214	227	987	12.789
Saldo Veldwijk Noord		-2.241	-442	-117	325	-2.124
52Dalmeden	Baten	34.106	6.818	5.178	-1.640	39.284
52Dalmeden	Lasten	66.985	3.084	2.358	726	69.344
Saldo Dalmeden		32.879	3.735	2.820	-915	30.059
54Medaillon	Baten	17.093	-	-	-	17.093
54Medaillon	Lasten	14.926	254	329	-75	15.255
Saldo Medaillon		-2.167	-254	-329	-75	-1.838
96Gem Campus	Baten	19.857	206	3	-203	19.860
96Gem Campus	Lasten	37.837	438	463	-25	38.299
Saldo Gem Campus		17.980	-232	-459	-227	18.439
101Broek Noord	Baten	21.738	103	-	-103	21.738
101Broek Noord	Lasten	31.447	1.498	499	999	31.946
Saldo Broek Noord		9.710	-1.396	-499	897	10.209
102Broek Oost	Baten	7.282	2.840	353	-2.487	7.635
102Broek Oost	Lasten	10.681	868	147	721	10.828
Saldo Broek Oost		3.399	1.972	206	-1.767	3.193
103Watertorenpark	Baten	7.073	-	-	-	7.073
103Watertorenpark	Lasten	6.871	68	11	57	6.882
Saldo Watertorenpark		-201	-68	-11	57	-191
104Lange Wemen	Baten	13.132	595	200	-395	13.332
104Lange Wemen	Lasten	13.045	1.385	1.407	-22	14.452
Saldo Lange Wemen		-87	-790	-1.207	-417	1.120
701HvZ Lansinkveld Noord	Baten	24.032	208	214	7	24.246
701HvZ Lansinkveld Noord	Lasten	34.401	254	241	13	34.642
Saldo HvZ Lansinkveld Noord		10.370	-47	-27	20	10.397
702HvZ Langelier Erve	Baten	14.974	748	754	5	15.728
702HvZ Langelier Erve	Lasten	17.586	213	142	71	17.728
Saldo HvZ Langelier Erve		2.612	535	611	76	2.001
703HvZ Hoofdinfrastructuur	Baten	16.120	-	-	-	16.120
703HvZ Hoofdinfrastructuur	Lasten	16.378	1.002	327	674	16.705
Saldo HvZ Hoofdinfrastructuur		257	-1.002	-327	674	585
704HvZ EMGA	Baten	9.818	-	87	87	9.904
704HvZ EMGA	Lasten	13.900	365	107	258	14.007
Saldo HvZ EMGA		4.083	-365	-20	345	4.103
711HvZFase 2a Industrieplein eo	Baten	13.662	406	386	-20	14.047
711HvZFase 2a Industrieplein eo	Lasten	21.209	619	296	323	21.505

Project		Boekwaarde 1-1-2019	Begroot 2019	Werkelijk 2019	Restant 2019	Boekwaarde 31-12-2019
Saldo HvZFase 2a Industrieplein eo		7.547	-213	90	303	7.457
712Vereenigingsgebouw	Baten	3.462	-	17	17	3.479
712Vereenigingsgebouw	Lasten	2.416	950	4	945	2.420
Saldo Vereenigingsgebouw		-1.046	-950	12	962	-1.059
713HvZ Noordelijke laan	Baten	22.618	1	4	3	22.622
713HvZ Noordelijke laan	Lasten	21.166	938	200	738	21.366
Saldo HvZ Noordelijke laan		-1.452	-938	-196	741	-1.256
714HvZ Woonstad Noord	Baten	5.487	167	167	0	5.654
714HvZ Woonstad Noord	Lasten	7.925	121	80	41	8.005
Saldo HvZ Woonstad Noord		2.438	46	86	41	2.351
715HvZ Zuidelijke laan	Baten	14.204	100	125	25	14.328
715HvZ Zuidelijke laan	Lasten	15.583	3.442	2.055	1.387	17.638
Saldo HvZ Zuidelijke laan		1.379	-3.342	-1.931	1.412	3.310
716HvZ Kanaalzone	Baten	9.661	69	70	1	9.731
716HvZ Kanaalzone	Lasten	11.384	787	517	270	11.900
Saldo HvZ Kanaalzone		1.722	-718	-447	271	2.169
790HvZ Verspreide gronden	Baten	2.129	124	134	10	2.263
790HvZ Verspreide gronden	Lasten	4.143	216	173	43	4.316
Saldo HvZ Verspreide gronden		2.013	-92	-39	53	2.052
Totaal lopende grondexploitatie projecten		127.007	-6.820	-3.806	3.014	130.813

10.1.2 Afgesloten grondexploitatieprojecten

In 2019 zijn er geen grondexploitatieprojecten afgesloten.

10.1.3 Lopende exploitatieovereenkomsten projecten

Projecten		Totaal krediet	Mutaties (cum) t/m 2018	Mutaties 2019	Mutaties (cum) t/m 2019	Restant krediet
Exploitatieovereenkomst Elisabethstraat	Baten	95	-	106	106	-11
Exploitatieovereenkomst Elisabethstraat	Lasten	95	58	48	164	-69
Saldo Expl.ovk. Elisabethstraat		-	58	-58	58	-58
Exploitatieovereenkomst Seahorsecomplex	Baten	287	124	91	-10	297
Exploitatieovereenkomst Seahorsecomplex	Lasten	287	179	50	471	-184
Saldo Expl.ovk. Seahorsecomplex		-	55	-41	481	-481
Exploitatieovereenkomst Wielewaalstraat	Baten	-	-	-	-28	28
Saldo Expl.ovk. Wielewaalstraat		-	-	-	28	-28
Exploitatieovereenkomst Groothuis Zuid	Baten	-	-	3	3	-3
Exploitatieovereenkomst Groothuis Zuid	Lasten	-	10	6	30	-30
Saldo Expl.ovk. Groothuis Zuid		-	10	3	27	-27
Exploitatieovk. Hengelose Es	Baten	132	147	58	-1	133
Exploitatieovk. Hengelose Es	Lasten	132	147	33	418	-287
Saldo Exploitatieovk. Hengelose Es		-	-	-25	420	-420
Expl.ovk. Drienerstaete vm. Tebodin	Baten	35	49	-	-53	88
Expl.ovk. Drienerstaete vm. Tebodin	Lasten	35	215	-	150	-115
Saldo Expl.ovk. Drienerstaete vm. Tebodin		-	166	-	204	-204
Expl.ovk. Badhuis - Ariensschool	Baten	98	136	-	-88	186
Expl.ovk. Badhuis - Ariensschool	Lasten	98	140	16	402	-304
Saldo Expl.ovk. Badhuis - Ariensschool		-	4	16	490	-490
Expl.ovk. Vitens Locatie	Lasten	-	9	22	41	-41
Saldo Expl.ovk. Vitens Locatie		-	9	22	41	-41
Expl.ovk. Expo Business Parc	Baten	-	12	-12	-12	12
Expl.ovk. Expo Business Parc	Lasten	-	5	-	16	-16
Saldo Expl.ovk. Expo Business Parc		-	-7	12	28	-28
Expl.ovk. Da Costastr./Oranjemavo (realisatie)	Baten	16	22	5	-14	30
Expl.ovk. Da Costastr./Oranjemavo (realisatie)	Lasten	16	16	3	85	-69
Saldo Expl.ovk. Da Costastr./Oranjemavo (realisatie)		-	-6	-3	99	-99
Expl.ovk. TenneT 110 KV ondergr. verbinding	Baten	41	21	-	-3	45
Expl.ovk. TenneT 110 KV ondergr. verbinding	Lasten	41	8	1	21	21
Saldo Expl.ovk. TenneT 110 KV ondergr. verbinding		-	-13	1	24	-24
Expl.ovk. Händelstraat (realisatie)	Baten	10	9	-	-	10
Expl.ovk. Händelstraat (realisatie)	Lasten	10	9	2	26	-16
Saldo Expl.ovk. Händelstraat (realisatie)		-	-	2	26	-26
Expl.ovk. Nijhuisbinnenweg	Baten	-	-	16	16	-16
Expl.ovk. Nijhuisbinnenweg	Lasten	-	13	4	37	-37
Saldo Expl.ovk. Nijhuisbinnenweg		-	13	-12	21	-21
Expl.ovk. Rotersweg 23	Baten	21	11	11	11	11
Expl.ovk. Rotersweg 23	Lasten	21	4	7	15	6
Saldo Expl.ovk. Rotersweg 23		-	-7	-3	4	-4
Expl.ovk. Bornsedijk 80	Baten	20	10	10	10	10
Expl.ovk. Bornsedijk 80	Lasten	20	7	4	19	1
Saldo Expl.ovk. Bornsedijk 80		-	-3	-6	9	-9
Expl.ovk. Deldenerstraat	Baten	11	11	-	-	11
Expl.ovk. Deldenerstraat	Lasten	9	5	1	11	-3

Projecten		Totaal krediet	Mutaties (cum) t/m 2018	Mutaties 2019	Mutaties (cum) t/m 2019	Restant krediet
Saldo Expl.ovk. Deldenerstraat		-3	-6	1	11	-14
Expl.ovk. EMGA Dijkers	Baten	98	-	53	53	45
Expl.ovk. EMGA Dijkers	Lasten	98	-	18	18	80
Saldo Expl.ovk. EMGA Dijkers		-	-	-35	-35	35
Expl.ovk. Enschedesestraat 368	Baten	17	-	-	-	17
Expl.ovk. Enschedesestraat 368	Lasten	17	-	-	-	17
Saldo Expl.ovk. Enschedesestraat 368		-	-	-	-	-
Totaal lopende exploitatieprojecten		-3	273	-126	1.934	-1.937

10.1.4 Afgesloten exploitatieovereenkomsten projecten

In 2019 zijn er geen exploitatieovereenkomsten projecten afgesloten.

10.1.5 Lopende investeringsprojecten

Projecten		Totaal krediet	Mutaties (cum) t/m 2018	Mutaties 2019	Mutaties (cum) t/m 2019	Restant krediet
F35 Hengelo Borne deel 2	Baten	908	94	-	94	814
F35 Hengelo Borne deel 2	Lasten	1.006	1.050	42	1.092	-86
Saldo F35 Hengelo Borne deel 2		98	957	42	999	-901
F35 Watertorenpark	Baten	425	171	236	407	17
F35 Watertorenpark	Lasten	425	407	-	407	17
Saldo F35 Watertorenpark		-	236	-236	0	-0
Stadhuis / Stadskantoor	Baten	2.642	934	4	938	1.704
Stadhuis / Stadskantoor	Lasten	36.716	23.568	19.016	42.584	-5.868
Saldo Stadhuis / Stadskantoor		-34.075	-22.634	-19.012	-41.646	7.572
HOV Hengelo - Enschede	Baten	7.879	-3.906	-	-3.906	11.785
HOV Hengelo - Enschede	Lasten	10.621	10.095	58	10.153	468
Saldo HOV Hengelo - Enschede		2.743	14.001	58	14.059	-11.317
Industrieplein/Skatepark	Baten	485	114	458	572	-87
Industrieplein/Skatepark	Lasten	1.805	114	1.812	1.926	-121
Saldo Industrieplein/Skatepark		1.320	-	1.353	1.353	-33
Uitvoering rioolverzwaring Mozartlaan	Baten	2.333	295	1.656	1.951	381
Uitvoering rioolverzwaring Mozartlaan	Lasten	104	74	5	79	25
Saldo Uitvoering rioolverzwaring Mozartlaan		-2.228	-221	-1.651	-1.872	-356
Uitvoering F35 oversteekplaats Kuipersdijk(3 sch)	Baten	425	213	197	410	16
Uitvoering F35 oversteekplaats Kuipersdijk(3 sch)	Lasten	488	467	5	472	16
Saldo Uitvoering F35 oversteekplaats Kuipersdijk(3 sch)		63	254	-192	62	1
Uitv. F35 en Veldbeek Watertorenln en Parallelwg	Baten	2.096	1.443	961	2.404	-308
Uitv. F35 en Veldbeek Watertorenln en Parallelwg	Lasten	2.128	2.443	85	2.527	-399
Saldo Uitv. F35 en Veldbeek Watertorenln en Parallelwg		32	999	-876	123	-91
HOV Enschedesestraat uitvoering	Baten	4.977	2.766	-	2.766	2.211
HOV Enschedesestraat uitvoering	Lasten	3.898	3.446	81	3.527	370
Saldo HOV Enschedesestraat uitvoering		-1.080	680	81	761	-1.841
HOV Enschedesestraat Binnenstad	Baten	-	500	-	500	-500
HOV Enschedesestraat Binnenstad	Lasten	1.189	1.063	9	1.072	117
Saldo HOV Enschedesestraat Binnenstad		1.189	563	9	572	617
Twentebad	Baten	-	-	267	267	-267
Twentebad	Lasten	5.615	804	5.156	5.960	-345
Saldo Twentebad		5.615	804	4.889	5.693	-78
Uitvoering Bomen Troelstrastraat	Baten	75	-	75	75	-
Uitvoering Bomen Troelstrastraat	Lasten	403	106	332	438	-35
Saldo Uitvoering Bomen Troelstrastraat		328	106	257	363	-35
Enschedesestraat binnenstad voorbereiding	Lasten	90	293	18	311	-221
Saldo Enschedesestraat binnenstad voorbereiding		90	293	18	311	-221
Uitvoeringskrediet Enschedesestraat	Baten	1.696	28	1.711	1.739	-43
Uitvoeringskrediet Enschedesestraat	Lasten	4.439	1.635	2.628	4.263	176
Saldo Uitvoeringskrediet Enschedesestraat		2.743	1.607	917	2.524	219
Uitvoeringskrediet F35 Veloursstraat-Europatunnel	Baten	255	-	-	-	255

Projecten		Totaal krediet	Mutaties (cum) t/m 2018	Mutaties 2019	Mutaties (cum) t/m 2019	Restant krediet
Uitvoeringskrediet F35 Veloursstraat-Europatunnel	Lasten	422	148	127	275	147
Saldo Uitvoeringskrediet F35 Veloursstraat-Europatunnel		167	148	127	275	-108
Voorbereiding Herinrichting Deldenerstraat	Baten	1.182	-	-	-	1.182
Voorbereiding Herinrichting Deldenerstraat	Lasten	1.182	-	458	458	724
Saldo Voorbereiding Herinrichting Deldenerstraat		-	-	458	458	-458
Inv, onderz en VO Herinr Deldenerstr deelgeb 1,2,3	Lasten	437	-	216	216	221
Saldo Inv, onderz en VO Herinr Deldenerstr deelgeb 1,2,3		437	-	216	216	221
Voorber. herinr. Deldenerstraat deelgebied 1	Lasten	149	-	58	58	91
Saldo Voorber. herinr. Deldenerstraat deelgebied 1		149	-	58	58	91
Voorber. herinr. Deldenerstraat deelgebied 3	Lasten	224	-	165	165	59
Saldo Voorber. herinr. Deldenerstraat deelgebied 3		224	-	165	165	59
Voorber. herinr. Deldenerstraat deelgebied 2	Lasten	373	-	20	20	353
Saldo Voorber. herinr. Deldenerstraat deelgebied 2		373	-	20	20	353
Uitv herinr Deldenerstr Langestr tm kruising B'str	Baten	1.406	-	85	85	1.321
Uitv herinr Deldenerstr Langestr tm kruising B'str	Lasten	1.406	-	1.155	1.155	251
Saldo Uitv herinr Deldenerstr Langestr tm kruising B'str		-	-	1.070	1.070	-1.070
Voorbereidingskrediet Marktpluin	Lasten	270	95	-95	-	270
Saldo Voorbereidingskrediet Marktpluin		270	95	-95	-	270
Verplaatsing warenmarkt	Lasten	47	-	2	2	45
Saldo Verplaatsing warenmarkt		47	-	2	2	45
Uitvoeringskrediet Kuipersdijk	Baten	2.098	332	-	332	1.766
Uitvoeringskrediet Kuipersdijk	Lasten	2.945	1.167	1.452	2.619	326
Saldo Uitvoeringskrediet Kuipersdijk		847	835	1.452	2.287	-1.440
Nieuwbouw VSO Attendiz	Lasten	3.520	-	285	285	3.235
Saldo Nieuwbouw VSO Attendiz		3.520	-	285	285	3.235
Haven fase 2 CEF 2017-EU-TM-0024-W	Baten	2.700	-	-	-	2.700
Haven fase 2 CEF 2017-EU-TM-0024-W	Lasten	7.450	-	22	22	7.428
Saldo Haven fase 2 CEF 2017-EU-TM-0024-W		4.750	-	22	22	4.728
Totaal lopende investeringsprojecten		55.526	43.724	27.356	71.080	-15.554

10.1.6 Afgesloten investeringsprojecten

Projecten		Totaal krediet	Mutaties (cum) t/m 2018	Mutaties 2019	Mutaties (cum) t/m 2019	Restant krediet
Herinrichting Deurningerstraat	Baten	1.798	1.476	202	1.679	119
Herinrichting Deurningerstraat	Lasten	1.798	1.671	7	1.679	119
Saldo Herinrichting Deurningerstraat		-	195	-195	-	-
Breedband	Baten	215	193	7	200	15
Breedband	Lasten	215	193	7	200	15
Saldo Breedband		-	-	-	-	-
High Tech Systems Park Twente	Baten	1.740	1.416	340	1.756	-16
High Tech Systems Park Twente	Lasten	1.740	1.755	1	1.756	-16
Saldo High Tech Systems Park Twente		-	339	-339	-	-
Sports Centre Hengelo Uitvoering	Baten	2.988	2.933	75	2.093	895
Sports Centre Hengelo Uitvoering	Lasten	2.988	2.984	24	3.008	-20
Saldo Sports Centre Hengelo Uitvoering		-	-51	-51	915	-915
Twentebad	Lasten	25	-	-	-	25
Saldo Twentebad		-25	-	-	-	25
Totaal lopende investeringsprojecten		-25	483	-585	915	-890

10.1.7 Lopende rioleringsprojecten

Projecten		Totaal krediet	Mutaties (cum) t/m 2018	Mutaties 2019	Mutaties (cum) t/m 2019	Restant krediet
Bijdr GRP aan uitv rioolverzwaring Mozartlaan	Lasten	1.500	-	1.000	1.000	500
Saldo Bijdr GRP aan uitv rioolverzwaring Mozartlaan		1.500	-	1.000	1.000	500
WGW Beekherstel Klimaat Actief Hengelo	Baten	-	-	-	-	-
WGW Beekherstel Klimaat Actief Hengelo	Lasten	475	-	-	-	475
Saldo WGW Beekherstel Klimaat Actief Hengelo		475	-	-	-	475
WGW Stelpost GRP 2019 voorz. 50	Baten	1.889	-	-	-	1.889
WGW Stelpost GRP 2019 voorz. 50	Lasten	1.889	-	-	-	1.889
Saldo WGW Stelpost GRP 2019 voorz. 50		-	-	-	-	-
WGW Stelpost GRP 2018 voorz. 15	Baten	174	-	-	-	174
WGW Stelpost GRP 2018 voorz. 15	Lasten	174	-	-	-	174
Saldo WGW Stelpost GRP 2018 voorz. 15		-	-	-	-	-
WGW Stelpost GRP 2019 voorz. 15	Baten	181	-	-	-	181
WGW Stelpost GRP 2019 voorz. 15	Lasten	181	-	-	-	181
Saldo WGW Stelpost GRP 2019 voorz. 15		-	-	-	-	-
WGW Stelpost GRP 2018 voorz. 5	Baten	120	-	-	-	120
WGW Stelpost GRP 2018 voorz. 5	Lasten	120	-	-	-	120
Saldo WGW Stelpost GRP 2018 voorz. 5		-	-	-	-	-
WGW Stelpost GRP 2019 voorz. 5	Baten	100	-	-	-	100
WGW Stelpost GRP 2019 voorz. 5	Lasten	100	-	-	-	100
Saldo WGW Stelpost GRP 2019 voorz. 5		-	-	-	-	-
WGW Bijdr GRP aan reconstructie Kuipersdijk	Baten	985	-	-	-	985
WGW Bijdr GRP aan reconstructie Kuipersdijk	Lasten	985	-	-	-	985
Saldo WGW Bijdr GRP aan reconstructie Kuipersdijk		-	-	-	-	-
Saldo WGW Stelpost GRP 2023 voorz. 5		-	-	-	-	-
WGW Uitv. oplossen Wateroverlast Adamsweg	Baten	566	7	440	447	119
WGW Uitv. oplossen Wateroverlast Adamsweg	Lasten	566	7	440	447	119
Saldo WGW Uitv. oplossen Wateroverlast Adamsweg		-	-	-	-	-
WGW Voorber. herstr. en afkopp. H. Dunantstr.	Baten	65	-	57	57	8
WGW Voorber. herstr. en afkopp. H. Dunantstr.	Lasten	65	-	57	57	8
Saldo WGW Voorber. herstr. en afkopp. H. Dunantstr.		-	-	-	-	-
WGW Bijdr. GRP aan Voorb. herinr. Deldenerstr.	Baten	1.042	-	-	-	1.042
WGW Bijdr. GRP aan Voorb. herinr. Deldenerstr.	Lasten	1.042	-	-	-	1.042
Saldo WGW Bijdr. GRP aan Voorb. herinr. Deldenerstr.		-	-	-	-	-
Aansluiting Veldbeek Brouwerij Industrieplein	Baten	355	-	185	185	170
Aansluiting Veldbeek Brouwerij Industrieplein	Lasten	355	-	185	370	-15
Saldo Aansluiting Veldbeek Brouwerij Industrieplein		-	-	185	185	-185

Projecten		Totaal krediet	Mutaties (cum) t/m 2018	Mutaties 2019	Mutaties (cum) t/m 2019	Restant krediet
WGW Aanpassen riolering Dijksweg	Baten	154	-	134	134	20
WGW Aanpassen riolering Dijksweg	Lasten	154	-	134	134	20
Saldo WGW Aanpassen riolering Dijksweg		-	-	-	-	-
WGW Voorbereiding relinen gedeelte transportriool	Baten	30	-	17	17	13
WGW Voorbereiding relinen gedeelte transportriool	Lasten	30	-	17	17	13
Saldo WGW Voorbereiding relinen gedeelte transportriool		-	-	-	-	-
WGW Uitv. riool-en straatwerk gedeelte Buitenweg	Baten	180	-	137	137	43
WGW Uitv. riool-en straatwerk gedeelte Buitenweg	Lasten	180	-	137	137	43
Saldo WGW Uitv. riool-en straatwerk gedeelte Buitenweg		-	-	-	-	-
WGW Herinrichting parkeerplaats Welbions Interreg	Baten	270	-	0	0	270
WGW Herinrichting parkeerplaats Welbions Interreg	Lasten	270	-	0	0	270
Saldo WGW Herinrichting parkeerplaats Welbions Interreg		-	-	-	-	-
WGW Bijdr aan uitv D'str dl Langestr tot kruising	Baten	967	-	-	-	967
WGW Bijdr aan uitv D'str dl Langestr tot kruising	Lasten	967	-	-	-	967
Saldo WGW Bijdr aan uitv D'str dl Langestr tot kruising		-	-	-	-	-
WGW Bijdrage GRP aan Lansinkesweg Industriestr	Baten	650	-	-	-	650
WGW Bijdrage GRP aan Lansinkesweg Industriestr	Lasten	650	-	-	-	650
Saldo WGW Bijdrage GRP aan Lansinkesweg Industriestr		-	-	-	-	-
Rioolvervanging gedeelte Rudolfstraat	Baten	306	-	171	171	135
Rioolvervanging gedeelte Rudolfstraat	Lasten	306	-	171	171	135
Saldo Rioolvervanging gedeelte Rudolfstraat		-	-	-	-	-
Uitvoering rioolvervanging Ketelstraat	Baten	639	495	26	521	118
Uitvoering rioolvervanging Ketelstraat	Lasten	639	495	26	521	118
Saldo Uitvoering rioolvervanging Ketelstraat		-	-	-	-	-
Totaal lopende exploitatieprojecten		11.514	-	1.185	1.185	10.329

10.1.8 Afgesloten rioleringsprojecten

Projecten		Totaal krediet	Mutaties (cum) t/m 2018	Mutaties 2019	Mutaties (cum) t/m 2019	Restant krediet
WGW Stelpost GRP 2019 actief 50	Lasten	-	-	-	-	-
Saldo WGW Stelpost GRP 2019 actief 50		-	-	-	-	-
Voorb krediet Gieskesstraat riool en Veldbeek	Lasten	29	30	6	37	-8
Saldo Voorb krediet Gieskesstraat riool en Veldbeek		29	30	6	37	-8
Bijdrage aan Sedumdaken uit GRP	Lasten	50	30	20	50	-0
Saldo Bijdrage aan Sedumdaken uit GRP		50	30	20	50	-0
WGW Stelpost GRP 2018 actief 50	Lasten	-	-	-	-	-

Projecten		Totaal krediet	Mutaties (cum) t/m 2018	Mutaties 2019	Mutaties (cum) t/m 2019	Restant krediet
Saldo WGW Stelpost GRP 2018 actief 50		-	-	-	-	-
WGW Stelpost GRP 2018 voorz. 50	Baten	-	-	-	-	-
WGW Stelpost GRP 2018 voorz. 50	Lasten	-	-	-	-	-
Saldo WGW Stelpost GRP 2018 voorz. 50		-	-	-	-	-
Bijdrage aan herinrichting Deurningerstraat	Baten	362	-	202	202	160
Bijdrage aan herinrichting Deurningerstraat	Lasten	362	-	202	202	160
Saldo Bijdrage aan herinrichting Deurningerstraat		-	-	-	-	-
Bijdr GRP aan uitv rioolverzwaring Mozartlaan	Baten	500	-	500	500	-
Bijdr GRP aan uitv rioolverzwaring Mozartlaan	Lasten	500	-	500	500	-
Saldo Bijdr GRP aan uitv rioolverzwaring Mozartlaan		-	-	-	-	-
WGW Voorbereiding oplossen wateroverlast Adamsweg	Baten	80	69	3	71	9
WGW Voorbereiding oplossen wateroverlast Adamsweg	Lasten	80	69	3	71	9
Saldo WGW Voorbereiding oplossen wateroverlast Adamsweg		-	-	-	-	-
WGW Bijdr. GRP aan krediet Sportcentre Hengelo	Baten	75	-	75	75	-
WGW Bijdr. GRP aan krediet Sportcentre Hengelo	Lasten	75	-	75	75	-
Saldo WGW Bijdr. GRP aan krediet Sportcentre Hengelo		-	-	-	-	-
WGW Bijdr GRP aan uitvoeringskrediet Enschedesestr	Baten	1.352	-	1.352	1.352	-
WGW Bijdr GRP aan uitvoeringskrediet Enschedesestr	Lasten	1.352	-	1.352	1.352	-
Saldo WGW Bijdr GRP aan uitvoeringskrediet Enschedesestr		-	-	-	-	-
WGW Bijdr GRP aan aansl Breemarswg kruis. Laan HvZ	Baten	100	-	100	100	-
WGW Bijdr GRP aan aansl Breemarswg kruis. Laan HvZ	Lasten	100	-	100	100	-
Saldo WGW Bijdr GRP aan aansl Breemarswg kruis. Laan HvZ		-	-	-	-	-
WGW Renovatie div rioolgemalen electromech 2018	Baten	200	58	135	193	8
WGW Renovatie div rioolgemalen electromech 2018	Lasten	200	58	135	193	8
Saldo WGW Renovatie div rioolgemalen electromech 2018		-	-	-	-	-
Gem. bijdrage in aanleg wadi's Drienerbeek	Baten	52	-	51	51	1
Gem. bijdrage in aanleg wadi's Drienerbeek	Lasten	52	-	51	51	1
Saldo Gem. bijdrage in aanleg wadi's Drienerbeek		-	-	-	-	-
WGW Bijdrage GRP aan uitvoering HTSP	Baten	180	-	180	180	-
WGW Bijdrage GRP aan uitvoering HTSP	Lasten	180	-	180	180	-
Saldo WGW Bijdrage GRP aan uitvoering HTSP		-	-	-	-	-
Totaal afgesloten exploitatieprojecten		79	60	27	87	-8

10.2 Declaratiegedrag college (Motie Raad)

Kostensoort	Schelberg	Bruggink	Eindtotaal
Reis- en verblijfkosten	276	1.106	1.382

Overzicht als bedoeld in de door de raad op 19-7-2011 aangenomen motie.

10.3 Overzicht subsidies 2019 (Motie Raad)

Taakveld BBV	Subtaakveld	Begroot 2019	Werkelijk 2019
1.2 Openbare orde en veiligheid	1.20.3 Integrale veiligheid	-	20.259
Totaal programma : 1. Veiligheid		-	20.259
2.1 Verkeer en vervoer	2.10.8 Verkeersbeleid	77.630	70.355
Totaal programma : 2. Verkeer, vervoer en waterstaat		77.630	70.355
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	3.30.3 Economische ontwikkeling	211.856	193.422
3.4 Economische promotie	3.40.2 Economische promotie	119.365	118.800
	3.40.5 VVV / stadspromotie	382.160	374.652
Totaal programma : 3. Economie		713.381	686.874
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	4.30.1 Onderwijsbeleid	368.150	368.150
	4.30.2 Leerlingenvervoer	11.850	11.850
	4.30.4 Achterstandenbeleid	955.829	1.205.003
	4.30.5 Volwasseneneducatie	13.242	13.242
	4.30.6 Overige uitgaven	15.537	11.885
Totaal programma : 4. Onderwijs		1.364.608	1.610.130
5.1 Sportbeleid en activering	5.10.2 Subsidies sport	69.273	66.243
	5.10.3 Sportstimulering	-	29.470
5.2 Sportaccommodaties	5.20.3 Zwembaden	42.068	45.288
	5.20.4 Sportparken	20.000	20.000
	5.20.7 Subsidie sportaccommodaties	23.636	23.636
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	5.30.1 Muziekschool (Oyfo)	1.212.997	1.212.998
	5.30.2 Creativiteitscentra (Oyfo)	511.498	511.498
	5.30.3 Schouwburg Hengelo	1.287.263	1.287.263
	5.30.4 Metropool	1.080.726	1.080.726
	5.30.5 Culturele (amateur) verenigingen en instellingen	128.082	122.423
	5.30.6 Beeldende kunst	77.937	23.647
	5.30.7 Cultuur en school	19.948	1.080
	5.30.8 Diverse cultuursubsidies	65.674	59.530
5.4 Musea	5.40.1 HEIM	277.799	277.798
	5.40.2 Overige musea	19.908	19.908
5.5 Cultureel erfgoed	5.50.1 Monumentenzorg	149.851	153.027
	5.50.2 Diverse monumenten	3.729	3.769
5.6 Media	5.60.1 Bibliotheek	2.317.895	2.317.896
	5.60.2 RTV Hengelo	97.645	97.645
Totaal programma : 5. Sport, cultuur en recreatie		7.405.929	7.353.845
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	6.10.0 Sociaal Werk (in de wijk)	3.459.001	3.352.480
	6.10.1 Inloop GGZ / Dak- en thuislozen	629.163	531.964
	6.10.2 Toegankelijkheid algemene voorzieningen	55.966	29.092
	6.10.3 Preventie	926.802	847.737
	6.10.6 Adviesraden	3.000	3.390
	6.10.7 Wijkwelzijnsvoorzieningen	1.956.345	1.933.561
	6.10.9 Sociale vernieuwing/ wijkaanpak	476.318	433.517
6.3 Inkomensregelingen	6.30.2 Minimaregelingen	10.000	145.400
	6.30.8 Participatiewet beheer	108.000	107.743
6.5 Arbeidsparticipatie	6.50.0 Maatschappelijke participatie	48.000	48.011
	6.50.1 Participatiewet trajecten	74.600	74.600
	6.50.3 Inburgering	213.045	220.060
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	6.60.1 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	50.000	13.379
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	6.71.0 Ondersteuningsbehoefte (WMO)	-	67.500

Taakveld BBV	Subtaakveld	Begroot 2019	Werkelijk 2019
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	6.71.8 Schuldhulpverlening	52.535	53.390
	6.72.2 Beschikbaarheidsvoorzieningen (Jeugd)	128.011	128.011
	6.72.8 Individuele voorzieningen ZIN Jeugd	431.634	414.280
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	6.81.1 Geëscaleerde zorg 18+ (WMO)	444.652	448.283
Totaal programma : 6. Sociaal domein		9.067.072	8.852.398
7.1 Volksgezondheid	7.10.1 Overige gezondheidszorg	165.342	83.115
7.4 Milieubeheer	7.40.1 Milieu	11.989	14.793
	7.40.6 Duurzaamheid	2.424	620
Totaal programma : 7. Volksgezondheid en milieu		179.755	98.528
8.3 Wonen en bouwen	8.30.1 Stadsvernieuwingsactiviteiten	-	7.500
	8.30.2 Integraal Actieplan Binnenstad	154.500	148.663
Totaal programma : 8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing		154.500	156.163
0.1 Bestuur	0.10.8 Reg./intern.samenwerking	2.140	300
0.4 Overhead	0.40.2 Dienstverlening	3.698	-
Totaal programma : 9. Bestuur en ondersteuning		5.838	300
Totaal		18.968.713	18.828.593

10.4 Realisatie interventieprogramma

<i>Project en maatregel</i>	<i>Taakstelling 2019</i>	<i>Realisatie 2019</i>	<i>Wat gedaan in 2019</i>
korteidshalve wordt verwezen naar de toelichting bij:			
Maatregelenpakket 1 : Bijsturing zorg en ondersteuning			
Project Richtlijnen (versoering)			
4.1.1. Minder Wmo ondersteuning	700.000	700.000	taakveld 6.71
4.1.3. Meer PGB in plaats van Natura	-	150.000	De PGB kosten waren reeds in 2018 structureel teruggebracht.
4.2.1. Minder ondersteuning jeugdhulp	-	-	taakveld 6.72
4.2.3. Meer PGB in plaats van ZIN	-	-	taakveld 6.72
Project collectieve voorzieningen WMO			
4.1.2. Vergaand verschuiven naar algemene en collectieve voorzieningen	100.000	100.000	taakveld 6.1
Project Verblijf			
4.1.4. Beschermd en begeleid wonen	200.000	-	taakveld 6.81
4.2.5. Verblijf Jeugd	-	1.070.000	Uit de jaarresultaten 2018 is reeds gebleken dat dit project effectief is; we zien een structureel effect van ruim € 1 miljoen.
Project collectieve voorzieningen Jeugd			
4.2.2. Vergaand verschuiven naar algemene en collectieve voorzieningen	-	-	taakveld 6.1
Project GGZ en opvoedhulp huisartsen			
4.2.4. GGZ en Opvoedhulp	-	-	taakveld 6.72
Zakelijk partnerschap Jeugdaanbieders			
4.2.6. Zakelijk partnerschap en financieel gestuurde afspraken	-	-	centraal thema
Totaal pakket 1:	1.000.000	2.020.000	
Maatregelenpakket 2 : Aanvullende maatregelen			
Project Toekomstplan Jongvolwassenen	300.000	300.000	taakveld 6.82
Inzet middelen Onderwijsachterstandenbeleid	400.000	500.000	taakveld 4.3
Project Herinrichting Wijkwelzijn	100.000	100.000	taakveld 6.1
Wijkkracht	-	-	taakveld 6.1
Collectieve zorgverzekering	200.000	-	taakveld 6.3
Versoberd preventief jeugdbeleid	350.000	185.000	taakveld 6.1
Verschuiving van dagbesteding naar beschut werk	130.000	130.000	taakveld 6.4
Totaal pakket 2:	1.180.000	915.000	
Maatregelenpakket 3 : Te onderzoeken maatregelen en innovatie			
Huishoudelijke ondersteuning als algemene voorziening	-	-	taakveld 6.71
Inzet van passende kinderopvang	-	-	taakveld 6.1
Denktank innovatie	-	-	centraal thema
Maatregelenpakket 4 : Lobby			
Inzet op extra middelen	-	-	centraal thema
SALDO MAATREGELEN PAKKET 1 t/m 4		755.000¹	

1 N.b. bij taakveld 672.8 in vermelden we een voordeel van € 955.000 op de stelpost interventieprogramma. Het verschil van € 200.000 wordt veroorzaakt doordat we de stelpost op het onderdeel "collectieve zorgverzekering" al hadden "ingeboekt". Toen deze maatregel voor de jaarschijf 2019 niet gerealiseerd bleek te worden, is er budget toegevoegd aan het betreffende subtaakveld 630.0 en is de stelpost niet meer aangepast.

